Quercetan
De
Metallicis

IOSEPHI QVERCETANI MEDICI OPERA MEDICA:

SCILICET,

AD IACOBI AVBERTI VINDONIS *de ortu & causis metallorum contra Chymicos explicationem, Breuis responsio.*

DE EXQVISITA MINERALIUM, *Animalium, & Vegetabilium medicamentorum Spagyrica præparatione & vsu, Perspicua tractatio.*

SCLOPETARIVS, SIVE, DE *curandis vulneribus, quæ sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt, Liber.*

ANTIDOTARIVM SPAGYRI*cum aduersus eosdem ictus.*

APVD IOANNEM LERTOVT.

M. DC.

GENEVAE.

GENEROSISSIMO AC SPLENDIDISSIMO viro, Iacobo de la Fin, Regij ordinis Equiti Aurato, eiúsque Nobili cubiculario, D. de la Fin la Nocle, Pluuiers, Baroni d'Ambusson, &c. Iosephus Quercetanus, S.

MEmoriæ proditum eſt, Pythagorã, hominum vitam dixiſſe conſimilem ſibi videri eius Panegyris ac mercatus Græciæ nobiliſſimi, quò nonnulli certandi, alij emendi & vendendi, alij verò ſpe-

ctandi tantùm cauſa ſe conferebãt: Philoſophos autem eos eſſe qui neque plauſum & coronã, neque quęſtum & lucrum ſectarẽtur, ſed ſtudioſè naturam rerũ intuentes, vim illius effectricem accuratè animaduerterent. Quod philoſophãdi meditandíque ſtudium tãtis laudibus ſapientes priſci extulerunt, vt eorum animos qui ſe totos huic diſciplinæ conſecrarent, quaſi diuinos, atque à terreſtrium rerum contagione & humilitate ad vitam propè cœleſtem ſublatos admirarentur, colerẽt, ſummíſque honoribus proſequerentur. Quippe quòd illorum ſtudia vel propter vtilitatem vitæ opportuniſsima, vel propter incredibilem oblectationem iucũdiſsima eſſe ſtatuerẽt. Qua de cauſa Plato

Plato tum demum preclarè cum rebus humanis actum iri aiebat, quũ vel Philoſophi regnarent, vel Reges philoſopharentur. Quam igitur diſsimilis huius noſtri ſeculi ratio! imò verò quàm fœda labes ac macula! quum ij qui ſe totos ad res Naturæ perſcrutandas, arcanáque illius cognoſcenda addixerunt, à pleriſque non modò ſannis & dicteriis exagitantur, verùm etiam de medio tollendi iudicantur. Ex iſtiuſmodi hominum caterua, Aubertus, neſcio quis, nuper in mediũ prodiit, qui quorum neque induſtriam imitari, neque fœlicitatem aſſequi potuit, eos his epithetis Carbonariorum, Ciniflonum, Fumiuororum ornauit: & iiſdem contumeliis ſummum illum abſtruſioris

Philoſophiæ parentem, Albertum Magnum, inſectatus eſt, atque in illam non minùs vetuſtam, quàm reconditam Phyſices partem(quæ vulgò Alchymia nũcupatur)multa eſt debacchatus, omnéſque etiam eius ſtudioſos propè luce indignos exiſtimat: quum tamen illa, non modò propter innumera ad vitam humanam tuendam remedia, quibus abũdat, in pretio ſit, ſed etiam clariſsimorum & doctiſsimorum ſcriptis comprobata. Quorum alij, maiorum memoria, præclara generi humano munera ex illius diuinæ artis myſteriis prodiderunt: alij hoc ſeculo, nihil quod ad illorum imitandam virtutem, ad vitam humanam ſuſtinendã & morbos depellendos pertineat, prætermittunt.

mittunt. Et ſanè ars illa eiuſmodi eſt, qualem tot iíque Doctiſsimi deſcripſerunt. Neque verò illi mácula vlla propter Sophiſtarum & præſtigiatorum inſcitiam & improbitatem inurenda eſt: quum multos olim Philoſophiæ clariſsimum nomen profeſſos eſſe cõſtet, qui iſtius artis magnitudine & dignitate illecti, cõmunem viuendi rationem contempſerunt. Sed ad Aubertum redeo, qui haud ſcio, an cum quoquam meliùs comparari poſsit, quàm cum illo Phormione, qui cum de re militari coram Hánibale diſſeruiſſet, ad extremum elogio illo notatus ab ipſo dicitur: Multos ſe deliros ſenes vidiſſe, ſed qui magis quam ille deliraret, neminem. Quid enim inſcitius, quid

denique ineptius quàm ea de re vel in magno hominum conuentu disserere, vel in publicum libellos edere, quá tibi neque disciplina neque vllo vsu notam esse fateare? Vt autem hanc artem omnium pulcherrimam ab istius qualiscunque hominis contumeliis vindicaré, perutile mihi visum est, libellum hunc ad illius dignitatem tuédam emittere, & huius argumenta qualiacunque sunt oppugnare. Quum autem, vir Generosissime, animaduerterem, te summo ingenio præditum, & ex illustri genere natum, inter arma educatum, magnísque Regiis & Principum nostrorum negotiis obeundis occupatum: huius tamen nostræ artis studiosum esse, optimum factu iudicaui hunc
meum

meum libellum ſub tuo clariſſimo nomine prælo committere: tum vt iudicium meum, quod de animi tui magnitudine & dotibus fero, prædicarem: tum vt ex nominis tui ſplendore aliquam meo labori dignitatem compararem. Quem ſi tibi, tuíque ſimilibus, ingenio & nobilitate præſtantibus gratum eſſe intellexero, dabo operá ne meo erga hanc antiquiſsimam artem ſtudio defuiſſe videar. Vale, & nos vt ſoles, ama. Calend. April.
M. D. LXXV.

ODELETE DE L'AVTHEVR A MESSIRE IAques de la Fin, Cheualier de l'ordre du Roy, & Gentil-homme de la chambre de sa Maiesté, Seigneur de la Fin la Nocle, &c.

A toy qui as dés ta ieunesse
Sur le double mont de Permesse
Beu dans la fontaine au cheual:
Qui as auec tes chansons belles
Mené cent & cent fois le bal
Auec les neuf sœurs immortelles:

A toy qui par plus grande gloire,
Et pour eternelle memoire
As cheri d'vn esgal compas
Et les lettrez, & les Gens-d'armes,
Tout ainsi qu'on voit, que Pallas
Ayme les liures & les armes:

A toy c'est, à qui ie dedie
Ces secrets de Philosophie,
Qui ne craindront du detracteur
Desormais la langue bauarde:
Pourueu que ta double valeur
Les prenne sous sa sauue-garde.

A l'aspre venin, à la rage
De l'enuieux, ton fort courage
S'opposera, & ta vertu.

Et

Et les dars mordans, qu'il eſlance,
Seront parez de ton eſcu,
Qui defendra ceſte ſcience.
Lors aux filles de la memoire,
Son nourriſſon dira ta gloire,
Batiſſant dans ceſt vniuers
Mille colomnes pour trophée:
Et fera bruire par ſes vers
L'honneur de toute ta lignée,
Eterniſant d'vn vœu proſpere
Trois tels enfans, nés d'vn tel Pere,
A qui le ciel n'a ſeulement
Eſlargi d'anciene nobleſſe
Les titres prodigalement:
Mais bien d'vne heureuſe vieilleſſe.
Mais à quoy penſes-tu ma lyre,
Vouloir de leur maiſon deſcrire
Le los en ce liure, voué
A mon ſeul la Fin *que i'honore,*
Qui merite d'eſtre loué
Par toy de l'vn à l'autre More.

ET FLORIDA PVNGVNT.

ENEMOND DE CHARBON-
NEAV GENTIL-HOMME
Dauphinoys, à l'Autheur son ami.

On voit reluire ici ta rare suffisance,
Qui reiectant au loin les traicts de l'ignorance,
Nous a encor ouuert & tranché la closture
Des plus cachez secrets, que peut auoir nature,
Ton liure nous apprent cueillir des vegetaux,
Des animaux aussi & tous les mineraux,
Vn celeste pouuoir & leur vertu profonde,
Thresor des plus exquis qui sont en tout le mõde.

IN IOSEPHI QVERCETANI DE ORTV METALLORUM tractationem.

B. T. V.

Vſibus humanis ſi nil pretioſius auro,
Auro vti ſi quis cum ratione poteſt.
Quercetane probans aurum quoque naſcier arte,
Et certè haud nulla cum ratione probans,
Non Quercetanus vilis de nomine ligni,
Quin potiùs deinceps Aureus eſto mihi.
Imò etiam quouis longè pretioſior auro,
Quod ratione probas, res modò monſtret opus.

Eiuſdem.

Poſſe etiam humana mutarier arte metalla
Quæ natura ſuo non coquat vna ſinu.
Vnus ait, negat alter. Ego malè credulus, ipſum
Hæreo dum nobis cernere detur opus.
At vos interea qui diſceptatis amici,
Si veri & famæ vos trahit vnus amor,
Ne, quæſo, certate animis. Nam cernere verum,
Non equidem eſt ire, ſed rationis opus.

A SON ACHATE, MEDECIN ET PHILOSOphe excellent.

SONET.

Mon Achate, croy moy, ie plaindroy' fort la peine
Que tu prens à mõstrer que ce iazard corbeau,
Emprũtãt de plusieurs vn plumage assez beau,
Son liure a croacé sans propos, meu de haine:
Veu que sa seule voix foiblettement hautaine,
Mõstre qu'il est encor' à chanter fort nouueau
Des Chymiques subiects, le seul pesãt fardeau
Qui son cœur fort enflé d'enuie tousiours gẽne:
Sinon que ie compren, que c'est vn seul desir
De seruir au public, qui t'est venu saisir,
Ouurant les vrays secrets de la Philosophie:
Or tu sais que ie prise encor plus ton sçauoir,
Et qu'heureuse ie dy pour nous sa grand' folie,
Qui la cause a esté d'vn si grand bien auoir.

P. D. L. M.

VIRTVTE HONOS.

AD

AD MEDICVM QVENDAM A CHYMICIS PHILOSOPHIS AD ANTICHYMICOS TRANSFUGAM, DIALOGUS.

Spagyrus interrogat, Alter respondet.

Chymica qui hospitio nuper fugitiue fouebas, Interr.
Cur nunc immeritò dente furente petis?
Regula ne fallat vos, qua desertor oberrans, Respon.
Ordinis vsque sui fertur acerba lues.
Constantem inconstans vt reddat Apostata legẽ,
Hostis factus atrox iam gregis ipse sui.
Sed quid te Sophiæ dotum hæc dulcißima læsit? Interr.
Aut quæ, insultando, commoda magna feres?
Quem mihi præripuit conuerso, ars fœnore quæstũ Respon.
Hinc dulce, vlcisci, fortè leuamen erit.
Sic rabidam sedo citra Rhabarbara bilem,
Quod capere & nequeo, carpere sic soleo.
Quin tamen & Criticos veritus, tot cultior Orbis Interr.
Præclara eximios quos habet arte viros?
At tot quæ indoctos alit, ipsa indocta, medentes, Respon.
Vulgi fama, sat est si modò nostra probet.
Huc nos respicimus, nobis hæc meta laborum,
Vt premat æs loculos. Quid moror hinc alios?
Hoc tamẽ vsque tegẽs, iactabo, ad prælia gnauos,
Veri me studio prolicuisse Sophos.

Ὅστις Ἡφαίστου πολυδαίδαλα
Ἔργα πειρᾶται πονέων ἐρευνᾶν,
Κεῖνος ἐν τούτοις φύσεως κατόπτρου
Τεύξετ' ἁπάσης.
Οὐδὲν οἱ κρυπτὸν, φανερ' ἀλλὰ πάντα,
Καὶ φθοραὶ πάντων γενέσεις τε ἔσται
Ἐν γαίῃ τ' ὄντων κ' ἐνὶ πόντου ὑγρῷ
Κ' ἐν μετεώρῳ.
Ἣν δ' ὁ τῶν μωρῶν ἀσεβὴς κοτήσει
Αὐτῷ ὑβρίζων διὰ τοῦτο, ὄχλος
Ἐν φρεσὶν χαίρων ἀγαθοῦ τοσούτου,
Οὐκ ἀλεγύσει.

Ad Zoilum.

Nec mihi fas fuerit commissa efferre: nec vlli,
In studio alterius damnare incognita, honestum
Non si quid nescis, reliquis id scire negatum est.

F. Hotoman. Iurisc.

Ad Zoilos.

Discite nutantes in rebus, nulla notanda:
Quæ non falsa vt sint, res ratióque probant.
A. C. D. M.

AD IACOBI AVBERTI VENDONIS DE ORTV ET CAVSIS metallorum contra Chymicos explicationem.

IOSEPHI QVERCETANI Armeniaci, D. Medici breuis responsio.

Eiusdem de exquisita Mineralium, Animalium & Vegetabilium medicamentorum spagyrica præparatione, & vsu, perspicua Tractatio.

AC PRIMVM AD EIVS EPIstolam conuitiatoriam, qua Paracelsicorum, quos vocat, nonnulla remedia euertere conatur, Responsio.

Responsurus Auberti libello de origine metallorum & eorum causis, etsi respõsione non magnoperè digno, illud in primis præterire nec debeo nec possum, vehementer mirari me istorum hominum audaciam, qui hanc artem penitus damnare & execrari audeant tot veterum,

eorúmque maximorum virorum autoritate comprobatam, quales ſunt in primis Hermes Triſmegiſtus, Geber, Lullus, Arnoldus Villanouanus, ipſéque adeò noſter Auicenna, quorum teſtimonia, & autoritate, & argumentis vſu denique ipſo confirmata, grauiora ſanè ſunt, quàm vt dicteriis aut ratiunculis iſtiuſmodi hominum eleuari tam facilè poſſint. Hoc quidem concedo, quorundam imperitorũ ac etiam interdum improborum culpa & impoſturis factum, vt peſſimè audiant Chymici: Sed damnari propter abuſum res præſertim tantas, quãtam hanc eſſe ſcio & defendo, profectò nec iure poteſt nec debet. Tot enim illa nobis Dei Opt. Max. opera patefacit, tot pandit naturæ arcana, tot antehac ignotas pharmacorum præparationes, herbarũ denique, animantium, mineralium, ac omnium penè rerum abditos & in ipſo naturæ ſinu reconditos vſus depromit, vt in humanum genus ingrati ſint, qui ſepultam illam volunt. Ad Paracelſum verò quòd attinet, equidẽ mihi nequaquam propoſui ipſius Theologiæ patrocinium ſuſcipere, neque ipſi in omnibus aſtipulari vnquam cogitaui, tanquam in eius verba iuraſſem. Sed præter id teſtimonium quo Eraſmus illum quibuſdam epiſtolis ornauit, auſim ego dicere & tueri,

multa

multa illum penè diuinitus in re medica docere, & quæ nunquam ſatis admirari & prędicare grata poſteritas poſſit, de quibus alius dabitur, vt ſpero, dicendi locus. Ea verò tu, Auberte, vt omnes norint quo iudicio ſuſceperis oppugnanda, age de duobus illis agamus quæ tibi in libelluli tui præfatione ſuſcepiſti exagitanda, homo ſanè, vti video peracutus. Horum vnum, nempe Laudanũ, valde periculoſum: alterum, nempe aduſtorum oculorum cancri, ridiculum etiam credis. Ac primùm, quoniam putas non eſſe illud Dioſcoridis Ladanum, quæris quodnam illud ſit. Hoc igitur diſcas ex me, ſic à Chymiatris ipſum vocari laudabile certè medicamentum, & quod planè ſuo nomini reſpõderit, ſi Laudanum dicas. Sed ex opio, inquis, conficitur. An verò illud eſt quod hunc ſtuporem animo etiam tuo inducit? Opium ſanè illi, ſed longè meliori præparatione quàm vulgò ſit vſu receptum, adhibetur: nõ ſine vini ſpiritu, infuſionis diambræ per mẽſes aliquot, non ſine eſſentia croci, caſtorei, corallorum, margaritarum, mumię, oleóque cinnamomi, caryophillorum, macis, & aniſi: ex quibus vt artis eſt rectè mixtis, fit illud præſtantiſſimum medicamentum ad arcendos omnes feruores, ſiſtendas defluxiones, doloréſque omnes mirum in modum ſedan-

dos: ita tamen hoc vt calorem natiuum non extinguat, quem potiùs conseruat & tuetur, spiritus corroborando, tantùm abest vt ipsos stupefaciat, vel motum (quod est dictu ridiculum) partibus adimat: sed mira quadam qua pollet facultate vires iuuando, vt ex superiorum descriptione, debitáque & non vulgari præparatione ac mixtione coniicere licet. Quid si dices, si addidero, adhibe ri prætereà verá illam auri essentiam, variis Doctissimorum Philosophorum & Medico rũ scriptis, antiquitus etiam commẽdatam? Ridebis, credo, ignotam tibi istam essentiá, plurimis tamen Philosophis familiarem. At id ipsum aurum esse dico, temperatissimum ad naturæ iuuandum robur, & aduersus affectus melancholicos, ad exolutum ventriculum, ad cardiacos, & præter rationẽ mœstos efficax remedium. Certè in ipsius essentia, quàm in tuo auro foliato, multò maiorem facultatem inesse meritò crediderіs. Dabis & illud, mi Auberte, in eo purissimo, vim illam occultarum proprietatum maiorem esse, quàm in tuis iusculis cum auro coctis. Nec tamen, puto, credes (hoc enim nimis esset absurdum) aurum, quod ne ignis quidem ardore torreri absumive potest,
(Vni enim (vt scribit Poeta) nil deperit auro
Igne, velut solum consumit nulla vetustas,

Ac

Ac neque rubigo, aut ærugo conficit vlla:
(Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent)
à natiuo calore decoqui aut deuinci ita posse, vt cor, integra remanente illius substantia, ipso corroborari quodāmodo queat: quum sit hæc Philosophorū sententia, Terram videlicet omnem esse mortuam, & spiritus rerum in corporibus solos agere.

Cæterū Laudanum ipsum quanuis opiaticum, non ita tamen conuitiis est lacessendum. Id enim prius non correctum, periculi plenum existere, adeóque nimia sua frigiditate mortiferum, Paracelsici, qui veræ & antiquæ Medicinæ tamen sunt sectatores, satis assequuntur. Nec enim dubitat ipsorū quisquam, quin opium vt suam illam narcoticā vim penè amittat, à multis solo croco, castoreo, & myrrha emendetur. Quæ correctio quid prohibet, quin meliori etiam præparatione fiat? Nam aloë quoque, ne sui acrimōnia venas exedat, abluitur & veratrum nigrum, aliàs valde timēdum & periculosum, (vt à Chymiatris hoc etiam discas) vini spiritu & anisi oleo commodum sic vsui redditur, vt etiam tutò pueris administrari possit, ad hydropem & omnes melancholicos affectus. Non ergo ita temere & imprudenter sunt damnanda opiatica, ex quibus varia cōponuntur pharmaca ad vehementes cru-

ciatus consopiendos colicorum, nephreticorum, pleureticorum, arthriticorũ, ad somnum accersendum, ad tussim leniẽdam, sanguinis excretionem cohibẽdam, distillationésque omnes sistendas: quale & Philonium illud est vetustioribus etiam Medicis probatum. Sed & opiatica sunt necessaria in antidotis ad principes partes corroborandas, ad arcendam cuiusuis veneni malignitatem & infinitos alios affectus: vt videre est in summa illa Theriaca ab Andromacho seniore descripta, quam etiam opij vnciæ tres ingrediuntur: itémque in Mithridatij quarta & vltima præparatione, quam Galenus, Aëtius, aliíque Græci ex Antipatro & Cleophanto vetustioribus Medicis deprompserunt, cuius etiam vires Theriacæ proximas descripserunt. Excipies fortasse non ita esse temperatam huius Laudani nostri cõpositionem, vt illa est Theriacæ Andromachi. Illam igitur nosse te priùs oportuit, quàm reprehendere: quam tamen & ratio commendat, & experientia perutilem satis demonstrat. Quod vnicum remedium te tuíque similes habere satius esset ad multos curandos morbos, quàm variis istis herbarum decoctis vti, quibus per quàm miseri multi excruciantur. Opio quidẽ seipsum vitæ tædio interemisse Licinium Cęcinnæ patrem

trem Plinius ſcribit: at noſtro Laudano nemo reperietur, ſat ſcio, qui ſuo damno vſus fuerit, quod tu tamen falſò & impudenter ſcribis. Imò multi Docti piíque viri fidem facient, cum feliciſſimo ſucceſſu, & ægrorũ vtilitate non mediocri in omnibus defluxionibus, & incendiis ſedandis, & aliis quibus præſcribitur affectibus, non ſine ratione exhiberi. Cuius præſtantiſſimi medicamenti compoſitionem ac præpurationem deſcriptam, tibi tuíque ſimilibus incognitá, præſto commiſiſſem, niſi tua me cogerent ſcripta expendere, an margaritas expediat quibuſuis conculcandas præberi. Venio ad alterum medicamentum, quod rediculum vocas. Oculos cancri calcinatos quartana laborãtibus à nobis exhiberi rides, ac præſertim quòd vna doſi ſeſquidrachmam huius cineris, ſuæque mixtionis ad quartanæ curationem præſcribamus: concludíſque tandẽ tot cancrorum oculos ſuggerere vix poſſe totum Lemanum lacum. Quod certè eſt veriſſimum. Nullos enim is lacus continet cancros, Aſtacos autem plurimos: quod tu, mi Auberte, malè annotaſti. Cruſtatorum enim quæ μαλακόστρακα Grçcis dicũtur, ſunt quatuor præcipuè genera. Vnũ dicitur κάραβος, id eſt, locuſta: alterum gammarũ vocãt, quem ἄστακον Galenus appellat: Tertiũ καρί-

Plin. li. 20. Nat. Hiſt. ca. 18.

δα, quem ſquillam dicunt, & quartum Cancrũ quem καρκινον Græci nuncupant. Quorũ diuerſa eſſe genera doctis ſatis conſtat Aſtaci, quos cancros putaſti, qui Gallis dicuntur *eſcreuiſſes*, locuſtis ſunt ſimiles parúmq; aut nihil differunt, niſi tantùm chelarum brachiorúmque quorundam varietate. Corpus enim caudámque longam habent, in qua pinnæ quinque inueniuntur. Aſt ſolis cancris corpus eſt rotundum, vt qui nullam prorſus caudam habeant, quòd illis minimi ſit vſus: quandoquidem proximè terram vitam agunt, cauernáſque ſubire ſolent, neque plurimùm natant. Quod vt meliùs intelligas, poteris conſulere Ariſt. Plin. & præſertim Edoardum VVotthonum lib. 10. de different. animalium: Matthioli quoque cõmentaria in Dioſcor. qui te omnes docebunt magnum præcipuè eſſe diſcrimen inter aſtacum, de quo tu imprudens loqueris, & cancrum fluuiatilem aut marinum. Sed dices, non ita multùm curandum eſſe de verbis, iſtáque cruſtatorum animantium genera vt plurimùm inter ſe confundi. Eſto: Hæc etiam obiter dicta volui, quòd ijs egere te videam, & vt hinc noſtra clarior euadat diſputatio. Cancrorum oculos calcinatos in quartanis præſcribi duobus modis abſurdum putas, nempe quòd ſiccitate

Plin. li. Nat. Hiſt. 9. cap. 71.

tate & acrimonia augeant quartanariorum affectum. Subtilis profectò argutia ac tanto Medico digna. Non ignoramus, mi Auberte, continentem causam siue febris quartanæ materiam, ipsum succum melancholicum esse, qui cùm proprijs ex causis multus cumulatur, nec calore natiuo regi potest, tandem putrescens hanc febrem incendit. Hunc melancholicum humorem faciunt Medici duplicem: Vnum naturalem, qui est quasi fæx & limus sanguinis: Alterum adustum, qui quorumuis humorum torrefactorum velut tartarum est concretum, aut cinis. Id fit præsertim ex bile flaua, & melancholia adusta, quanuis & interdum ex pituita, torrefacta, si Arabibus credimus. Quum ergo melancholicus succus, qui frigidus est & siccus, harum sit febrium materia: illarum causam partim frigidam & siccam esse tecum fatebimur: At siccorum & acriorum omnium vsu illum augeri negabimus, vt falsum. Nam quum hic humor sua natura crassus sit, viscidus ac lentus atque is exuperans, potissimùm in liene, in mesenterio, & circum hypochondria coaceruari soleat, & tandem temporis successu indurari: certè illum emoliendum, digerendum, rarefaciendum, attenuandum, incidendúmque esse Medicorum doctorum

dubitat nullus: quæ autem pro hac intentione, minore pollent facultate χαλαςικὰ siue emollientia, aut μαλακτικὰ Græcis dicuntur: quæ maiore vi calidiora atque tenuiora sunt, ad secundum tertiúmve ordinem ἀραιωτικα Græcis, Latinis rarefacientia dicuntur, quæ calore & mediocri siccitate solidas, compactásque materias soluunt ac diffundunt, scirrhósque omnes lienis & viscerum affectorum emolliunt, digerunt, ac dissipant. Quorum medicamentorum tempestiuus præsertim vsus in quartanis & requiritur & valde laudatur. Sic cortex fraxini, capparis, radix brioniæ, cucumeris agrestis, ebuli, & iridis, calida omnia & sicca etiam aliqua tertio gradu, duritie omnes emolliunt, & discutiunt assumpta, vel etiam apposita foris: lienes ipsos induratos liquefaciunt & absumunt. Sic de ammoniaco, bdellio, opoponace, galbano dicerem: quæ quanuis calida & sicca sint omnia, tamen magnam habere vim emolliendi ac digerendi tonsoribus ipsis notum est. Ergo emollientia & rarefacientia, quum ad quartanæ curationem conueniant, vt omnes fatentur, tempestiuè sumpta, non ita absurdum putabis ac ridiculum, Iacobe, si quidam etiam vtantur cinere oculorum, & aliquando capitum cancrorum, aut illorum

defectu

defectu etiam gammarorum. Cineres enim illorum crustatorum animantium, oculorum præsertim, magnam etiam exsiccando habent vim attenuandi & resoluendi fęcem illam humoris melancholici, quam tartarum concretum, qui à te Paracelsici nuncupantur, appellant. Quòd si calcinationes istas, quibus nos sæpius vtimur, abhorres, ídque cur fiat, expostulas: hoc discas, Auberte, ex Galeno de simpl. med. facult. lib. vndecimo, quum de sale verba faciens, talia refert. Sal vstum digerit quidem potentiùs, " quàm vstionis expers, quantò scilicet sub- " tiliùs ipsum corpus, accepta ab igne facul- " tate redditur. Quum autem, vt eodem libro " scribit, quæ tenuium sunt partium medica- Cap. II. menta, ijs quæ sunt crassarum partium plus habeant efficaciæ, etiam si parem sortita fuerint facultatem, nimirum quia meliùs penetrent, nos ea sola ratione vtimur calcinatis cancris, pręsertim ad fæces & tartareũ humorem exoluendum. Nam calcinatione, sal rerum extrahitur: sal autem sale solo resolui potest, si bene intelligas: atque ita non contraria contrarijs, sed similia similibus curari disces, quanuis alia nondum tibi perspecta ratione. Cur alioqui spongiarum calculos, cur adustum vitrum, cur inarefactum hircinum sanguinem, cur cochlea-

rum cineres, cur calcinatum Iudacium lapidem, cur os ſepiæ calculo aut renum tartaro, tanta vi prodeſſe diceres? Intelligo, Confugeres ad ſacram aſinorum anchoram, nempe proprietatum occultarum: quod tamen ipſo ſale fieri, qui illos reſoluit, & per vrinas expellit, ratio ipſa docet. Quid ergo diceres de Troglodyte laudatiſſimo illo antiquorum medicamẽto ad eandem affectionem, cuius meminit P. Æginet. lib. 3. cap. 45. vbi hæc ſcripta reliquit.
» Hic inquam, totus ſale conditus, crudúſque
» frequenter commanducatus, calculos iam
» creatos per vrinam expellit, in poſterúmque
» generari prohibet. Quòd ſi integer
» comburatur cum pennis, cinis vniuerſus
» per ſe & cum piperis momento, ex mero &
» melle potus, idem poteſt efficere. Vides, quomodo etiam antiqui abſurdis, vt ſcribis, illis cineribus vſi ſint, & quibus in affectibus, nempe in calculis ipſis renum curandis, quorum tamen materia, humor eſt ita etiam craſſus, vt calore lapideſcat. Quãtùm autem calcinati cancri ad eundem affectum valeant, ab Hollerio & Matthiolo annotatum, atque millies certa experientia compertum fuit. Nec prætermittam inter cætera quæ huic affectui adhibentur medicamenta, cryſtallum quod primas tenet:

cryſtallum

cryſtallum inquam, reuerberatorio calcinatum, ex quo tandem extrahitur ſal, ex cuius reſolutione in humido, fit præſtantiſſimum oleum, ad omnes etiam delendas viſcerum obſtructiones perutile. Non eſt ergo quòd tam ridiculum putes è calcinatis cancrorum oculis depromptum remedium, nec ita in ipſum acerbitatis tuæ virus euomas. Hoc addam ex Galeno, omniúmque veterum ſententia, eos ipſos calcinatos cancros totius ſubſtantiæ proprietate, canis rabidi morſibus mirabiliter efficaces eſſe. Rabiem autem etiam ſicciſſimum eſſe affectum denotant ipſius Galeni verba, quæ refert ex Pelope ſuo præceptore. Non abs re, inquit, cancer, quum animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt, ne corripiantur affectu ſicciſſimo, nempe rabie. Nunc ſupereſt vt de acrimonia, quam in cancrorum calcinatione inuenis, verba faciam. Ea, inquis, quartanam auget. Atqui vereor, ne quid ſit etiam acris ſapor, te planè ignorare ex iſtis verbis docti exiſtiment. Acrem enim non eſſe cancrorum cinerem nobis facilè fuerit demonſtrare, ſiquidem acria eſſe calidiſſima omnibus Phyſicis eſt notum. Cuiuſmodi conſtituuntur duplicia à Medicis. Alia enim edi poſſunt, alia eſui ſunt inepta: illa

De ſimpl. med. facul. ca. 30. lib. 7.

dulcem quandam, ſaltem obſcuram, admixtam habent qualitatem, iſta mortifera ſunt, ſi Galeno credimus, aut ſaltem omnia cuti noſtræ impoſita vlcus celeriter moliuntur. Et hæc verè acria dici poſſunt, vbi videlicet alienis qualitatibus non permiſcentur, quorum terminus ac proprius finis eſt vrere, quemadmodum amari, abſtergere, & dulcis, nutrire. Id autem cancrorum cinerem non efficere monſtrant Galeni verba, quum de differentijs amari acríſque saporis diſputat. Acrem enim, admixtam quandam humiditatem habere refert: amaros autem omnes non modò calidam habere facultatem, ſed & ſiccam fatetur, cineríque (vti eos qui optimè compararet) adſimiles dicit. Qua ratione meliùs dixiſſes, oculorum cancrorum cinerem amarum quàm acrem eſſe, quorum cùm abſumitur ac defluit humor in vaporem à calore ſolutus, ſiccitas & cineratio efficiuntur: vnde non acrem, ſed amaram acquirunt qualitatem, & ſubſtantiam quanuis terreſtrem, tenuem tamen, quantò ſcilicet ſubtilius ipſum corpus accepta ab igne facultate redditur, vt ſuprà ex Galeno diximus, calidúmque & ſiccum neceſſariò efficitur: proinde amarum quoque abſtergere, comminuere, ſecare craſſos viſcoſóſque humores, ſicut cinis & ni-

De ſimpl. med. facul. li. 2. cap. 17.

De ſimpl. med. facul. c. 18.

Simpl. 11. c. 51.

& nitrum, non eſt dubium, vt docet Gal. Simpl.4. cap.18.
quem meliùs aliâs poteris conſulere, ne etiam
ipſorum primordiorum ignarus planè
videaris. Sed quoniam aliquid & tibi condonandum
video, age, concedo tibi ludens,
acrem eſſe cancrorum calcem: quod autèm
quartanam ſui acrimonia augeat, id ego
pernego. Nam quæſo te, mi homo, an non
ſinápi, piper, allia, ab omnibus dogmaticis
tum Græcis, tum Arabibus, ab ipſóque Paulo
Æginet. quartanariis adeò conceduntur,
vt etiam pro victu præſcribantur? Et diatrion
pipereon vel dioſpoliticon, quod appellant,
an non inter medicamenta quartanæ
cenſentur? Nec alienum etiam erit
in medium proferre Hollerij celeberrimi
Medici verba in hanc ſententiam, quum Lib. de Febrib.
de victu quartanariorum diſſerit. Quòd
ad victum attinet, inquit initio è materia
media interuallis quoque ab initio ad vigorem,
rebus acribus, vt ſinapi, & ſalſamentis
vti licet, quorum & poſt vigorem tempeſtiuus
vſus eſt. Addit ſub finem: Nam ideò ſalſamenta
imperantur, quia ſal incidit, attenuat,
diſcutit excrementa, ſiccat, virtutem
colligit & roborat. Hiſce omnibus puto tibi
ſatis, omnibúſq; eſſe perſpectum, quàm toto
cœlo aberraueris: in contemnendo noſtro
remedio, ex vera certè Dogmaticorum

doctrina deprompto. Quoniam autem cætera quæ ipſi remedio adduntur ſimplicia ignoras aut ſaltem taces, ecce tibi gratificabor,& compoſitionem tradam. Recipit radicem aronis præparatam, item rad. acori vulgaris, & pimpinellæ præparatas, atque exſiccatas, oculos cancri calcinatos, (quorum pro vnaquaq; doſi non ingreditur medius ſcrupulus) ſemen naſturtij, & ſaccharum. Omnium fit mixtura: doſis eſt cochlear vnum manè, pro corroborando imbecilliori ventriculo, & ad pellendas viſcerum obſtructiones, duritiéſque lienis optimum remedium: & quanuis familiare, ſæpius tamen probatum, ac doctiſſ. pleríſque Medicis hodiè vſitatum. Iſtud autem tam abſurdum eſſe, ac quartanarijs obeſſe, Doctorum dicere puto neminem. Debuiſti ergò, ſi volebas Paracelſi medicamenta redarguere, ſpecioſius aliquid deligere, in quo magnitudinem ingenij tui exerceres, eruditionémque tuam probares. Sunt enim iſta, quanuis, vt tu inuidiosè vocas, Theophraſtica, tamen rationi conſentanea, ac docto cuiuis Medico probanda. At tu illa fortaſſè nec diuino Hippocrati, nec Galeno cognita fuiſſe dices, ideóque concludes reijcienda: ſed illud tuo ſolo iudicio, nulla tamen cum ratione. Non enim ſummam & doctrinam & diui-

& diuinam illorum eruditionem contemnimus, nec illorum piam violamus memoriã, quod dicimus illos in re medica quidem primos claruisse, non tamen omnium medicamentorum genera tentasse, aut illorum omnium etiã facultatem cognouisse. Vita enim breuis, vt inquit Hippocrates, & ars ista quæ circa experientiam etiam periculosam versatur, nimium longa. Nec puduit Galenum fateri, quum de Hydrargyro scribit 9. simpl. cap. 19, se nullum fecisse ipsius periculũ, neque quòd interimeret, si deuoraretur, neque vbi foris admoueretur. Neque est quòd putes Theophrastum tot remediorũ inauditorum primum & solum fuisse inuentorem, quorum notitiam ipsemet in suis libris fatetur se habuisse ex colloquio diuersorũ doctiss. tum Philosophorum tum Medicorum, Ægyptiorum & Arabum præsertim, apud quos ille discẽdi causa per aliquot annos etiam captiuus remansit, ex quibus tot pulchra remediorum spolia tandẽ reportauit: quæ quidem omnia sunt deprompta partim ex aromatum, herbarum, fructuum, florum, & seminum extractis veris oleis, & laxantium omnium essentiis, quorum etiam plus proficiet gutta, quàm tot & drachmæ & vnciæ: quæ tamen etiam vt tota substantia operentur, seminari & superiniici possunt proprio sali, quod in multis

Aphor. 1.

præſtare licet, ſicut in aliis terra reiici debet, tanquam planè mortua, & purgationi prorſus contraria. Ex variis quoque reſinarum, gummi, & cęterorum vegetabilium generibus deſumuntur variæ, pulchræ, & valde vtiles præparationes: quemadmodum & ex multorum animalium diuerſis partibus, ex quibus rectè præparatis multa conflantur medicamenta valde ſalubria: vt ex vera præparatione mumiæ, Theophraſticis ſolis nota, laudatiſſimũ fit medicamentum in peſtilentibus affectibus: ex oleo & ſale cranij hominis non humati ad Epilepſiam: ex oleo mellis & ceræ ad tophos, axungiarúmq; aliis præparationibus ad leniendum & meliùs reſoluendum. Sic etiam ex moſcho, zibetta, caſtoreo, ex monocerotis cornu, ebore, cornu & oſſe cordis cerui, ad cardiacos & alios effectus: & ex aliis infinitis multa fiunt extracta, quorũ omnium rectam edocuit ars Chymica, quam damnas, præparationem. Non enim ex ſolis metallicis, non ex pretioſis lapidibus, & gemmis, vt ineptè multi putant, & toti orbi perſuadent, Theophraſtica deſumuntur remedia: quę nec acria ſunt nec violenta, vt ignari & rerum imperiti clamitant, ſed dulciſſima, naturæq; noſtræ familiariſſima, quam ſpiritum præſtantia conſeruant, viuificant, ab impuritatibus, ſolis plærunque ſudoribus expurgant,

tota

tota denique ſubſtantia non parũ proficiunt, vt Doctorum multi quotidiè felici cum ſucceſſu experiuntur. Sed de his plus quàm ſatis. Iam ergò ad ea quæ de metallis ſcribis, nobis progrediendum.

AD IACOBI AVBERTI VENDONIS

DE ORTV ET CAVSIS metallorum contra Chymicos explicationem.

IOSEPHI QVERCETANI Armeniaci, D. Medici breuis reſponſio.

Metallum eſſe corpus foſſile natura vel liquidum, vt argentum viuum: vel durum, quódque ignis ardore liquefieri poſſit, ſicut aurum, argentum, æs, plumbum, ſtannum: vel molliri, veluti ferrum, nonnulli ſcribunt. Alij autem propria nominis ſignificatione omnia quæ in viſceribus terræ effodiuntur, metalli nomine vſurparunt. Sic Oneſicritus ſcripſit in Carmania eſſe metallum rubri-

Agric. lib. 8. de natura foſsil.

cæ: In Lybia circa Atlantem, ſalis, Herodotus. Hócque teſtatur Plin.lib.33.ſuæ nat.hiſt. Alij verò id quod liquatum in ſuam reducitur priſtinam formam quódque ductile & malleo extendi poteſt, éſtque durùm & impreſſile, propriè metallum eſſe dixerunt. Hácque ratione illa præſertim in ſex diuiſerunt, in Aurum ſcilicet, Argentum, Æs, Stannum, Plumbum, & Ferrum. Addiderunt nonnulli Mercurium, non quòd actu ſed quòd potentia metallum meritò dicatur. Hæc autem planetarum vocabulis Chymici nominare conſueuerunt, non vt ipſorum materiá ad planetas referant, quod ineptè putat Aubertus: ſed partim moti ſimilitudine quadam maiorum ac præcipuorum ſyderum, qua ratione perfectiora duo metalla, Solem & Lunam appellauerunt: & propter duritiem ferri, Martem, quem belli & armorum Deum Poetæ ſunt commenti: ac argentum viuum propter maximum ac penè incertũ motum, Mercurium dixerunt; partim etiam Pythagoricorũ inſtar, vt arcana ſua, inuolucris quibuſdam ænigmaticis obtegerent. Cæterùm nullá video rationem, cur ſtibium inter metalla propriè numerari debeat: quare ex illorum genere (pace Agricolæ dixerim, cuius autoritate nititur Aubertus) eſt excipiendũ: quum illorum definitioni omnino repugnet.

Siqui-

Siquidem liquata metalla omnia ad ſuam redeunt formam propriam, ductiliáque, dura & impreſſilia ſunt omnia: qua ratione à multis lapidibus liquabilibus, in quibus non eſt humiditas valide permixta cum ſicco terreſtri, ſecernuntur: quemadmodum & ab infinitis marchaſitarum generibus & ſemimetallis. Stibium autem liquefactum priſtinam omnino amittere formam rerum periti quotidiè experiuntur, & quum ipſum nec ductile eſſe, nec imprimi poſſe ipſo vſu conſtet, propriè metallũ id dici non poteſt. Veruntamen hoc affirmare placuit Auberto noſtro, in metallicis vſque adeò erudito, vt adhuc ſomniet glaciale ſtannum, (quod verè biſemutum eſt, & cinereum illud plumbi genus de quo plura Agricola lib.8. de nat.foſſil.) ſtibium excoctum, ac Chymicorum regulum eſſe: quod planè eſt abſurdum. Non enim ſtannum glaciale quod biſemutum rectè appellatur, ſtibium eſt vllomodo præparatum: neque Chymicorum regulus, tartaro & nitro extractus, biſemutum dici poteſt, quod doctis, omnibúſque ſanæ mentis relinquo iudicandum. Sed iſta parũ ad rem, quum metalli nomine plura, vt diximus, non propriè tamen dicantur. Eſtque ſanè Auberto iſtud condonandum qui nullas fodinas vſquam conſpexit, vt de his rectè iudicaret: nec Agricolæ ſententiam

percepit. Interim cóqueritur ille, quòd Chymici metalla ipsa diuidant, in perfecta & imperfecta: ídq; ridiculum putat multis de causis. Primò, quòd quædam tradita à Gebero definitio, non minùs vni quàm alteri metallo conueniat, quum tamen, vt probè perfecta ab imperfectis discernerétur, vna his, altera alijs definitio fuerit statuenda. Quasi verò viri definitio puero non conueniat, quanuis ad viri ætatem nondùm peruenerit, & alijs accidentibus videatur ab ipso, quemadmodum & inter se metalla, differre. Sic alia ac diuersa esse deberet corallorum alborum & rubrorum definitio, quanuis inter differant, quòd ratione absolutæ coctionis & terminatæ, alba non attigerint perfectionis vltimum gradum: quorum tamen omniùm vna & eadem est definitio. Sed vt suam melius comprobet Aubertus opinionem, quæcunque essentialem habent formam, quam singula metalla habere certum est, perfecta necessariò esse scribit: piámque & rerum parentem naturam in suo obeundo munere haud quaquam cessare vel quiescere, nisi impediatur dum scopum sibi propositum attigerit. Addit, materiam ex qua naturale fit aliquid, & circà quam versatur natura, tantisper moueri dum essentialem suam sit assecuta formam. Ex his omnibus tandem concludit

concludit metalla rectè in perfecta & imperfecta diuidi non posse, neque aurum alijs præstantius ac perfectius, etsi splendidius & temperatius, vllo modo dici debere: quæ omnia nunquam manca & futilia, nobis sunt confutanda. Atque vt omnia debito ordine persequamur, aurum ipsum à veris Philosophis perfectius cæteris metallis ac præstantius & purius meritò dici, nobis est demonstrandum, vt hinc concludamus, metalla in perfecta & imperfecta à Chymicis non sine ratione distingui. Ergo vt nitar etiam autoritate Agricolæ, à quo præsertim Aubertus ista sua omnia deprompsit: is certè non solùm splendore, sed & colore, sapore, odore, pondere, ac potestate differre inter se metalla scribit lib. 5. de ortu & causis subterraneorũ: & præcipuè de splendore (quem tu Auberte in auro & argento etiam adesse confiteris) verba faciens, inquit. Sed quò humor ipse « fuerit subtilior, densior, & purior, eò metallũ « est nitidius & splendidius: qua de causa etiam « hac parte cæteris præstat aurum. Cuius auri « præstantiam ipse etiam Agricola quærit in differentijs odoris, saporis & ponderis. Imperfecta enim metalla, quum se in liquorem induerint, amara gustu percipiuntur, vt æs & ferrum. Amaritudinis autem causa est terra adusta, quam ea metalla participant, vt ipse

Agricola testatur. Reliqua verò propter terram puram aut aquam vberiorem, non admodum sensili sapore liquores afficiunt: imò subdulci, vt aurum & argentum. Quinetiam quum ipsi auro terra insit purissima, & optimè cum sua aqua temperata, fumum perexiguum, vixque sensilem quum vritur, ex se emittit, & dulcem magis quàm fœtidum. Prætereà addit Georgius, auro, dum igne purgatur, excrementum quasi nullum inesse ob puritaté, reliquis multum: sed eò plus vni quàm alteri, quò fuerit impurius. Est etiã auri præstantia in ipsius vi ac potestate inuestiganda, quòd præter ipsum & lunam, cætera in cineritio & copella in fumum euanescant, ac violẽtia ignis intereant: quod illis accidit, prout terra minus pura, minúsque bona temperatio in ipsis reperitur, atque id vni quàm alteri citiùs, vt ferro accidit, propter terram impuram quæ multa ei inest. Sed quum aurum vnicum nullo igneo ardore consumi possit, vt inquit Aristoteles, nihilque amittat sui põderis, si aut exuratur aut examinetur: terram ipsum habere purissimam & optimè cum sua aqua commixtam oportet: vnde fit illius vt terra arceat & contineat humorem, ne eum expiret: contrà humor, tueatur terram ne accendatur, vt inquit Agricola: quod fit vt alij volunt, ex sicco & humido subtilissimis, & non

3.Meteo. cap.6.

non habentibus aliquod impurũ admixtum. Hac ratione aurum ſecundũ naturam rerum eſt purius reliquis metallis, & illa pretio ſuo vincit, quia ſimpliciſſimum & puriſſimum metallum eſt, & ab imperfectione elementorum propter ſuam formam remotiſſimum. Sic Plinius, vni rerum, inquit, nil deperit auro, igne: quod & cecinit Poëta, vt ex ſuperioribus videre eſt. Atque ex his colligere licet, inter omnia metalla vnum eſſe aurum, non ſolùm ſplendidiſſimum, temperatiſſimúmque, ſed & perfectiſſimũ, cuius reſpectu cætera metalla merito imperfecta dicantur. Nã ſemper tendit natura ad ſolam perfectionẽ, nẽpe ad auri confectionem, quod ſolum inter metalla dicitur perfectũ. Nullũ enim agens naturale, vt dicũt Philoſophi, deſiſtit ab actione in ſua materia, nec ſeparatur, niſi cum introductione formæ in illa materia. Ergo quãdiu agens eſt coniunctum materiæ, vel agit in materiam, id dicitur imperfectum, quoniam perfectio rei nõ eſt, niſi per introductionem formæ. Quum igitur in omnibus metallis aqua quædam viſcoſa, quam argentum viuum Philoſophi Chymici propter conformitatẽ appellant, ſubiiciatur loco materiæ, & ſulphur, quod ita quadam ſimilitudine vocant, agentis & introducentis formam in illa materia, non poterit aliquod metallum dici per-

Lib. nat. Hiſt. 33. cap. 3.

fectum, nisi à quo separatum fuerit ipsum sulphur. Sed quoniam reliqua metalla habét admixtum prædictum sulphur, in materia quo perimuntur, denigrantur, calcinantur, & comburuntur, (quod illis accidit solùm propter illam exhalationem siccam, nempe sulphur, quod sit materia apta ignitioni) hac de causa imperfecta omninò dicuntur. At è contrario, quoniam solum aurum est omninò ipso sulphure expoliatũ, quod satis per se denotat auri & argenti viui affinitas: (omnia enim, vt scribit Plinius, ei innatant præter aurum, quod vnum ad se trahit) hac ratione est immune ab omnibus istis corruptionibus & in igne & extra ignem. Meritò autem dicitur solum perfectum & formatum secundum primam & veram intentionem naturæ: completum, quia peruenit ad vltimum finé in quo completur: purum, quia agens non est immixtum materiæ, sed ab ipsa separatum.

Lib. Nat. Hist. 33. cap. 6.

» In hanc sententiam hæc scribit Aristot. Met.
» 3. cap. vltimo, de metallis verba faciens. Quo-
» circa inquit, & terrá in se continent & vrun-
» tur omnia, quòd siccam exhalationem ha-
» beant. At aurum vnum omnium nequaquam
» vri solet. Sed his non contentus rationibus, respondebit Aubertus: Quæcunque essentialem sunt assecuta formá, ea perfecta esse necesse est: metalla autem singula suam substá-

tialem habere formam præter bardum aliquem ciniflonem, neminem negare dicet,& hac ratione omnia etiam esse perfecta concludet. Sed huic obiectioni respondere nobis satis erit facile: Nã illæ res quidem quæ perstant in natura sua, perfectæ dicuntur in sua specie per suam formam substantialem: sed quædam perstant natura in sua specie, quæ tamen perficiuntur quoquomodo per suam formam substantialem, ad quam est quidam terminus motus, sed quia feruntur ad aliam substantialem formam vltimam, quæ omninò rem ipsam complet ac perficit: ideò dicuntur esse imperfecta, quandiu sub illa prima forma permanent, habita ratione vltimæ illius ad cuius assequutionem contendunt. Quòd si non habeatur ratio vltimæ illius formæ, sed in se solùm considerentur, sunt sanè perfecta in illa sua specie, per illã suam formam substantialem, prout exigit illa species. Hoc in generatione ouorum omnes vident, in qua est quidam terminus motus in acquisitione suæ formæ substantialis, quæ sic permanet. Sed quia ipsa oua sunt eò destinata à natura, vt non permaneant sub illa forma, sed ad generandam auem,& ita fit acquisitio substantialis formæ vltimæ: ideò dicuntur oua esse imperfecta sub forma oui, perfecta autem res illa est post generationẽ auis, cùm

ibi sit finis ouorum vltimus. Hoc quoque est de metallis iudicandum, quæ licet quandam sint assecuta in sua specie essentialem formã, non possunt tamen dici perfecta, habita ratione auri, quod solum, vt diximus, perfectũ est, quin peruenerint ad finem illum vltimum & absolutum, nempe ad ipsius auri perfectionem, & aurum euaserint. Et quemadmodum in generatione embryonis fit comparatio animæ vegetabilis ad sensibilem, & sensibilis ad rationalem, quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem & non sicut formæ, sic imperfecta alia metalla ad aurum se habere videntur. Itaque Chymici Philosophi meritò diuiserunt metalla in perfecta & imperfecta. Nam quanuis metallorum differentia sit in forma ipsa, non erit tamen propriè differentia speciei, sicut equi & hominis differentia, sed sumetur magis propriè penes materiam & partes eius, scilicet secundum digestum & indigestum, completum & incompletum; quum illa sint eiusdem propriæ materiæ penitus, sed indigesta & incompleta, determinata ad aurum. Quòd autem ferrum, quia magis vsui hominum commodet, nobilius idcircò auro iudicat Aubertus, id opinor, ne Medicis quidem vllis quantumuis indoctis, aurum tamen non ferrum captantibus persuaserit. Sed de auri præstantia & perfectione

satis

ſatis à me dictum puto. At quoniam diximus omnia metalla eiuſdẽ eſſe materiæ propriæ, quanuis non pariter in omnibus digeſtæ, qua in re vertitur quæſtionis cardo, iam ad materiam illam metallorum perquirendam accedendum. Metallorum, quemadmodum & reliquorum mixtorum corporum, duplicem conſtituunt materiam Philoſophi: vnam generalem & remotiſſimam, quæ ſumitur ex elementis, tanquam ex omnium rerum primariis, ex quibus vt ſimpliciſſimis conſtant, & in quæ ſimpliciſſima reſoluuntur. Horum autem elementorum qualitates virtutéſque tantùm in ſe mutuò tranſire, omninóque miſceri, Peripatetici in Stoicos contendunt: qui ipſorũ ſubſtantias totas eſſe totis permixtas contrà affirmare conantur. Sed miſſis lubricarum opinionum iſtis fluctibus, ad tutum & tranquillum portum nos recipimus, & in hac re Auberti comprobamus opinionem, exiſtimantis in mixtis non eſſentialiter aut actu, ſed poteſtate ſubſiſtere elementa: quod Galenus teſtatur lib. primo method. medendi, vbi elementa ſuis qualitatibus duntaxat tota totis miſceri ſcribit. De ſecunda verò ac propria ipſorum materia, non vna, ſed longè diuerſa eſt etiam multorum Philoſophorum opinio. Alij enim halitum humidum, materiã metallorum proximam dixerunt, vt Ariſtote-

les : nonnulli aquam ab alijs elementis affe-ctam, quod Agricolæ placuit, cuius opinioni aſſentitur noſter Aubertus: alij cinerem aqua madefactum. At Chymici, quorum opinionem Aubertus peruertere conatur, argentum viuum ipſorum materiam dixerunt: addiderunt nonnulli ſulphur. Quæ omnes opiniones breuiter ac diligenter nobis ſunt examinandæ, vt res clarior euadat, & immeritò Aubertum & alios in tot præclaros Chymicos Philoſophos irruiſſe omnes intelligant. Ariſtoteles Philoſophorum facilè princeps, eorum quæ fiunt intra terram & ſuprà poteſtate ac vi cœleſti, duplicem conſtituit materiam, halitum videlicet & vaporem, quorum mixtione in terræ penetralibus fieri & naſci omnia cenſet: eáque pro diuerſa natura materię bifariam diſtinguit, nempe in foſſilia & in metallica. Foſſilia ſic dicũtur, quòd fodiantur è terra, & ſimilia ſint terræ effoſſæ, nec ſunt liquabilia, vt lapidum genera, quæ ex ſicca exhalatione ardore incenſa, & humidum ſuo calore conſumente, & quodammodo adurente conficiuntur. Alia ſunt metallica, quorum quædam ſunt fuſilia aut liquabilia, quòd plus accedant ad naturam humidi quàm ſicci, vt plumbum & ſtannum: & ita appellãtur quòd faciliùs liquentur, quàm ducantur. Ductilia verò contrà, quæ maiori

3. Met. c. vltimo.

cum

cum difficultate fundantur, vt ferrum : quorum proxima materia eſt halitus vaporoſus, qui frigore cogitur & concreſcit in metallum ſecundum ſententiam Ariſtotelis, quem tamen noſter Aubertus credit reprehenſione dignum. Nam, inquit, in rerum natura accidere haudquaquã id poteſt, vt ab vno extremo contrarióve in alterũ ſine aliquo medio fiat tranſitus. Conſtat autem contrarijs prędita eſſe qualitatibus tùm metalla, tum halitus, quòd hi tenuiſſimi, illa verò ſint craſſiſſima. Hinc concludit in metallorum ortu, halitus vaporéſque neceſſariò priùs in humoré concreſcere, quàm in metalla indureſcere. Hæc ille ex Agricola deprompſit. Sed immeritò reprehenſum Ariſtotelem defendit ſatis ſupérque vir longè doctiſſ. Iacobus Schegkius comment. ſuis in lib. meteorωn Ariſt. vbi docet alium eſſe halitum ſiue vaporem ex quo aqua concreſcat, & alium ex quo metalla: quum etiam alius ſit ex quo pruina. Ponderoſior enim & graſſior eſt interdum, quàm is ſit ex quo aqua. Qua ratione remotioné proponunt metallorum materiam, qui aquam illam eſſe dicunt, quàm qui halitum: quũ magna pars μετεώρων ex his halitibus & vaporoſis materijs, caloris vi ex aqua & terra excitatis gignãtur: quũ fœcũditas terrę & aquę nulla ſit abſq; calore. Calor enim tanquam pri-

Lib. 5. de ortu & cauſis ſubterr.

mam ſobolem & fœtum, procreat duo hæc, in quorum natura parentum vigor, quatuor nempe elementorum repræſentatur, & conſpirat genitalis quodammodo vis eorũdem, qualitatibus duabus maſcula vi agentibus, cæteris verò duabus quaſi fœmineis patientibus: vtriſque verò tanquam patri temperationi cœleſti obedientibus. Vnde procreari inanima hęc conſueuerunt inſtrumento qualitatum primarum. Illud autem ſenſu ipſo percipi poteſt: offerunt enim ſeſe tam craſſi vapores ſubterraneis in locis interdum, vt reſpirare fodientibus non liceat, atque interdum etiam propter craſſitudinem, teſte Galeno, ſuffocentur. Quòd ſi tam craſſi ſunt, quis credet contrariis prædita eſſe qualitatibus tùm metalla, tùm halitus, quominùs etiã ſine altero medio in ſolidam metallorum materiam concreſcere poſſint, quemadmodum & ponderoſus vapor in pruinam? Deinde ſi ære pluiſſe & ferro, ac in ſuperno aëre lapides etiam ac talia illa corpora concreſcere & procreari, innumeri teſtãtur, quomodo tandem hæc ex aqua & terra potiùs generabuntur, quibus commorandi in aëre locus nõ eſt, quàm ex halitu & vapore, qui & penetrare & conſiſtere illic tenuitate & calore poſſunt? Quare metalla ex halitu potiùs quàm ex aqua oriri certum eſt: qui halitus, quoniam craſſus

crassus est, facilè etiam concrescit. Sed quid plura de his? quum omnia ex ijs oriri in quæ vltimò reducantur omnibus Philosophis constet? Metalla autem omnia præter duo perfecta, quæ ob maiorem decoctionem, compactam magis ac fixam habent, materiam, nonne in halitum aut vaporem reducuntur, & in examine cineritij & copellæ omnimodò in auras euanescunt? in fumum equidem, non qui conuertatur in aquam, aut qui madefaciat, sed crassum, propter terreum admixtum, & qui frigore concrescat, & inspissetur. Quod certa experientia quotidiè cerni à pyrothecnicis & faciliùs etiam à Philosophis suis sublimationibus, percipi potest. Hoc ipsum probant Tutia, Cadmia, Pompholyx, & reliqua huiusmodi, quæ ex vaporibus metallorum sublata, parietibus fornacum adhærent, & in ipsis fodinis crassos eos esse denotant, nec aquam vllomodo repræsentant. Obtumescat ergò cum suo plumbeo argumento Aubertus, qui Aristotelis sententiam poscindere conatus est, nec de sibi ignotis temerè iudicet, expertis credat, ac crassissimos existimet esse eos vapores, è quibus metalla primò concrescunt, & sine altero medio indurantur. Propugnato Aristotele, quam de cæteris doctis. viris ac Philosophis ferat sententiam, videamus. Al-

berti Magni, Geberi, reliquorúmque carbonariorum (hoc enim nomine ſummos illos viros præclarus hic noſter cenſor exornat) ſententiam Aubertus in eo refellit, quòd metallorum proximã materiam argẽtum viuum & ſulphur eſſe dixerint, illóſque à recta via aberrare nonnullis argumentis oſtendere conatur. Primò quòd ad argentum viuum attinet, metallorum id eſſe materiam propriam dicit non eſſe veriſimile, quòd in duritiẽ concreſcere non poſſit. Egregium ſanè argumẽtum, & dignum quod à ſuo autore toties repeteretur, cui tamen iam à nobis ſuprà reſpõſum accepit. Dicit concreſcere non poſſe, quòd ſit aereæ ſubſtantiæ, argentum viuum: Atqui vaporem quem ſuprà ex Ariſtot. concludimus proximam eſſe metallorum materiam, quis aereum eſſe reſpectu aquæ non fatebitur? & tamen eum concreſcere poſſe quis inficiabitur? Aereum igitur fateor eſſe argentum viuum, quod idcirco Philoſophorum multi metallum non(niſi potentia)eſſe cẽſuerunt. Sed ita tamẽ aereum eſſe dico, vt vaporem emittat craſſiſſimum, quíque frigore cõcreſcat, vt videre eſt in mercurio ſublimato, & multis aliis ipſius præparationibus, quibus fumos & vapores emittit, nõ ita tamẽ aereos, quin condenſentur. Sed quid dices de ipſis metallis imperfectis, quæ vt iã ſuprà monuimus,

mus, dũ examinantur, in fumos & auras euanescunt? quid denique de illorum materia & forma in nihilum redacta? nonne vaporem crassum, quem nos dicimus argentũ viuum, ipsorum materiam fateberis, quum in ipsum tandem metalla reducãtur? Sed ex Aristotele hæc adfert Aubertus: Quæ ad aquã pertinent, si plus aeris in se contineant quam aquæ, concrescere non possunt, vt oleum & argentum viuum. Metallorum autem materiam in duritiem cogi necesse est, alioqui metalli formã non induerent. Eorum ergò materia non erit argentum viuum, quum in duritiem haudquaquam concrescere possit. Sed hoc argumentum nihilò est efficacius priori: Pro concessis enim ponit, quæ nec ipse priùs aliquomodò probarit, & quæ iã nos negauimus. Nã dedimus quidem illi argentum viuum aereæ esse substantię, concrescere verò ideò nõ posse, negamus: quum vapores contra ipsius sententiam concrescere demonstrauerimus. Et quidem Aubertus arte indurescere haud negat, sed in duritiem aut formam metallicam cõcrescere siue arte siue natura nõ existimat. Quasi verò existimare, sit rem demonstrare. Argentũ igitur viuum metallorum esse materiam negat, causa verò quam affert, nempe quòd sit aereæ substantiæ, nullius est momẽti, si quidem vaporem esse aereæ substantiæ

reſpectu aquæ & nihilominùs tamen proximam materiam metallorum ex Ariſt. oſtendimus. Itaque aërea ſunt diſtinguenda: nam quæ prorſus ac ſimpliciter aërea ſunt, à prædominio non poſſunt coagulari neque à calido, neque à frigido, quòd ipſorum humiditas aërea exſiccari non poſſit deficiente terreſtri, qua ratione etiam ipſo ſupernatant aquæ, teſte Ariſtotele, vt oleum: & facilè inflammantur, quòd ſint materia ignis, vt ipſum oleum, & ligna etiam quæ ſupernatant aquæ præter ebenum, quod terreſtrius ſit vt ex ipſius pondere iudicari poteſt. At argentum viuum nec inflammatur, nec ignis eſt materia, imò ipſi inſtar aquæ aduerſiſſimum: nec leue eſt imò ponderoſiſſimum, vt in ipſo etiam ſupernatent metallorum omnium ſolidiſſima quæuis corpora, vno excepto auro propter amborum maximam affinitatem: ex quibus conſtat alterius ipſum eſſe ſubſtantiæ quàm ſimpliciter aëreæ, olei inſtar. Ad huius igitur argẽti viui ſimilitudinem metallorum materiam proximam dixerunt Chymici Philoſophi, ipſum eſſe argentum viuum generatum ex valida commixtione primæ omnium materiæ metallorum, ex humido videlicet viſcoſo, incombuſtibili incorporato terreſtri ſubtili, ęqualiter & fortiter commixto per minima, in cauernis

terræ

terræ mineralibus. Huic verò ſagax natura (quum materia ſe ipſam non producat in eſſe) adiunxit agens proprium, nempe ſulphur, quod nihil eſt aliud, quàm pinguedo quędam terræ in fodinis proprijs generata, ac per tẽperatam decoctionem condenſata, vt illud ipſum argentum viuum digerendo & coquendo in metalli formam conuertat: Itaque ſulphur iſtud ad argentum viuum ſic ſe habet, ſicut maſculus ad fœminam, & ſicut proprium agens ad propriam materiam. Non quòd hoc argentum viuum & hoc ſulphur, vt ineptè quidam putant, in ſua natura per ſe in fodinis reperiantur, ſed quòd ſint hæc iam à natura commixta & in naturam terræ longiſſima concoctione redacta. Et hæc quidem eſt materia propinqua metallorum, quemadmodum in generatione hominis, cibus eſt propinquior materia quàm elementa, ſanguis, quàm cibi ipſi, & ſperma adhuc ſanguine ipſo eſt propinquius, tandémque continuata digeſtione materia recipit formam hominis. Sic quum ex quatuor elementis tanquam ex generali & prima materia, metalla fieri primò dicantur, hoc etiam ordine diſpoſito fiat neceſſe eſt, videlicet vt ex ijs elementis fiant vapores, ex vaporibus aqua viſcoſa (quæ eſt adhuc materia propinquior vaporibus ipſis, ne Ariſtot. patrocinando nobis

ipſis contradicere putet Aubertus) & grauis immixta terræ tenuiſſimę ſulphureæ, quæ dicitur argentum viuum, ex quo tanquam propinquiore materia mediante mixtione & actione ſulphuris extrinſeci, fit aurum, vel metallum aliud ſecundũ maiorem aut minorem digeſtionẽ ipſius naturæ. Nam vt ſcribit Philoſophus Metaph. 6. Quando aliquid fieri ex aliquo dicitur, fit aut ex medio & imperfecto extremũ & perfectũ, vt ex puero vir: aut ex extremo extremũ, vt ex aqua, aer. Sed age, redeamus ad noſtrũ Aubertũ. Is ſulphur etiã metallorum materiam eſſe non poſſe ſcribit. Verùm audiamus quibus rationib. hoc probet. Illud, inquit, ſecundum Ariſtotelem, ex halitu calido, vnctuoſo & ſicco naſcitur: metalla verò ex alio halitu calido humidóque & parũ vnctuoſo generãtur. Bellũ certè, ſed ſophiſticum argumentum, quo ex iam impugnatis à ſe opinionibus, ſua probare nititur. Recordetur ergò, ſe prius halitum contra Ariſtotelem, materiam non eſſe metallorũ affirmaſſe. Nunc autem cõfiteri metalla ex ipſis halitibus generari. Ergò ipſe ſibi contradicit, vt illi mea refutatione non ſit opus. Addit vt ſententiã ſuã probet, ſulphur humore molleſcere inſtar ſalis: metalla verò ſolo igne forti liquari. Sed ex falſo antecedẽte nõ poteſt valere conſequens: Nullo enim modo ſoluitur ſulphur

ſulphur in aqua, ſed calore liqueſit inſtar plũbi: & hoc ſaltem priùs experiri debuerat, rerum ſubterranearum noſter perſcrutator, quàm vſque adeò audacter quod falſiſſimum eſt, aſſerere. Cõtorqueri igitur telum illud in ipſum poteſt, quod in Chymicos ſe cõieciſſe arbitrabatur. Sed enim aereę & igneę ſulphur dicit eſſe ſubſtantiæ: ideóque ipſum coagmẽtari cogíque non poſſe: Ego verò contrarium ſuprà demonſtraui. Quare non eſt quòd aliud à me reſponſum expectet, quum neque noſtram coarguerit ſentẽtiam, neque ſuã firmis rationibus demonſtrarit. Cæterùm vel illud vnum ſufficit, quòd omnes ſapientes Chymici clamant, nempe ſulphur hoc, quòd vocant, non eſſe ſulphur illud vulgi: quod comburit combuſtione nigredinis & aduſtionis, & cõburitur: quum eorum proprium ſulphur albificet, rubificet, coagulet, perficiat denique argentum illud viuum Chymicum etiã vulgo ignotum, in ſubſtantiam auri ſecundum naturam, aut lapidis Philoſophici & auri ſecundum artem. Hoc eſt verum ſulphur occultum, vnicáque tinctura, & vmbra ſolis, & coagulum proprium argenti viui ſui, quod diuerſis nominibus & ſuis inuolucris & ænigmatibus Philoſophi adumbrarunt. Ex quibus patet Aubertũ toto aberrare cœlo, omnibúſq; modis quũ de ſulphure ſibi incognito

loquatur, meritò repudiandum: neque fuiſſe laceſſendos Philoſophos Chymicos, quòd dicant argentum viuum & ſulphur, materiam eſſe metallorum, vt qui de argento viuo & ſulphure non vulgaribus hoc intelligant. Sciunt enim hæc de quibus loquuntur, in metallorum fodinis in ipſa natura ſua non reperiri, ſed ex his ambobus aiũt fieri quoddam tertium commixtum, vt iam diximus, obtinens naturas, proprietátes, & virtutes ipſorum, vt ex eo poſſit generari vnumquodque metallorum pro ipſius compoſitionis, digeſtionis, & loci diuerſitate. Hæc ſufficient de metallorum proxima materia, quá Aubertus eſſe vult aquam, ab alijs elementis affectám: ſed cauſam cur ita ſentiat, obticuit, dicere contentus hoc ab alijs fuiſſe proditum, ſiue in alienis ſcriptis à ſe repertum: quę vox certè eſt hominis qui alterius fide, non autem ratione ſententiam ſuam demonſtret, quod veri Philoſophi ſolent. Sed iam ad ſe nos vocant effectrices cauſæ, quas cõſtituunt Philoſophi duplices, totidémque patibiles. Calor enim & frigus dicuntur ab Ariſtotel. ποιητικὰ, quòd vim habeant ad mouendum: humidum verò & ſiccum παθητικὰ, quorum cauſa, res perpeti magis aliquid, quàm agere ſolent, dicuntúrque affici à prioribus qualitatibus tanquam à nobilioribus ac natura eminen-

eminentioribus, & quorum efficacitate forma in rebus procreetur. Materia enim non per ſe cognoſcitur, ſed propter mutationem, quæ nulla eſſet ſolet ſine perpeſſione, quemadmodum nec ipſa ſine tactu, quæ per σύμφυσιν & concretionem, ac per introductionem actus & formæ aboletur. Cæterùm obſeruandum eſt ex mixtura ſicci & humidi, imprimis concreta dici corpora, deinde mollia aut dura: Quorum concretorum triplex eſt differentia. Nam vel eſt humor aqueus qui concreſcit, vel eſt ſiccum quiddam terrenum, vel mixtum ex vtriſque. Hæc etiam aliâs funduntur, aliâs ſiccantur, aliâs humectantur, aliâs molleſcunt. Incoagulabilia ſunt autem, quæ ſicca ſunt & ignea, vt mel & muſtum: & quæ ſunt humida aërea à prædominio, vt oleaginoſa. Quare hæc etiam non ſunt elementa, neq; materia iſtarum perpeſſionum. Corporum autem quæ concreſcunt & indurantur ex Ariſt. alia ex calore ita afficiuntur, alia à frigore: A calore quidem humorem ex ſiccante, à frigore verò calidum exprimente. Quæ igitur coagulantur à calido per abſentiam humidi, ſoluuntur à frigido, quod humidum iterum ingredi facit, vt ſal. Quæ autem caloris priuatione concreſcunt, ſoluuntur à calido iterum ingrediente, vt metalla. Quicquid enim diſſoluitur liqueſcens, aut

igne liquefcit,aut aqua.Quæ liquefacit aqua, cõcreta fuerint à calido ficcóque,id eft igneo calore,oportet: quæ verò liquefacit ignis,aut quorum cõcretionem aliqua ex parte foluit, (vt cornu)à frigore coalefcunt: fi quidẽ contrariorum effectuum contrariæ funt caufæ.Et quoniam calore liquefcũt metalla, illa etiam frigore tanquam caufa effectrice primò cõcrefcant, neceffe eft; de quo Philofophorum Chymicorũ nullus dubitat,quanuis,vt loquitur aliquando Ariftoteles, experientia cõtrarium nobis demonftret:fal enim etiam calore concretũ,igne ipfo folui poteft & liquefieri,vt fum fępius expertus,dicitúrque illud fal fufibile. Neque Albertus Magnus fummus Philofophus reprehendi debuit à noftro Auberto,quòd vim metalla efficiendi referat ad calorem,quum de folo calore minimè intellexerit Albertus,vt ipfe putat. Sciendũ eft igitur tefte Ariftotele, res caufa frigoris pati magis dici, quàm agere:quia videlicet frigus eft proprium patientiũ elementorum,nempe aquæ & terræ,quæ ambo natura funt frigida. Etenim non aliunde recipiunt frigus quemadmodum calorem, fed remotione caloris fuapte natura refrigefcunt,nec refrigerantur externa caufa, ficut aer & ignis. Quare licet frigus in mixtis vim efficiendi obtineat: ad corrumpendum tamen magis valet,quàm ad gene-

generandum. Idcircò non ita reprehendendi ſunt Chymici, etiã ſi dicant naturã ad procreationem metallorum egere ſubterraneo calore, tanquam effectrice cauſa efficaciori, qui miſceat, mutet, diſponat, digerat, ac coquat ipſorũ materiã, ac tandem lõgo tẽporis protractu, ipſam in aurum informet tãquam in vltimum finem. Neque eos etiam criminari in eo oportuit. quod vim aliquã ad corporum cœleſtium influxum referant. Illorum enim ſententiam confirmat Ariſt. lib. de cœlo & mundo, & lib. de cauſis proprietatũ olementorũ, his verbis: Quia prima, inquit, prin « cipia mouentia ad generationem & introdu- « ctionẽ formæ in vnaquaque re, ſunt ſtellæ & « corpora ſurpercœleſtia per motũ & lucem. « Ipſa enim ſunt, quæ primo mouent mota ab intelligẽtiis, ad naturam generationis & corruptionis perficiendã ad conſeruationẽ ſpecierum, & ab iis datur forma & perfectio, & vt vult alio loco, ſol & homo hominẽ generant. Neque ex hac ratione rectè concludit Aubertus Chymiæ artem vanã eſſe, ſi vi ſtellarum coaleſcant metalla, quũ Chymicis hac vi cœleſti frui non liceat. Credunt enim illi cum Philoſopho, ſi motu & luce corporum cœleſtium, ipſorúmque ſitu ac aſpectu, introducuntur formæ in inferiora, idem per conſequens & in metallis contingere.

Sed id fit tanquam ex causa generali ac valdè remota: propinquiorem enim, vt diximus, habent alteram efficientem causam, nempe calorem, cuius vi metalla cõcreta in visceribus terræ disponuntur, digeruntur, ac perficiuntur. His ergò explicatis videndum quò tendat Aubertus, & quinam sit vltimus ipsius scopus. Chymistarum laborem cassum ac irritum esse vult, quem in perficiendis metallis ipsi suscipiunt: negátque æs, stannum, ferrum, aut plumbum (quæ imperfecta ab ipsis dicuntur) vlla arte perfici, conuertíque in aurum & argentum posse. Ac primò quidem, inquit, constat illa quatuor metalla esse perfecta: Imò verò nos imperfecta esse paulò antè demonstrauimus multis de causis: neque negari potest, quin arte & leuiori præparatione, in sua specie illa perfectiora & præstantiora reddantur. Rectè igitur Arist. 4. » Meteor. cap. 6. Sed ferrum quoque inquit, » elaboratum liquatur, ita vt humidum fiat, & » rursus concrescat. Nec secus chalybem face- » re consueuêre. Ferri namque fæx subsidet, at- » que in imum secernitur: vbi autem sæpe de- » fæcatum fuit, ac purum, mundúmque euasit, » fit chalybs. At ferrum eò præstantius est, quò minùs habet excrementi. Sed missam faciamus autoritatem, quum rationibus Philosophicis hoc ipsum anteà satis euicerimus, quibus satis

bus satis supérque solum aurum perfectum esse commonstrauimus, cætera verò omnia, imperfecta. Addit præterea Aubertus, vt impossibilem reddat transmutationis artem:Ea quæ arte perficiuntur & formantur, artificialia esse, metalla autem nominis notione ac essentiæ definitione, naturalia esse, Mineralia enim sunt, inquit: Illa autem à solo naturali principio ducuntur, ergò naturalia sunt, ídque ex Aristotele. Naturalia enim effectionis suæ principium in se habent: quæ verò per artem efficiuntur, minimè, sed extrinsecus & ab alijs obtinent. Addit vt summatim absoluat, arte nullam naturalem indi formam, ex quo metalla nulla haberi artificialia concludit. Age igitur nostrum est officium ista euertere, vt tandem veram esse Chymicam artem demonstremus, quæ naturam ipsam imitando metalla transmutet. Diximus suprà ea dici imperfecta, quæ sunt in motu ad eam formam ad quam vltimò destinantur: perfecta autem, quum peruenerunt ad finem motus. Et quoniam solum aurum ad vltimum terminum motus peruenisse, & formatum secundum veram naturæ intentionem iam nos ostendimus: ideò ipsum solum perfectum, reliqua verò quæ sunt in motu ad formam auri, imperfecta esse conclusimus: quorum tamen perfectionem ipsa natura semper

persequitur in suo sinu, vt illa tandem, sed longo temporis protractu in aurum conuertat. Hoc autem possunt metallici effossores testari, qui in centum pondo plumbi, repe-riunt aliquot vncias argenti optimi, quod illis pro maximo lucro habetur. Sed & in fodinis nonnullis æris, inuenitur quoq; aurum, sic & in argenti fodinis: quod vbi compererunt istarum rerum periti, vel quoties argentum imperfectum inueniũt, propter indigestionẽ, fodinas occludere consueuerunt, suadéntque vt per triginta annos aut plures ita dimittantur, donec fiat perfecta concoctio à calore subterraneo. Sic etiam scribit Plinius, in auro ipso argentum vario pondere inesse, alibi dena, alibi nona, alibi octaua parte. In vno tantùm, inquit Gall. metallo, quod vocãt Albicrarense, vicesima sexta portio inuenitur, ideò cæteris præest, quod fit secundum minorem aut maiorem naturæ digestionem, vt coniicere licet. Cùm enim est completa digestio, tunc aurum inuenitur obrizum, purissimũ, & verè perfectum. Ex quibus patet metalla, quanuis sint in quodam termino motus, non tamen esse in vltimo, ipsáque in via & transitu esse ad aurum tanquam ad solum perfectum. Vbicunque etiam aliqua inuenta est vena metalli, non procul inuenitur alia: vnde etiam metalla Græcis ex Plinio videntur dicta

Hist.li.3. cap.4.

Hist.lib. 33.cap.6.

cta esse, quasi μετ' ἄλλα, quòd alia post alia inueniantur. Sed dicet in hanc sententiã Aubertus, Si per vlteriorẽ decoctionem imperfecta reducantur in aurum à natura, cur non expectatur à fossoribus illud tempus, præsertim cùm si hoc cõtingeret, multò vberiorem ex ea re quæstum sint habituri? Respõdemus, quædam esse quæ metallorum generationem diuersam faciant, non solùm in specie, sed proprietatibus & accidentibus secundum regiones & loca in quibus oriuntur. Quemadmodum & diuersificantur animalia, vt scribit Aristot. 6. de animalibus. In Ægypto enim scorpiones non sunt venenati, aliis in locis contrà: & triticum temporis spatio secundum ipsa loca degenerat in siliginem, cõtráque siligo in triticũ. Sic de metallis dicẽdum, quæ quanuis destinata sint à natura ad finem illum, nempe vt fiant aurum: tamen pro regionum & minerarum diuersitate, ipsarúmque corruptione, quædam possunt ad suum perfectionis gradum perduci, vt fiant aurum: quædam remanent in tramite imperfectionis, secundum etiam diuersitatem digestionis & depurationis. Debiliore enim calore natura quædam coagulat indigesta, vt plumbum & stannum: quædam adurente ac superfluo calore, vt æs & ferrum: quoddam cõtrà propter ipsius caloris penuriam & agẽtis

defectum non concrescit, vt argentum viuum. Lunam denique calore satis temperato, longè verò temperatissimo Solem, ipsa natura producit, minimè egentem aliqua operatione qua perficiatur, vt qui sit assecutus vltimum finem & complementum. Nam, vt inquit Aristoteles secundo de cœlo & mun-
„ do: Bonum complementum illud vnum est,
„ quod non indiget operatione, qua fiat bo-
„ num: & perfectio omnis rerum est in eo posi-
„ ta, vt suscipiant vltimum illius complemen-
„ tum. Quoniam ergò imperfecta metalla non peruenerunt ad illum vltimum finem perfectionis & complementum propter causas prædictas: ideò indigent operatione artis, cuius auxilio naturam ipsam imitando, illa tandem perficiantur, ac vltimum finem assequantur, ad quem ordinata sunt à natura,
„ nempe vt fiant aurum. Nam vt scribit Philo-
„ sophus secundo Physicorum. Omnimodò quidem ars aliqua perficit, quæ natura non potest operari, alia verò imitatur. Sic arte adiuta natura, flores fructúsque suos arbores producunt, etiam hyberno tempore in regionibus frigidis, quòd ex se sola nequaquam præstaret natura, vt videre est Heydelbergæ in hypocausto Comitis Palatini, & multis alijs in locis. In toto autem Chymiæ opere, quod naturam omninò quiescere, & solam artem

artem ſubiectum mouere dicit Aubertus, falſiſſimè dicitur. Nam ratione naturæ agentis, Chymia eſt opus naturale, ſiquidem materia illud ipſum eſt, quod decoquendo appetit, retinet, digerit, expellit, permiſcet, corrumpit, generat & informat, pręcepto Dei Omnipotentis, ſuo tempore lapidem, cum quo natura informat metalla per ipſam permixtionem. Ratione autem miniſterij, Chymia, fateor, eſt opus artificiale, non quòd ars corrũpat, generet ac informet, ſed hactenus ſolùm quod hoc totum ſubminiſtret naturæ operãti, quod ſola per ſe aliâs efficere non poſſet. Natura enim ad generandum aurum duplici modo operatur, vno, per ſe & primò, quũ in mineris propriis & ex ſuis principiis aurum generat, quo modo impoſſibile eſt artẽ imitari naturã. Secundò operatur per ſe, ſed non primò, videlicet quia primò generat aliquod imperfectorum ex iiſdẽ principiis in ſua minera, ipſúmque vltimò conuertit in aurum: quo modo ars ipſam ſequitur naturam, in eo quòd ex imperfectis metallis, ſicut & natura ipſa, aurũ tandẽ procreet. Ex his patet aliquid ex aliquo fieri dupliciter, ſcilicet mediatè, & immediatè, cùm ſecundum Ariſt. li.9. Meta. plures poſſint eſſe materiæ eiuſdem rei, nempe mediata, & immediata, quanuis oporteat mediatam materiam vltimò reduci ad im-

mediatam: alio enim modo ex materiis diuersis res diuersæ producerentur. Quoniam igitur ars mediatam & immediatam eandem assumit materiam, quam & natura, illámque mediatam vltimò ad immediatam reducit, vt & ipsa natura, habétque vnum & idem agens, quod ipsum argentum viuum expoliet, ac tandem ipsum transformet: & si artis idem finis ac naturæ, nempe vt ex vnione istius formæ cum sua materia aurum tandem generet: non dubium est artem, naturam ipsam imitando, in omnibus ex imperfectis perfectum metallum conficere posse, quemadmodum & ipsa natura conficit, vt suprà diximus. Quorum cùm causæ sint omnes eædẽ, necessariò & ipsa eadem esse, eosdémque producere effectus est necesse. Neque eos cẽseo excusandos qui subiectum Chymicorum Philosophorũ quærunt in vegetabilibus: Illorum enim operatio est inanis, quoniam non potest fieri generatio, nisi ex proximis cõuenientibus & immediatis. Alij in rebus animalium operationes suas impendunt, præsertim in ouo, quòd opus suum, quadam moti similitudine ouorum, Chymici Philosophici ouum, appellarint: dixeríntque ipsum ouum, quemadmodum & elixir, quatuor elementa continere, cuius corticem terram appellant: pelliculam, aerem: album en, aquam: & vitellum,

lum, ignem. Sic etiam iidem Philoſophi lapidem ſuum ænigmaticè dixerunt vnum eſſe in tribus, & tria in vno, quòd in ſe cõtineat corpus quod ſtat, animam quæ viuificat, & ſpiritum qui tingit. Hæc ænigmata qui non intellexerunt, ſibi perſuaſerunt ouum eſſe Philoſophorum lapidem, quòd tria in vno contineat, nempe corticem, vitellum, & aquam, ideóque tandem concluſerunt, ouum eſſe vnicam illam materiam à Chymicis requiſitam, non minùs quidem decepti quam alij, non animaduertentes minimè quadrare hác materiam educendo in de metallo. Homo enim hominẽ generat, & beſtia, beſtiam. Hoc quia expertus eſt ſuo cum detrimento (vt accepi) bonus Aubertus, qui oua Philoſophicè decoquendo, centenos aliquot decoxit aureos, cauillatur artem, quaſi illum fefellerit: immeritò quidem, quum ipſemet potiùs aberrarit, nec præſtare ipſius culpá ars teneatur. Genus enim debet iungi cum genere, & ſpecies cum ſpecie, & vnumquodque germẽ reſpondere ſuo ſemini, vt ſuprà diximus. Nõ deſunt alij qui ſui Elixeris materiam quærant non in vegetabilibus aut animalibus, ſed in rebus ſubterraneis & propinquioribus. Dicunt enim artem naturam imitari, ideóque ex iiſdem principiis ex quibus & natura operatur, cenſent eſſe laborandum, ar-

gentúmque viuum & sulphur, quæ audiunt metallorum proximam esse materiam, decoquunt. Sed perdunt miseri, oleum & operam, quum argentum viuum Philosophorum, non sit illud vulgare, nec etiam cõmune sulphur, vt iam dixi. Ecquis enim posset in mensura & proportione debita consequi intentionem naturæ? nemo profectò: Deinde argentum vivum si vel minimo igni admoueas, exhalat, ac etiam mixtum secernitur, & sulphur etiam non difficulter, quum tamen horum amborum coniunctio sit necessaria ad finem vsque digestionis in generatione metallorum. Sic falluntur quotquot in marchasitis, tutia, antimonio, arsenico, auripigmento, lapidem illũ quærunt, cùm sit vel sulphur inseparabile omninò, & tamen debeat separari vltimò, vt iam diximus, vel minori igne cùm separetur, subiectum non esse Philosophicum satis denotant omnium Philosophorum scripta. Errant etiam qui marem Solem censent accipiendum, & fœminam Lunam, quæ duo amalgamant (liceat enim artis vocabulis vti) cum vulgari Mercurio, & ex tribus vnum faciunt, illáque decoquunt Chymicè, sublimát, & ex illis tádem animam eliciunt, quam vltimò fixare conantur. Nam à Philosophorum scriptis discedunt, qui fatentur omnes vno ore, agens iunctum esse & proportionatum

natum à natura in mineris, cum ſua materia: dicúntque vnicam eſſe rem,in qua ſunt quatuor elementa benè proportionata, vt ibi ſit figens & fixum, tingens & tinctum,album & rubeum, maſculus & fœmina ſimul compoſita. Eſt ergò, vt etiam ſuprà iam diximus, quædam tertia natura communis & alterata ex diuerſa commixtione, & digeſtione ſulphuris & argenti viui, in qua eſt vis mineralis ad generandum mixtum: quæ duo agunt & patiuntur ita inter ſe perpetuò,donec traducantur à forma corporum imperfectorum primò generatorum (non ſeparato adhuc agente à ſua materia) in formam aliam,& tandem peruenerint, continuatis digeſtionibus & purificationibus,ad vltimam illam & verè perfectam formam,quę eſt forma auri,in qua eſt vltimus terminus motus, vbi etiam agens omninò à ſua materia ſeparatur.Hoc quid ſit multi quærunt, pauciſſimi inueniunt, aut ſi inuenerunt,præparationes ignorant & intentiones Philoſophorum, quorum medicina ex illis ſolùm elicitur per artem, in quibus habitabat potentialiter per naturam, & in quibus perfectio primæ materiæ,omniáque metalla reperiuntur.

Philoſophici lapidis operationes.

Hanc autem illi poſtquam inuenerunt materiam,primò calcinandam cenſent,& ab omnibus ſuis ſordibus purgandam, calorem

I. Calcinatio.

reſtituendo, humorémque innatum conſeruando. Nam in calcinatione Chymica nulla debet fieri corporis diminutio, imò potiùs multiplicatio.

II. Solutio.

Deinde calcinatam materiam, ipſius craſſitiem attenuando, in quandam liquidam ſubſtantiam ac in ſuam primam materiam reducũt, quam vocát aquam muneralẽ, quę manus non madefacit. Túncq; fit vnum in genere, in numero nõ item: cuius Solẽ appellát patrem, matrem Lunam, & mediatorem Mercurium: & alteratur corpus ſua propria forma, ſed noua illi inducitur immediatè, quum nihil in rerum natura omni ſpoliatum forma reperiatur.

III. Elemẽt. ſeparatio.

Hoc facto ſeparát ex ipſa iam ſoluta quatuor elementa, illáque diuidunt in duas partes, in aſcendentẽ aut ſpiritualem, & inferiorẽ ſiue terrenã: quæ duæ partes ſunt vnius tamẽ naturæ, nã inferior eſt fermentũ ipſam figens, & ſuperior eſt anima totã ipſam viuificans. Harum tamen diuiſio eſt neceſſaria, vt faciliùs tranſmutentur tandẽ inter ſe omnes, & pars terrena tranſeundo in aquam, nigreſcat, & aqua poſteà tranſeundo in aërẽ, dealbetur, & aer in ignem conuertatur.

IIII. Coniunctio.

Separatione elementorum facta, coniunctionem faciunt aquæ & aëris cum terra & igne, vt vnumquodque elementorũ in altero diſper-

diſpergatur, ſeruata proportione : tribuúntque hac ratione mari tres partes aquæ ſuæ, fœminæ verò nouem:& tunc ſimile ſuo ſimili applaudit,& par pari gaudet , propter cõcupiſcentiam adhærentiæ materialis maximè & formæ ſulphureæ.

V. Putrefactio.

Hæc ita coniuncta putrefaciunt , humido tamen calore (ne igne accenſo,mercurius ſeparetur , vel in altum feratur propter naturã ſuam ſpiritualem) vt hac corruptione alterentur materia,& elementa naturaliter diuidantur , & regeneratio ſubſequatur. Nihil enim naſcitur vel creſcit,ne inanimatum quidem, niſi putrefactione facta.

VI. Coagulatio.

Poſt putrefactionem , ad coagulationé accedunt , atque eodem calore temperatiſſimo perpetuò materiam alteráte tam intrinſecus quàm extrinſecus operantur , donec materia albeſcat & perlarum referat ſimilitudinem: fitque tum ſpirituum volatilium cum corporibus confixatio ac vera congelatio. Albam hoc ſpinam vocant Chymici Philoſophi , & ſulphur album incombuſtibile , quòd nunquam ab igne recedit.

VII. Cibatio.

Ab cibationem denique ſe conferunt, néc pe ad ſubtilis ingroſſationem & craſſi ſubtiliationem , commiſcendo aquam ſuam cum cinere, & lac ſuum cum terra foliata , moderatè quidem,vt ſic albedo & rubedo,bonitas

& quantitas & virtus ipſius creſcat & augeatur, atque coquendo & iterum coquēdo materia nutriatur.

VIII. Sublimatio.

Tunc materiam ſublimant, ſublimatione tamen non vulgari, illámque ſic ab immunditiis omnibus expurgant, corpus extollēdo, ac ipſum ſpirituale & ſpiritum corporalem ac fixum reddendo, ſalſedinémque ſulphuream minuendo, vt totum dealbetur ac citiſſimè liquefieri poſſit.

IX. Fermentatio.

Abſoluta ſublimatione materiam fermentant, ſpiritum cum ſua terra dealbata, & calce tanquam cum ſuo fermento coniungendo, aut animam cum corpore incorporando. Non enim poſſunt oſtendere ſuas virtutes permanentes, accidentia ſpiritualia, niſi cum corporibus fixis coniungantur, tanquam cũ fermento quod reducit ſibi appoſitum ad ſui naturam, colorem & ſaporem, per mutuam hanc & communem corporis & ſpiritus impreſſionem, ſine qua opus perfici non poteſt, quemadmodum nec paſta ſine fermento fermentari.

X. Exaltatio.

Ad maiorem autem nobilitatem materiæ, illam exaltandam cenſent ſpiritum augendo, terrámque ſublimando & ſubtiliando, per naturalem rectificationem, omnium elemētorum circulationem & veram graduationem ipſorum, donec ad perfectum amplexum

xum reducantur.

Tunc Salamandram ſuam ſolutionibus & coagulationibus reiteratis in virtute augent: & cum nouo fermento in virtute & quantitate, ídque in infinitum.

XI. Augmẽtatio.

Vltimò faciunt proiectionem ſuper imperfecta, ponderis vnius ſuprà plura, ſecundum medicinæ perfectionem. Quantò enim magis ſubtiliatur & tingitur, tantò abundantius operatur: & ſic naturam imitando, imperfecta metalla perficiunt, ac in Lunam & Solem conuertunt, ex propriáque ipſius materia purificata arte, & ſubtiliata, deinde decoctione & digeſtione fixata, donec in albũ, & tandem in rubrum prodeat colorem: volatiliſque rurſus facta, & iterum fixa, donec ingreſſum habeat & perfectè tingat, ſuam conficiũt medicinam, ſuúmque puluerem, quem lapidem Philoſophicum vocant: Idque variis operationibus, diuerſis rebus, pluribus vaſis, multíſque fornacibus, vt ex prædictis, artis imperiti fortè coniicient: quum tamen verò Philoſopho, in toto hoc magno licet opere, ſit vnica operatio, vnicáque via, res vna, vas vnum, ſolus ignis, ſoláque fornax, vt omnes illi vno ore fatentur. Hæc autem omnia obiter annotare volui, quò Magiſtri Auberti de Philoſophorum lapide ſentẽtiam euerterem (de rebus enim ignotis cuilibet fas eſt impe-

XII. Proiectio.

ritiam ſuam pro dendo, nugari) & vt nudam tum auri tum argenti formam abſtractam à ſuo concreto (quod tamen ipſe exiſtimat) materiam non eſſe Philoſophicæ medicinæ demonſtrarem. Sed (inquit ille) ex quánam re componatur lapis, non curo : attamen quum ens nõ ſit naturale, naturalem etiam formam induere non poteſt, ſed artificialem ſolùm & fucatam. Poſſum ego hîc prouocare ad multorum inſignium virorum teſtimoniũ: ſed ratione potiùs exiſtimo nitendum eſſe. Dico igitur metalla verè trãſmutata, cognoſci perfecta, non per formam ipſorum præexiſtentem aut introductã, (hoc enim eſt impoſſibile) ſed per accidentia, proprietates, & paſſiones quæ ſequũtur formas: Itaque ſi in trãſmutato metallo illa omnia quæ in vero reperiũtur, in quouis examine, certè ipſa habere formam non fucatam, ſed auri vel argenti mineralis iudicandum eſt. Nam id quod efficit operationem oculi, eſt oculus, & è cõtrario, vt ſcribit Philoſophus 4. Meteor. Prætereà lapidẽ Philoſophorum naturalẽ eſſe demonſtrauimus, ex ipſius efficiendi ratione: ídque mediante agente naturali, ſcilicet igne, cum colore ſuo naturali, odore, & forma naturali: quæ ſunt formæ accidẽtales, ſequentes ſuam determinatam ſubſtantialem formam, arte adminiſtrante ſibi materiã. Ars enim eſt connexa

nexa cum natura, quoniam artis principium eſt ipſa natura, vt ſcribit Philoſophus 2. Phyſ. Qua ratione ars poteſt dici naturalis, naturaliáque ipſius opera, naturales itidem formæ. Naturales enim formæ dicuntur dupliciter: nẽpe aut quum natura ſibi præparat materiã, & præterea introducit formam, vt in homine, & lapide: aut cùm ars ſibi ſubminiſtrat præparátque (non vltima tamen præparatione) materiam, quam natura tamen diſponit & præparat ad vltimum vſque: formámque in eam introducit, vt in generatione cerufæ & minij videre eſt. Neq; nouum eſt quòd ars in multis ſequitur naturam, multáq; naturalia arte componi & perfici poſſunt: quod etiam innuit Ariſt. 4. Metaphyſic. de Colchotare & Calchãte verba faciens. Natura enim, inquit, in mineris atramentorũ generat atramenta: modum autem generationis ipſe oſtendit. Teſtatur tamen paulò pòſt illa duo atramenta etiam arte componi & perfici poſſe. Ars enim, quum ſit imitatrix naturæ, vt ſcribit 2. Metaphyſ aſſumendo ſubſtantiam ferri aut ęris (ex quibus naturaliter illa fiunt) illámq; miniſtrãdo naturæ, ſolutionibus, diſtillationibus & coagulationibus reiteratis, illa tandem ingenioſè perficit, & ita perfectè quidem, vt habeant eaſdem proprietates & operationes actiuas & paſſiuas, quales habent & mineralia

illa duo atramenta. Idem & in confectione ſalis cernitur. Reperitur enim alius mineralis, vt in Polonia, alius eſt factitius, vt in Gallia: eaſdem tamen habens proprietates & paſſiones quales mineralis, qua ratione & verè naturalis dici poteſt, & eius forma etiam dici naturalis & verè perfecta. Sic quoque de metallis ſentiendum. Nam quemadmodum propriæ materiæ defectus eſt potiſſimùm in cauſa, cur ex re quapiam non gignatur altera ei ſimilis: ſic ſi materia idonea inuenta eſt, cauſa eſt præcipua cur ex vno alterum ei ſimile producatur. Itaque quoniam arti tranſmutatoriæ eſt poſſibile inuenire eandem auri & argenti materiam omninò naturalem, id eſt tertiam illam naturam, argẽtum illud viuum videlicet, cum ſulphure ſuo coagulatum & commixtum: ſitque facilè ipſam naturá ſequi & imitari in ſuis operationibus, quoniá ipſa ſuauiſſimo calore decoquit & digerit illam materiam, donec in vltimo termino motus, ab ipſa eius agens ſeparetur, nempe extraneum ſulphur: conſequitur ex parte & agentis & propriæ ac naturalis materiæ, artem dici & poſſibilem & verè naturalem. Sed tandem ad iſtud argumentum confugiet Aubertus: Si auri argentíve ſpeciem introduceret lapis ille Philoſophicus, illud ſibi aſſimilaret: atque alium hoc modo formaret lapidem Philo-

Philoſophicum. Reſpondeo hanc metallorũ conuerſionem eſſe ipſorum reductionem ad quoddam medium, nempe ad temperationē, & æquabilitatem illam ſummam (quæ in ſolo auro reperitur) in ſubſtantia, colore, digeſtione, fuſione, ſonoritate, & aliis proprietatibus. Hæc ſufficient hactenus à nobis diſputata, non vt de exiſtimatione Auberti cæteris in rebus quicquam detraham, ſed vt eum, & qui eius libellum dicteriis ſuis ornandam putarunt oſtenderem tot acerbis conuitiis immerentes proſcidiſſe. Denique vt veritati patrocinarer, cuius & ipſum ſtudioſum eſſe oportet, ſi bonus eſt, qualē eum eſſe arbitror. Neque enim hæc ſunt à me excogitata, ſed à doctiſſ. viris prodita, certiſſimiſque argumētis confirmata: ne me quiſquam exiſtimet illorum ſola autoritate vti, quæ tamen nec ipſa debuit ab Auberto contemni. Quis enim illos exiſtimet vel temerè, vel mala fide illa nobis arcana, iureiurando etiam ſancta, reliquiſſe? Hanc igitur ipſam Philoſophiæ partem, quā vſque adeò acerbè laceſcit, imbrobat, cauillatur, auſim ego contrà affirmare, nunquam ſatis laudari ac pro meritis prædicari poſſe, ſiue ipſa ſola naturæ miracula, quæ ex abditiſſimo ſuo ſinu eruit, iuuet nos contemplari, ſiue vtilitates illius ſpectemus, quæ penè ſunt innumerabiles, præter illa infinita quibus ar-

Vide Plin. li. natural. Hiſtor. 33. cap. 4. qui ex auripigmento aurū perfectū factū fuiſſe ſcribit.

tes plurimas illustrat. Nam vt cætera prætermittam, vel solius lapidis Philosophici virtus ea est, ac præstantia; vt plerisque sanandis morbis sufficiat, & veras ac exquisitas medicamentorum præparationes commonstret: sed hæc iis sordere mirum non est, qui impurioribus sunt assueti, aut quibus vnica consuetudo ius facit. Ego verò istiusmodi homines commoneo, vel vt discant meliora, vel vt meliùs institutis non inuideant, vel saltem ignota non reprehendant: sin minùs, nihil tamen eorùm conatus morabimur, quia futurum scimus, vt obtineat veritas, & illas tandem tenebras suo fulgore dispellens, singula cuiusmodi reipsa sunt patefaciat.

FINIS.

DE MINERALIVM, ANIMALIVM, ET VEGETABILIVM MEDICAMENTORVM

Spagyrica præparatione, & vsu

IOSEPHI QVERCETANI Armeniaci, D. Medici perſpicua Tractatio.

M. D. C.

Ad lectores beneuolos.

Pharmaca quæcunque Hippocrates, quæcunque Galenus,
Arte Machaonia dius vterque dedit.
En, meliore tamen (veterum ſim pace locutus)
Hîc noſtrâ vobis arte parata damus.
Cætera rixoſis data ſint: nunc vnde iuuentur
Mitia, largimur mitibus ingeniis:
Qualia, nec ſimili methodo digeſta, priores
Chymiatri, & nulla lance coacta, docent.
Ergo his quiſquis eris, quæ (cãdide) cãdidus offert,
Vtere, IOSEPHVS, *dum potiora parat.*

A l'Autheur.

Une fleur tes vers ont chanté:
Vne fleur icy, diaprée
De mille ſecrets, conſacrée
Tu as à la poſterité:
Or pour loyer Phebus ordonne
Que des deux la tienne on couronne.

P. G. E.

DE MEDICAMENTIS MINERALIVM, ET GEMMARVM SPAGYRICE præparandis.

De Auro. Cap. I.

Medicamenta omnia desumuntur ex rerum Mineralium, Animalium, Vegetabilium præparatione. Inter mineralia vnũ est Aurum omnium temperatissimum & perfectissimum, quod in foliola & tenues bracteolas redactum, ad naturam roborandam, ad exolutum ventriculum, ad cardiacos, & præter rationem mœstos, & ad omnes affectus melancholicos, ab omnibus Medicis Græcis & Arabibus exhibetur, vt suprà diximus. Quare & ipsum in electuariis de gemmis, exhilarantis Galeni (quamuis nõnulli falsò ipsi Galeno adscriptum esse sentiant) in Antidoto è cocco baphico siue Alkermes, in aurea Alexandrina Nicolai Mirepsi, in eiusdem electuario analeptico, diamargarit. Auicennæ, & pluribus aliis pharmacis præscribitur: quæ omnia secundum

ipſos cor exhilarant, melancholiam domant & maniam, ſpiritus viréſque exolutas reſarciunt, ídq; ſine vlla alia pręparatione pręſtare ſolent. Ex auro auté Chymiatri ad eoſdem, & pleroſq; alios affectus incurabiles, præſertim ad lepram, ad cancroſa & phagedænica vlcera curanda, veram tincturam extrahunt: at que ita medicamentum verè ſalubre ex ipſo conficiunt, quod per venas meſaraicas ad hepar, tádem ad cor, & per vniuerſum corpus facillimè transferri poſſit: quum aliàs vel parũ aut nihil proficiat, quin imò multùm noceat, quòd à calore natiuo nullo modò deuincatur, cùm etiam ipſum, ignis vllo ardore torreri abſumíve nunquam poſſit. Sequenti ergo deſcriptione vera eius tinctura elicienda eſt.

Tinctura Auri.

TInctura Auri eſt ipſius color à corpore ita ſeparatus, vt album omninò remaneat, fit auté ipſius præparatione per ſtybiũ, vt moris eſt, mortificatione reiterata per ſpiritum acerrimum, & ſanguinem hydræ, vt in furno reuerberij reddatur corpus leue ac ſpongioſum, & irreductibile, quod rurſus reuerberatur, donec in purpureum prodeat colorem. Ex quo cum glaciati corneoli alchoole, ipſi quatuor digitos ſupernatante, in

matra-

matratio hermeticè clauſo,& per menſem in Balneo digeſto, ſeparatur color, qui ſpiritui commiſcetur: illóque ſeparato, vt artis eſt, remanet in fundo optatus liquor, qui poſteà tandiu circulari debet,donec fixetur. Huius tincturæ drachma vna,mixta cùm vnica vna aquæ theriacalis optimæ, ad ſcrupuli vnius quantitatem manè ieiuno ſtomacho ſumitur, continuandúmque eſt decem dierum ſpatio: hoc medicamentum diaphoreticum eſt, per ſudores ſuperfluos & noxios expurgans vniuerſi corporis humores.

Auri album corpus,(quod eſt vera luna fixa extractâ vt priùs tincturâ) cum ſalibus reſuſcitatiuis & mellacida muria, vt artis eſt, præparata digeſtionibus,& exaltationibus ab experto Spagyro reducitur in mercurium intra paucos dies. Illo in vaſe conuenienti impoſito,præcipitatur per ſe in furno Atanoris, febrili calore,prodítque in puluerem rubrũ, cuius exhibentur gr. 8. cum vino aut aqua Theriacali ad hydropem curandam, & luem veneream,ídque ſolis ſudoribus.

Si hunc auri mercurium, proprij ſulphuris debitæ proportioni ſuperiniicias,ſemines,& philoſophicè decoquas, facies medicinam omnium præſtantiſſimam ad lepram ipſam curandam. Sanguinem enim corruptum purificat, & ab excrementis omnibus corpus

vniuerſum ſolis ſurdoribus expurgat,ipſúmque Iuuenile quodammodo reddit.

De Argento. Cap. II.

ARgentum,quod inter cætera metalla ſecundum obtinet perfectionis gradum, etiam temperatum eſt, & auri vires quadamtenus æmulatur, & ad eoſdem affectus à Medicis exhibetur,præſertim ad Maniam, ad affectus omnes melancholicos, & ad cerebrum ipſum corroborandum. Ingreditur Elect. de gemmis,lætificantis Galeni,auream Alexandrinam,& omnia ferè antidota,quibus & aurum permiſcetur. Neque alio modo præparatur, ſed in foliola & ramenta ſolummodò redigitur. Spagyrici autem ex ipſa Luna eliciunt oleum, cuius exhibentur guttulæ duæ aut tres cum aqua florum betonicæ,ſaluiæ,& meliſſæ ad caducum morbum, & ad cerebri omnes affectus,vt diximus. Sic autem præparant:fulminatam Lunam calcinant quater cũ aqua ſalis metallici criſtallini,donec in corpus rurſus reduci non poſſit: puluerem dulcoratum reuerberant, ex quo extrahunt proprium Alcali in Balneo M.cum cœleſti menſtruo (nobis ſic dicto) & vini alcoole, omnia ſimul circulant in pellicano quindecim dierum ſpatio ad perfectam vſque graduationem:

nem: ſeparato menſtruo in Balneo, remanet in fundo oleum Lunæ fixum, quod eſt optimum medicamentum ad prædictos vſus.

De ferro. Cap. III.

FErro veteres, præſertim ſquama ſtomomatis, nempe Chalybis, vtebantur ad exſiccandum & adſtringendum: chalybémque hac ratione aqua extinctum pluries, ſubinde aquę vehementem deſiccandi vim conciliare, quæ pota lienoſis conduceret, & vinum in quo etiam reſtinctum ipſum fuiſſet, cœliacis, dyſentericis, cholera infeſtatis, ſtomacho reſolutis, auxiliari Ægineta & Aetius doctè ſcripſerunt. Squamam etiam ſtomomatis in puluerem redactam per ſe lientericis exhiberi, Aetius lib. 14. meminit, præſertim ruſticis & robuſtioribus. Quod remedij genus hodie Medicis eſt ſatis vſitatum ad curationem eiuſdem affectus. Interim ipſorum nonnulli metallica damnant noſtra remedia, illáque reiicienda, tanquam lethifera concludunt. Ex metallis tamen antiqui Medici multa deprompſerunt medicamenta interna, vt videre eſt, quibus multis etiam morbis medebantur. Quis iam igitur debitam ipſorum præparationem, & eſſentiarum extractionem improbabit? Quemadmodum ferrum non

AEgi. net. li. 7. AEt. lib. 10. ca. 11. & lib. 14. cap. 24.

mordacitatis expers, præparatione tamẽ ſpagyrica hanc amittit, quòd videlicet ex ipſo ſubtiliſſima quædam ſubſtantia abſtrahatur, aut in oleum reducatur, quod intrò tutius & maiori cum vtilitate ad prædictos affectus exhiberi poteſt, cùm à calore natiuo
„ pati poſſit, & viciſſim in corpus agere. Hoc
„ etiam teſtatur Galenus libr. 9 de ſimpl. med.
„ facult. cap. 42. cùm de ſquama æris verba
„ facit. Omnes, inquit, ſanè vehementer deſic-
„ cant. At inter ſeſe diuerſę ſunt, tùm quòd alia
„ magis, alia minùs exſiccat, tum quòd alia
„ craſſioris, alia tenuioris ſit eſſentiæ. Addit
„ poſtea. Omnes autem ſquamæ non inſtrenuè
„ mordaces ſunt. Ex quo clarũ eſt, quòd eſſentiæ ipſarum conſiſtentia nõ admodum tenuis eſt, ſed potiùs craſſa. Siquidem inter ea quæ eandẽ vim obtinent, minùs eſt mordax, quod eſt tenuius. Ex ferro igitur, & potiſſimùm ex chalybe, ſubtiliſſimam Spagyrici extrahunt ſubſtantiam, quam etiam igne reuerberij tenuiorem reddunt, ſuúmque parát crocum Martis, ex quo tandem oleum conficiunt ad diarrhœam, linteriam, dyſenteriam, hepaticum fluxum, ad ventriculi corroborationem, & ad omnes hæmorrhagias internas & externas, præſtantiſſimum & non mordax medicamentum, ſi conſeruæ roſarum aut ſymphyti permiſceatur. Fit autem hoc modo.

℞. Lima-

℞. Limaturam chalybis, quã ablues pluries cum muria, pòst cum aqua dulci, tum demum ſuperfunde acetum acerrimum, vt ſupernatet quatuor digitos: ſtent omnia ad ſolẽ per aliquot dies, nouum ſubinde infundendo acetum, quo limatura ſubtilietur: hanc reuerberabis per diem integrum aperto vaſe, donec prodeat vi ignis in puluerem rubicundiſſimum & leuiſſimum, quo poteris vti. Vel ex illo, cum menſtruo ſuo acerrimo, aut vini ſpiritu optimè præparato, elicies animã, vt ex ea conficias oleum: cuius guttula vna tãtùm exhibetur cum decocto conuenienti, aut permiſcetur cum aliqua conſerua aſtringenti ad dictos vſus. Hoc modo etiam laudabile medicamentum ex marte præparatur. Calcina limaturã ferri igne violento cum floribus kibric, donec rubeſcat limatura, & euaneſcat tota terra fœtida. Hanc per diem integrum reuerberato, tum prodit in puluerem purpureum & tenuiſſimum, quo vt dictum eſt, vtere.

De Aere. Cap. IIII.

IN emplaſtris & vnguentis ſuis ad chirurgiã tãtùm vtũtur Medici ære, diuerſis modis præparato. Æs enim vſtũ, & ſquamam æris recipiunt emplaſtrum Apoſtolicum Nicolai Ale-

xandrini, & viride æris, quod appellant, emplaſtrum diuinum Nicolai Præpoſiti, vnguẽtum Apoſtolorum Auicẽnæ, & Ægyptiacum magnum Meſuæ: quæ quidem omnia vehementer detergunt, ídque non ſine mordacitate, quum acria ſint: ex quibus tamen, reiteratis ablutionibus, antequam miſceantur, acrimonia deponitur, & epulotica reddũtur quodammodo medicamenta, putridis quoque vlceribus, & ſinubus expurgandis aptiſſima Chymiatri autem ad eoſdem affectus, ad phagedænica, chironica, cacoethica, putridáque omnia vlcera curanda, alia præparant ex ipſo ære medicamenta: multò tamen præſtantiora, vt quæ ſine vllo morſu, vllóque dolore operentur. Æs igitur calcinetur communi modo, tum ex ipſo cum acida muria, vt decet præparata & alcoliſata, extrahes viridem animam in Bal. M. donec ampliùs menſtruum non vireſcat. Ipſum ſepara in Balneo: quod relictum eſt, reſolue in humido, prodit in oleum ſmaragdinum, ipſum circulato cum vini dulcedine, vt acrimoniam ipſius menſtrui totam abſtrahas, & habebis medicamentum præſtantiſſimum ad prædicta vlcera curanda, ſi cum butyro miſceatur.

Ex ære etiam calcinato, & reflexo cruſtuli azymi inſtar, cum vitreolato aquoſo proprio menſtruo, vt ſupernatet decem digitis, extra-

hitur

hitur vitriolium cæruleum, & pellucidum, ſi circulentur ſimul in vaſe vitreo quindecim dierũ, ſpatio in Balneo, ac tandem menſtruũ, ſeorſim deſtillatione per cineres ſeparetur. Illud æris vitriolum, dulcoratum conuenienti lotione, & tubefactum calcinatione, prodeſt ad curãda maligna omnia vlcera, ad callos detrahendos, ſi in fiſtulam callo obduratam immittatur, & ad delendas ſine dolore omnes carnis excreſcentias: imò carunculam etiam in collo veſicæ exiſtẽtem curat, ſi cum emplaſtro aliquo permiſceatur, & cum tenui cereolo imponatur, vt decet. Miſy, chalcitis, chalcanthum vulgare, Sory, & reliqua eiuſmodi, ita rectè poterunt præparari, ad omnia maligna vlcera curanda, fiſtuláſque potenter detergendas ſine morſu & dolore. Amittent enim hoc modo vim, quam habent exedẽtem, & cathæreticam.

De Plumbo. Cap. V.

PLumbum facultatis eſſe refrigeratoriæ, autor eſt Galenus 9. ſimpl. ipſúmque chironiis, quæ vocant, vlceribus, & cancroſis ac putredinoſis, tum ipſum per ſeſe, tum quibuſdam aliis commixtum conuenire: ex quo ceruſa & minium arte fiunt, quibus Medici vtuntur ad inflammationes oculorum, quando refrige-

randum eſt, ſiccandum, repellendum & adſtringendum: & ex illis collyria ſua parant cum aquis refrigerantibus. Induntur etiam vnguento albo Rhaſis, citrino, & diapompholigos, nec non emplaſtris quæ ſuis propriis nominibus, de ceruſa nempe & de minio, nuncupantur.

Galen. 9. ſimpl.

Iſta omni morſu deſtituta vehementer ſiccant, iiſque cicatrice ad vlcera claudenda Medici vtuntur. Addam nonnullos ſola lamina plumbea vti ad vlcera exſiccãda: Alij cremato vtuntur plumbo, quod validiùs vlcera exſiccet, & ſit ad rebellia commodius, ſecundum Galen. ſed ſequenti, meliori quidem præparatione, ipſum multò adhuc præſtantius ad eoſdem vſus redditur, ad exſiccanda ſcilicet & curanda maligna quæuis vulnera & vlcera inueterata. Fit autem hoc modo,

℞. Plumbum optimè calcinatum, ex quo, cum cæleſti acido alcoliſato, præparato vt decet, extrahes eſſentiam in B. idque tantiſper facies, donec totum plumbum ſoluatur, & à lepra & omnibus ſuis impuritatibus hoc modo expurgetur. Separato per B. menſtruo, quod remanebit in fundo vaſis, rurſus ſolues in vini alcoole tartariſato, & circulabis omnia ſimul per aliquot dies, vt menſtrui acrimoniam totam auferas: & hoc modo conficies ex plumbo dulciſſimũ ſacharum & temperatum,

peratum, ac nostræ naturæ amicissimum, infinitis affectibus inseruiens. Id autem soluitur in oleum in humido, ad quæuis vlcera maligna breui curanda præstantissimum medicamẽtum. Ex ipso etiã fit Balsamus pretiosus ad ophthalmiam & oculorum inflãmationes, dummodò priùs optimè dulcoretur, & præparetur. Sic facies de stanno, (cuius nullus est vsus, quod sciam, in veteri medicina.) de Lithargyro, de Tutia, de Cadmia vera, de Spodio, & Pompholyge: quæ omnia ita rectè possunt præparari, atque mitia adeò reddi, vt citra morsum, maculas & excrescentias etiam oculorum tollant, inflammationes doloresque summos sedent, vlcera omnia sine dolore vllo curent, eàque cicatrice obducant.

De Argento viuo. Cap. VI.

DE Argento viuo varia Medici antiquitus experti sunt. Galen. ingenuè fatetur quidem, se nullum ipsius, aut intrò assumpti, aut foris admoti, fecisse periculũ. Paulus Ægineta hęc de Mercurio refert lib. 7. Nonnulli verò cõcrematum Mercurium in cinerem, mixtúmque aliis speciebus, Colicis & Iliosis in potione exhibuerunt. Recentiores crudo vtuntur ad necandos infantulorum vermes, vt ex Brassauolo meminit Mathiolus in comment.

li.9. sim. cap.59.

in Dioſcor.lib.5.Multi autem Mercurio crudo vſi ſunt ad curationem morbi Neapolitani,pilulâſque conficiunt,quas vocant de Barberoſſa. Harum deſcriptionem tradit Rondeletius vir doctiſſimus,præceptórque meus, in ſuo libello de morbo Gallico.Pro externis autem affectibus, plurimi ſolo vtuntur præcipitato cum aqua forti præparato,quòd valdè conducit ad ſananda cacoetha,& maligna vlcera,præſertim luis venereæ ídque ſine dolore, ſi optimè præparetur.Iſto remedio vtebatur pater meus(piæ memoriæ)ac de re medica apud omnes noſtros non parum meritus,ad delendas colli veſicæ carunculas:cuius remedij, quum mihi veram demonſtraſſet præparationem, eo ſæpius ſum vſus felici cũ ſucceſſu ad eundem affectum,& vlcera veſicæ curanda. Quarum rerum fuit oculatus teſtis Steph.Carretonus,apud Armen.Pharmàcopœus doctrina & experientia clarus, præſertim in quodam nobili viro vtriuſque noſtrûm amiciſſimo, qui quum per triennium ex gonorrhœa fœtida malè curata,vlcere periculoſo, in collo veſicæ laboraſſet, tandem poſt tam crebros vſus Gaiaci,(diætam facere dicunt,) & toties repetita remedia & aſſumpta, & iniecta, eáque omnia ex conſilio doctiſſ. Medici D. Iſandonis, hoc ſolo remedio per cereolum impoſito,intra dies quindecim planè

planè curatus fuit:& hæc obiter. Cæterùm vt ad Mercurium redeamus, sunt illa ferè omnia (nisi quòd etiam in vnguentis apponitur) remedia, quæ ex ipso parantur. Huiusque proprietates (etiam sine Galeni consilio) morbi multi alioqui incurabiles, medicos coëgerunt expiscari, quarum tandem magistra rerum experientia illos fecit certiores. Veritas enim, quæ consistit in ratione, debet ostendi ad sensum, & experimentum non nisi sensu ipso percipitur, quòd Galenus testatur sexto de sanitate tuenda. Oportet, inquit, vt primò secundum rationem consideranda considerentur, deinde experientia certificentur, vt ratio per experimẽtum confirmetur Et idem in secundo eiusdem. Virtus rationis, experimenti virtutem ostẽdit. Quis enim aliter probaret cyaneum & armenum lapidem melancholicis affectibus prodesse? Apium nocere prægnantibus & epilepticis? Hermodactylos phlegma ex ipsis iuncturis euacuare posse? Lapidem iudaicum aut Lyncis, calculum frãgere? margaritas corroborare? Napellum esse venenum adeò lethale, nisi ex prædictarum rerum praxi & operatione, id tandem certa experientia fuisset comprobatum? eodem prorsus modo tandem experientia Mercuriũ ad plurimos affectus curandus aptum remedium esse compertum fuit. Húncque D. Iou-

bertus vir ſanè doctiſſ. præcipitatum,ad curanda ſclopetorum vulnera præſtantiſſimum eſſe medicamentum, nuper eſt expertus, ex quo ſuum parat Triapharmacum. Neque mirandum eſt,cùm leuioribus ipſis præparationibus etiam tam efficax reddatur, ſi longè melioribus ſummum acquirat inter medicamēta,ad multos eóſque alioqui incurabiles, tum internos tū externos affectus curandos, perfectionis gradū. Quæ tamē Mercurij præparationes ita ſunt arduæ & difficiles, vt ſint, non ſolùm multis Medicis & Pharmacopolis incognitæ prorſus, ſed etiam Spagyricorū Medicorū ſint pauci, qui ipſas verè aſſequātur. Eſt enim ſpiritus volatilis,auram quandam retinens Arſenicalem,corporíque valde nociuam, ex quo tandem purificato, & fixo reddito, tam præſtantia fiunt medicamenta, eadémque adeò ſalubria, (cùm ſit proprium perfecti ſpiritus corpora viuificare) vt non niſi peritiſſimis & expertis credibile hoc videatur. Velim tantùm(ne à ratione aliena videatur noſtra ſententia) vt docti perpendāt, naturam trium horum mercuriorum,mercurij vulgi, mercurij ſublimitati, & mercurij præcipitati. Nō eſt quiſquam,niſi planè ignarus,qui non dicat mercurium ſublimatū maius multò eſſe venenū,quàm aut crudum,quē etiam in pilulis,& ad necandos vermes intrò exhibent

exhibent medici, vt diximus: aut præcipitatum, de quo videtur loqui Paulus Ægineta, cũ de Mercurio in cinerem redacto verba facit (fit enim hac via aut ſaltem ſulphure) qui in colicis olim, vt ſcribit, exhibebatur. Et multi hodie ſine alia præparatione, quàm ſimplici ablutione, præcipitatum Mercurium exhibent ad curationẽ luis venereæ, quod & Mathiolus teſtatur. Neque videmus, quanuis ducat per ſuperiora & inferiora, quod tamẽ inſtar ſublimati mercurij officiat, cuius ſcrupuli dimidium hominẽ necare poteſt. Si hoc ipſum, quod quidẽ verũ eſt, concedatur, Mercurium nempe ſublimatum maius eſſe venenum, quàm aut dum crudus eſt, aut præcipitatus, quî fit hoc rogo, quòd ſublimatione (vna omnium Philoſophorũ purificatione) tãtam hic exaltatus ſpiritus acquirat malignitatem & vim venenatam? Reſpondebit aliquis, Aubertus noſter fortaſſe, hoc non fieri ſublimatione, qua res omnes purificari certũ eſt: ſed ex admixtis, reportata ſecum quadam acrimonia. Hoc ergò perpendamus. Ex libra vna argenti viui, libra altera vitrioli crudi & tantundem ſalis communis (non amoniaci, vt Mathiolus credidit) omnibus ad blandum ignem rectè mixtis, & ductis diu in marmore, aut mortario, vt bene incorporẽtur, redactíſque in puluerem, ac inditis ſublima-

torio vitreo, dando ignem per gradus quatuordecim horarum ſpatio, fit Mercurius ſublimatus. Si ex mixtis veneficam illam vim ſecum reportet, ex ſale & vitriolo hoc fiat, neceſſe eſt. Salem autem communem & vitriolum, more veneni non officere, ſingulis diebus infiniti experiuntur, qui in cibis ſalem comedũt, & in thermis, aquas vitriolatas pro potu hauriunt: quemadmodum & alij per totam Germaniam & Italiam ſpiritu ipſo & oleo Vitrioli ad Epilepſiam, ad calculi & aſthmatis curationem, idque magno cum commodo & admiranda vtilitate, vtuntur. Hæcque de vitriolo verba faciens, Dioſcorides refert: Latas ventris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum: aduerſus hauſta fungorum venena, ex aqua potum auxiliatur: purgat caput aqua dilutum, & in vellere naribus inſtillatum. His ſatis conſtat, quòd ratione vitrioli (de ſale enim minus credendum) non ineſt tanta vis venenata in ipſo ſublimato Mercurio: Denique ſi tanta malignitas ipſi ineſſet ratione tum ſalis tum vitrioli, quòd ipſorum ſpiritus ſurſum ſecum ipſe reportet, hæc ipſa malignitas ineſſet mercurio præcipitato: nam aqua fortis cum quo fit ex vitrioli & ſalis petræ ſpiritibus conficitur, cum quibus vulgarem etiam ſuum Medici parant præcipitatum, quem etiam non aliter præpara-

Simp. ca. 60. lib. 5.

paratum ipſorum multi exhibent: qui quanuis ſui acrimonia, ob ſpiritus incluſos Aquæ ſtygiæ, violenter corpus ducat, non tamen mercurij ſublimati more efficere, infinitis doctiſque hominibus hodiè ſatis notum eſt. Hæc ergò malignitas in mercurio ſublimato reperitur, quantò ſcilicet ipſe hac exaltatione ſubtilior, validiórque redditur, & minimo calore recendens. Aſt in præcipitato non fit idem:mortificatur enim, ac igne illo Philoſophico,nempe ſtygia, ita fixatur, vt etiam ignitionem patiatur. Neque tunc aura illa maligna(ſi quam contineat) poteſt tranſmitti ad ipſum cor, quod omni veneno natura eius promptè petitur, quoniam fumidum illum præcipitatum mercurium, calor natiuus reddere non poteſt, qui nulla ignis violentia etiam euaneſcit, vt certa experientia cóprobatur. Fixatio ergò huius ſpiritus, eſt ipſius, ne quid aut aſſumptum aut admotum officiat,vera præparatio.Quod plærique diuerſis modis præſtare conantur(de his auté loquor, qui illius præparationem ad Medicinam tantùm quærunt) qui quidem putant ſola ſtygia bis aut ter fæcibus ſuis (quas caput mortuum vocát)affuſa,ac iterum diſtillata,veram præparationem tanti medicaméti ſe aſſequi poſſe.Sed non parum falluntur, quòd præſertim de auferenda corroſione ſint parum ſoliciti,

aut hoc ipſum præſtare prorſus ignorēt. Neque certè præcipitatus mercurius ſatis vnquam vtile remedium eſſe poterit, quandiu corrodés vis ab aqua forti accepta, ipſum comitabitur: quæ tamē non cōmunibus, vt multi putant, ablutionibus aufertur, ſed longè aliis præparationibus aut dulcoramentis, quibus ignotis, nihil perfecti præſtari poteſt. Sequēti ergo modo procedendum, præſertim in confectione Turpeti medicamenti admirandi.

Turpeti mineralis deſcriptio.

℞. Calcis terræ pellucidæ & fixæ, Talci optimè calcinati, (calcinatiōē alibi docebimus) ſingulorum libram vnam, fiat ex his forte capitellum, cum quo bulliat ſeptem horarum ſpatio libra vna mercurij, quinquies priùs exaltati, ac quaq; vice reuiuificati, vt artis eſt, ſicq; obtinebis perfectam mercurij purificationem, & fixationis veræ initium ad omnia opera. Nam hæ calces adeò ſunt fixatiuæ, vt ſublimationibus ſuper ipſas reiteratis, tādem figatur Mercurius. Hunc præparatum Mercurium crudum ſolue cum regali fœtido ac proprio menſtruo. Solue etiam ſeorſim metallinæ Antimonij bene præparatæ drach. iij. Auri per ſtybium præparati vt decet oñ. j. has omnes ſolutiones in matracium vitreum impone, & obtenebrabitur vas, ſepeliantur in Athanore, dādo lentiſſimū ignem donec clareſcāt. Tunc aucto igne diſtilla per roſtratum alem-

alembicum aquã ex fæcibus ad ſiccitatẽ, reponẽdo ipſam quater ſuper caput mortuum. Tunc nouam aquam fixatoriam denuo affunde, quæ ſupernatet materiæ quatuor digitos: fac digerantur per duos aut tres dies, tum demum diſtilentur bis aut ter ſuper fæces, dãdo etiam ſub finem ignem ſublimationis, vt quę non ſunt verè morificata, reſurgant ac exaltentur: quæ reſeruentur ſeparatim, non enim inſeruiunt noſtro operi. Maſſam illam mortuam cape, quam in puluerem reduc, húncq; in vaſe conuenienti in ſecundo gradu reuerberij per duodecim horas examinato, agitãdo ac mouẽdo baculo puluerem, donec prodeat in ſalamandram rubicundiſſimam, ex qua acrimoniam omnem ac totum venenum ſic elicies.

℞. Phlegmatis vitrioli & aluminis añ. ℔.ij. ſemis, aceti diſtillati. ℔.ij. calcis terræ noſtræ pellucidæ ac fixæ ℥ iiij. ſalis corneoli criſtallini, ℥ j. ouorum albumina 20. diſtillentur bis ſuper fæces per alẽbicũ. Huius aquæ miſce libras tres cum libra vna pulueris tui Mercurij, vt ſuprà, prępараti: & in alẽbico diſtilletur aqua à fęcib⁹ quater: vltima vice pelle ad ſiccitatẽ. Hoc facto, puluerẽ cõtũde ſu p marmore, & noua aqua fixatoria iterũ affuſa, diſtillẽtur adhuc quater vt ſuprà: tum demum cum vini alchoole ſupra puluerem quinquies

diſtillato, nouum ſemper affundendo, fixabis & dulcorabis tuum mercurium, quem præcipitatum, aut turbith minerale, quod viſcidos & craſſos humores expurget, Chymiatri nũcupant. Huius exhibentur grana octo cum conſerua bethonicæ, & aqua theriacali, debitis præcedentibus purgationibus ad curationem luis venereæ.

Cum drachmis duabus extracti Cucumeris agreſtis, drachma vna extracti hermodactylorum, & ſcrupulo ſemis dicti præcipitati, fit mixtura, cuius ſcrupulus dimidius miſcetur cum drachmis duabus aquæ theriacalis, & fit potio, quæ exhibetur podagricis quater & quinquies, pro vetuſtate ſiue duritie morbi, & ægrotantis viribus, Vere & Autumno. Nam ſine vlla perturbatione, ſeroſa excrementa mirum in modum expurgat, & ex ipſis iuncturis educit. Ad hydropem curãdam talis conficitur compoſitio, ſeroſa excrementa purgans & viſcera nutritionis corroborans. ℞. præcipitati præſcripti ſcrupulum vnum, extracti alhandalis & elaterij. añ. ſcrupulum j. ß. extracti ellebori nigri optimè præparati, & rhabarbari añ. ℈ j. eſſentiæ corallorum rubrorum, & ſantalorum citrinorum añ. ℈ ij. ſpiritus vitrioli ℈ j. olei maſtichini, & cinnanomi añ. ℈ ß. Excipiantur puluere cubebarum & mucilagine gummi tragacanthi;

chi: formentur pilulæ. Dosis est, scrupulus semis aut vnus: exhibeatur bis in hebdomada, si vires ferant.

Si cum diaphoreticis permisceatur, sudores solummodò mouet, & multis etiam hac ratione affectibus medetur.

Cum butyro solus permixtus, cancrosa, & phagedænica, præsertim luis venereæ vlcera curat, quemadmodum & fistulas & callositates omnes.

Ex triapharmaco & prædicto præcipitato fit emplastr. quod si cum tenui cereo in vesicæ collum imponatur vt decet, curat ipsius vlcera, & carunculam omninò sine vllo dolore & periculo aufert. Aqua fixatoria pro dicto opere fit ex Climia, lapide Sedenegi, lapide perlato, marchasitarum sulphure rubicundo, lacerta viridi & rubra, halinitro, & sale aluminoso: ignis datur more stygiæ communis. Inter omnes gradationum aquas hæc est præcipua, & valdè fixatoria, si quis illam verè assequatur.

Aqua fixatoria pro turpeto.

Ex Mercurio alia parantur remedia. Fit enim ipsius, priùs præparati vt decet, cum sole amalgama, quod inditur matratio oblógo collo, Hermeticè clauso, atque moderatissimo igne, viginti dierum spatio præcipitantur, & in puluerem subcroceum fixúmque reducuntur. Signum perfectionis est, quando

vi ignis non exhalat, nec in aqua animalis reuiuificatur. Medicamentum istud diaphoreticum est, quod exhibetur ad prædictos affectus, præsertim ad curandam luem venereã solis sudoribus. Fit etiam ex Mercurio balsamus, cum aqua calcis testarum ouorũ, & tartari itémque oleum, ad fistulas, vlcera omnia, & callositates præstantissimum. Hæc de Mercurio dixisse sufficiet, modò hoc vnum annotatum sit, solam perfectionem huius medicamenti consistere in ipsius fixatione, & dulcoratione.

De Arsenico. Cap. VII.

INter septica medicamenta, quæ summa caloris acrimonia insitum nobis calorem aut dissipant, aut in igneum conuertunt, simúlque qualitate maligna primogenium humidum dissoluunt, & omnẽ partis substantiam tabefaciunt, putredinémq; inducunt cũ fœtore, Medici numerant arsenicum, sandaracham, & auripigmentum: Ideóque valdè periculosum horum medicamentorum vsum in Chirurgia censent, neq; aliquo modo necessariũ, cũ lethifera & naturæ nostræ aduersissima sint. Hoc equidem meritò dixerint, si veras ipsorũ præparationes ignorarint, quibus ad multos externos curãdos affectus probatissima

batiſſima redduntur. Hæc enim medicamenta, lethifera exiſtere dicuntur qualitate maligna & acrimonia. Praua illa qualitas in ſpiritu ſiue in aura illa fœtida & atro fumo, quem minimo calore emittunt, conſiſtit, at acrimonia in ſolo ſale. Hic fumus ater & venenatus, naturali etiam calore, cùm excitatur, materiam partis labefactat, ipſam corrũpit, & ſæpius, ac ſiquis venenum hauſiſſet, interimit, ſi non procul à principibus partibus illa apponantur, vulnerata præſertim cute. Quod mulieri cuidam accidiſſe, idque ſe vidiſſe, teſtatur Fernelius Medicorum noſtri ſeculi facilè princeps. Cùm igitur in fumo illo atro, qualitas illa maligna exiſtat, prorſus fixanda eſt: fixatione enim, vt diximus ſuprà, capite de Mercurio, venenum omne ex ſpiritus, vt Arſenico, Mercurio, Auripigmento, & reliquis adimitur: acrimonia verò pellitur, ſalis extractione. Quod propriis ablutionibus fieri etiã ſuprà diximus. Qua ratione Arſenicum non nocebit, quinimò pro topicis multùm proficiet ad vulnera venenata, ad lupos, fiſtulam, cancrum & gangrænam, ſi decenter præparetur, fixetur videlicet & dulcoretur. De qua vera præparatione videtur tacitè loqui Dioſcorides, cùm de illa metallica ſandaracha, quam initio capitis, ſulphur etiam redolere ſcribit hæc profert, Datur ex mulſo purulen- «

Simpl. 5. cap. 71.

„ ta extuſſientibus: addit, ſuſpirioſis cum reſi-
„ na, catapotio optimè exhiberi: Non præparatam enim Sandaracham exhibere eſſet exitioſum, cùm teſtetur Galenus ipſam vrentis eſſe facultatis: cuius opinioni etiam Dioſcor. aſſentitur ſimpl. 6. cap. 29. Ergò præparato Arſenico, aut ſeptico quouis alio medicamẽto, in Chirurgia potiſſimùm vti non erit abſurdum aut periculoſum. Cuius quidem Arſenici præparatio talis eſt. Arſenicum ter ſublima cum ſale præparato, & lacerta rubra, & ſtomomatis ſcamate, vt ipſum purifices: quod deinde cum terrea muria fixabis, dando ignem per gradus, viginti quatuor horarum ſpatio, fietque maſſa niue candidior, & perlarum referẽs colorem, quam in calida ſolues, vt alkali inde extrahas: remanebit autem in fundo puluis albiſſimus, quem exſiccatum fixabis cum æquali pondere olei inceratiui ex talco confecti, eáque omnia in reuerberio colloca per diem integrum: rurſus in calida ſolue, vt remaneat puluis albiſſimus, fixus, & dulcis, qui fluet in humido in oleum pingue, butyri inſtar, anodynum. Nam quemadmodum Arſenicum, ſi non præparetur, dolorificum eſt, & qualitate ſua maligna venenum: ſic contrà fixatione hanc amittit, & doloris eſt prorſus expers, ac venenatis curandis vulneribus conducens medicamentum, ſi huius admiſcea-

lib. 9. ſimp. ca. 53.

admiſceatur vncia vna cum duabus vnciis olei myrrhæ.

Nonnulli etiam Arſenicum ter ſublimant cum calce fixa, & colchotare,idq; diſſoluunt in aqua ſtygia fixatoria & conuenienti,diſtillántque aquã à fæcibus multoties,tum demũ caput mortuum reuerberant: quod prodit in puluerem albiſſimum & fixum, à quo extrahitur alkali cum vini alchoole, & ſic dulcoratur. Huius medicamenti vſus eſt ad fiſtulas & cancros curandos.

De Sulphure. Cap. VIII.

SVlphur eſt pulmonum balſamus, quod Chymiatri ter & quater ſublimant cum colchotare, vt mundetur ab impuritatibus ſuis, ac ex ipſo ad curationẽ aſthmatis varia parãt & vtiliſſima medicamenta,ſi ſaccharũ admiſceatur.Ex ſulphuris etiam floribus & Therebintinato proprio menſtruo, in calore ſicco per aliquot dies digeſtis, extrahitur color inſtar rubini: Menſtruum ſeparatur, & remanet oleum ſulphuris rubicundiſſimũ, quod circulari debet cum vino diſtillato & alcholiſato. Et hoc modo balſamus ex ſulphure extrahitur: cuius guttulæ tres aut quatuor exhibẽtur cum aqua hyſſopi ſuſpirioſis & purulenta extuſſientibus. Sulphur tamen externis affecti-

bus tãtùm mederi veteres credidiſſe viſi ſunt, ipſúmq; trahendi vim obtinere:& calidi eſſe temperamenti, atque eſſentiæ tenuioris, Galenus & Ægineta ſcripſerunt. Atque id ipſum aduerſus pleraque virulenta animalia conferre, præſertim turturem marinum, & draconem, vel ſiccum inſperſum, vel admixtum. Videtur tamen Galenus probare vſum ſulphurearum aquarum j. ſimpl. his verbis. Tum

Galen. 9. ſimpl. cap. 36. AEgin. li. 7.

" aqua inter cutem laborantibus, aduerſiſſimũ
" eſt & poculum & lauacrum aquæ dulcis: ni-
" troſarum verò & ſulphurearum bituminoſa-
" rúmque omnium, perutile. Sulphur etiam deuoratum cum ouo ſorbili, aſthmaticis conferre Dioſcorides ſcribit. At Spagyrinani ex humeris gigantis longiùs proſpexerunt, & plura antiquis etiam Medicis ignota ſunt aſſecuti.

Ex ſulphure denique paratur etiam per campanam, acidum oleum, quod eſt affectibus dentium remedium vtiliſſimum. vlcera etiam cancroſa curat.

De Vitriolo. Cap. IX.

Vitriolum efficaciſſimè humidas carnes cõſeruare ſuo cõdimento, ac exſiccare, teſtâtur Galen. & Ægineta. Dioſcorides autem id ipſum aduerſus hauſta fungorum venena, ex

Galen. 9. ſimpl. AEgin. li. 7.

aqua

aqua potum auxiliari ſcribit, vt iam diximus. Pro externis, ingreditur emplaſtrum dyachalcith. ad vlcera curanda. Recentiores Medici, ex vitriolo oleum parant ad epilepſiam, & alios morbos, cuius Mathiolus meminit, & alij plerique. Nos ex vitriolo multa paramus remedia, ſpiritum nēpe, oleum ſubdulce & acidum, colchotar, ſal & ochram. Spiritus pellitur per nouum alembicum, reaffundendo ſemper liquorem ſuper caput mortuum, tandémque ipſum circulando per octo dies in Bal. Is ad epilepſiam valdè conducit. Separato autem phlegmate ex colchotare rubro, vi ignis fit oleum acidum, quod dulcoratur circulatione cum vini ſpiritu, febribúſq; putridis, cum aqua cichorij aut ptiſana exibetur. Aciditate enim putredinem arcet, quēadmodum & ſyrupus è ſucco limonū, & obſtructiones pellit partium tenuitate. Quapropter ad delendas viſcerū obſtructiones, hepatis nēpe & lienis, valdè efficax eſt. Miſcentur aliquando huius guttæ aliquot cum conſerua florum cichorij, fitque gratiſſimi ſaporis medicamentum ad extinguendam ſitim immodicam. Ignari interim iſtud remediū acre eſſe dicunt, ideóque reiiciendum, ſed boni illi viri multùm falluntur, cùm id ſi optimè pręparetur, ſubdulce ſit, & ſuccus limonum, cuius in Medicina vſus tamen probatur, ſit ipſo

multò acidior, vt quo margaritæ ſoluatur, & vaſa etiam ſtannea erodantur. Neque minùs ſuccus ille ſolus exhibitus, quàm vitrioli oleum ventriculo noceret, conditus tamen ſaccharo, febrium ardentium putredinem, peſtilentiúmque malignitatem cohibet aciditate: quod præſtare etiam ſine ventriculi læſione oleum vitrioli non per ſe, ſed conuenientibus rebus commixtum infiniti Medici Spagyrici quotidie experiuntur: qui etiam pro externis inſipido & dulcorato colchotare vtuntur ad vlcera exſiccanda, & ad ſanguinis profluuium ſiſtendum.

De Antimonio. Cap. X.

NOn ad externa tantum, ſed ad interna etiam ex Antimonio parantur medicamenta. Chymiatri enim ex ipſo ſummum extrahunt medicamentum, quod tincturam Antimonij vocant. Iſti enim Antimonij vires in humano corpore experturi, illius arcana perquirere non ſunt veriti, cùm præſertim perſpexiſſent illud eſſe auri expurgatorium quàm maximum, & omnes ipſius impuritates fugare poſſe. Qua ratione elaborauerunt in perquirendis Antimonij virtutibus, quò tentarent num in humano corpore expurgando talia præſtaret, quæ in auro mundando

dando agere ipſum conſtat. Tandẽ optatum aſſecuti ſunt finem, ac experti fuerunt maximam huius medicamenti præſtantiam ad reſtaurationem ſiue renouationẽ corporis humani, præſertim ad morphæam, malum mortuum, lupum & vlcera omnia maligna curanda. Tinctura enim illa expurgat atrum ſanguinem & vitioſos quoſque humores, idque ſine euacuatione manifeſta, ſed ſola prauorum humorum correctione. Nequis autem exiſtimet, me dé illo Antimonij vitro verba facere, quo hodie multi imperiti maximo cũ damno vtuntur: pernitioſum enim eſt medicamentum, quòd ſui acrimonia, facultatem irritando expultricem per ſuperiora & inferiora, magna cum perturbatione ducit. Quod ego probare nullomodo poſſum: non enim violentibus quibuſvis purgationibus morbi omnes curantur, ſed conuenientibus. Nam, vt inquit Hippocr. 1. Aphor. Si talia purgentur, qualia purgari debent, confert & facilè ferunt, ſin minùs, contrà. Caueant ergò ab omnibus iſtis vitrificationibus veri Philoſophi, neque tincturas, aut medicamenta ſua in ipſis quærant. Sequenti igitur methodo vtendum.

Cape tantùm quod eſt purum in Antimonio, hoc ipſum extolle ter, dando ignem ſublimationis, quo ſublimetur totum ſine vllo

capite mortuo:ſic obtinebis totum ipſius ſulphur cum proportionato Mercurio, quod verum lilium dicitur· iſtud in reuerberatorio vaſe hermeticè clauſo decoque, dando gradus ignis donec albeſiat, & rubini tádem color appareat, ex quo cum alcoole glaciati corneoli, vt ſupernatet octo digitis, extrahes pretioſam tincturam, quam circulabis in pellicano, ad perfectam vſque graduationem & fixationem.

Cum terrea muria fixatur etiam, ablutionibúſque alkali extrahitur. remanent tádem flores antimonij albiſſimi, qui ſudores potéter mouent, ſi illorum exhibueris cum aqua cardui benedicti ʒ ß. ad febres intermittentes optimum eſt medicamentum.

Pro externis ex ipſo Antimonio extrahitur rubicundiſſimũ ſulphur cum tartaro & nitro, aut cum ſolo capitello ex calce viua & cineribus parato, elicitúrq; oleum multis modis, quæ omnia ad curanda cancroſa vlcera multùm proficiunt. Hæc de rerum metallicarum præparationibus à nobis dicta ſufficiant. De quibus, accuratiùs & fuſiùs, alio libro breui Deo dante agemus, in quo ſunt iſta omnia maioribus vigiliis à nobis elucubrata.

De veris Gemmarum & pretioſorum lapidum præparationibus.
Cap. XI.

EX

EX variis lapidibus varia præparantur medicamenta ſaluberrima, præſertim ex pretioſis, qui & ſecundum totius ſubſtantiæ proprietatem, & ſecundum qualitates effectrices, ſyncopen tollere, putredinem ſiſtere, corroborare, ipſúmque ab omni veneni labe tueri ab omnibus. Medicis creduntur, qua ratione ægris præſcribuntur in affectibus peſtilentibus, cõtinuis & ardẽtibus febribus, Electuaria Analept. Nicol. Myrep. Dyamargarit. Antidotum è gemmis: Confectiones Hyacinthi & Alkermes. Quæ Margaritæ, Sapphirus, Smaragdus, Granati, Hyacinthus, Sarda, id eſt corneola, Iaſpis & Corallus ingrediuntur: qui quidem lapides meritò cæteris præſtare dicuntur, propter ipſorum & temperantiam, & ſplendorem ſummum, qui nec corrumpitur, nec aliquo ignis ardore deperditur, propter ſpirituum ſolam fixationem, quæ in ipſis ſatis percipi poteſt; qua ratione etiam auri vires quodammodo æmulantur in curatione morborum; dicuntúrque inter reliquos lapides pretioſi, quemadmodum & aurum pretioſius dicitur cæteris omnibus metallis. Horum autem lapidum facultas quanuis ſit cardiaca, propriam tamen vnuſquiſque habet vim & particularem, ad diuerſos curãdos affectus. Sapphirus

enim potus, ſpeciatim ictos à ſcorpione iuuat: Hyacinthus quoque virulentarum beſtiarum ictibus medetur, & ſomnum conciliat: Smaragdus non potus modò, ſed & collo appenſus melancholicis affectibus confert, & cum comitiali morbo, tanquam cum hoſte, præliatur: Iaſpis vel collo appoſitus, modò os ventriculi attingat, vel annulo geſtatus ſtomachum adiuuat, cuius rei Gal. ſcribit ſe feciſſe periculum: confert etiam ad accelerandum partum ſecundum Dioſcoridem. Margaritæ ſyncopen tollunt: coralli aſtringendo ſtomachum roborant, & ſanguinis reiectiones magnopere ſiſtunt. Quibus omnibus pretioſis lapidibus, in puluerem tenuiſſimum redactis, vt alcool, ſine alia vlla præparatione Medici vtuntur, ad prædictos illos omnes affectus: quanuis ſanè vel quàm minimùm proficiant, præſertim ad cordis corroborationem, ſi ex ipſi ſpurior eſſentia priùs non eliciatur, quod ſola ars Spagyrica præſtare docet. Secundum quam extrahetur corallorum tinctura, vt ſequitur, quæ non tantùm ad vſus prædictos exhiberi ſolet: ſed ad purificandum totum ſanguinem, ad morphæam, herpetes, & affectus omnes matricis curandos.

Galen. 9. ſimpl. cap. 29. Lib. 5. ca. 107.

Tinctura Corallorum.

Calcina corallos rubros & electos in igne reuerberij, dando tamen ignem ſecundi gradus,

dus,ne tinctura ipſorum, ignis violentia exhalet: Calcinatos,pulueriſato ſuper marmore tenuiſſimè,eóſque indas in matratium vitreum, deſuper infundendo menſtruum cœleſte, diſtillatum cum proprio ſuo ſaccharo, vt ſupernatet 8. digitos: putrefiant omnia in B. vaſe hermeticè clauſo per 10. dies, donec menſtruum totam tincturam ſibi aſciuerit: ſeparato menſtruo per B. remanet pretioſa tinctura in fundo, cuius exhibetur guttula altera cum aqua cichorij aut fumariæ. Menſtruum illud cœleſte, omnium gemmarum eſt verum menſtruum, quas vera ſolutione ſoluit,& inde vera eſſentia elicitur.Háncque omnes docti medici corporibus magis ſanádis proficere iudicabunt,quàm ipſarum ſolus puluis.Id etiam menſtruum Adamantem(qui contra multorum opinionem venena etiam omnia irrita facit)mollem reddit & ſoluit, ſi ipſis ſuperiniiciatur ſal extractum ex ſanguine hircino, & ſimul diſtillentur reiterata diſtillatione ter ſuprà caput mortuum. Adamátis autem præparationé prætermitto, quemadmodum & Rubini, quòd ſint lapides maximi pretij & ſolis Regibus expetendi.

Margaritas etiam ſolues vera ſolutione cũ prædicto menſtruo: ſed ſi eo careas, vtêris acido menſtruo alcoliſato cum debita proportione vini ſpiritus etiam alcoliſati, ſucco

Eſſentia Margarit.

etiam limonum,& berberis depuratis, filtratis, & præparatis vt decet, eadem enim præstant. Ablutionibus auferes ex Margaritarum anima aciditatem,si aliqua remāserit ratione menstrui. Exhibentur autem huius essentiæ grana duo aut tria cum iusculo competenti, quod statim lactis instar dealbatur,ad cordis corroborationem & vires reficiendas:Earum etiam essentia putredini cor obsidenti, pestique & venenis obsistit. Eadē ratione ex prædictis aliis gemmis essentiam propriam elicies, verámque ipsarum præparationem poteris assequi ad multos curandos morbos.

Hoc modo etiam præparabis spongiarum lapillos,lapidem Iudaicum,Lyncis & cristallos,ad calculos renum conterendos.

Essentiæ Boli Armenæ & sigilli Lemnij, mirum in modum conferunt pestilentibus affectibus: mortiferas quoque & venenatas potiones nocere prohibent.

Quòd si ad supprimendum sanguinem his vtaris,nulla egēt alia præparatione,cùm terræ sit proprium condensare, & astringere, quemadmodum & essentiæ viuificare. Sic de terra Samia. Sic de lapide Hæmatite dicto,& cornalino intelligendū,quod doctus Philosophus facillimè assequetur.

DE MEDICAMENTIS, QVÆ EX ANIMALIBVS DESVMVNTVR, SPAGYricè præparandis.

De triplici Mumia. Cap. I.

MEdicamenta quæ, ex Animalibus parantur, ſecundum obtinent perfectionis gradum: habent enim plus efficaciæ, quàm quæ ex vegetabilibus præparari ſolēt, quæ & minori frigore & calore intereunt, & ipſorũ facultas facillimè deperditur, vt vix quicquá proficiát ad curationes morborum, præſertim cùm vulgò nõ præparētur. Inter Animalia autem, Homo primas iure tenet, ex cuius triplici mumia, liquida videlicet, recenti, & ſicca, aut trãſmarina, varia cõflátur ſaluberrima remedia ad infinitos morbos curãdos. Hæc vltima mumia Medicis vetuſtioribus tãtùm cognita fuit: quę nihil erat aliud, quàm humani cadaueris, thure, myrrha & aloe in ſepulcro cõditi liquamẽ: qua cõdiẽdi funera ratione, Syriaci, Ægyptij, Arabes & Iudæi olim vſi ſunt, vt à corruptione cadaue-

ra vindicarent. Quæ natiua mumia, Græcis Piſſaſphaltus, quòd illò bituminis genere mortuorum corpora condirentur, dicebatur, qua ipſi vtebantur peculiariter & intrò & extrà, ad ſanguinē vndecunq; prorumpentem ſiſtendum, ad cor & ventriculum roborandū, & ad alios infinitos affectus curandos: præſertim quando abiectis oſſiū fragmentis terra & carne exſiccata, liquorem concretum & collectum in cauis humani corporis partibus aſſumebant.

De his conſule Strab. Auicennam & Serapio. cap. 394.

Sed vera illa & natiua antiquorum mumia hodiè ſumus deſtituti: carnéq; exſiccata Medici & Pharmacopolæ in locū ipſius vtuntur: ídque ſine vlla præparatione, quanuis ex ipſa poſſit ſaltem elici eſſentia quædam purior, quæ quodammodo proprietates & vires veræ mumiæ potiùs æmulari queat, quàm terrea illa ſubſtátia ſola, caróque exſiccata, quæ vix quicquam ad corpora ſananda proficere poteſt. Sic ergo illam vulgarem præparabis.

Præparatio Mumiæ ſiccæ.

℞. Mumiæ electæ contuſæ & in fruſtula diſſectæ ℔.j. ſpiritus vini alcoliſati, & therebentinati clarui menſtrui añ. vt ſupernatet quatuor digitos: indantur omnia conuenienti matratio hermeticè clauſo, & putrefiant in calore primi gradus per quindecim dies, donec menſtruum inſtar rubini tingatur: ſeparabis per Bal. menſtruum, quod reſeruabis

ad

ad eosdem vsus, & in fundo remanebit tibi mumiæ siccæ vera tinctura, quam circulare poteris, si voles cum vini spiritu per aliquot dies, & hac ratione puriorē ex ipsa mumia essentiam elicies: quæ summopere conducit ad curationem omnium venenorum per se: aut si cum theriaca permisceatur in peste præstātissimum est remedium, quod satis laudari nō potest. A corruptione omnia corpora tuetur: cōmodè etiam ad curationem phthisis & Asthmatis exhibetur, si cum conserua helenij & violarum permisceatur: prodest etiam pluribus aliis affectibus. Fæces verò quæ remanent, ad sedandos dolores pro topicis in vnguentis apponuntur.

Restat vt de mumia Chymiatris nota loquar: hác constituunt duplicem, liquidam & recentem, illam sic præparandam censent.

Præparatio mumiæ liquidæ.

℞. Mumiæ liquidæ puræ & electæ, alcoolis vini. añ. ℔. j. mixtis optimè & vitro inditis, digerantur in fimo calēti, aut Bal. per xij. dies, pòst distillentur vt decet, reiterata bis distillatione: rursum digerantur per xx. dies & distillentur tertia vice, relinquatur deinde vas in calore Balnei aut fimi, donec binæ essentiæ percipiantur, vna aurei coloris, & albi altera. Hæ essentiæ eligantur, circulentúrque cum simili menstruo, in pellicano per plures dies, separando semper fæces, & impurum à

ſubtili & puro, reiteratis digeſtionibus & re-ctificationibus, præſtantiſſimū medicamentū fiet. Huius exhibetur ℈ j. ſingulis menſibus in plenilunio Epilepticis: morbum enim mitigat, & pellit, éſtq; illius proprium alexipharmacum: ſanguinem quoque purificat.

Præparatio mumiæ recentis.

Mumiam autem recentem, & electá ſcinde per minima quantùm fieri poterit, indatur matratio oblongo collo, affundendo menſtruum oliuarum, putrefac omnia per menſem integrum, vaſe clauſo hermeticè, vt fiat ſolutio. Deinde aperto vaſe, transfunde materiam cucurbitæ vitreæ, quam colloca in Bal. vt vaſe aperto, exhalet Mercurius, quod fit cum incredibili fœtore: ſic remaneat, donec nullus exeat fœtor & mumia tota diſſoluta ſit. Solutionem infunde in aliud vas, quod ſupereſt, digeratur denuo in Bal. donec prodeat in oleum craſſum & fuſcum inſtar ſyrupi. Quo facto circulabis omnia cum vini ſpiritu optimo in Bal. per x x. dies, ſeparato tandem ſpiritu, remanebit in fundo rubicundum & odoriferum oleum, omnes Balſami naturalis habens proprietates, quódque venenatis omnibus & peſtilentibus affectibus valdè conducit.

Tinct. Mumiæ.

Cape huius ſic præparatæ mumiæ ℥.ij. vini alcoolis optimi ℔.ij. circulétur in vaſe circulatorio per menſem integrum; Menſtruum diſtil-

diſtilletur per alembicum. Denuo digerantur in vaſe hermeticè clauſo, atque vt ſuprà quater reiterata, donec ſui corporis naturam omnimodo materia prædicta amittat & in tincturam prodeat: quæ quidem tanta pollet facultate viuifica, vt nulla ſit particula, quam ipſa non penetret, nullum vlcus, nulláve corruptio, quam non curet, ſi ipſius exhibeas bis quotidie per aliquod tempus grana quatuor aut quinque cum decocto conuenienti.

De Cranio humano. Cap. II.

Cranium non humatum proprietate quadam Epilepticis prodeſſe, doctorum multi ſcripſerunt: qua ratione nō alienum fore putaui, ſi veram traderem ipſius præparationem. Non enim exiſtimo doctorum eſſe quenquam, qui dubitet efficacius multò ac vtilius fore iſtud remedium rectè præparatum, & in eſſentiam tenuem redactum, ad curandos illos affectus: præſertim ſi eſſentiam morbi, cauſas, & remedium tandem ipſum ſedulò perpendat. Ad præparationem igitur me confero, cuius plus proficiet ℈ j. quàm integrum cranium exſiccatum & puluerifatum: cuius eſſentia ſic extrahitur.

Eſſentia Cranij humani.

℞. Raſuram cranij hominis non humati,

cui affunde ſpiritum vini ſaluiati, vt ſupernatet ſex digitos, digerantur ſimul in Bal. per dies xiiij. vaſe clauſo, deinde diſtillentur per retortam, dádo ignem per gradus more aquæ ſtygiæ, rurſus infunde diſtillationẽ capiti mortuo priùs contuſo, putrefiant per viij. dies, & deſtillentur vt priùs, idq; ter facias. Demum circulentur omnia ſimul per aliquot dies, ſeparatóque tuo ſaluiato menſtruo, in fundo remanebit cranij eſſentia, coaguli inſtar, cuius exhibeas ℈ ſ. cum aqua florum tiliæ in paroxiſmo & ante paroxiſmum.

Vel raſuram non humati cranij decoque cum meliſſæ ſpiritu, & betonicæ decocto, affunde ſeorſim aquam, iterúmque nouam affunde, donec nulla vis cranij ampliùs remaneat. Tum aquas omnes in Bal. euapora. Remanet in fundo coagulum, quod iterum reſolue, euapora & coagula, tantiſper dum igne lentiſſimo materia in fundo remanens, ſublimari poſſit. Hoc ſublimatum multùm confert Epylepticis, & aluum ſine perturbatione, (quanuis copioſè) mouet.

De viperis. Cap. III.

Gal. libello de Theriaca ad Piſonem. AEgi. li. 7.

Galenus, & alij medici Græci plura ex Andromacho de præparatione viperarum docuerunt, ac ipſarum virtutes in curatione lepræ, præ-

ſertim

ſertim quòd totum corpus per cutem expurgent, experti fuerunt: ex quarum carne (præcisis priùs capite & cauda, quòd ſint partes virulentiores, & modicæ carnis compotes) decocta in cacabo cum aqua pura, anetho & ſale, addito pane triticeo & arido, fingebant paſtillos, qui ipſam etiam ingrediebantur Theriacam. Ex viperis autem præſtantiſſimũ parabis remedium ad lepram, peſtem, & venenata omnia vulnera ſequenti modo. Menſe Iunio cape quatuor aut ſex viperas, ex quibus & caudam & caput abiicies, cutem inteſtináque detrahes: carnẽ verò minutim præciſam, indas cucurbitæ vitreæ, per tres aut quatuor dies, vt in calore Balnei vaporoſi, vel fimi calidiſſimi ſudorem ipſarum pellas: (caue tamen, ne fumi huius aërem è viperarum exhalatu vitiatum & venenoſum inſpires.) Quo facto ſuperfũde ſpiritus vini alcoliſati, & terebinthinati ſolutiui añ. vt ſupernatet 8. digitis, digerantur vaſe occluſo hermeticè in Bal. vel fimo calidiſſimo xij. dierũ ſpatio, donec tota caro viperarum diſſoluatur in prædicto menſtruo, abiectis fæcibus ſeparetur mẽſtruum in calore Bal. & fiet coagulum, cui denuo affunde ſpiritum vini Caryophyllatum: fac circulentur in pellicano 10. dierum ſpatio, & ſeparato menſtruo remanebit caro viperarum optimè præparata, ac eſſenſifica-

ta,cui misce sub blandum ignem,olei anethi & cinnamomi an̄.℈j.ß.essentiæ croci & margaritarium an̄.℈j.cum mucagine gummi tragacanthi finge pilulas,vel si vis cum pane triticeo arido & trito more veterum pastillos.

Huius medicamenti exhibetur. ℈j. ad lepram, pestem, & ad omnes venenatos affectus.

Ex viperarum cute, aut etiam serpentium spoliis exsiccatis & præparatis secundum artem, puluis vulneribus serpentum & bestiarum virulentarum, appositus multùm confert. Item vulneribus cancrosis & malignis curandis.

De cornibus & oßibus cardiacis, Moscho, Zibitta, & Castoreo, præparandis.

Cap. IIII.

OSSA vel combruuntur, vel decoquuntur cum vehiculis cōuenientibus, vt ex ipsis tandem elici possit purior essentia cum vini spiritu, quod fiet eadem methodo qua Cranium humanum, supra præparandum esse iam scripsimus. Igitur sic extrahes essentiam ex osse cordis cerui, quod hominis cor quadam substantiæ similitudine roborat, & ad cardiacam affectionem, syncopénq; imprimis vtile est.

In

In eo differt eius præparatio à ſuperioribus, quòd cum alcoliſato Chelidoniæ ſpiritu fiat, tanquam cum proprio menſtruo.

Pro illo oſſe, in eoſdem vſus cornu cerui ſubſtituitur, cuius eſſentia cum Hypericonis alcoole extracta, infantulis, lumbricis, laborantibus, exhibetur.

Cornu Monocerotis, omnium præſtantiſſimum eodem modo præparabis: tuetur autem cor, & omnem veneni vim obtundit, peſtilentibúſq; morbis confert. Proprium ipſius menſtruum eſt alcool Meliſſæ.

Ebur etiam ſic præparatur, cuius vires ſunt cordis robur tueri, & conceptionem iuuare.

Ex Moſcho, qui languidas partes firmat, & roborat, lipotymiámque & vires reſolutas ſarcit, extrahitur prætioſa quædam eſſentia cum vini ſpiritu terebinthinato, tanquã cum proprio ſuo diſſolutiuo.

Sic ex Zibetta.

Caſtorei quoque eſſentiam extrahes eadem ratione, cuius guttula, tremori, conuulſioni, & omnibus neruorum vitiis, ſumma cum vtilitate exhibetur cum decocto florum Anthos, ſaluiæ, & betonicæ. Et foris apponitur in conuulſione, præſertim ſi fiat, non ex inanitione, ſed plenitudine, & quando quæ in neruis continentur præter naturam, eua-

cuare oportet. Cum aqua pulegij, mẽses mouet, partus & secundas eiicit: opiúmque aliâs mortiferum emendat.

De pinguedinum & axungiarum praeparationibus ac oleis.

Cap. V.

PRo topicis, ex Animaliũ omnium axungiis Chymiatri olea extrahũt per alembicum æneum igne lentissimo, in quibus maior reperitur vis attenuandi, resoluendi & leniendi, quàm in solis axungiis non præparatis, quòd videlicet subtilium & tenuium partiũ magis reddantur. Quam sententiam confirmat Gal. 11.
,, simpl. cùm de Castoreo hæc refert: Porrò, in-
,, quit, quoniam impensè subtilium est partiũ,
,, ob id plus valet, quàm alia, quæ similiter vt
,, ipsum, & calefaciunt & desiccant. Nã addit,
,, Quæ tenuium sunt partium medicamenta, iis
,, quæ sunt crassarum, plus sunt efficacia, etiãsi
,, parẽ sortita fuerint facultatem, nimirũ quia
,, penetrent & in altum subeant admotorum
,, corporum, potissimùm si ea densa fuerint,
,, velut neruosæ partes. Quæ Galeni verba si perpendantur, non existimo fore quenquam, qui non comprobet extractiones & oleorum & essentiarum, quibus nos vtimur, illarúmq; vsum in medendo non laudet.

Sic extrahuntur olea ex Axungiis.

Hominis,	Anguillæ,
Taxi,	Capi,
Vrſi,	Gallinæ,
Vulpis,	Anſeris,
Cerui,	Anatis,
Cati,	Vituli,

Porci, & ex omnibus medullis, quæ omnia reſoluunt, leniunt, & multis affectibus curandis proſunt.

Ex butyro eodem modo extrahitur oleum valdè anodynum ad eoſdem vſus & dolores omnes ſedandos.

Ceræ oleum ad reſoluendum, & attenuandum conducit, ſcirrhoſis, frigidíſque omnibus affectibus confert. Debet priùs liquari ad ignẽ, donec nullos ampliùs crepitus emittat, antequam vaſi imponatur. Si ad ſingulas ℔. addideris ſalſuginis terræ priùs exſiccatæ ℔. ß. extrahes prima vice oleum, candidum aquæ ſupernatans.

De variis animalium partibus. Cap. VI.

EX variis etiam diuerſorum animalium partibus, varia deſumuntur vtiliáque remedia: quæ minimis egent pręparationibus, ſed quæ tamen in officinis reſeruari debent, propter ſummam quam obti-

nent in medendo facultatem. Nam cancrorum fluuiatilium calcinatorum ad albedinem cinis, aduersus morsum canis rabidi laudatur.

Cancrorum etiam oculi, calcinati in reuerberio, exhibentur feliciter calculo laborantibus:& ad omnes pellendas viscerum obstructiones cõferunt: quod in Aubertum iam suprà ostendimus.

Vermium terrestrium aqua distillata confert ad hydropem, & ad infantulorum vermes necandos: appositi etiam viui prosunt panaritio.

Item aqua stercoris bubuli mense Maio collecti Hydropicis etiam prodest, & ad curanda cancrosa vlcera.

Vermium millepedum puluis, ad affectus oculorum.

Vrina quoque Cati distillata,ad surditatẽ.

Ossa, maximè Lupi exsiccata & in puluerem redacta, ad morbum intercostalem, ad ictus & puncturas.

Hyrundinum aqua epilepticis.

Aqua spermatis Ranarum,ad repellendum & sistendum sanguinis omne profluuium, & faciei ruborem.

Coagulum Leporis,cum hydromelite potum,ad comitialem morbum.

Ossa quædam paruula, quæ inueniuntur in prio-

prioribus leporis pedibus, ad vrinas potenter mouendas prosunt, si puluis illorum cum vino albo exhibeatur.

Os sepiæ ad eundem affectum feliciter præscribitur.

Puluis iecoris Ranarum exsiccatus, in accessione febrium, præsertim quatarnarum, rectè assumitur.

Nec prætermittam inter cætera remedium specificum & experientia sæpius comprobatum, ad calculum renum, quod paratur hoc modo: Mense Martio lapilli quidam in bouis ventriculo inueniuntur, qui si assumantur cum vino albo, calculum soluunt. Mense etiam Maio in vesica fellis tauri lapillus reperitur, qui si vino imponatur, colorem croceum mutato paululùm sapore, contrahit. De hoc vino quotidie recenti affuso, singulis diebus ægri bibant, donec lapis vino impositus omninò consumptus sit. Hac ratione calculum comminui, & tandem cõsumi experientia multis constat.

Plura alia ex partibus animalium parantur remedia, quæ nec per se damnari à multis ignaris, nec illorum præparationes reiici debent, quòd ipsis incognitæ sint. Quæ quidem omnia facillimè assequentur aliquando, si modò ea prima fronte non damnent, quæ nõ norint: & impossibilia sibi iam ea credant

(non capaces rerum tantarum) quæ tamen inuestigando & sedulam manum operi adhibendo, non sine admiratione, & vtilitate ægrorum non mediocri, certissima & vero Medico digna comprobabunt.

DE MEDICAMENTIS, QVÆ EX VEGETABILIBVS DESVMVNTVR, SPAGYRICE præparandis.

De vino. Cap. I.

A Stirpibus & arboribus multa depromuntur medicaměta, ex ipsorum videlicet foliis, floribus, seminibus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ex succis prædensis, concretisve liquoribus & gummi, de quibus copiosè antiqui disputarunt: veras tamen præparationes ipsorum obticuerũt, aut fortassis ipsas ignorarunt, de his autem nunc mihi datur dicendi locus. Atque vt à vino exordiar, duo ex ipso præstantissima conficiuntur menstrua, quæ reliquarum ferme omnium rerum essentias facillimè extrahunt. Vnum vini spiritus secundum artem præparatus dicitur: Aliud ace-

acetum distillatum & alcolisatum vocatur. Ex priori menstruo per reiteratas distillationes & phlegmatum separationes oleum spiritui supernatans elicitur, multis rebus conducens, & corpora priùs, vt decet, calcinata soluens, si in proprio sale seminetur, digeratur, & inde tandem distilletur. Aliud autem vel proprio etiam sale, vel melle acuitur, aptiúsque ad soluendum redditur.

Præparationes Tartari.

Cæterum Vini fæx, variis modis præparatur ad internos & externos affectus. Tartarū enim crudum si pellatur per retortā vitream, cum suo recipiente, more stygiæ, producit magnam copiam spirituum alborum, qui tādem in aquam & oleum crassissimum & fœtidū conuertūtur: separatur autem oleum illud spissum ab aqua, per infundibulū, quod quidem vlceribus exsiccandis & curandis cōfert. Aqua autem, si cum colchotare bis aut ter distilletur, ita purificatur, vt fœtorem prorsus amittat: ad pellendas autem omnium viscerū obstructiones, lienis præsertim & hepatis, atque ad omnes morbos tartareos valdè conducit. Cui medicamento, si vim & facultatem adaugeri velis, ipsum circulabis cū vini spiritu in Bal. per 4. dies, deinde separato menstruo per Bal. remanebit tibi spiritus Tartari, ad prædicta, optimus.

Si autem caput mortuum nigerrimum cal-

cinaueris ad albedinem in reuerberio, cum calida ſal extrahes ex ipſo per filtrum, quod coagulatum ad ignem, in humido reſoluitur in aquam ſiue oleum,ad faciei maculas & vlcera detergenda. Parantur ex Tartaro infinita alia medicaméta,de quibus aliâs,& breui,Deo fauente,dabitur diſputandi locus.

De extractione liquorum ex plantis, ſeminibus, floribus, radicibus, &c.

Cap. II.

Herbarũ eſſentiæ.

CHelidoniam contuſam indas cucurbitæ vitreæ optimè obturatæ, ad digerendum per quindecim dies,in putri calido vtero:poſt appoſito roſtrato alembico, primò, lento igne aquam ſeparabis ad ſiccitatem capitis mortui, quod contundes, ipſi reaffundendo elementum aquæ priùs diſtillatum, vt ſupernatet 4. digitis: obturato vaſe putrefiant omnia in Bal. per octo dies, pòſt diſtillentur rurſus dando ignem per gradus,donec nulli prorſus prodeant ſpiritus:hanc autem ſecunda diſtillatione aquá & aerem obtinebis, phlegma, ſi voles,ſeparabis per Bal.quod reſerua. Terrá autem ſiue caput mortuum reliquum, calcina igne lento per dies aliquot: quod tandem calcinatum & dealbatum imbibe phlegmate reſer-

reſeruato: putrefac in Bal. & diſtilla per alēbicum, donec materia in lapillos albos prodeat, qui reiteratis ſolutionibus & coagulationibus cum aqua propria criſtallini fiunt, ſicque terra optimè purificatur: quæ quanuis alba ſit, ignem tamen & tincturam intrinſecam continet. Huic ergò ſuperiniicito priora duo elementa, vt ſuprà reſeruata, & circulentur ſimul in Bal. donec appareat & ſupernatet oleum, quod vera dicitur eſſentia, infinitis prædita facultatibus.

Eadem methodo Meliſſæ, Saluiæ, Valerianæ & reliquarum eiuſmodi omnium veras poteris aſſequi præparationes.

Olea florum.

Sic etiam facies de floribus omnibus, vel hac via, ſi addideris pro lib. florũ lib. 6. aquæ pluuialis vel diſtillatæ, digerendo omnia per aliquot dies, poſteà illa diſtillando per alembicum cum ſuo refrigeratorio. Præſertim autem eſſentiã elicies ex floribus qui ſequũtur, Chamęmeli, Meliloti, quę olea valdè anodyna ſunt: Stœcados, Anthos Betonicæ, hæc cerebri affectibus medẽtur: Abſynthij, Mẽthæ, iſta vẽtriculo proſũt: Geniſtæ, Tamaricis, quæ lienis affectibus cõducũt: Thymi, Epithymi, Origani, quæ melancholiam domant: & ex ſimilibus priùs ad ſolem, vt decet, exſiccatis, quorum proprietates omnes facillimè medicus aſſequetur.

Olea seminũ, & radicũ.

Item de seminibus in puluerem redactis, vt Anisi ad flatus discutiendos, Fœniculi ad affectus oculorum & suffusiones.

Vna eadémque prorsus viâ essentia radicum extrahetur, Angelicæ scilicet, Bistortæ, Gentianæ, Tormentillæ, Caryophyllatæ, quæ pestilentibus affectibus conferunt: Cyperi, Acori, Costi, ad roborandum ventriculũ: Dictami ad se danda parturiẽtium tormina: Helenij, Eryngij, Glycyrrhizæ, Irid. Illyricæ, ad pulmonum affectus, Pæoniæ, Epilepticis conducens.

Olea fructuum.

Ex fructibus sic etiam fiunt olea, vt ex nuce Cupressi, baccis Lauri Iuniperi, quæ moderatè calefaciunt & roborant.

Ex amaris & dulcibus quoq; amygdalis, idq; per Balneũ, pro Asthmaticis, Nephriticis, Iliacis, & ardoribus vrinę curãdis, si ipsius ℥.ij. aut iij. exhibeantur. Quæ quidem olea nostri Pharmacopolæ præstant vel ignis expressione, aut saltem cum aquæ vaporibus.

Olea aromatum.

Sic ex Cinnamomo, cuius oleum corroborat, prostratásque vires reficit: ex nuce Moschata, Pipere, quorum olea assumpta vel admota, imbecilliori ventriculo cõducunt, matricémq; confortant: & ex Caryophyllis elicies olea, quæ vna prorsus & eadem methodo cum aqua distillantur, ipsique supernatant; separantur autem per infundibulum: solum

oleum

oleum Caryophyllorum fundum petit, quoniam est inter reliqua minus aëreum: aquam tamen membrorum pellit, & melancholicū purificat sanguinem, & conuenit imbecillitati visus, si huius guttula vna aut altera manè primo vini haustu assumatur.

Croci autem essentia, quæ ad omnes roborandos spiritus conducit, fit cum vini spiritu, qui super ipsum inici debet toties, donec tincturam totá attraxerit, & remaneat terra subalba, cui calcinatę priùs vt decet, indas essentiam extractam cum suo mēstruo, omniáque circulato in Bal. tum demum pelle per cineres. Quo facto separa vini spiritum in matratio, & in fundo remanebit croci essentia, infinitas habens proprietates, si guttula cum liquore aliquo, vel iusculo aut vino permisceatur: spiritus prostratos reficit & roborat mirū in modum. Sic elicitur essentia Camphoræ.

Ex corticibus & lignis omnibus, pręsertim calidis, vt ex Gaiaco, Iunipero, Sambuco, & similibus, per descensum oleum extrahitur, fœtidum tamen, quo vtimur in externis affectibus.

Olea Corticū & lignorum.

Sic fit oleum Gagatis ad matricis affectus valdè vtile.

Quòd si quis ex præscriptis herbis & floribus aquam extrahere solummodò velit: primò omnia contundat in marmore, deinde

putrefactis priùs per aliquot dies in fimo, distillet in Bal. vaporoso per alẽbicum vitreũ: aqua autem ad diuersos vsus reseruetur.

Oleorũ officinariorũ vera pręparãdi methodus, pro topicis.

Pro externis autem, ex Rosis, Violis, Nymphæa, Papauere albo, Hyoscyamo, Mandragora (quæ omnia inflammationes & ardores extinguũt, phlegmonas sedant, mẽbra roborant, densant, fluxiones sistunt, deliria compescunt, & somnum accersunt) virtutem totam melius elicies mediante oleo oliuarum, quàm sit in vsu officinariis, si sequenti vtaris methodo.

℞. Oleum omphacinum, quod ablue aqua communi distillata, ipsúmque purifica in Bal. donec nullas ampliùs fæces seponat: deinde huius olei sic præparati cape ℔.j. rosarum rubrarum recentium vnguibus expurgatarum & tritarum in marmore ℔. j. ſ. indantur omnia in matratio vitreo bene obturato, vt putrefiant in fimo præparato & calenti per 12. dies: Post expressis omnibus, & abiecto magmate, recentia & trita in marmore folia oleo reseruato, denuo immittantur, ac in matratio obturato putrefiant, vt prius in putri vtero calido per 12. dies, ídque reiterabis tertiò, vt perfectum & optimũ oleum assequaris. Sic cætera olea refrigerantia pro topicis medicamentis optimè conficies.

Sic olea cydoniorum & myrtillorum, quæ refri-

refrigerant & aſtringunt, anóque, ventriculo, iecori, cerebro, & inteſtinis imbecilliori-bus accommoda ſunt.

Eadem via olea Chamæmeli & Liliorum, quæ neruos corroborant, modicè reſoluunt, & dolores apprimè ſedant, niſi quòd cum oleo dulci maturo, præparato vt dixi, fiunt.

Ex mentha autem, abſynthio, nardo, lentiſco, & reliquis quæ modicè calefaciunt, vẽtriculum, & alias partes illita corroborant, concoctionémque iuuant, cùm omphacino extrahitur eodẽ modo oleum: ſed priùs præparatur cum propria ipſorum aqua & vino aſtringente, & ab omnibus fæcibus depurari debet in Bal. per aliquot, dies vt dictum eſt.

Quòd ſiquis potentiùs per ipſa olea calefacere, attenuare & digerere velit, ſumat æquas partes olei in Bal. depurati, & ſpiritus vini.

Si ex baccis Lauri & ſimilibus, præſtantiora elicies olea, ſi per menſem in fimo calido omnia digerantur, deinde exprimantur, & ad vſus reſeruentur: conferunt autem frigidis cerebri & neruorum affectibus, flatúſque diſcutiunt.

Præſtantiora autem multò omnia hæc calidæ qualitatis olea fient, ſi per ſe cum ſolo vini ſpiritu per Bal. vaporoſum extrahantur, ſine olei additione. Oleum enim (vt inquit Ga- «

,, len.1.fimpl. cap.15.)tametsi facilè inflammetur,non tamen admodum celeriter nos excalefacit, nimirum lenta crassáq; substantia sua tenaciter iis inhærens, quę primùm contigit: proindéque longissimè omnibus perdurat, quibus fuerit illitum,scilicet nec ab ambiente facilè aut extenuari aut digeri potens, nec intrò in corpus promptè transumi.

De Lachrymarum, liquorum, & gummi omnium extrahendis oleis,& veris præparationibus. Cap. III.

PHarmacopolæ ex masticis oñ. iij. & olei omphacini ℔.j. cum oñ.iiij.aquæ ros.parant oleum, quod ad vẽtriculum hepárque corroborãdum, & ad lienteriæ vomitúsq; curationem Medici præscribunt. Quæ quidẽ præparatio ridicula planè iis habetur,qui ex ℔.j.masticis sua arte elicient oñ. 10. olei purissimi, cuius duæ guttulæ, vel assumptæ cum vino aut iusculo,vel admotæ affectæ parti,plus proficient ad prædictos affectus curandos, quàm ℔.j. olei non masticis, sed potiùs oliuarum, quo Medici nostri nescio qua ratione,hodiè vtuntur.Sequenti igitur modo masticis oleum parabis.

Oleum masticis.

Reducatur ℔.j.masticis in puluerẽ, quem indas vasi vitreo, superfundendo aquæ communis

munis diſtillatæ & aquæ vitæ añ. vt ſupernatent 4. digitis, occluſo vaſe putrefiant in fimo per aliquot dies, pòſt diſtillentur ſepeliendo alembicum intra arenam, aut batituram ferri, dando ignem per gradus: primò diſtillabit cum menſtruo oleum flaueſcens: illud ſeorſim reſerua, & augendo ignem prodibit oleum rubicundum, tum demum fortiori igne, craſſum, & aduſtum ſapiens: quòd ſi cum vini ſpiritu à priori ſeparato circuletur, & rurſus diſtilletur, tum habebis verum oleum affectibus externis vtiliſſimum, præſertim ad corroborandum ventriculum & inteſtina imbecilliora: oleum autem flaueſcens, quòd primò diſtillatum eſt, exhibetur cum vino aut proprio decocto ad eoſdem affectus, & ad defluxiones prohibendas. Separatur facillimè tota aqua vitæ, & poteſt ablui oleum ſi velis. Et ſi timeas ἐμπύρευμα illius, cum aqua roſarum aut ſimplici, præſtantiſſimum parabis medicamentum. Ex ℔.j. elicies hac via olei puri vnc. 10. Sic ex Thure oleum facies vulnerarium.

Item ex Terebinthina: ſed iſtud elicitur leuiſſimo etiam calore, præſertim per Bal. vaporoſum, quem ego diſtillandi modum magnoperè probo. Hoc oleum eſt calidum ac tenue altéque penetrans, plus quàm ipſa Terebinthina: frigidíſque neruorum & arti-

Oleum Terebinthi.

culorum affectibus medetur.

Oleum Coloph. & picis. Olea quæ ex Colophonia & Pice parantur, valent ad eosdem affectus: fiunt autem vt oleum ceræ.

Oleum hederæ. Sic etiam ex hederæ lachrymis oleum elicies, ad vrinas potenter mouendas.

Oleum myr. Sarcocollæ & cancami. Ex Myrrha, Sarcocolla & Cancamo siue Lacca, quæ vulneribus consolidandis & carne replendis conducunt, parantur etiam præstátissima, variáque Balsama vulneraria, cum oleo Terebint. & Hypericonis.

Oleum styr. & bēioini. Item facies olea ex Styrace cal. & Bēioino quod prodest ischiadicis.

Oleum Euphorbij. Eodem modo oleum Euphorbij, quod cerebri & neruorum affectibus multùm conducit, surditati, aurium tinnitui, paralysi, tremori, spasmo: cuius prætereà si guttula cum conuenientibus, immittatur naribus, pituitam elicit.

Oleum Bdellij & reliquorum gummi. Ex Bdellio autem sic oleum parabis. Bdellium temperetur in aceto distillato per xij. horas, vt totum dissoluatur: quo facto per setaceum transcoletur & seponantur ipsius fæces: Quod purum est, indas retortæ vitreæ addẽdo pulueris silicum calcinatorum mediam partem, & apposito recipiente, dabis ignem per gradus xij. horarum spatio: atque inde prodibit oleum efficacissimum.

Sic de Ladano, Galbano, Opoponace, Sagapeno,

gapeno, & Ammoniaco, olea conficies, quæ podagricos tophos emolliunt, & durities omnes hepatis, lienis, & cęterorum mẽbrorum potenter dissoluunt, si simul omnia vel distillentur, vel per se singula, præscripta methodo parentur. Iam superest, vt de simplicium purgantium spagyrica pręparatione agamus.

De causis & ratione Spagyricæ præparationis simplicium purgantium.

Cap. IIII.

Medicamenta purgantia, humores qui in corpore pręter naturam cõtinentur attrahere, non cõmuni quadam & promiscua vi, sed totius substãtię similitudine ac proprietate, insitáque familiaritate. Hippoc. lib. de Natura humana scribit: cuius sententiã Gal. confirmat contra Asclepiadem & Erasistratũ, qui censebant purgantia medicamenta, non humorem vnum quempiá attrahere, sed quemcunque attigerint, in suam naturam conuertere & transmutare, atque promiscuè, hirudinis aut cucurbitulæ modo, serosos & tenues humores tanquam purgationi aptiores, prius quã crassos trahere posse. Sed cùm omnis attractio aliâs caloris vi, aliâs fuga vacui, aliâs totius substantiæ simili-

Lib. de purgãt. med. fac.

tudine fiat, id vna qualitatis familiaritate aut totius eſſentiæ ſimilitudine, vt ſcribit Gal. completur: quæ quòd planè percipi, neque verbis exprimi poſſit, Græcis ἰδιότης ἄῤῥητος, id eſt proprietas quæ efferri non poteſt, nominatur. Sic paleas ſuccinum proleċtat, & magnes ferrum: Qua ratione etiam rhabarbarum dicitur bilem propriè euacuare, Agaricus pituitam, & Senna atrā bilem: quanuis præter iſtam peculiarem purgādi vim, vnum quodque generalem quandam, alios humores detrahendi, facultatem obtineat: quod eſt iudicandum ex multorum medicamentorum compoſitione, quibus vtimur variis humoribus expurgandis, quæ ſola & per ſe ad purgandum non ſufficerent, niſi ſimplicia illa cōmuni quadam euacuandi facultate mutuas inter ſe operas conferrent, & communi quadam vi facultatem irritarent expultricem. Oportet enim (inquit Galenus) vt commixta ſibi inuicem medicamenta conſentiant, neque vlla in re diſcrepent. Horum autem medicamentorum alia ſunt cholagoga, quæ flauam bilem imprimis euacuant, alia phlegmagoga, quæ phlegma, alia verò melanagoga, quę atram bilem, deinceps verò reliquos humores educunt. Sunt & alia medicamenta quæ per venas inteſtinorū & ventris, ſanguinem ipſum deiiciūt, quæ quidē impropriè ita vo-

Lib. quos pur. cō-ue. quibus & quomodo.

vocantur, cùm venena ſint, nec ſolum purgent, quinimò homines perimant, teſte Galeno, cuiuſdam hominis hiſtoriam referente, qui herbam inuenerat, quæ aſſumẽtibus, primò ſanguinem, tum demum vitam adimebat. Sed hæc ab omnibus reiicienda ſunt: Sola enim & vera ſanguinis euacuatio fit per Chirurgiam aut venæ ſectionem, nõ per illa medicamenta, quæ acrimoniâ & qualitate quadam maligna, ac lethifera proprietate venas ipſas exedunt & ſanguinem, vitæ theſaurum, non ſine magna ſpirituum violentia, & naturæ perturbatione attrahendo eiiciunt.

Libro de purg. medicam. fa. cap. 6.

Cęterùm iſtorum medicamentorum purgantium tres conſtituuntur ordines. Primus eſt malignorum, in quibus vis quędam & ſubſtantia venenata ineſt, niſi præparentur vt decet, in quo numerantur.

Inter Radices.
- Elleborus,
- Turbith,
- Hermodactylus,
- Eſula,
- Cucumer agreſtis,
- Aſarum,
- Thymelæa,
- Chamælæa.

Inter Lachrymas.
- Scammonium,
- Euphorbium,
- Sagapenum.

Inter fructus & femina, { Colocynthis, Lathyris.

Inter lapides, { Armenus, Cyanus.

Quæ medicamenta, si quando purgandi finem non assequuntur, corpori multùm nocent, vt scribit Galenus. Secũdus est benignorum, quæ sic dicuntur, quòd blandè & suauiter, ac sine vlla molestia humores noxios, nõ quidem vniuersi corporis, sed partium duntaxat quorundam vacuent, aluúmque leniendo subducant, atque minimùm ab alimenti natura deficiant, cuiusmodi sunt

Lib. 3. cap. 5. med. facult. ca. 34.

Inter herbas, { Malua, Mercurialis, Violæ, Rosæ, Brassica, Beta,

Serum lactis, Pruna, Manna, Thebinthina & Cassiæ medulla, quæ nulla alia egent præparatione, quàm vulgari, vt tutò exhiberi possint.

Tertius est mediocrium, in quo sunt Aloe, Agaricus, Cnicus, Senna, &

Radices, { Rhabarbari, Polipodij, Iridis, Raphani syluestris,

Me-

Mechoacam &
Eupatorij Meſuæ: quæ duo ſimplicia poſtrema nuperrimè innotuerunt: & prioris vires radix vitis nigræ omninò ęmulatur. Mediocria autem omnia illa dicuntur, quòd humores tantùm ſuperuacaneos, alendóque corpori minimè idoneos, ſine magno labore euacuent, præſertim ſi bene præparentur, debitáque ipſorum doſis obſeruetur. Omnium autem horum ſimplicium facultatis purgatricis cauſa hæc eſt, quòd quædam portio tenuior à calore natiuo excitata, per apertos ductus irrepit in minores venas, ab his in maiores refluit è quibus per iecur in inteſtina deuoluitur & in renes ipſos, ſubſequitúrque tunc humorũ per aluum euacuatio, qui etiam aliquando per vrinas excernuntur, in quibus tum color tũ odor manifeſtus aſſumpti medicaméti apparet, quod in Rhabarbaro & ſenna quiuis experiri poterit. Cùm igitur horũ medicamentorum vapor (quem nos eſſentiá vocamus) calore natiuo exagitatus, ex terreſtri parte exurgens, humorem quieſcentem attenuet, naturámque partis aduerſa qualitate ſtimulet, eámque proritet ad excernendum, ipſa etiam terreſtri ſubſtantia ſiue fæce in ventriculo & inteſtinis inhærente, quis adeò ſtupidus qui horum medicamẽtorum ſpagyricam præparationem non laudet? qua nos

essentiam illam verè purgatricem elicimus, qualitatem malignam auferimus, aut saltem obtundimus propiis menstruis, quæ proprietatibus suis cócordent, & cum iis symbolum habeát: fæcem siue terrá separamus tanquam mortuam, & nociuam, quòd propter crassitié tunicis ventriculi adhærens, ipsum multùm offendat. Quod ex Hippocrate testatur Galenus his verbis: Nam purgans, inquit, medicamentum, vt exiguum fuerit, in fundum vétriculi descendat, oportet: in descensu verò stomachus & quicquid circa ventriculum sanum est, non solùm medicamenti qualitate, sed etiam substantia inter deglutiendum appulsa inficitur, & magnoperè læditur. Deinde quæ tenuioris sunt essentiæ, promptius propriá exercent actionem, quàm quæ crassioris, teste Galeno multis in locis. Ité cùm idem dicat. 1. simpl. ea quæ paruam sortita sunt molem corpoream, magis agere quàm quæ magnam, laudanda est nostra essentiarum extractio, qua tú ista omnia præstantur, permanéte tamen propria purgandi humoris facultate in medicaméto, tum quòd eò validius redditur medicamentum, quò videlicet terra vel fæx inutilis ex ipso separatur: & admistis suis propriis menstruis qualitas omnis maligna adimitur. Quod etiam præstádum esse scribit Gal. cùm admiscenda refert ea semina medicamen-

lib. quos purgare conue. &c. c. 6.

cap. 11. & li. 2. simpl.

lib. quos purg. dec. &c. cap. 8.

camentis, quæ malignitatem ipſorum retundant, opus eorum non impediant, quæque attenuare & incidere valeant, vt & craſſos humores ſecare, & vias per quas educi debent, patefacere poſſint: quæ omnia debitè fieri ex noſtris præparationibus docti omnes poterunt iudicare. Sed dicet aliquis eſſentiarum extractionem non adeò neceſſariã, cùm præcipiat Actuarius (cuius ſententiæ aſſentitur Paulus) iis qui afficiuntur imbecilliori ventriculo, lathyridis grana xv. vel xx. ad ſummum integra deglutienda eſſe, eáque etiamſi minimè terãtur, miniméque in corpus permeent, multùm tamen purgare, refert: qui locus noſtram non oppugnat ſententiam, quinimò confirmat: quum paulò pòſt, iis qui efficacius purgandi ſunt, ea præcipiat mandenda eſſe. Quibus ſatis conſtat in tenuiori etiam medicamẽti comminutione maiorem ineſſe vim, quàm in tota mole, & in ipſa eſſentia multò adhuc quàm in reliquis, validiorem inueniri: quod in Rhabarbaro ipſo perſpici poteſt, cuius infuſum potentius purgat, quàm tota ſubſtantia. Quo fit vt non dubitem imbecilliori ventriculo ipſa lathyridis grana potiùs integra, quàm alio quouis modo comminuta præſcribi, cùm ipſa lathyris vires eſulæ proximè æmuletur ſecundum Gal. hæc autem medicamenta adeò acria & vehemẽtia ſunt, vt &

lib. 7.

Simpl. med. 7.

per inferiora & superiora, magna cũ perturbatione, euacuent: eóque magis ventriculum lædunt, quò violentius agunt: Corpus autem vt, scribit Galenus, admodum exile facilius alteratur, & mutatur ab eo cui admotum est: quod autem grandius est, non nisi temporis spatio, ac vix tandem etiam sensibilem alterationem sustinet. Nam eò citius experiemur pipere nos calefieri, quantò accuratius in minima fuerit comminutum: quod & de medicamentis purgantibus nobis est iudicandum. Ideo illorum decoctis aut infusis vulgò, nos verò ipsorum essentiis vtimur, ídque saluberrimè, & sine vlla ventriculi aut reliquarum partium læsione. Quinimò vehemétiora illa, atq; aliâs metuenda medicamenta ita rectè à veris spagyr. præparantur, vt ab ipsis & maligna qualitas & acrimonia propriis correctiuis prorsus retundatur: sicq; planè in curatione multorum morborum, benignorum vicem gerant. Sic Ellebori nostra essentia bene præparata hodiè multis in locis administratur, & pueris tutò exhibetur, quòd corpus sine vllo labore ducat. Interim nõ desunt multi, qui has ignotas sibi essentias damnant, ipsarum vsum improbant, ac in ipsas liuoris sui virus palàm euomunt. Quorum hominũ conuitia & imperitiã mirari desino, à Comico edoctus, Hominibus illis iniustius & iniquius nil

Simpl. 1. cap. 12.

nil quicquã inueniri posse, qui nihil rectum putent esse nisi quod ipsi faciunt. Cæterũ erũt alij qui rationibus deuicti, tandẽ has nostras essentiarum è rebus omnibus extractiones cõmendabunt: hoc vnum tamen metuent in ipsis, empyreuma videlicet insitum, accepta quadam ab igne aduentitia qualitate, ideóq; ipsarum vsum improbabunt, in febribus præsertim, & in calidis affectibus curandis: quibus se artis Spagyricæ imperitos, atq; de rebus ignotis temerè iudicium ferre, satis ostẽdunt. Essentiæ enim ferè omnes eliciuntur solo Bal. aut fimi tẽperatissimo calore, propriis ad id & cõuenientibus vehiculis siue mediis, quæ menstrua nobis dicuntur, quòd totã rerum vim insitam attrahant, opera & artificio periti Spagyrici, separando quod terrestre & mortuum est, quódque impurum & fæculentum à puro auferendo, & essentiam illam viuificam tantùm colligendo, cuius facultas quasi solutis vinculis exurgens, altiùs se promit, & vires multò quàm anteà maiores profert, & corporibus sanãdis efficaciores. Quòd si menstrua nostra omnia calida esse dicant, plurimum falluntur: succus enim limonum nostro modo præparatus, menstruum margaritarum est, quòd ipsas soluit & in tenuiorem essentiam vertit, qui tamen succus non est calidus, neque calida margaritarum essen-

tia, quæ remanet ipso separato mẽstruo. Non enim quicquid tenue fuerit, id & calidum dici debet, vt scribit Galenus: nam & aquam ipsam tenuioris esse essentiæ argumento est, quòd promptissimè per pilos & vestimenta fluat, & tamen talis cùm sit, neque nos natura sua calefacit, neque proprium ignis nutrimẽtum est, imò omninò ipsi aduersatur. At respõdebunt vini alcool, essentiã, siue ipsius spiritum (quo menstruo nos sæpius vtimur ad eliciendas reliquarum rerum essentias) calidissimum esse: esto, an propterea id periculosum aliquo modo dicetur, quum separetur ex quauis rerum essentia semper propriũ menstruum, ipsiúsque vis omnis adimatur, & simplex quoduis medicamentum aucta tantùm virtute cum suis propriis qualitatibus remaneat. Deinde vt ad purgantia redeamus, quis ipsa latentem caloris excitandi potestatem habere inficiabitur? quibus tamen ea admisceri debent, quæ retundẽdo ipsorum malignitatem, attenuare, & incidere valeant, & medicamenti purgationem imbecillam aut tardam celerare, ac efficaciorem reddere, idque ex Galeni sententia. Ob id Elleboro, pulegium, vel satureiam, vel aliquid ex iis quæ subitò transeunt, & stomacho non inimica Paulus admisceri debere refert. Item omnes medici cinnamomum & spicam Nardi Rhabarbaro:

Lib. quos purgar. &c. cap. 8.

barbaro:raphanum,& cuminũ hermodacty-lis:Cnico cardamomum: Aloe nucē moſchatam, maſtichem, & caryophyllos: Agarico, Turpeto,& ſennæ,zinziber: quæ quanuis calida ſint,tamen purgātibus immiſcentur, quæ etiam exhibentur tutò febrientibus,nõ quòd febris gratiâ,feruidæ qualitatis medicamentum porrigatur, ſed quòd hinc vtilitas maior ſubſequatur in extirpandis humoribus febrem excitantibus: Vtilitas enim,inquit Galenus, maior erit moleſtanti humore detracto, quàm nocumentum ipſum expurgantibus neceſſariò corpori illatum, quod fiet adhuc commodius ſi quicquid lædebat, idque ſine moleſtia detractum fuerit, medicamentis præparatis & correctis: quod vulgus medicorum præſtat, quanuis ſimplicium mixtorum caliditatem, quibus vtuntur in corrigendis ſuis purgantibus, non auferant, quæ tamen exhibere calidis affectibus etiam non verentur. At noſtrum Alcoolis vini menſtruum quanuis dicant calidum, ita tamen ſpirituale,(ſi vocabulis artis vti liceat)vt minimo calore exhalet, & à ſuo ſoluto omninò ſeparetur, quod arte ita à fæcibus ſecernitur, vt purior ac tenuior tãtùm eſſentia remaneat quæ etiam prõptius propriam exercet actionem, ſiue refrigerandum ſit, ſiue calefaciendum,aut etiam purgandum,idq; minori cùm

periculo, duabus de causis: primum quòd celerius medicamentorum essentia per viscera permeet, & ita asperæ ac terrestres ipsorum partes interioribus hærētes, vlcerare nō possint, in quā sententiam hæc Paulus de Colocynthide refert. Leuigetur, inquit, accuratè, quoniā asperitates ipsius intraneis adhærētes, vlcera cōcitant, & neruos consortij lege afficiunt: Tū etiam quòd ex istis essentiis nociua omnis qualitas (si tota prima præparatione auferri non possit) aliarum tamen exquisitarum essentiarum permixtione omninò adimatur, aut saltem facilius obtundatur: Sic essentia Aloes (aliâs ad purgandum tardior) celerrimè euacuabit, & ne illa venas aperiat, nimia tenuitate, oleo nostro masticino facilius corrigi poterit, vt tutissimè exhibeatur. Sed audiamus quid de his omnibus præparationibus Mesues sentiat, qui cum Paulo & Auicenna scribit cōminuendam Colocynthidem esse, propter prædictas rationes nostras, his verbis: Lōgam, inquit, decoctionem sustinet, éstque, vt mihi cum Serapionis filio videtur cōtra filij Zezar sententiam, puluerisanda tenuissimè, vt eius facultas malefica, aliâ illi exquisitè permixtâ, plenius obtundatur, vtque viscera celeriùs permeèt, neque in ipsis ob partium minus tritarū crassitiem cesset: qua fortassè fit, vt in visceribus pigra retineatur

Lib. 7. cap. 4.

& ea

& ea vlceret, præsertim cùm sensu percepti- "
biles fuerint eius particulæ. Quis autem ista "
omnia commodius, & cum vtilitate maiore
compleri nostris essentiis, quàm tenui solo
puluere negabit? Neminem credo, præter aliquem
Acesiam stercorarium, & artis medicæ
prorsus ignarum. Superest vt purgantium extracta
& illorum præparationes tradamus, &
omnia ordine persequamur.

De Elleboro. Cap. V.

℞. Rad. Ellebori nigri Autumnali tempore collectarum recētium ℔. j. decoquantur cum aqua anisi & pulegij (ex quibus oleum Chymicè extraxeris) in vitreo vase bene clauso in Bal. feruentissimo per integrum diem quo facto, comprimendo succum omninò extrahe, fæces autem abiicito, quod reliquum est indas alembico vitreo, vt menstruum separetur, & remanebit in fundo alembici viscida quædam substantia, cui affunde spiritum vini optimi, qui materiæ supernatet 4. digitis, ponantur omnia in matratio oblongo collo & bene obturato, digerantúrque in Bal. per duos aut tres dies: quod clarum & pellucidum est, tamen amarum, affunde alio vasi, nouúmque denuo vini spiritum infunde, faciendo vt priùs, donec totam essentiam reiteratis digestionibus at-

Extractũ siue essentia Ellebori.

traxeris,ſemper fæces ſeponendo vt artis eſt: quo facto ſepara priùs menſtruum cum calore Balnei, ipſo ſeparato fac circulētur cum nouo vini ſpiritu,infuſionis maceris, per aliquot dies: Rurſus optimè ſeparato vehiculo, remanebit in fundo eſſentia Ellebori,mediocris conſiſtentiæ & fuſci coloris,hâc ad multos vſus reſeruabis.

Huius eſſentiæ ſcrupulus j.cui aliquot guttulæ olei aniſi & menthæ admiſtæ fuerint, exhibetur ieiuno ſtomacho cum decocto cōpetenti vel aqua lumbricorum. hydropicis. Item cum aqua betonicæ, cerebri affectibus,vt maniæ, melancholiæ,vertigini,epilepſiæ & paralyſi confert: bilem enim vtrámque pituitam ſine vlla moleſtia, corpus denique totum excrementis corruptis expurgat, quod quidem Hippocr.authore,incolume & velut iuuenile reddit. Neque ſolùm noxios humores & excrementa è vaſis attrahit, ſanguinem purificádo, ſed à toto corpore & cute ipſa:qua ratione Elephantiæ, Cancro, Eryſipelati,malo mortuo,& Phagedænis valdè cōducit.Paulus ad eoſdem affectus radicis Ellebori nigri mulſa & aqua maceratæ(modò ieiunium præceſſiſſet) circiter drachmam vnâ exhibebat. Neſcio autem,cur noſtris temporibus hoc remedium in vſu eſſe deſierit, & tanquam ſummum aliquod venenum vitetur,

Li. 7.ca. 4.

tur, antiquitus tamen adeò commendatum, nisi fortassè Medicorum inscitiæ tribuatur, quum medicamenti huius & reliquorũ malignitas, facillimè vera ipsorum pręparatione adimatur, vt iam diximus. Hócque testatur bonus Hipp. cùm etiã de albo Elleboro verba faciens, hæc refert: Sanis, inquit, corporibus Elleborus est molestus (quemadmodum & omnem medicationem, ipsis periculosam alibi dicit) arte autem & industria castigatus, quando & cui oportet, rectè propinatur, & salubriter agit. Sed dicent isti, tempore Hippocratis vel corpora robustiora, vel Elleborum in illis oris nullam habere qualitatem malignam, (diuersæ enim qualitatis reddun-tur simplicia secundum regiones & loca) neque symptomata excitare terrenda vt in nostris regionibus: in quam sententiam Mesue de Elleboro hæc refert. Albus igitur, quia huius tempestatis corporibus est molestus, quin & velut venenum præsertim suffocans, vitetur. Addit, Nigri autem virtus ad nostra vsq; tempora est tolerabilis, licet etiam difficilis. Puto hac sola sententia Medicos nonnullos ita terreri, vt contenti aliquorum scriptorum lectione, incognita damnẽt, & quorũ nullam experientiam habent, sine vlla ratione improbẽt medicamẽta: quod & absurdum est & Medico omninò indignum. Tandem respon-

Aph. 16. lib. 4.

Li. 2. ca. 20.

debunt, Medicos tum Græcos tum Arabes violentis illis medicamentis vſos fuiſſe, quòd leuioribus, Rhabarbaro videlicet, Caſſia, Manna, & ſimilibus carerent, quæ tutò exhiberi poſſunt, & vtiliora ſunt. Sed ô egregiam laudem, quam ipſi ex iſtis medicamentis in curatione multorum morborum referunt. An neſciunt Rhabarbarici, extremis morbis extrema remedia (ex Hippocrate) adhiberi, atque aliquando attrahenda eſſe excrementa in venis ſanguini commixta, non à ſolis concauitatibus partium, ſed à toto corpore & à remotis etiam partibus? Cerebrum ipſum denique aliquando & totum caput & ſenſuum inſtrumenta, & neruos, viſceráque reliqua multis in affectibus eſſe expurganda? Quod cum leuiora iſta medicamenta non præſtent, fortiora ſunt eligenda, vt Elleborus præſertim niger (quanuis hodie etiam pleróſque ſummos Medicos in Germania & Italia, albo feliciter vti compertum habeam) ex quo ſi eliciatur eſſentia vt docuimus, illa poterit exhiberi cum ægrorum admiranda vtilitate & Medicorum laude, diuturnis morbis, & quibus in ſumma ſuperficie ſuperfluitates emerſerunt, vt lepris & impetiginibus: maxima enim illi eſſentiæ vis ineſt & peculiaris ad educendũ quicquid ſanguini cõmixtum eſt, quod eũ corrumpit: exhibetur etiá quartana-

tanariis, melancholicis, hydropicis & multis aliis affectibus, vt iam diximus: clementer enim & ſine moleſtia vllóque vomitu totius corporis excrementa expurgat.

De Turpeto, Hermodactylis, Tymelæa, Chamælæa, Eſula, & reliquis lactariis purgantibus. Cap. VI.

Extractũ Turpeti.

Turpetum Meſues (non rad. Thapſiæ Fuchſij) albiſſimum, gummoſum, & mediocriter recens, in puluerem tenuiſſimum reducatur, quod indas matratio vitreo, oblongo collo & hermeticè clauſo, affundendo illi ſpiritum vini: qui ſupernatet materiæ tribus aut quatuor digitis, & ſic omnia ſtent in Bal. tepido per ij. aut iij. dies, quò eſſentiam totam menſtruum attrahat: illud ſeorſim reſeruato, deinde nouum affunde denuo, donec nihil ampliùs ex materia elici poſſit, fæces ſemper ſepone, & quod purius eſt, elige vt eſt artis. Quo facto circulentur omnia, vt ſummũ acquirant perfectionis gradũ: ſeparato omnino menſtruo, medicamentum perfectius reddetur, ſi in correctione addideris pro vnc. I. eſſentiæ, olei nucis moſchatæ & zinziberis an. ſcrupul. j. Iſtis enim ſic eius actio intẽditur, vt proprietate quadã mirabili, etiã ſine nauſea

& aliqua perturbatione,è iuncturis & remotissimis ac profundissimis his partibus pituitã viscidam & crassam euacuet : quum aliâs tenuem solummodò, idq; tardè per se adduceret. Exhibetur huius essentiæ scrup.j. cum vino rubro aut decocto pectorali. Hydropicis etiã & pituitosis omnibus affectibus confert.

Extractũ Hermodact. Ex radice etiam Hermodactyl.alb.& elect. Æginetæ(non colchici ephemeri Pharmacopolarum,quod Dioscor. Galeno,item & Paulo venenum est)eodem modo vt ex Elleboro essentia elicitur,quæ pituitam crassam & lentam à iuncturis præsertim trahit:ob id arthritidi multùm confert , corrigi tamen debet cum oleo Cumini & Caryophyllorum , sine suo humore flatulento ventriculum cædat, & in ipso nauseam excitet. Exhibetur per se vel cum decocto competenti , pondere scrupul. j.plus vel minùs pro sumentis viribus. Radices,Esulæ, Thimeleæ & Chamælææ siue mezerij Serapionis & Tapsiæ succus, quæ partim pituitam,partim bilem euocant : non tamen sine mordacitate , cùm acria sint omnia & ignea, valdéque periculosa (viscera enim excoriãt & venarum ora dirumpunt) eodem modo quo Elleborus parantur:exhibetúrque illorum extractũ sine periculo, immixto myrobalanorum extracto,ad hydropem &ad serosa excrementa expurganda etiam in articulis

Dioſc. 4 5.c.79. Galen. ſimp.6. Paul. lib.7.

Extracta lactariorum.

lis ipſis:doſis eſt ſcrup.j. cum oñ.j.olei amygdalarum dulcium.

Ex granis lathyridis contuſis extrahes eodem modo eſſentiam,cui addes oleum maſtiches & nucis moſchatæ ad correctionem.

De Cucumere agreſti, Ebulo, Sambuco, & Squilla. Cap. VII.

Extractũ rad. cucu.agreſtis.

CVcumeris agreſtis radix menſe Maio colligi debet, deinde contundi, denique ex ipſa ſuccus optimè exprimi. Qui quidem filtrandus eſt bis vel ter, donec clarus diſtilletur & bene depuratus ſit:cui affunde vini ſpiritum ſantalatũ & optimè præparatum, collocando omnia in Bal. per 3. aut 4. dies:quod purum eſt transfunde,denuo vini ſpiritum affundẽdo,donec nullæ fæces amplius ſeponantur.Tum circulentur omnia ſimul ad maiorem graduationem per aliquot dies: quo facto,ſeparato menſtruo,congeletur eſſentia igne lentiſſimo cinerum, donec inſpiſſetur,cui adde pro oñ.j.olei cinnamomi ſcru.j. eſſentiæ croci ſcrup.ß. hoc autem medicamentũ ſeroſa excrementa potenter euacuat, qua ratione Hydropicis, item ictero & obſtructionibus tum hepatis tum lienis ſummoperè cõfert,ſi ſcrupul. dimidium aut plus

pro ægrotantis viribus exhibeas cum vino albo, ídque manè ieiuno ventriculo.

Extractũ Elaterij. Ex ſucco è Cucumeris agreſtis fructibus Autumnali tempore extracto, dum præ maturitate pallent, fit præſtantiſſimum medicamentum, ſi debitè prẹparetur ad ſeroſa & bilioſa excrementa euacuanda. Elaterium Grẹcis hoc medicamentum dicitur, cuius præparationem Dioſcor. tradit. 4. ſimpl. ſed efficacius multò reddetur, & ſine periculo exhiberi poterit, ſi ita præparetur.

Hic ſuccus clementer per expreſſionem extractus per filamenta diſtilletur, ita vt fæx omninò ab ipſo ſeparetur, deinde indatur vaſi vitreo oblongo cóllo cui affunde ſpiritus vini an. æquales partes, omnia poſtea digerãtur in Bal. tepido per aliquot dies, donec fæx & tota impuritas ſecernatur: ſeparato priori menſtruo blando igne, alium vini ſpiritũ, infuſionis ſpeci. diamarg. frigidi affunde, & circulẽtur omnia in pellicano x. dierum ſpatio, vt vis medicamẽti augeatur, & ab ipſo omnis malignitas auferatur: ſeparato deniq; vltimo menſtruo, coaguletur igne lentiſſimo, quod fiet intra paucos dies: Huius cape oñ. j. cui adde olei nucis moſchatæ & cinnamomi an. ſcrupul. j. fiat mixtura, & ſic obtinebis præparationẽ Elaterij ſpagyricorum, ſiue ipſius eſſentiã, mirificè ſeroſa excrementa etiã è iun-

ẽturis

ćturis trahentem, & è cerebro euocantem, Arthritidi, Hydropi, Cephalalgiæ veteri, & Epilepsiæ valde conducentem. dosis ſcrup. dimid.

Sic ex rad. Scillæ ſuccum extrahes, quē eodem modo præparabis, vel (quod melius eſt) cū mulſo maluatico id facies. Humores craſſos, lētos & thoraci inhærentes incidendo, tenuando, tergendo, reſoluendo, & coquendo euacuat, & hepatis ac lienis obſtructiones tollit. Exhibentur ℈.ij. pro doſi cum decocto pectorali, aut cum aqua cinnamomi.

Extractū Scillæ.

De Lachrymis purgantibus & colocyntide.

Cap. VIII.

SCammonium violentiſſimum & periculoſiſſimum eſſe medicamētum, omnibus Medicis conſtat, ídque multis de cauſis: flatu enim mordaci plurimum ventriculo nocet, ipſúmque ſubuertit. Deinde immodicè attrahendo, venas aperit, & ſua acrimonia inteſtina ipſa excoriat, hácque ratione grauiſſimos inducit dolores. Qua de cauſa Galenus ipſum cum cydoniis miſcet: alij verò cum galanga, zinzibere, ſem. aniſi, dauci, apij, & lentore, ſem. pſyllij decoquunt in pomo acido vel auſtero, vt mitius reddatur. At ſpagyrica præ-

Extractū ſcammonij.

Lib. 1. alim.

paratione ſic commodum vſui redditur, vt ſine vllo periculo multis aliis medicamentis immiſceri poſſit,& tutò exhiberi ad purgandam bilem & pituitam.

Electum Scammonium ſoluatur in oleo maſtyches ſpagyricè extracto cum vini ſpiritu,quo facto digerantur per viij.dies in Bal. calido in vaſe optimè clauſo: quod clarum erit & pellucidũ,transfunde,affundendo rurſus nouum menſtruum, donec totã eſſentiam attraxeris,interim tamen omnes fæces ſeponito.Tum ſeparato toto mẽſtruo,affunde denuo vini ſpiritum coralliſatum,vt ſupernatet iiij. digitis, circulentur omnia in Bal. per x. dies aut amplius.Demùm menſtruum extrahe & pro vnc. eſſentiæ relictæ in fundo vaſis, adde eſſentiæ veræ corallorũ & margarit. an. ſcrupul. j. eſſentiæ croci ſcru. ß. olei aniſi & cinnamomi an. ſcrup.j.ß. fiat mixtura ad blãdum ignem ad conſiſtentiam debitam. Miſceatur hæc eſſentia ſic præparata cum eſſentia Aloes & myrobalanorum & fit mixtum medicamentum ad bilem expurgandam perutile,item ſeroſa excreméta è capite educenda. Per ſe exhiberi poteſt ſcru.dimid. cũ vnc. ij. olei amygdalarũ dulcium ſine vlla perturbatione,aut læſione cordis, ventriculi, & hepatis,è vaſis ip ſis bilem educit.

Euphorbium autem, Sagap. & opoponax, vt

vt præparentur, resolui debent priùs in aceto rosato albo in Bal. vaporoso distillato, & per setaceum transmitti: hócque ter faciendũ quò terrestreitas omnis separetur, & puriores remaneant hæ lachrymæ: à quibus abstrahatur acetum, vt ipsarum emẽdetur acrimonia, reiteratis ablutionibus in aqua rosarum. Sũt enim hæc medicamenta acria, substantiæ tenuis & igneæ: sed omnium lachrymarũ, calidissimum, tenuissimúmque & celerrimum Euphorbium est, & maximè vi ignea flagrãs, teste Galeno, quódque tam violenter agit, vt valdè sit ab vsu ipsius cauendum, nisi priùs rectè præparetur. Drachmas enim tres ipsius assumptas omninò necare Serapio & Auicẽna scriptis prodiderũt. Aetius tamẽ & Actuarius ipso vsi sunt, non solùm ad euacuandam pituitam, sed ad serosa omnia excrementa potenter educenda: & melli solummodò immixtum præberi Ischiadicis Dioscor. scribit. Paulus autem Euphorbij cum melle cocti drachma pota pituitam amoliri, magis autem aquas refert.

Lib. 7. simpl.

Lib. 3 ca. 80.

Lib. 7. c. 4.

Sed sequenti pręparatione maligna omnis qualitas adimetur, ita vt Paralysi, Arthritidi, Spasmo, Hydropi, valdè conducat, & pituitam quantumuis lentam, crassam, & impactã neruis ipsis & iuncturis, sine aliqua perturbatione euacuet. Fit autem hoc modo.

Extractũ Euphorbij.

Euphorbio per acetum resoluto, vt suprà, & abluto, affunde vini spiritum, quo essentiam extrahes, fæcibus ac impuritatibus sepositis omnia circulato cum nouo alcoole sacharino per x. dies, deinde separato mẽstruo, coagula igne lentissimo, addendo sub finem olei mastichini scrup. ij. olei anisi scrup. j. essent. corall. scrupul. ß. fiat mixtura: dosis est scrup. j. cum decocto competenti ad prædictos affectus curandos.

Extractũ opop. sar. & sagap.

Sic ex opoponace, Sarcacolla, & Sagapeno medicamenta præparantur, ad eosdem affectus vtilissima, quorum vim, purgatricẽ per inferiora, Græci reticuerunt, sed ab Arabibus inuenta fuit. Purgant autem ista clementiùs, quàm Euphorbium: ex omnibus fit mixtum medicamentum purgans crassam pituitam & viscidam etiam à remotis partibus, cerebro, neruis, iuncturis & thorace. Descriptionem breui prælo tradam (Deo dante) in nostra praxi Spagyrica, in qua compositionem horum omnium medicamentorum, & vsum, fusiùs & pellucidiùs explicabo.

Extractũ Colocynthidis.

Colocynthidi adeò vehemens est in purgando facultas, vt solo interdum contactu, ac etiam odore abundè & cum magna perturbatione, quibusdam aluum deiiciat. Medicamentum hoc aliâs vehementissimũ sequenti præparatione tame tutissimè exhiberi potest.

Colo-

Colocynthis pulueretur tenuiſſimè, cui affunde vini alcool optimè præparati, vt ſupernatet 6. digitis, digerantur in Bal. vaſe clauſo hermeticè tribus ſeptimanis: amittet enim illo temporis ſpatio totam acrimoniá. Quod ſi diutiùs digeratur, extractum dulceſcet, ſícque reddetur optimum medicamentum ad pituitam & ad alios humores craſſos & glutinoſos à profundioribus partibus attrahẽdos, ídque ſine noxa, vt diximus: quare vertiginoſis, hemicranicis, epilepticis, apoplecticis exhibetur cum ſyrupo roſato ſimpl. vel myrtill. Corrigitur autem cum oleo maſtiches, nucis moſchatæ, & cinnamomi.

De Lapidibus purgantibus. Cap. IX.

LApis Armenus & Cyaneus candentes extinguantur ſexies in aqua ardenti, poſteà reducantur in tenuiſſimum puluerem, quo facto puluis hic abluatur aqua fontana, eiiciendo terram, & quòd aquæ ſupernatabit, hócque fac pluries: demum ablue relictum puluerem priùs exſiccatum aqua meliſſæ aut bugloſſi: euapora aquam à puluere igne lentiſſimo: quo exſiccato, cum cœleſti noſtro menſtruo & ſpiritu vini digerantur in Bal. & circulentur per xx. dies ad ſummam graduationem; ſeparato menſtruo coagulentur

igne lentiſſimo, adde pro correctione eſſentiam margarit. coral. & croci cum oleo cinnamomi & Caryophyl. Melancholicis omnibus affectibus, maniæ, vertigini, epilepſiæ, cephalalgiæ quartanariis, & cancro conducunt doſis eſt ſcrup. j. ſem. cum aqua meliſſæ aut bugloſ. Purgant enim atrã bilem & quicquid craſſum & tenax ſanguini eſt immixtum.

Lapis Cyaneus ſic præparatus poterit cõmodius multò exhiberi in confectione Alkermes, Medicis omnibus commendata, ad cordis tremorem, ſyncopen, mœſtitiam, ad ſpiritus omnes roborandos, & ad arcendum quoduis venenum.

De præparationibus Rhabarbari, Aloes, Agarici, Sennæ, myrobolanorum, Oxiphœnicis & reliquorum mediocrium purg. medicamentorum.

Cap. X.

HÆc medicamenta inter verè purgãtia ab Actuario & reliquis Medicis, quòd ſingula propriũ à tota ſubſtantia humorem trahant, numerantur: vniuerſum enim corpus, radicitus, vt ita loquar, & cum tanta perturbatione non purgant ſicut cætera: iis præſertim Medici vtuntur ad omnes ferè curandos morbos, aut quod illa vſui eſſe poſſint ſine maiori præpara-

paratione, quàm quæ ipsis est nota: aut quòd meliora experiri non audeant, ignotis veris aliorum medicamentorum præparationibus. Interim istorum etiam mediocrium purgantium vix purgatrix, Spagyrica præparatione augeri potest, eliciendo ex illis quod purum est, & fæcem purgationi corporum humanorum contrariam, separando. Inde enim multiplex vtilitas subsequetur, primùm quòd non lædatur medicamento vẽtriculus, quum nihil obstet, quò minùs actionem suam præstet, & citissimè corpus afficiat, & ab ipso vicissim afficiatur. Deinde, quòd ratione minoris quantitatis medicamenti, facilius & lubẽtius multò ægri ipsum capiãt: qui quidem interdum adeò difficiles inueniuntur, vt vitam cum morte commutare malint, quàm illarum crassarum & turbidarum potionum, plenos calices haurire: quas, etiam in multis, ante ipsarum assumptionem, vẽtriculus abominatur, aut certè ita imbecillis redditur, vt illas nauseabundus paulò pòst abiiciat, non sine magna perturbatione. Sedulam ergò operam veri Medici in istis perquirendis medicamẽtorum præparationibus adhibere debent, vt honori artis Medicæ consulant, vel saltem ægrorum saluti.

In Rhabarbari essentia vim inesse purgatricem maximè argumento est tenuis ipsius

Extractũ Rhabarbari.

pars, quæ coctione dissipatur & deperditur, ita vt purgandi vim hac ratione amittat: quæ à Medicis elicitur, si in extenuante aliquo liquore maceretur, adiecto vino albo, & cinnamomo: Infusum Rhabarbari hoc appellant, quoniam ita vim siue essentiam quodammodo eliciunt ex ipso Rhabarbaro, fæcibus reiectis. Verumtamen sequenti methodo præstantius multò & vtilius illud medicamentum reddetur.

Rhabarbarum puluerisa, illud include vase vitreo, oblongo collo, affundendo vini alcool vt supernatet iiij. digitis: obturato vase, fac digerantur in Balneo per iij. aut iiij. dies, donec tandem menstruum coloretur, coloratum transfunde seorsim: quod reseruabis, nouum menstruũ denuo fæcibus affundẽdo, donec nõ ampliùs illud tingatur, & magma, siue fæx rhabarbari, subalba remaneat. Circulatis ritè omnibus ex arte, separetur menstruum per Balneum & remanebit in fundo, Rhabarbari essentia, cui adde pro on. olei cinnamomi scru. ij. Cuius si exhibeas scrup. j. cum cochleare vini albi potentius purgabit quàm on. s. in infusione, idque minori cum perturbatione. Potest exhiberi hoc medicamentum infantibus, prægnãtibus, senibus, & ex morbo iam imbecillis: purgat & educit flauã bilem.

Fæx siue terra quæ remanet, est astringen-

tis

tis facultatis, qua ratione, lienteriæ, dysenteriæ, & alui fluoribus præscribitur. Quòd siquis potentius purgare cupiat, fæcem calcinet in reuerberio, tum per aquas, alkali extrahat, ipsúmq; reiteratis filtrationibus purificet cristalli instar. Essentiam extractá suo alkali superiniiciat, digerat, & demum distillet: hoc enim modo vis omnium medicamentorum augetur.

Extractũ Aloes.

Sic præparabis extractum Aloes, quod bilem pituitámque crassam expurgat, sed lenitè, præcipuè è ventriculo & intestinis, eásque partes, tum detergendo tum vacuando, corroborat. Extracto adde oleum Caryophyll. & macis, ad vim ipsius stimulandam, & oleum masticheS, ad acrimoniam & erodentem vim retundendam.

Extractũ Agarici.

Agaricus eo modo paratus, crassam pituitam maximè à ventriculo, mesenterio, iecore, liene, & pulmonibus expurgat, à cerebro & neruis debilius trahit, quòd vis ipsius sit imbecillior. Exhibentur eius scrup. ij. etiam impuberibus & senibus: sed quoniam aliquantùm vẽtriculum offendit, cum oleo zinziberis & spicæ corrigitur.

Sic ex Sena, Polipodio, Mechoacá, Myrobalanis & reliquis huiusmodi, elicies extracta siue essentias: quæ omnia exhibebis quãdo & quibus cõferent, additis propriis corre-

ctiuis pro morbi exigentia, & ægrotantium viribus.

Hæc ſunt quæ de medicamentorum Spagyrica præparatione in medium afferre volui, breui Deo dante, maiora in publicum editurus, quò meis peregrinationibus & vtilitate quam in illis percepi ex doctiſſimorum quorumque colloquiis, laboribus denique & vigiliis, veræ Medicinæ ſtudioſi fruantur. Quorum quædam, vocabulorum artis inuolucris quibuſdam adumbranda cenſui, ne margaritas has pretioſas, in Spagyricorum Medicorum gratiam potiſſimùm hîc propoſitas, ſophiſtis omnium bonarum diſciplinarum ac Naturæ ſecretorum contemptoribus temerè obiicere viderer: qui cùm vulgare quippiam ac gregarium tantùm & è nigellis Cadmi filiis ſint conſecuti, ignota contemnunt, eámque artem improbare & omnium conuitiorum acerbitate impudenter laceſſere non verentur, quàm ne à limine quidem vnquã ſalutarint.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM INSIGNIORVM, QVÆ IN HOC libro continentur. r. significat remedium.

Au-

Cor-

H

I

L

M

Marcha-

FINIS.

IOSEPHI QVERCETANI MEDICI SCLOPETARIVS:

SIVE,

DE CVRANDIS VVLNERIBVS, quæ Sclopetorum & ſimilium tormentorum ictibus acciderunt, Liber.

EIVSDEM

ANTIDOTARIVM SPAGYricum aduerſus eoſdem ictus.

GENEVÆ.

APVD IOANNEM LERTOVT.

M. DC.

AVCTOR AD SVOS LIBELLOS.

Si vos fortè videns caperata fronte, libelli,
Si quis vos carpat, non meliora ferens:
Hæc vos ne moueant, odijs patet ille bonorum,
Virtutis comitem prodit & inuidiam.

Virtutis Comes Inuidia.

SERENISSIMO, ILLVSTRISSIMO, ET POTENTISSIMO PRINCIPI,

Francisco Galliæ Regum Filio & Fratri, Duci Alensonio, &c.
Iosephus Quercetanus Armen.
S. D.

QVVM *de tua erga me benignitate, & beneuolentia certior factus essem, Princeps illustrißime, admonitusq; fuissem, tibi esse in animo ac iam decreuisse, me in tuam clientelam ac familiam recipere, eiúsque me consilij ac voluntatis tuæ nuper admonendum curasses: cogitare cœpi, quemadmodum meum er-*

ga Celsitudinem tuam studium, fidem atque obseruantiam declararem. Nam quum Principibus placuisse viris (vt ait Poeta) non vltima laus est: tum verò tanto ac tam sapienti Principi gratum iucundumq́ esse, summæ mihi fœlicitatis loco numerandum puto. Itaque quum hunc librum de Sclopetariis vulneribus curandis propediem editurus essem, cepi consilium Illustrissimi tui nominis splendore illum exornare, meæq́ ad te profectionis vel comitem adiungere, vel prænuncium & quasi antecursorem mittere: vt hoc quantumuis tenui & exiguo munusculo mei erga C. T. animi propensionem testarer. Etsi enim perexiguum munus istud est, neque tantæ amplitudini, dignitati ac potentiæ tuæ conueniens, quum in eo de chirurgicis tantùm artibus; & vulneribus, lacerationibúsque

corpo-

corporum sanandis agatur: existimaui tamen hoc genus argumenti, præsertim hoc tempore, tibi non ingratum fore: imò verò ad sanctissimum & sapientissimum istud tuum in iuuanda patria institutum accommodatum esse iudicaui. Nam quum patriam charissimam, ciuilibus istis ac diuturnis bellis vexari, cruentari, lacerari videres, prudentissimum consilium inisti, remedium tot malis ex reconciliatione partium, & ciuium concordia, quærere: tantáque tua erga patriam charitas extitit, vt ipsius salutem tuæ anteponeres, eíque pacificis tuis consiliis quamprimùm subueniendum putares. O beatam tali Principe Galliam! O fælicem fortunatamq́ tali filio Patriam! cuius mortiferis vulneribus, ac propè iam desperatæ saluti, tam præsens ac tam opportunum remedium obtulisti. O ingra-

tos ciues! ne dicam impios, si qui erunt (quod Deus prohibeat) qui tantum ac tã singulare beneficium sibi diuinitus oblatum repudient. Commemorantur summi Græciæ Duces ac Principes Chirurgi periti, eóque nomine Patroclus, Machaon, Podalirius ab Homero magnis laudibus afficiuntur, quòd sauciatis militibus mederi, manusq́ ipsorum vulneribus admouere non grauarentur. Alexander ille re & cognomento magnus sauciatos etiam suos milites sua (vt Plutarchus testatur) manu curabat. Eamq́ virorum fortium commemorationem fateor mihi animum ad hanc inscriptionem ac dedicationem addidisse: quum cogitarem genus hoc argumenti ac tractationis tibi non alienum hoc funestissimo ac luctuosissimo tempore visum iri. Sed illorum Principum prudentiam ea re mihi superasse

rasse videris, quòd non modò accepta iam vulnera sanare institueris, verumetiam ne quid posthac eiusmodi incommodi accidere possit, præcauendum putaris. Laudantur reges veteres, atque Imperatores complures: in his Mithridates, Attalus, Iuba, Ptolemæus: item Augustus, Tiberius, Adrianus, Aurelius, Iustinus: quòd non modò summam Medicinæ peritiam assecuti sunt, verumetiam medicamenta quædam ipsi suo studio excogitarunt. Quantò illustrior tua res futura est, qui non paucis hominibus, sed vniuersæ patriæ præsentissimum pacis medicamētum obtulisti. Itaque nunc, quum vniuersis meis ciuibus de tam benefico Principe gratulor, quem verè, PATRIAE PARENTEM, *salutare atque appellare possumus: tum verò inprimis mihi ipsi gaudeo, quòd Mæcena-*

tem heroica ista virtute & magnitudine animi præditum sim adeptus. Mihi quidem certum ac deliberatum est, ita fidelem & promptam Celsitudini tuæ operam in meo fungendo munere nauare, vt neque te huius in me complectendo consilii, neque me tanti erga C.T. studii atque obsequij vnquam pœniteat. Vale Serenissime Princeps & Mæcenas Illustrissime. Deus tuam Celsitudinem perquamdiu beatißimam ac florentiß. esse velit. Calend. Decembris.

1575.

ODE DE L'AVTHEVR, TOVCHANT LES MI- seres de la France,

A MESSIRE IAQVES DE LA FIN, Cheuallier de l'ordre du Roy, & Gentilhomme de la chambre de sa Maiesté, Seigneur de la Fin la Nocle, Pluuiers, &c.

O Cent *& cent fois detestable,*
Cent & cent fois plus miserable,
Cent fois plus confite en douleur
De l'homme la race chetiue,
Qui foisonne en plus de malheur
Que toute autre chose qui viue.
O cent fois encor' malheureuse
Ceste poure masse fangeuse,
Qui auance ores son trespas
Gehennant en la guerre sa vie:
Et pour mourir ne comprend pas,
Qu'il ne faut qu'vne maladie.
De iour en iour la Parque dure
Trame nostre fil, qui peu dure
Maugré nous, & cillant nos yeux,
Mesme auant le temps nous menace,

Que dans le lac oblivieux
Elle abbaissera nostre audace.
Toutesfois or' on void la terre
Ne couver rien plus qu'vne guerre,
Auec cent mille horribles morts:
Et autant de dures batailles,
Qui sortent auiourd'huy dehors
Du creux de nos propres entrailles.
On void desia la troupe noire,
Qui fait dedans la Meuse boire
Ses cheuaux, & mille soldats
Auec la picque & la cuirasse
Et l'arquebus de toutes parts
Faire trembler la populace.
Tout ce grand orage s'assemble
Contre la France, qui en tremble,
Et qui s'est cerché ce malheur,
Permettant à toutes ses villes
De couver à tort la rancueur
De toutes les guerres ciuiles.
Elle est desia toute estonnee
Veoir marcher la foudre entonnee
Dedans l'homicide metal,
Qu'vn Moyne ennemi de nos vies
Fondit au brasier infernal,
Aydé de toutes les Furies.
Desia les murailles chancellent,
Les cieux & l'air en estincellent,
Et on void ouurir les tombeaux,

Pour

Pour clorre mille testes mortes,
Que desia ces foudres nouueaux
Menacent en cent mille sortes.
Voila, mon de LA FIN, *en somme*
Le miserable estat de l'homme.
Et voila comme le François
Sa mort soy mesme se machine,
S'armant soy mesme d'vn harnois,
Duquel soy mesme il se ruine.
Le lion beste si tresfiere
N'abbat luy mesme sa taniere,
L'ours ne se paist pas de la chair
De l'ourse, encor' qu'elle soit morte,
Et ne vient sa griffe approcher
Contre les bestes de sa sorte:
Mais nostre France plus cruelle
Ores soy mesme se bourrelle,
Et s'ouure l'vn & l'autre flanc,
A fin de se venir repaistre,
Et se baigner dedans le sang
De ceux mesme qu'elle a faict naistre.
O poure France! quelle gloire
As-tu d'vne telle victoire?
N'acquerrois-tu pas plus d'honneur,
Si de guerroyer tu bouillonnes,
Monstrer la force de ton cœur
Contre tant d'estranges couronnes?
Ne vois-tu pas bien, qu'elles dressent
Leur gloire des maux qui t'abbaissent?

Va donques de tes ennemis
O France, d'vne ame eschauffee,
Triompher dedans les païs,
Et fais y marcher ton armee.
Autrefois estant toute vnie
Tu as faict trembler l'Italie,
Et faict sonner ton tabourin:
Et dans l'Espaigne & dans la Flandre,
Et dessus les riues du Rhin
Tu l'as faict encores entendre.
France va plus auant encore,
France va butiner le More,
Et semer ton lis blanchissant
Dedans le milieu de la Grece,
Et monstre qu'il n'y a CROISSANT
Que ta force & vertu n'abbaisse.
Pour vne si saincte querelle
Tu rendras ta gloire immortelle,
Et rapporteras sur ton front
Toutes les victoires grauees,
Que tes braues enfans auront
Tant heureusement acheuees.
Non, non, il ne faut pas qu'ils craignent,
Soit que les flesches les attaignent,
Ou bien que par vn coup donné
Leurs os & leur chair soit meurtrie
De quelque plomb empoisonné,
Qu'ils perdent le los ny la vie.
En si beau lieu son sang respandre

N'est

N'est rien plus qu'immortel se rendre.
Et quand la mort les assaudroit,
Par quelque playe fort extreme,
Ie leur appren comme il faudroit
Bien tost se guerir de soymesme.
Mais au contraire, poure France,
Le coup que ta propre main lance
Contre toy-mesme, est si mortel,
Que rien n'y seruira mon liure:
Ains faut qu'vn Alcide immortel
D'vn si grand meschef te deliure.
Alcide tira Pyrithee
Hors des enfers, & son Thesee,
Maugré le portier infernal:
Et contraignit remettre en vie
Iadis contre le sort fatal
A Pluton la morte Euriuie.
Encor' ce mesme fils d'Alcmene
Deliura & mit hors de peine,
Tant estoit grande sa valeur,
Iadis Hesione de Troye,
Liee contre vn rochier dur
Pour estre d'vne Ourque la proye:
Ainsi toy, qui es oppressee
Et pour la proye delaissee
D'vn monstre hideux par tant de fois
D'vne guerre ciuile, ô France,
Voici cest HERCVLE FRANÇOIS,
Qui vient cercher ta deliurance.

C'est celuy qui de toy dechasse
Tout horreur auecques sa masse
Bien loing, & de son puissant bras
Te soustient estant esbranlee,
Ainsi qu'Hercule & qu'vn Atlas
Soustenoit la voulte estoilee.
Chante donc la gloire immortelle,
O France, auec ma chanterelle
De ce grand Hercule François,
De ce François l'honneur des Princes,
De cest Hercule des Valois
Cerchant la paix de tes prouinces.
Et toy, mon LA FIN, *qui l'honores,*
Et sur tous Princes le decores,
Ayde moy chanter ses vertus
Auec ta langue si faconde:
Ie sçay bien aussi que tu veux
Qu'on le louë par tout le monde.

ET FLORIDA PVNGVNT.

AV SEIGNEVR DE MOrencé & de Lyserable,

HVICTAIN.

Tu as auec tes doctes vers,
O mon du Chesne que i'honore,
Publié par tout l'vniuers
Les grandes beautés de ta Flore.

Ce

Ce tien labeur plus proffitable,
Et tes diuers escrits feront,
Que plusieurs gens t'estimeront
En plusieurs choses admirable.

I. D. L.

SONNET AV SEIGNEVR de Morencé & de Lyserable, Medecin & Philosophe excellent.

Le Moine soit maudit, qui eut ceste industrie
De percer vn canon pour sçauoir quels efforts
Le salpetre feroit en vomissant dehors
Vn boulet tout en feu poussé de grand' furie.
Car cent mille depuis ont accourci leur vie,
Lors que sur vne breche & courageux & forts
Ils chassoyent l'ennemi, en prodiguant leurs corps
Aux boulets qui pleuuoyẽt aussi menu que pluye.
Du Chesne soit benit, quand voyant les blessés
En grand nombre, auec cris, pour estre mal pẽsés,
Perdre, quelle pitié! du beau iour la lumiere,
Nous donne le moyen, par lequel on pourra
Toute playe guairir que la bale fera,
Et les hommes remettre en leur santé premiere.

PIERRE ENOC.
Virtus Phœnici similis.

AV SEIGNEVR DE MO-
rencé & de Lyſerable.

L'enfer, & tous malheurs, huchés par Tiſiphone,
Contre le genre humain voulurent s'aſſembler,
Tout execrable exces vint ce Moyne endiabler,
Quand la poudre il trouua qui contre le ciel tõne.
Siecles plus que peruers n'eſt-ce aſſez que Bellone
Sous tant de fers meurtriers vienne tout accabler,
Sãs que la terre encor' pour nos morts redoubler,
Vne foudre ſeconde & plus grieue nous donne?
Or le ciel faict piteux de voir tant de trèſpas,
Ce nouueau Eſculape a enuoyé çà bas
DV CHESNE,*l'ornement & ſecours de noſtre aage:*
Qui s'oppoſant aux maux que ce malheureux fit
Monſtre qu'il eſt donné pour le commun proffit,
Comme l'autre naſquit du monde le dommage.

BVTTET.

IOSEPHI QVERCETANI, MEDICI, SCLOPETARIVS,

SIVE,

De curandis vulneribus,quæ Sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt, Liber.

Variæ disputationes de essentia morbi ex ictu Sclopetario contracti, ac de veneno & vredine cum illo complicatis. CAP. I.

SVPERVACANEVM fortasse quibusdam videbitur, quòd hunc de curandis sclopetariis vulneribus libellum edendum putarim, de quibus cùm alij, tum præcipuè Laurentius Ioubertus, præstantiss. medicus, nuper admodum conscripsit ita diligenter atque accuratè, vt nihil, quod ad vulneris essentiam ac naturam pertineat, prætermiserit: quæ si nota & comper-

ta est, confestim primam & veram curandi rationem ostẽdit: quam idem vir doctissimus Ioubertus in suo libro eruditè ac methodicè demonstrauit. Sed quominus illius auctoritate ab hoc instituto meo deterreret, fecit primùm incommodorum & vulnerum de quibus agitur, grauitas: deinde studium mihi à natura & Deo immortali insitum, aliquid opis, pro mea virili parte, generi humano afferendi: ac præsertim genti meæ, in cuius gratiam libellum hunc etiam lingua Gallica conscriptum euulgaui. Spero enim me salutaria quædam remedia, neque iis qui ante me scripserunt, neque in vulgus nota, prolaturum: quorum vsum ex summis quibúsque Medicis ac Chirurgis cognoui, partim quum varias Europæ regiones peragrarem, partim quum in castris vnà cum peritissimis Medicis versaret. Primùm autem exponam, quæ mihi videatur esse horum vulnerum ac morborum essentia: quæ in tractatione primas tenent omnium consensu, Botallus, Ioubertus & Paræus: qui morbos istos sclopetarios tradiderunt esse complicatos: quasi constent ex solutione continui cum contusione, & dilaceratione plerumquè musculorum, vasorum, & partium solidarum: cui multa symptomata contingunt: quę quum varia sint, variam quoque curandi rationem requi-

requirunt. Hæ ſunt duæ ſpecies morbi, ex quibus diſputarunt ictus ſclopetarios præcipuè conſtare, ac proinde duas remediorum ſpecies propoſuerunt: vnam qua partibus dilaceratis & luridis ſuccurratur, vtpote carni, neruis, tendonibus, ligamentis, compacturis, & oſſibus, idque ratione contuſionis, quæ poteſt ſine vlla manifeſta plaga contingere, & à Græcis ἐκχύμωσις appellatur: neque tamen idcirco periculi expers eſt: ſed plerumque magnis ſymptomatis obnoxia, patitúrque interdum magnam ſanguinis effuſionem inter muſculos, qui è vaſis ſuis excuſſus continuò putreſcit: itémque dolores magnos & varios, quos variæ defluxiones conſequuntur, variíque tumores, inflammationes, ad extremum etiam gangrenæ & interitus partis affectæ: alteram quæ cum euidenti plaga contingit & multò frequentior eſt, & quò maior eſt & profundior, eò periculoſior videtur: glans enim plumbea aut ænea, quò vehementiùs ingreditur, eò magis elidit partes in quas incurrit, qua de cauſſa ſanguis, qui in locum contuſionis defluit, implens orificium venarum & poroſitatem aliarum partium, condenſatur: & à calore naturali deſtitutus (qui reſtinguitur ac mortificatur propter reſolutioné ſpirituum factam

& ratione doloris & dilaceratione tot partium seséque ad fontem suum recepit, hoc est, ad cor, propter horrorem, qui concipitur ob ictum lethalem) efficitur coloris luridi, similisq; in illo euadit escharæ, vt vulgò appellant, qui quum facilè corrumpatur, facilè quoque subiectas partes corrumpit, & præcipuè spermaticas: quæ celeriter in saniem conuertendæ sunt, quemadmodum antiquorum opinio fert, quò faciliùs isto modo secernatur, quod est iam quasi peremptum & mortuum, ab eo quod adhuc viget ac viuit. Quod vt fiat, vti solent chirurgi vulgò remediis suppurantibus & mollientibus: quorum vsus etsi vulgaribus contusionibus est accommodatus, tamen in istis plagis non temerè, nec sine graui iudicio adhibendus est: ac præsertim sine indicatione, sumpta ex constitutione corporis, temporis & partium. Nam quum istiusmodi plagæ facilè magnam putrefactionum copiam admittunt, sæpenumero etiam cum vermibus & putredine intolerabili, non est dubitandum, quin vsus illorum medicamentorum, quæ vi sua putrefaciunt, augeat, exacerbétque morbum: propter vapores malignos, quibus partes præcipuæ inficiuntur: cerebrum nimirum, & cor, & iecur: vnde consequuntur conuulsiones, & phreneses cum febribus continuis,

quas

quas plerumque mors atque interitus comitatur. Id autem euenit præsertim in corporibus cacochymis, quorum caro quum propter sanguinis putrefactionem malè affecta sit, non mirandum est, si vulnera vel periculossima sint, vel difficillimè & ægerrimè curentur. In hoc genere aëris quoque & cæli qualitas consideranda est, itémque partium affectio & status. Cui namque dubium est, quin Auster in harum plagarum concaua penetrans, & naturalem calorem debilitans, maiorem vim habeat in putrefactionibus adaugendis & vermibus ingenerandis? quod etiam experientia ipsa quotidie demonstrat: vt præteream Hippocratis auctoritatem lib. Aphor.3. & in lib. de Epid. quod alio etiam loco significat, vbi docet siccum salubriorem esse quàm humidum: ac proinde corruptionem omnem ex nimia humiditate, quasi ex sua materia, effici. Ad eam rem nobis quoque magnopere proderit cognitio temperamenti partium: propterea quòd vulnera imposita capiti, ventri inferiori, & partibus humidioribus, ac proinde magis obnoxiis putredini, quia contusæ sunt, exquirunt à nobis vsum horum remediorum suppurantium: non tamen sine magno & acri iudicio iis vtendum, quum præsertim multæ offensiones ex imprudétia & temeritate Medicorum

in hoc morborum genere contingant. Neque enim vnquam medicus excusabitur, si quum plagam tetro odore affectam videat (quod pessimum esse signum solet) itémque vermibus & sanie & pure contaminatam, (quæ omnia etiam primis quibúsque diebus propter superiores caussas accidere possunt) satis habeat vti remediis digestiuis, vt vulgò appellantur, disputans plagam esse contusam ac propterea suppurandam esse: præsertim quum his incommodis animaduersis confestim confugiendum sit ad alia remediorum genera, quæ putrefactioni resistunt, vt incommodis periculosioribus occurratur, quæ nobis prædicta minitantur, gangrænæ videlicet, ac præsertim sphacelo, aut totius partis interitui. Eiusmodi sunt sales metallici & semimineralium, ex cupro præsertim, ferro, mercurio, vitriolo, sulphure, arsenico & auripigmento eliciti: quemadmodum suo loco docebimus, vbi de curatione agetur. Nam quum hi sales quasi Balsami exterioris vsum habeant, & calore ac tenuitate sua crassos humores, qui naturalem calorem suffocant, incidant, tenuésque digerant, & putredini salsitudine & aciditate obsistant, tuentur plagas illas à gangræna & mortificatione: viámque muniunt (mixti cum aptis medicamentis, de quibus posteriùs dicemus) ad facilem

lem & breuem curationem, ídque ſine vllo dolore. Meliora multò remedia, quàm ſimplex præcipitatus vulgò præparatus, quàm Ægyptiacum illud, præſertim quod Arſenicum & Sublimatum ingrediuntur, & ſimilia. quorum vſum communem & peruulgatum vix eſt vt comprobare poſſim, propter ingentes dolores, quibus ij qui curantur, affici ſolent: quorum ſummam ac præcipuam haberi rationem oportet. Quod incommodum tamen per veram & idoneam præparationem Spagyricam vitari poteſt, magno cum ægrotorum ſolatio & alleuamento. Hactenus de primis remediis quæ ad primam indicationem proponuntur, hoc eſt, ad partium dilaceratarum & contuſarum ſubſtitutionem: qua in re prudentem & conſideratum Medicum eſſe oportet in variandis remediis, & ad varias affectiones & caſus repentinos accommodandis, vt vniuerſo morbo prouideri poſſit: quemadmodum Galenus quoque docuit. Secunda remedia, quæ ad generaliorem indicationem vſui ſunt, pertinent ad diſiunctas partes inuicem conſolidandas: quod fit potiſſimum opera Balſami radicalis & naturalis, qui in quaque parte continetur, tamquam principalis agentis, & virtute ſua operantis, cum alimento conſentaneo & congruenti, cuius magna

vis eſt in efficienda agglutinatione & earundem partium conſolidatione : qui Balſamus tuendus eſt à medico accommodante ſe illi tanquam efficienti & principali cauſſæ, & prouidente ne vis eius & efficientia impedimento aliquo retardetur : tollentéque externas cauſſas illi noxias atque aduerſarias, & quæ irritandi vulneris & impediendæ conſolidationis vim habent, quam moliri debet, quoad fieri poteſt, & ratione victus conſentanea, & medicamentorum congruentium applicatione. Hæc igitur (vt rem ſummatim exponam) ſignificant nobis duo morbi genera, quibus vulnera ſclopetaria conſtare exiſtimantur, vt reuera plerumque conſtant: ſolutionem ſcilicet cõtinui, cum partium mollium, mediocrium, & ſolidarum contuſione, & dilaceratione : quæ duæ indicatiuæ curationes (vt ita loquar) nobis ſatis eſſent, niſi, bona cum doctiſſimorum hominum venia, qui ante me ſcripſerunt, perfacilè mihi videretur aduerſus ipſorum opinionem, & ratione & experientia demonſtrare, morbum hunc venenoſitate & vredine plerumque implicatum eſſe : quæ duo vulneribus immixta alias à nobis curandi indicationes poſtulant. Nec tamen hæc eò à nobis dicuntur, vt pertinaciùs eorum ſententiam tueamur, qui ſtatuerunt venenoſitatem ex puluere euenire,

uenire, partim propter eius essentiam, partim propter ipsius transmutationem: quę fuit opinio Iohannis de Vigo, alioquin doctissimi & præstantissimi Chirurgi, renouata nuper à quodam Alphonso Ferrio Medico Italo, cuius disputatio eruditissimè refutata est à Botallo Medico Regio, & in re chirurgica excellentissimo Nam illius pulueris compositio perspicuè declarat, essentiam eius venenatam esse non posse: quippe quæ constet ex sulphure, salepetræ, & carbonibus, quæ simplicia omnino veneni expertia sunt, atque adeò salutaria, & summam vim in maximis depellendis morbis habentia: atque in his sulphur, quo tamen Alphonsi disputatio præcipuè nitebatur, quod constat accommodatissimum esse ad affectiones pulmonicas: si modò & aptè & commodè præparetur, quemadmodum iam docuimus, in libello nostro de medicamentorum Spagyrica præparatione. Idémq; licet ex Galeni, Theophrasti, Plinij, & Dioscoridis scriptis cognoscere: nec non ex assiduo vsu & experimento nostræ Galliæ, atque aliarum nationum, vbi Medici in difficili aliquo morbo curando anxij ac potius desperati, ægrotos relegant ad aquas calidas quæ sunt in Bearnia, aut Germania, aut Sabaudia, aut Italia: quæ per venas terræ metallicas fluentes retinent

quidem aliæ ex ſpiritu ſulphuris aliæ aluminis, aliæ nitri, aliæ vitrioli, aliorúmque ſimilium: neque tamen mortiferæ eſſe ſolent, ſed ſalutares, ac præſertim quæ ſulphureæ ſunt ac nitroſæ: quæ multùm aduerſus paralyſim, ſciaticam, calculum, inueteratos ſtomachi dolores, alióſque generis eiuſdem tartareos morbos conducunt: quorum cauſſa reſoluitur atque expurgatur per vrinas, propter vim inciſiuam & diureticam, quæ à ſpiritu rerum illarum metallicarum promanat, quemadmodum quotidiana docet experientia, cum maxima & propè incredibili deſperatiſſimorum morborum curatione. Atque hæc quidem de ſulphure dicta ſint, quod nulla ratione lethiferum exiſtimari debet: non magis quàm ſalpetræ, quod tamen non idem eſſe arbitror cum nitro Dioſcoridis & aliorum antiquorum, vt Botallus exiſtimauit. Id enim ex Macedonia & Ægypto petendum eſſet, vbi antiquitùs magna eius copia reperiebatur. In Macedonia quidem propter agri naturam, & nitroſum lacum, nomine Clytim: in Ægypto verò propter aquam Nili, qui extra ſuum alueum & ripas exundans in ſalebroſis quibuſdam locis reſidebat, in quibus progrediente tempore, illius agri ſalſugine imbuebatur: & vi Solis paulatim ita condenſabatur, niſi quis prouidiſſet,

diſſet, vt in lapidem indureſceret. Eiuſmodi fuit nitrum quod Alexandriæ naſcebatur, quod & omnium fuit infimum, & notas ab optimo diſſimillimas habuit. Optimum enim ſubtile & cauernoſum eſſe ſolet: itaque tum à Plinio tum à Dioſcoride deſcribitur. Vt igitur ad ſalpetræ noſtrum accedamus à nitro diuerſum, niſi quòd qualitatum communionem fortè quandam cum illo habet: quemadmodum ſales omnes inter ſe communionem quandam habent, verè tamen ac non temerè affirmare poſſumus, puluerem tormentarium nullam in ſe venenoſitatem poſſe propter ſalpetræ recipere: quippe quòd conficiatur vel ex pinguedine quadam è vetuſtis cellarum aut ſpeluncæ, & antri veteris parietibus diffluente, vnde ſortitum videri nomen illud poteſt ſalpetræ: aut ex ſolo pingui & putrido ſtabulorum veterúmque cœmeteriorũ, ex quibus ſalpetræ elicitur. quod tamen vſitato & quotidiano ſale venenoſius dici non poteſt: vt vel ex eo cognoſci licet, quòd eo non pauci pro ſale vtuntur. Et quoniam neminem fore arbitror, qui contrà pugnare velit, ſecuri præſtantiſſimorum Medicorũ auctoritatem, cõcludere poſſumus, puluerem illum tormẽtarium non eſſe compoſitione ſua venenoſum, quũ carbo ex ſalice, aut alio ligno ſicco cõfectus (quod eſt ingrediens

ipſius tertium)omnis veneni ſit expers: quẽadmodum puellæ quæ pallore afficiuntur & morbo (quem *Picque* vulgò appellamus) laborant, quotidie experiuntur. Multò etiam minus venenati ſunt liquores, quibus plerumque perfunduntur:vtpote vinum & aqua vitæ. Hactenus de pulueris eſſentia,qui, ſi eius compoſitionem ſpectemus, venenatus dici non poteſt, quandoquidem nihil ex eius ſimplicibus, ſiue ingredientibus venenatum eſt. Quantùm autem ad eius trãſmutationem in qualitatem igneam, nihilò magis venenatus dici poteſt,quum ratio ipſa doceat ignem vi veneni reſiſtere, tum actu, tum potentia ſua. Et hæc ipſa eius erroris cauſſa eſt,in quẽ Alphonſus Ferrius lapſus eſt: quum in hoc puluere venenum aliquod exquirit, cuius omnino expers eſt, quemadmodũ ex eius partibus atque ſimplicibus ſingulatim examinatis demonſtrauimus. Huius rei Germani equites documento eſſe poſſunt, quibus mòris eſt, vbi ſe bombardulæ ictu vulneratos ſentiunt, pulueris illius nõ exiguam copiam in ſcyphum vino plenum infundere:atque illam potionem tanquàm ſalutiferam ebibere. Vndenam igitur, dicet aliquis, venenum in iſtis plagis complicatum arbitraris? videtur enim eius rei cauſſa in globulo poſita, quum ictu ferit ac percutit. At,quum(vt plurimùm)

ex

ex plumbo fieri soleat, venenatus esse non potest: quum plumbum naturæ nostræ magnopere congruat, eique valde familiare sit. Nam & ad consolidationem & ad exsiccationem vlcerum vehementer cōducit, siue cum sua forma & natura metallica vlceribus applicetur, vt quum laminulæ plumbeæ iis ad oras maligni vlceris tumidas deprimendas imponuntur: siue cum illius mortificati & dissoluti calx vnguētis & emplastris adhibetur, vt cum cerusa & minio fit (qua in re veterum omnium Medicorum valet auctoritas) neque tamen in illo vsu signum vllum pestiferum ac venenatum apparet, vt illud omittā, quòd illi globuli plumbei interdum diutissimè in eorum qui sunt icti corporibus, sine vlla pernicie aut incommodo, permanent. Vt igitur huic quæstioni non absurdæ respondeamus, ingenuè fateor, plumbum quidem per se & simpliciter in sua natura consideratum, nullam posse venenatam inferre plagis illis qualitatem, nisi fortè venenum extrinsecus adhibeatur: quod facilè factu esse nemo negauerit. Neque enim cuiquam dubium est, quin plumbum (quamuis corpore suo graue inter cætera metalla & terreum sit) tamē & rarum & spongiosum sit, quemadmodum Philosophi omnes fatentur, quippe quod constet ex sulphure impuro & combustibili: magnáque

crassi mercurij copia impuri & fæculēti (quæ tantæ in fundendo facilitatis & raritatis & molliciei caussa est) ac propterea facillimè quouis liquore imbuatur. Quod si etiam ipsi ferro multò densiori, solidiori, minúsque poroso (quippe in quo minima mercurij copia sit) tribuitur, vt etiam venenatam aliquam qualitatem recipiat, dubium nemini esse debet, quin plumbum propter caussas superiùs expositas, multò faciliùs venenatam illam qualitatem admittat, cuius quidem rei varia apud auctores testimonia reperiuntur. Nā quis nescit veteres persæpe mentionem facere telorum venenis imbutorum, quæ venena Græci δηλητήρια nominabant? vt apud Virgilium Æneid.9.

Vngere tela manu ferrúmque armare veneno.

Et lib.10.

Vulnera dirigere & calamos armare veneno.

Et lib.12.

Non secus ac vento per nubem impulsa sagitta,
Armatam sæui Parthus quam felle veneni
Parthus siue Lydon telum immedicabile torsit.

Sic Silius lib.1.

Spicula quæ patrio gaudens acuisse veneno.

Itémque Ouid.lib.Trist.3.

Nam volucri ferro tinctile virus inest.

Sic Homerus Odyss.1.

φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη

Ιὸς

Ἰοὺς χρίεσθαι. Hoc eſt,
Pharmacum mortiferum quærens, vt ei eſſet vnde ſagittas oblineret.

Sic Theophraſtus lib. Plant. 9. cap.15. teſtatur apud Æthiopes radicem eſſe peſtiferam qua ſagittas oblinunt. Idémque Plinius de Scythis ſcribit lib.12. cap.53. De Dacis & Dalmatis, Paulus Ægineta lib.6. cap.88. Et generaliter de Barbaris, Dioſcorides lib.6. cap. 20. Neque ad rem pertinet, ſi quis neget, plumbum ſuam in fundendo craſſitiẽ exuens, alterius generis ſubſtantiam admittere. Sic enim natura fert, experientiáque comprobat, metalla omnia per ignem purgari, terrámque fæculentam, ſiue ſulphur impurum, exuere: eadémque opera multò puriora in ſua ſubſtantia euadere. Hac eadem arte fiunt præparationes cupri, ſtanni, atque adeò ferri: quod per ignitam fuſionem fæces ac ſordes ſuas exuit, atque in imum abiicit, quódque in eo purius ac ſyncerius eſt, quod Chalybs appellatur, remanet, vt 4. Meteor. cap. 6. Ariſtot. teſtatur. Etſi autem horum metallorum imperfectorum proprium ſit, craſſitiẽ & ſordes ſuas per vim ignis exuere (quemadmodum ſuprà dictum eſt) nihilominus tamen ſubſtantiam quandam à natura ſua alienam imbibũt. Cui namque dubium eſt, quin Chalybs inter ea quæ ſolidiora ſunt, ſubſtantia

quadam planè contraria temperetur atque inficiatur? Quis dicet acetum, fuliginem, salé, aquam pilosellæ aut lumbricorum, (raphanorum succo permixtam) esse substãtiæ ferreæ? At ferrum in illum succum sæpiùs immersum ac restinctũ, adeò indurescit, vt vix quisquam, nisi re ipsa sit expertus, fidem sit habiturus. Idem ex contrario mollescit extinctum sæpiùs in succo cicutæ, saponis & althææ. Quod idem stanno quoque vsuuenit, atque etiam plumbo: quæ fusa & sæpiùs in succo squillæ restincta sic afficiuntur, vt illud stridorem exuat, hoc verò mollitiem & nigredinem: quod fieri non posset, nisi aliquid ex ipsius temperationis spiritu & virtute retinerent. Perspicuum est igitur, illa, quamuis per ignem purgentur, & crassitiem suam exuant, tamen alterius etiam generis substantiam facilè posse imbibere. Atqui absurdum esset existimare, spirituũ metallicorum, quæ generis eiusdem sunt, mixtionem eò faciliùs fieri non posse. Sic enim videmus cuprum tingi & flauescere per calaminæ & tuthiæ spiritum: rursus idem albescere per arsenici, auripigmenti, & aliorum quorundam spiritum. Vnde commodè concludetur: si metalla (ex quibus generaliter glandes & globuli conficiuntur) ac præcipuæ plumbum, natura sua spiritualem substantiam quæ sui generis

sit,

ſit, recipiant (ex qua veluti ex tam variis aquis mercurialibus fœtidis & lethiferis, quæ componi ſolent adhibendo ſuccum Aconiti, Napelli, Squillæ, Taxi, Apij riſus, & ſimilium ſimplicium, venenatarúmque beſtiarum, quę propter ſubſtantiæ ſuæ diſſenſionem ſubſtantiam noſtram lædunt & corrumpunt) mixtiones venenatas inde confici, atque plagas reddi iſtiuſmodi veneno ita complicatas, vt ſolo traiectu ac tranſmiſſu notas eius veneni periculoſiſſimas relinquant, niſi maturè opportunum remedium adhibeatur. Nam experiētia nos docet, multas hodie reperiri mixtiones adeò venenatas, & peſtiferas, vt ſi in iis acies ſagittæ temperetur, qua vulnus fiat, & ſanguis profluat, quamuis ſagitta non adhæreſcat, ſed velociſſimè tranſmittatur: tamen venenum adeò ſubtile eſſe & peſtiferum, vt ſenſim à minoribus venis ad maiores ſerpens, atque inde ad præcordia progrediens, confeſtim vulneratum interimat. Quæ ideo commemoranda putaui, partim quia ſæpiùs ea mihi animaduertere licuit (vt alios præſtātes in re medica viros & fide dignos prætercam) partim vt mirificos & propè prodigioſos effectus patefaciam, qui hodie in his caſibus vſuueniunt, neque iccirco impoſſibiles exiſtimandi ſunt, quòd à quibuſdam fortaſſis ignorentur: quemadmodum copioſiùs in eo

b

libello docere institui, quem de Antidotis meditor, ac spero me propediem in lucé editurum, vt verum & aptum alexipharmacum aduersus illud venenum aperiam. Quare dubium nemini esse debet, quin plagæ propter plumbearum aut quarumvis aliarum glandium venenum, venenatæ esse possint: quantumvis reclament nonnulli, quibus neque cũ magnis & exercitatis viris versari contigit, neq; varios & mirabiles naturæ effectus animaduertere, quos antiquitati incognitos fuisse certum est. Verùm vt ex hoc diuerticulo in viam redeamus, concludimus globulos inficí veneno posse, non infundendo venenum in foramé aliquod data opera factum, quemadmodum nonnullis placere video: sed immergendis globulis atque aliquoties extinguendis in illis aquis mercurialibus & succis lethiferis: à quibus illorum substantia alterari & corrumpi potest, inficeréque atque imbuere maligna illorum qualitate plagas (tanta illorum subtilitas est) quantumvis velociter ipsi globuli transmittãtur. Quod vel ex iis liquet, qui hanc in bestiis experientiam animaduerterunt: quá rationibus aliquot confirmare instituimus in eo libro de antidotis, cuius paulò suprà mentioné fecimus. Veruntamen vt concedamus globulum velociter per corpus permeantem tam celeriter venenum

num ſuum imprimere non poſſe : at certè tamen frequenter vſuuenit, vt in plaga ſatis diu globulus lateat, neque deprehendi à Chirurgo poſſit. Venenum autem quod in illo globulo latet (qua de re dubitaturum neminem arbitramur) ánnon intereà ſatis habet temporis ad partes læſas inficiendas? Nam quò magis ex ſpirituali & ſubtili ſubſtantia compoſitum eſt (quemadmodum ſuperiùs demonſtrauimus) eò celeriores ſunt ac ſubtiliores ipſius effectus : vaporéque ſuo maligno, per venas, arterias & neruos infuſo, ſpiritus naturales, vitales & animales inficit: quos contrarietate & pugnantia quadam ſuffocat, per eoſdem ſe permiſcens: vnde vita hominis extinguitur, quæ in viua & idonea ipſorum actione conſiſtit. Hæc eadem venena quò magis ſubtilia & communicabilia ſunt, eò pernicioſiora eſſe ſolent, quemadmodum ex viperarum aliarúmque venenatarum belluarum morſu licet animaduertere. Quòd ſi quis pertinaciùs contendat (vt quoſdam feciſſe video) venenum globulo perfuſum vi ignis extingui atque interire: ego contrà illud, quo nonnunquam vtuntur, argumentum aduerſus illos retorquebo. Dicunt ergo huiuſmodi plagas nulla ex parte vſtulatas eſſe, propterea quòd globulus contra durũ corpus illiſus non adeò

incalescit, quin continuò manibus contrectari possit. At ego ignem illum nequaquam tãtum aut tam idoneum esse comperio, vt venenum quo globuli substantia perfusa erat, extinguere valeat: præsertim quum venenum illud ita per omnes globuli partes permixtum sit, vt omnem illius substantiam maligna qualitate sua peruerterit atque corruperit. Neque me mouet, quod Aristoteles lib. de Cælo cap. 7. scribit, tela ita ignescere aëris pulsu, vt plumbum etiam colliquescat, quum res ipsa & experientia quotidiana id esse falsum demõstret: & præsertim in glãdibus sclopetariis, quæ etiam igne adhibito emittuntur, & multò rapidiùs, quàm vllæ sagittæ ferũtur. Præterea vt hoc Aristoteli cõcedamus, veterum tamen auctorũ testimonia (quę superiùs protulimus) perspicuè ostendunt venenũ non extingui: tantùm abest, vt minore multò ignitione idipsum extinguatur. Itaque nõ tantùm incalescere dicam, verumetiam hoc ampliùs adiungam, etiamsi globulus ipse colliquaretur, vix tamen substantiam illam quantumuis subtilem extinctum iri: siquidem adeò cum corpore metallico permixta & perfusa est, vt ipsum etiam magna ex parte alterauerit. Similiter non primis fusionibus euanescit arsenicũ, aut spiritus calaminę aut tuthiæ, si cum inalbato vel flauefacto cupro permi-

Aristotelis falsa opinio.

permiſceantur: quamuis in eorum numerum à nobis nō referantur, quę extrinſecus ac procul à præcordiis lethifera ſunt (de quibus ſuperiùs mentio à nobis facta eſt) propter illorum ſubſtantiam & occultam proprietatem: quemadmodum effectus ſatis dilucidè & euidēter oſtendunt. Speramus igitur ſatis perſpicuè demonſtratum eſſe globulos eo veneno infici poſſe, quod momento tēporis tranſmiſſum vim ſuam exerat, præſertim ſi in corpore permaneat: quemadmodum crebrò accidere videmus: venenúmque illud tam exiguo igne, vt vix illud calefaciat, tolli extinguíque non poſſe. Ex quibus ita diſputatis cōcludi poteſt, plagas ſclopetarias poſſe cum veneno complicatas eſſe, non propter puluerem, quem veneni expertem eſſe demonſtrauimus: ſed propter globulū veneno delibutū, vt frequentiſſimè accidere videmus. Quam ad rem bonum & prudentem Medicum attētum eſſe oportet: neq; temerè pertinacem eſſe: nam vt quotidie iſtud non accidat, interdū tamen fieri poſſe conſtat, neq; id tam facilè fortaſſe in prælio aliquo iuſto, in quo vel per ignorantiam, vel per veneni parati inopiam id prætermittitur, quàm in vrbium propugnatione, aut ex meditato cōſilio, quum quis malè animatus ex inſidiis aliquem adoritur: quibus incōmodis hoc infœliciſſimo ſæculo

Principes ac Proceres magis obnoxij sunt quàm milites gregarij. Neq; verò hoc loco cõmemorabimus indicia ex quibus cognosci potest, an plagæ veneno complicatæ sint, quoniá huic argumento posteriùs nobis constitutus est locus sub capite de vera & methodica illarum curatione. Postulat enim hic locus, vt de varietate quę in istiusmodi plagis reperitur, disseramus: nimirũ de combustione, quæ vel illis iũcta est, vel ab iis aliena. Atque vt meam hac de re sententiam aperiam, non possum equidem (multorum doctissimorum hominum auctoritatem secutus) non eorum opinionem improbare, qui scripserunt huiusmodi plagas cum vredine iunctas esse propter globulum, quem putant propter rapidũ motum & aërem inflammatum, per quẽ citus velóxq; fertur, adeò incalescere, vt cauterij vim habeat: quod etiam colligere conátur ex effectis quæ inde consequuntur, hoc est, ex atrore, eschara, magnis inflammationibus, aliísque symptomatis eiusmodi, quibus aptas vredines esse constat. De hoc verò nolo pluribus contendere, præsertim quum globuli essentia considerata (qui plerumque ex plumbo conficitur, ac proinde vix ęgréque ignitionem sine fusione ferre potest) eorum error nullo negotio conuincatur: repudiatúsque iam antè sit ac refutatus multis

De combustione cũ hisce vulneribus complicata.

tis

tis & eruditis rationibus Laurentij Iouberti medici præstantissimi,& in Gallia nostra florentissimi.: quem prudentia & iudicio suo vtentem, spero mihi quoque non negaturum plagas istas vredini iunctas esse posse, non propter globulum, quem quis è fistula ferrea eminus ac longinquo ex loco, sed quem è bombardula cominus eiaculatus aliquis fuerit, vt hodie frequentissimè accidere videmus, tam ex propinquo illata plaga, vt etiam vulneratorum vestis aut barba incendatur: ídque propter vim solius pulueris inflammati, qui ardens atque ignitus è bombardulæ fistula foras fertur. Quòd si quis dicat ignem illum non admodum procul ferri, ex contrario respondebo, tam propinquo ex loco emitti posse, veluti si quis corpus ipsum attingeret, vt sentiri priùs possit, quàm euanuerit. Rursus si quis argutior quærat, an arma aut vestes prohibere non possint, quominus ignis ille suam impressionem in parte læsa efficere valeat. Quantùm ad arma, mihi non dubium est, quin impetum illius retundant, multò magis quàm thorax ex bubali corio, aliáve vestium genera, quæ ictu etiam cum interula inflammantur, vt sæpenumerò ipsi vidimus. neque verò tum dubitandum est, quin aër inflammatus sequens impellénsque globulum à quo ictus infertur,

imprimi possit etiam in parte oblæsa. Verùm quid tum dicent, quum ex bombardula cominus corpori intenta, ictus in apertum ac nudatum hominis membrum impactus est? Num omnes milites chirothecis, aut cassidibus vtuntur? annon admoueri solet interdum bombardula gutturi, aut manui, aut ori aperto ac nudato? Qui solent in acie & præliis versari, multò hac de re certius mihi testimoniũ reddere poterunt, quàm ij qui in vmbraculis & extra teli iactum (vt dici solet) disputant. Certè vbi id accidit, & in partem nudam vulnus cominus impositum fuit, negari non potest, quin istiusmodi plagæ possint adustione & vredine complicari. Quod quum ita sit, magno errore ducuntur, qui eas putant semper vredinis expertes esse, existimantes ignem à solo globulo ferri, regulásque nimium generales statuunt, quæ tamen non paucas exceptiones patiuntur, quemadmodum ex iis intelligi potest, quæ de veneno, quod hisce plagis coniunctum esse potest, & vredine superiùs explicauimus. Hæc igitur habui quæ dicerem de istiusmodi plagarum essentia, variisque affectionibus quæ illas comitari possunt: quales, vt plurimùm, esse solent solutio continui, cum contusione & dilaceratione, à quibus duæ tantùm indicationes curandi demonstrantur: nimirũ consoli-

ſolidatio partium diſiunctarum, & ſubſtitutio earum quæ dilaceratæ ſunt: quæ ſi cum vredine cõiunctæ ſint (quemadmodum fieri poſſe docuimus) ad tertiam indicationem aut intentionem (vt dicunt) confugiendum erit, hoc eſt, ad ignem reſtinguendum, & empyreuma extrahendũ. Poſtremò etiam ad quartam, nimirum ad ſalutare aliquod alexipharmacum, quoties aliquid ſubeſſe veneni exiſtimabitur: occurrendo præcipuè periculoſioribus incommodis, atque inueſtigando tot varias indicationes curantes, conſeruantes & præſeruantes, quot varij morbi cum variis cauſſis & ſymptomatibus complicati proponuntur.

De harum plagarum differentijs, ſignis & varijs indicijs. Cap. II.

QVI attentiùs naturam earum partium conſiderant, in quibus huius generis plagæ fiunt, earúmdémque ſubſtantiam vtilem actionem, poſitionem, ſenſum & figuram: item qualis eſſentia ſit diuiſionis, aut ſolutionis continui, qualéſque propriæ ipſius differentiæ ſint, & ratione & experientia cognoſcent, quales quantæque indicationes ad veram earum curationem exquiran-

tur: comparabúntque (vt inter ſe reſpondeant) indicationes illas cum variis affectibus,& morbis præſentibus: prouidebúntque ne qui nondum orti ſunt,enaſcantur: quemadmodum Galen. lib. Meth. 4. & 7. docuit. Ad hanc rem magnopere conducet propriarum differentiarum cognitio, & conſideratio,magnæ an paruæ ſint,profundæ an planæ: quæ differentiæ à globulis ex variis metallicis materiis & figuris (tanquam à cauſſa procatarctica) oriuntur. Nam illorum alij ſunt longi, plani, magni, minores,tenuiſſimi,qui variis modis humanum corpus oblædunt: alij vniuerſum corpus, alij partem duntaxat tollunt: alij per centrum permeant, carnem & neruoſas partes dilacerando, aut oſſa confringendo, aut carnem tantùm pertundendo, neque perforando,pro variis ac diſſimilibus globulorum ictibus, & prout eminus aut cominus emiſſi ſunt: prout prætereà corpus ictum eſt,quum vel nudum eſt,vel tectũ, & tectum fortaſſe lorica firma, & (vt nunc loquimur)ſic temperata vt transfigi non poſſit, neque corpus vllo modo vulneratum ſit: aut ſi corpus ictum eſt, plaga non ita magna & profunda eſt, & periculoſa, quum lorica duritie & firmitate ſua violentiæ ictus obſiſtat: præſertim ſi non maiore machina,ſed exigua tantùm fiſtula ferrea globulus emiſ-

ſus

ſus fuerit. Porrò non dubitandum eſt,huiuſmodi omnes differentias ad vnum genus referendas eſſe, hoc eſt, ad ſolutionem continui,quæ interdum apparet,interdum occulta eſt. Manifeſta eſt, quæ ſenſu aſpectus & tactus percipitur, ſi euidens plaga appareat cum lurido carnis colore, vt eſchara eſſe videatur, eique coniunctus eſt dolor grauis, quum præſertim neruoſæ partes læduntur: quod nobis ſignificare poterit (præter vulnerati teſtimonium, cuius ad has res momẽtum permagnum eſt) vulnus ictu bombardulæ factum eſſe. Occulta autem ſine manifeſta cutis inciſura eſt quæ Græcis ἐκχύμωσις dicitur, ac ex ſanguine ſubter carnem & cutim effuſo percipitur, partémque læſam lurido & violaceo colore afficit. Hæc ſunt frequentiſſima eiuſmodi vulnerum ſigna, vbi tantùm habẽda eſt ratio ſimplicis diuiſionis iunctæ cum contuſione. Sed quoniam ſuperiori capite docuimus illa vulnera poſſe interdum cum veneno & aduſtione cõplicata eſſe,cõtrà quàm nonnulli arbitrabãtur: commodiſſimum erit Medicũ operã ſtudiúmq; adhibere in ſingulis illis affectionibus,per ſua propria & peculiaria ſigna diſcernendis:quę affectiones poſſunt eſſe(vt ſuprà dictũ eſt) cũ illis vulnerib⁹ cõplicatæ, vt ſuum cuiq; propriũ remedium exquiratur : ac diligenter animaduertere,

quænam affectio periculosior sit:quæ (vt Galenus docet)non tantùm prima, sed etiam sola curanda est: quandoquidem interdum cogimur propter illius rationem non modò alias affectiones relinquere, verumetiam nouas efficere,vt ei quę periculosior est,succurramus Atque hæc nimirum caussa est,cùr horum vulnerum cognitio,quæ cum veneno intromisso ratione globuli complicata sunt (vt sup.cap.docuimus) prorsus necessaria sit: ne interitus inopinatus, qui fortasse inde cõtingeret, imputetur corruptioni aëris, & aliis primis qualitatibus: quum plerumque culpa in Medicorum imperitia aut pertinacia posita sit: siquis sibi contra veritatem persuadeat hæc vulnera nunquam venenata esse, atque hac de caussa veram medẽdi rationem aspernetur.Huius rei caussam tribuent fortasse nõnulli plethoræ aut cacochymiæ: quam certè ingenuè agnosco, & secundùm Galenum fateor, potissimam esse caussam incommodorum, atque etiam exitij vulneribus omnibus inferendi. Sed etiam si signa ex quibus venenum arguitur, commune aliquid habeant cum illis,quæ ex bombardularum ictibus accidunt,vbi sola contusio complicata est: discerni tamẽ atque internosci poterunt,prout magis aut minùs vrgent: prout etiam magna sunt symptomata, & accidentia quædam extraor-

traordinaria, quæ ſæpenumerò interueniunt. Itaque ſi caro liuidior eſt, quàm vulgarium plagarum, quæ à ſclopetariis inferuntur, & tanquam emortua, cum totius partis decoloratione, doloribúſque extraordinariis atque intolerandis: itémque cum inflammationibus & doloribus pungentibus, præſertim in plagarum ambitu, cúmque grauedine & torpore totius corporis, plerumque non ſine febribus ardentibus, & ſyncope & alienatione mentis, hæc omnia venenatam quandam qualitatem indicabunt cum illa plaga coniunctam eſſe: præſertim quum Medicis exploratum eſt, nullam eſſe manifeſtam cauſſam propter quam tam grauia ſymptomata interueniant: quemadmodum interdum vidi vſuuenire in ſimplicibus quibuſdam vulneribus, etiam ſine vlla partium neruoſarum dilaceratione, factis. Sed totius huiuſce rei certiora ſigna eſſe poterunt, ſi qua indicia extrinſecus appareant, quæ ex ægroti ſermone cognoſci poterunt, aut familiarium & domeſticorum teſtimoniis: adhibitis etiam coniecturis ex loco, ex perſonis & modo, quo impoſita plaga fuerit. Porrò inter ſigna certiſſima globuli conſideratio principatum tenet, ſi fortè reperiri poſſit. nam inciſus atque in duas partes diſſectus, apparet obſcurus, violaceo & purpureo colore permixtus, alio de-

Signa complicati veneni.

nique quàm quo reliqui globuli esse solent: partes verò post incisuram rutilum quendam calorem habent. Tum enim certò affirmari poterit, globulum veneno aliquo imbutum ac perfusum fuisse: quo etiam ipsius globuli substantia affecta, ac immutata fuerit: quod potissimùm cognoscere licet ex colore interiore, qui admodum alteratus est, obscuratus & liuidus, sicuti suprà dictum est. Licebit etiam id cognoscere per ignem explorato globulo, qui non temerè dictus est aptissimus ad venenorum omnium purgationem. Nam quum vera quæ dicuntur venena, sint substantiæ prorsus spiritualis, & aëreæ, facilè vi ignis in auras euanescunt, non tamen moderato aliquo calore (qualis in pulso globulo sentitur, vt Ambrosius Paræus existimauit, qui potiùs temporis progressu ea fixaret & retineret, ne volatilia essent, & per consequens ne nocerent) sed per calorem violentum, qualis est calor sublimationis. Sic illo calore exaltatur & euanescit Mercurius, itémque Arsenicum, Auripigmentum, aliíque consimiles spiritus: eadémque de caussa purgari non possent nisi in collo vasorum sublimatoriorum frigido cõprimerentur. Itaque si suspectus globulus fundatur, ac super igne vehementi satis diu retineatur, fumúsque ex illo exhalet ater, fœtidus,
dus,

dus, & metallum globuli circumfundens (à quo magnopere cauendum est) metallúmque post fusionem non modò purgatum non sit, sed etiam atrum, liuidum, & obscurum appareat: (quod propter venenatum vaporem, qui metallum circumfundit, solet accidere) signũ erit certissimũ veneni cũ globulo permixti, quod cũ plaga complicatũ esse potest, quemadmodum suprà disputauimus: ídque prout diu aut breui tempore in ipsa plaga permansit. Hæc sunt signa, quibus venenum indicari solet: quod eò periculosius esse iudicabimus, quò vires hominis magis prostratas videbimus. Præterea vesicatio, excoriatio, dolor mordens, & siccitas cutis contractæ atque induratæ, significant adustionem propter puluerem inflammatum complicatam. Quæ facilius & certiùs intelligi poterunt ex vulnerati sermone, qui plerũmque indicare poterit, vtrum eminus an cominus percussus fuerit: cui rei testimonio etiam vestes adustæ esse poterunt: eáque omnia diligenter Medicus animaduertet, vtpote vrgentiora, & quæ malum efficere grauius possunt, atq; idoneã curationẽ prohibere: propter copiã defluxionũ, aliáque grauissima symptomata, quæ plerũq; accidũt: nisi maturè salutaribus remediis prouideatur: quemadmodũ Galen. 4. Method. cap. 5. præcipit, docens curationem vlceris (quod

Signa cõplicatæ adustionis.

cum altera quadam affectione coniunctum est,cuius curatio debeat antecedere)non esse tanquam solius vlceris: sed priùs illam affectionem curandam esse, ac tum demum ad vlceris curationem deueniendum.

De iudicio.

Meth.4. cap.6.

PORrò his de rebus eò certius statui iudicium poterit,quò diligentiùs Galeni sententia in ipsius Methodo inculcata considerabitur: morbos videlicet tribus de caussis graues esse. Primùm, propter partis affectæ præstantiam: deinde propter mali magnitudinem & vehementiam: postremò propter ipsius malignitatem. Itaque si præcordia, si cerebrum, in potissima sui partis substantia vulneratum sit,mortiferas esse plagas iudicabimus: sic pulmones,diaphragma, ventriculus, lien, renes si lædantur (nam hæ quoque sunt ratione officij principales partes)vt plurimùm sunt lethales: eodémque in numero sunt vulnera in intestinis accepta, præsertim si in gracillioribus & minimè carnosis facta sint: itémque in vesica, quia quum sint partes membranosæ,agglutinari non possunt:eadémque de caussa vulnera,quibus caput trásfixum est, aut stomachus, aut ventriculus, periculosa esse concluditur. Vulnera quò maiora sunt & profundiora cum dilaceratione

ne neruorum & ossium fractura, eò periculosiora sunt: ac præsertim ea quæ accepta sunt in capite cum fractura cranij: itémque quæ iuncturis propinqua sunt, propter magna & varia symptomata quæ inde consequi solent. Vulnera in quibus malignitas, ac præsertim venenum complicatum est, periculosissima esse solent, quamuis in specie exigua sint: quoniam propter contrariam illius veneni substantiam, & qualitatum excessum, non solùm temperamentum, verumetiam propria facultatum corporis substantia planè peruertitur, atque immutatur: præsertim quum vulnus factum est cum apertura cutis, quæ sua densitate prohibere non potest (quod alioqui faceret, ac tum præsertim quum venenũ esset crassioris substantiæ) quin ipsius contagio inficiat spiritus, sanguinem & humores, & per consequens communicetur cum partibus nobilioribus, vnde mors vt plurimùm consequitur. Cæterùm hæc omnia vulnera eò periculosiora iudicabuntur, quò certiùs deprehendentur esse cõplicata cum variis & magnis affectionibus, & symptomatis, & corpora erunt cacochyma: ídque tum præcipuè quum in exercitu grassabuntur (vt sæpenumerò euenit) morbi Endemij ex aëre promanantes, qui etsi substantiæ sit simplicis, neque putrefactioni fortasse obnoxius, repentè

tamen magnam qualitatibus commutatio-
nem affert: quum illis sordibus & fœtoribus
infectus est, qui in magno exercitu esse solēt
in ea parte, vbi impedimenta sunt, & cadaue-
ra iumentorum , interdum etiam hominum
insepultorum : vnde fœditates, tetríque odo-
res nascuntur, quibus plerumque milites in-
ficiuntur. Præterea crebræ commutationes &
inæqualitates , quæ ex temporis iniuria na-
scuntur, maximum huiusmodi vulneribus in-
commodum afferunt , ac vulneratos in peri-
culum adducunt: ac præsertim quum hyems
sicca crebris aquilonibus antecessit , ver au-
tem subsecutum est australe & pluuiosum,
vnde quamplurimi superflui humores ena-
scuntur , qui varietate illa commoti & con-
turbati facilè corrumpuntur : vnde ardentes
ac pestilentes febres consequentur , quum
aër corruptus sese per illas permiscuerit: itém
que inflammationes, gangrænæ, & mortifica-
tiones, atq; ad extremum interitus, quemad-
modum Hippocrates in lib. Epidem. testatur
in tertio Aphorismo. Neque verò prætereun-
da est perdita & dissoluta vitæ ratio in pleris-
que non modò militibus gregariis , verume-
tiam ductoribus , præfectis, legatis, ac tribu-
nis : qui plerumque iis vesci cibis coguntur,
qui fortè reperti sunt, siue frigidi, siue calidi,
siue cocti, siue crudi, siue boni, siue mali, per-
sæpe

ſæpe magna leguminum copia, & fructuum ac baccarum: plerumque etiam vti coguntur aquis corruptis, aut vappa, & vino mucido, aut recens infuſo, ídque intempeſtiuè, nulla exſpectata coctione, contra multorum conſuetudinem ac naturam, quæ propter illa incommoda corrũpitur. Ex huiuſcemodi peruerſa & deprauata vitæ ratione naſci ſolent in exercitu morbi pandemij, vulneribus infeſtiſſimi, propterea quòd illorum ratione ſanguis corrumpitur, humoréſque vitiantur: vnde vulnerum malignitas augetur, variáque ſymptomata contingunt. Ex contrario iudicanda erunt vulnera eò minùs periculoſa, magiſque ſanabilia, quò minora erunt illa incommoda, & quò longiùs aberunt à præcordiis, reliquiſque nobilioribus partibus, ac ſine dilaceratione neruorum, aut oſſium, & malignitatis erunt expertia. Etſi autem Medicus iudicauerit vulnus planè mortiferum, non tamen continuò æger pro perdito ac deſperato habendus ac deſerendus eſt: verùm ex contrario ſalutaribus remediis ei ſuccurrendum eſt: quippe quum natura, præſertim arte adiuta, miracula interdum edat, quibus ex euentis Empirici laudem ſibi & gloriam captant, magna cum medicinæ infamia & dedecore. Itaque freti illo naturæ bono interdum eorum curationem ſuſcipiunt, qui propè

iam ſepulti videbantur, & à Medicis erant deplorati: vnde ad Medicos dedecus, ad illos ſummus honos peruenit: quemadmodũ biennio antè vſuueniſſe audio nobili cuidam Prouinciali, Vinſſio, qui quum in exercitu regio contra Rupellam eſſet, & globulo plumbeo transfixus, à Medicis deſertus, exiſtimantibus iecinoris ſubſtantiam eo ictu læſam eſſe, tamen à nobilibus quibuſdam ipſius amicis curatus eſt, adhibitis medicamentis ſatis familiaribus. Quod egregium documentum eſſe poteſt mirificorum naturæ effectuum, quę perſæpe doctiſſimorum quorumque Medicorum iudicium fallit: quos tamen nunquam oportet ſalutaribus & extremis remediis aduerſus extremos & peſtiferos morbos deſtitutos eſſe: quemadmodum Cor. Celſus præcipit, ſatius eſſe remedium aliquod adhibere, quàm nullam omnino medendi rationem tentare: præſertim in morbis penitus deſperatis.

De ſuperiorum vulnerum curatione.

Cap. III.

SVperiorum vulnerum curatio ſumitur ex duabus generalibus intẽtionibus, & vna particulari, nimirum ex diæta & victus ratione, ex cura-

euacuatione humorum:postremò ex Chirurgia. Atque vt ordinem ac methodum aliquam certam ac facilem instituamus, primo loco de diæta & victus ratione differemus, quę vulneratis præscribenda est. Illam enim constat esse vtilissimam, & ad eorum incommoda curanda opportunissimam.

De victus ratione.

Ea victus ratio, quæ vulneratis præscribenda est, sicut ea quæ aliis morbis affectis præstitui solet, secundùm idoneam administrationem sex rerum non naturalium completur. Particularis autem consideratio accepti incommodi magnum habet momentum: veluti temporis, aut virium, & naturæ, & constitutionis ægroti, cõsuetudinísque ipsius, tum in potu, tum in cibo: quemadmodum copiosè demonstrat Hippocr. in lib. De ratione vict. in morb. acut. Nam satis constat aliam à chronicis & diuturnis morbis, aliam ab acutis victus rationem exigi: eámque pro ratione initij, accretionis, status, aut declinationis morbi mutandam esse. Nemini etiam dubium esse debet, & regionum, & temporum rationem (quorum alia sunt frigida, alia calida, itémque alia pluuiosa & humida, alia sicca) mutationem aliquam in victus ratione exigere. Neminem quoque negaturum arbitror, quin natura & constitutio ægroti consideranda sit: quum inter omnes constet,

corpora impura, quò magis aluntur, eò magis lædi. Considerandæ præterea vires ægroti, secundùm quas non modò victus rationem, verumetiam aliorum omnium medicamentorum administrationem accommodamus. Quantum ad consuetudinem, fatentur omnes magnam eius rationem habendam esse: præsertim quum repentinæ omnes mutationes, eò periculosiores sint, quò magis contra consuetudinem & constitutionem ægrotorum eueniunt, quemadmodum Hippocr. in libr. De vict. rat. in morb. acut. docet, & ratio ipsa demonstrat. Nam si quis velit nulla rerum illarum habita ratione generaliter omnibus qui sclopetariis vulneribus affecti sunt, strictam victus rationem præscribere, quemadmodum vulgò fieri videmus: neque rationem habere vitæ quotidianæ, quum nonnulli ter quatérve quotidie atque adeò quibusuis horis cibum capiant, nonnulli vini potu ne in morbis quidem sine summo vitæ discrimine carere possint, certè si strictam & austeram victus rationem præscribamus, continuò illud eueniet, quod Hippocrates suprà dicto loco concludit, vbi de iis scribens qui ter aut quater in die cibum capiunt, ait, si prandio abstineant, debiles fore: ex cõtrario verò, eos qui tenui victu contenti esse solent, si largiùs ederint, aut biberint, aut aliis horis

quàm

quàm quibus consueuerunt, infirmos ac debiles futuros. Itaque, secundum illius summi viri auctoritatem, danda erit opera, vt ex vsitata & consueta victus ratione, qua sanus vtebatur, eam, qua ægroto vtendum est, æstimemus. Nam illud tenendum est, Naturam rebus vsitatis, consuetis & familiaribus delectari: eásque certiores, salubriores & conducibiliores esse, (quamuis aliquantisper studio & intentioni nostræ aduersentur) quàm quæ nouæ & præter consuetudinem excogitãtur, ad ægroti quidem salutem, sed cum subita & magna mutatione, naturæ maximè aduersaria. Atque hæc nimirum caussa est, cur doctissimi quique Germani Medici vsitatam illam, & quotidianam viuendi consuetudinem retinendam putent, vsúmque vini vulneratis suis permittant, qui alioqui actum iam de se existimarent, propterea quòd aquæ vsus illis est perniciosissimus: quemadmodum vidi vsuuenire non modò in Gallia, verumetiam (ídque felicius) in Germania, vbi vinum, vt plurimùm, est ὀλιγοφόρον, & tenuius multò quàm in Gallia. Quæ tamen non eò dico, quasi nolim ægrotis aliam victus rationem præscribere, quàm eam qua vti, quũ sani essent, solebant: neque tam imperitus sum, vt id credam: verùm vt Chirurgos admoneam, ne tam austeram illis vitæ rationem præscribant,

quam vulgò ſolent. ſed vt in qualitate & quãtitate ciborum modum adhibeant, prout morbi ratio poſtulare videbitur. nam in morbi ſtatu, dum propter inflammationes & acerbitates dolor vrget, minuenda eſt ciborum copia, & continentia in victu adhibenda, quemadmodum Hippocr. docet libr. De rat.vict.in morb.acut.Aphor.10.Quinetiam, prout anni ratio fert, viuendi modum præſcribi oportet, quum aliorum ventres calidiores ſunt, aliorum frigidiores: facilioréſque nonnullorum concoctiones, prout vulneratorum conſtitutio patitur. Nam pituitoſis & phlegmaticis permittentur quędam, quæ ſanguineis & bilioſis interdicentur, ſicuti Galenus docet. Ratio etiam habenda eſt ætatis, virium & conſuetudinis, quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt: præbendáque ſunt cibaria iam inde ab initio non ita parcè ac tenuiter, ſed paulatim imminuenda vſque ad finem ſtatus morbi: ita tamen vt ægri valetudo præſcriptum illud ferre poſſit: quod præſcriptum neceſſariò & accuratè obſeruãdum eſt. His rebus omnibus conſideratis accedendum erit ad legitimam adminiſtrationem rerum non naturalium, vt inſtituto noſtro ſatisfaciamus.

De Aëre.

Aerem igitur deligi oportet ſiccũ, & temperatum: talem enim omnis continui ſolutio

tio postulat, quæ per exsiccationem consolidanda est. Quòd si quis fortè obiiciat, non esse in nostra potestate aërem exsiccatum ægrotis præbere, præsertim quum nihil in rerum natura humidius sit, quemadmodum Arist. docet Meteor. 2. atque adeò aquam humiditate superet, quæ tamen in specie humidior apparet, quippe quæ propter crassitudinem suam immersas res madefaciat: quod aër propter partium suarum tenuitatem præstare non potest: facilis & expedita responsio hæc erit: aërem tamen corrigi atque eligi talem posse, vt ad institutum consiliúmque nostrum multò accommodatior esse possit. Nam satis constat, locorum & domiciliorum alia aliis calidiora esse, aut frigidiora, aut sicciora, aut humidiora. Illa enim quæ ad Septemtriones vergunt, frigida sunt: quæ ad Austrum, calidiora: prout sol iis remotior aut propinquior est. Quinetiam regionum situs considerandi sunt: nam aliæ sunt montosæ, aliæ palustres, nonnullæ lacubus, stagnis & fluminibus propinquæ: quarum rerum omnium varietate, qualitas ipsius aëris mutatur, ac peruertitur. Quis ignorat Asiaticos homines alterius esse naturæ, quàm qui Europam incolunt? quod Hippocrates (in lib. De aëre, locis, & aquis) varietati mutationíque tẽporum attribuit, quæ regionũ naturam asperio-

rem duriorémque efficiunt. Eáque ipſa cauſſa eſt, quamobrem homines montani aut qui proximè flumina aut mare incolunt, alterius naturæ & conſtitutionis ſunt, quàm qui vrbes aut campos ab aquis remotiores incolunt. Iam verò quid dicemus de ſitu & poſitione vrbis Ferrariæ aut Florentiæ: quarum in illa vulnus omne in capite acceptum, peſtiferum eſt: in hac, tibiis impóſita vulnera immedicabilia ſunt? Eadem de cauſſa Hippocr. his de rebus tractans, ſcribit Auſtrum qualitates ſuas immutare pro ratione regionum per quas fertur, atque vt aliæ aliis frigidiores, aut calidiores ſunt. Scribit enim illum primùm ex frigidis & glacialibus regionibus oriri, vnde venti naſcuntur, quemadmodum Ariſt. Meteor. 2. demonſtrat, eiuſdémque eſſe naturæ cuius ſunt ſeptemtrionales, vnde Boreas gelidus exoritur: vt, qui regiones illas incolunt, ſentiunt: poſteà per ſolis vias, pérque Meridiem delatus, adeò exardeſcit, vt propter ſolis calorem frigus ſuum amittat, plantáſque exurat, & Libyæ incolas æſtu ſiccos aridóſque efficiat. Inde per mare delatus, eiúſque humorem eliciens, magnam illam quam contraxerat, ſiccitatem amittit, humidúſque efficitur, qualis in cuncta Italia ſentitur, & in ea Galliæ noſtræ parte quæ Occitania nominatur. Hæc autem vera ratio eſt, cur

eum

eum his plagis adeò infeſtum arbitremur: propterea quòd nimirum iſta humiditas calori coniuncta magnam putredinis & corruptionis copiam affert: quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt. Idem de Borea dici poteſt, qui certis in regionibus multò ſalubrior eſt, & putredini reſiſtit: in aliis peſtilentior eſt: adeo vt peſtes aliíque morbi ex putrefactione nati, flante Borea increbreſcant. Cuius rei cauſſa tum regionum varietati (vt diximus) attribuenda eſt, tum etiam oppidorum poſitioni: velut in locis aquoſis aut paluſtribus, quorum vitio propria ventorum qualitas immutari atque alterari poteſt: corpora etiam eadē ratione humidiora, pluribúſque ſuperfluitatibus imbuta reddi poſſunt. His conſideratis ſimúlque anni temporibus animaduerſis (quæ quum varia & diſſimilia ſunt, propter tam multas diuerſáſque mutationes, quę quotidie eueniunt, vt Hippocrates docuit in libr. De aëre, locis, & aquis, qualitatem aëris immutant) idoneus aër & ad inſtitutum noſtrum accōmodatus quoad eius fieri poterit, deligendus erit, vbi vulneratus moretur. Sed quoniam vix ac ne vix quidem poteſt id cōmodè fieri, quòd plerumque vulnerati, doloris acerbitate oppreſſi migrationem, & ſucceſſum ferre non poſſunt, ac ſæpe iis ipſis in locis manere, in quibus vulnerati ſunt, aut in

proximas ſe vrbes conferre cogũtur: verumtamen locus ille vbi diu exercitus reſedit potiſſimùm vitandus erit, quòd aër ille à contagione ſuſpectus ſit: vitanda etiam erunt loca paluſtria & aquoſa, ex quibus vapores craſſi exhalant. Ex contrario ea deligenda erunt loca, ab aquis & paludibus remota, quorum aër purus, limpidus, ac ſerenus ſit. Videndum etiam vt conclauia verſus Septẽtriones potiùs quàm Meridiem aperta ſint. Quòd ſi frigidior aër videatur, frigiditatem illam igne temperari oportebit, qui in foco conclauis excitandus eſt, ac nonnunquam odoratis rebus corrigi, veluti maſtiche, roſis, baccis iuniperi, aliiſque generis eiuſdem. Æſtate verò irrorationibus vtendum erit, veluti oxycrato, conſpergendúmque conclaue iunco, herbíſque aliis viridibus, foliiſque vitium & ſalicum. Atque hac ratione aër ad vulneratorum ſalubritatem accommodari poterit, corrigíque, prout læſæ & affectæ partes poſtulare videbuntur. Nam plagæ in capite aut commiſſuris acceptæ frigidum aërem multò magis propter mordicationem formidant, quàm aliis locis impoſitæ.

De cibo & potu.

Quantùm ad cibum, certum eſt eum præbendum & accommodandum eſſe, prout mali ratio (quemadmodum Hippocrates docuit) itémque vulnerati conſtitutio ferre poteſt, ne quid

quid ſubitò innouetur: nam ſubitæ mutationes ('vt anteà demonſtratum eſt) periculoſæ eſſe ſolent. Cibos porrò boni ſucci eſſe oportet, neque pleniùs & copioſiùs alere, ac præſertim vſque ad exitum ſtatus morbi: quo tẽpore parciore vtendum eſt cibo, quàm poſteà. Panis ſit aptè fermentatus, & commodè coctus. Præbeatur auicularum caro, veluti turdorum, aliarúmque conſimilium, quibus adhibeatur ſuccus mali aurei, limonum, aut ius ex oxalide expreſſum ad excitandum appetitum: item ius panaceum, hoc eſt, ex pane & pullo, elixo priùs cum bugloſſo, oxalide, lactucis, eiuſdémque generis herbis: quinetiã hoc pullaceo iure manè vti ſaucius poterit ad aluum molliendam, pruna quinetiam paſſa ad hunc vſum aptiſſima ſunt, itémque racemi Damaſceni conditi, hordeum mundatum bene coctum, lac amygdalinum, aut ex auena: nam hæc omnia conuenientiſſima ſunt, ac præſertim initio quum ſauciati cibos omnes, niſi liquidi ſint, faſtidiant. Poſt ſtatum morbi, vti licebit perdicibus & pullis, & caponibus tenellis, & ouilla minutatim inciſa cum ſuo ſucco, adhibito etiam citrino. Proderunt denique alij omnes cibi, ſuaues, delicati & ad concoquendum faciles, & boni ſucci. Pauperioribus ſatis eſſe poterit panaceum ex vitulina & ouilla carne paratum, pruna paſſa,

racemi passi,& (si facultas ferat) pullus: eiusdémque generis nonnulla quæ ipsius tenuitas feret. Intereà prohibendus erit vsus ciborum crassiorum & ad concoquendum difficilium, & mali succi, & auium omnium aquatilium, & palustrium: abstinendum à bubula, ac præsertim à suilla & carne salsa, rebúsque aliis mordicantibus, itémque ab aromatibus, quæ nonnulli species appellant. Potus autem illorum erit ex ptisana, aqua Hippocratica, aqua filtrata & cocta etiam ad eorum vsum qui sanguinei & biliosiores erunt: aliis præbebitur (ac præsertim iis qui nunquam anteà diluto vtebantur vino) rubellum vinum, tenue, & aqua temperatum: idq; etiam ab initio, nisi fortè febris aut inflammatio id prohibeat. Quantùm autem ad corporis laborem aut requiem attinet, obseruandum erit illud vsitatum Italorum prouerbiũ, *La gamba al letto, & la man al petto*: retinendúmque Hippocratis præceptum ex lib. De vlceribus quietem sauciatis omnibus maximè conuenire, laborem verò parniciosum esse: neque stultius quidquam à Medico fieri posset, quàm si corporum exercitium iis præscriberet, quibus otio & quiete tantopere est opus, ac ne interdum quidem sese præ dolore mouere licet: verumtamen eius exercitij loco, adhiberi poterunt frictiones in locis

locis ſanis, ac præſertim in oppoſitis: tum enim reuulſionis vim obtinebunt, humorúmque defluxum à locis affectis auertent, humoréſq; ac ſuperfluitates, quas diuturnior quies generat, exſiccabunt, vt Hippocr. in lib. De diæta tradidit. Quantùm ad ſomnum attinet, permittendus erit ægroto, quum id natura expoſcere videbitur. Somnus enim in morbis omnibus ad concoctionem pernecessarius eſt. Vires enim, per ſanguinis fluxum, dolores, aliáque ſymptomata proſtratas reficit. Adhibenda tamen cautio eſt, vt ſi plagæ ſunt interiores & veneno complicatæ, moderatior ſit: ne fortè maior humorum copia in partem affectam influat: quandoquidem ſanguis per ſomnum in interiorem ſe partem recipit. Omnes autem animi perturbationes pernicioſiſſimæ eſſe ſolent, atque in primis ira, quæ ventriculum ciet, & humores fluidiores, ſubtilioréſque efficit, vnde maior defluxionum atque inflammationum copia promanat, aliáque in affectam partem eiuſdem modi accidētia quamplurima. Repletionem autem & exinanitionem propterea tacitus præterij, quia ſeparatim de vtraque illarum mox tractare inſtitui, meámque ſemel ſententiam aperire.

De secunda intentione, hoc est, de humoribus euacuandis per phlebotomiam & purgationem.

Cap. IIII.

Meth. 4. ca. 6.

NON temerè, neque sine magna & graui caussa Galenus in sua Meth. hác præclaram Hippocratis sententiam commemorat, ac laudat: " Medicum oportere non modò Naturæ imitatorem esse, verumetiam eorum quæ, quum " sua sponte eueniunt, conferunt: quum Medi- " ci officium sit, Naturæ defectum supplere, eáque accidentia perniciosissima præuidere, quæ illi accidere possunt, ídque per indicationes ex morbi grauitate conceptas. Harum duo genera reperio, missionem sanguinis, & purgationem: quarum vtraque magnopere ad sclopetaria vulnera necessaria est, quæ inter grauissimos morbos verissimè tribus illis de caussis numerare possumus. Maximè igitur necesse est, sanguinem in hisce vulneribus curandis detrahere, ídque statim de principio, vt defluxus humorum in partem affectam prohibeatur, caueatúrque ne phlegmone aliquo molestetur: neque mali concoctio exspectáda est, aut tamdiu differendum, dum initium & status mali præterierit, quemadmodum Auicenna credidit, cuius opinio rationi omni aduersatur, atque adeò Hippocratis

cratis auctoritati, qui censet siquid mouendum videatur, id statim de principio tentandum esse. Porrò hæc missio sanguinis facienda est, idque in contrariis siue oppositis partibus: tùm præcipuè quum veneni suspicio nulla est cum illis vulneribus complicati: tū enim reuulsiuæ curationes interdictæ sunt: quoniam venenum eliciendum est per scarificationes, aut ipsius partis affectę, aut inferiorum, atque adeò remotarum partium: cauendúmque ne longiùs serpat (vt ipsius natura fert) in partes nobiles ac principales, quēadmodum planiùs exponemus, quum de præcipua horum vulnerum curatione tractabimus. Tempus mittendi sanguinis (nisi vel per sanguinis fluxum vel per aliud quoddam accidens aliter cogamur) matutinum esse oportet: atque ante missionem commodissimum erit clysterem adhibere, ad excrementa ex intestinis educenda. Porrò in illa missione sanguinis obseruanda erit non modò vulneris magnitudo, verumetiam totius corporis plenitudo: pro cuius modo parcior aut profusior debebit esse missio. Ætatis quoque rationem haberi oportet, & temporis anni, & habitationis, aliarúmque rerum quæ periti Medici prudentiæ committendæ sunt, cui videnda quæ Galen. in lib. De missione sang. hac de re tractat.

De purgatione in his vulneribus instituenda.

Purgationem æquè vt missionem sanguinis, in his vulneribus duabus de caussis esse adhibendam, nempe propter morbi magnitudinem, & vitiosi succi abundantiam, licet colligere ex iis quæ Gal.libr.Meth. medendi
„ quarto his scribit verbis: Purgatio non in so-
„ la cacochymia conuenienter suscipitur, sed
„ (sicut missio sanguinis) vel propter ipsius a-
„ bundantiam, vel propter morbi magnitudi-
„ nem: ita purgatio & propter abundantiam
„ alterius cuiusdam succi, & propter vim mor-
„ bi adhibetur. Nec sunt excusandi qui genus istud remedij contemnunt, quasi nihil aut parum ad istorum vulnerum curationem pertineret, quum & ratio & experientia contrariũ iis demonstret, qui Hippocratem & Galenum tanquam duces sequuti, huiusmodi vulnerum curationem methodicè tractauerunt.

Hippoc. lib. de vlcerib.

Purgatio enim (inquit Hippocr.) per aluum plerisque vlceribus prodest. Præterea vulne-
„ ribus capitis, item vẽtris, tum inferioris, tum
„ superioris, atque etiam articulorum. Addit
„ præterea, quæ exeduntur, & quæ serpunt, quæ
„ diuturna sunt, etiam quæcunque obliganda
„ sunt, per aluum purganda esse. Quod remedium de principio & statim post sanguinis missionem adhibendum est, partim vt irruẽtes humores ad partem affectam per oppositam (quam ἀντισπασιν Græci dicunt) reducamus:

mus: vtique si in superioribus partibus vulnus illatum per inferiora purgemus: sinautē in inferioribus per vomitum & superiorem vacuemus, partim vt iam defluxionem parti infixam & inhærentem per παροχέτευσιν & vicinas partes deriuemus, quemadmodum & Hippocr. & Galen. docent. Quòd si quis dicat, ex veterum Medicorum sententia, sanis corporibus, & in quibus excrementum nullum redundat, qualia plerumque sunt militū corpora (vix enim alioqui tantos labores perferre possent) purgationem non conuenire, quòd id & molestè ferant & vertigine afficiantur, & celeriùs exoluantur, quæ accommodata sunt naturæ depellendo: quum purgans medicamentum proprium educere humorem cupiens ipsúmque nō reperiens, sanguinem & carnes colliquet, & ex iis quod sanum est & integrū educat: Verumtamen quia nisi euacuentur, in morbos, & grauiora symptomata casuri sunt: nempe in febres, inflammationes, dolores eximios, deliria & cæt. eiusmodi, quæ violenta ista vulnera ferè comitantur, necessaria erit commotorum iam humorum purgatio, vt etiam futuris occurramus: atque vt hoc modo, non solùm affectam partem, sed & vniuersum corpus in boná firmámque constitutioné reducamus. Ergo quū grauibus & acerbis istis vulneribus purgatio

Vide Orib. lib. 7. ca. 22.

conueniat, magna cum animaduersione, diligentique consideratione præstanda erit. Habenda enim erit ratio constitutionis vulnerati & consuetudinis, & ætatis eiusdem, itémque temporis & regionis. Ita quoque in reliquis, & humorem exuperantem & affectum locum spectabimus: quæ omnia monebunt, quis humor, & quo modo, & qua parte sit depellendus. Atque inter cætera eligenda erunt & quæ tutò præberi possint purgantia, neque violenta illa quæ Hippocratis & Galeni temporibus in vsu erant, adhibenda esse censeo: propterea quòd facultate calidissima sunt, ac proinde febres excitant, sanguinem commouent, vulnúsque ad inflammationem & abscessus disponunt: in quorum numero Elleborus, Colocynthis, & similia, præsertim non præparata, habentur. Porrò commodè vti quis poterit Cassia, Manna, Rhabarbaro, Senna, Polypodio & Agarico, præsertim illorum extractis: quæ tutiùs in istis recentibus vulneribus repurgandis, quemadmodum & reliqua in diuturnis & malignis vlceribus commodiùs præberi poterunt. Cęterùm, quoniam aluus quibusdam ne pharmaco quidem sumpto laxatur, propter variam cuiusque naturæ proprietatem (sunt enim qui difficulter purgantur, sunt qui modica potione sumpta, sunt qui olfacta tantùm co-

copiosè euacuantur) cauendum erit, ne purgationem ægris præbeamus, quin prius ipsorum natura perspecta nobis fuerit. quòd si ob stercus densatum, atque in intestinis exsiccatum euacuatio impediatur, leniente aliquo medicamento per os accepto, vt bolo ex ℥.j. cassiæ parato, cũ saccharo & sem. anisi, priùs aluus erit commouenda, vel iniecto clystere subducenda, cuius hæc erit formula:

Clyster emolliens.

℞. maluar. viol. mercur. betæ an. m. j. sem. frigid. ma. anisi an. ℥.j. hord. florum chamæmel. borrag. & nymph. an. p. j. fiat decoctio colata ab ℔.j. dissolue cass. extractæ cum foliis sennæ, diaprun. simpl. vel trypheræ persicæ an. ʒ.vj. mellis & olei viol. an. ℥.ij. misce pro enemate.

Sequenti die assumendum erit pharmacũ, quod accommodandum erit prout æger pituitæ portione, aut bilis, aut alterius cuiuspiã humoris redundantia grauabitur. Faciliùs enim peragitur & melior est purgatio, qua molestus humor subducitur.

Potio pituitosis conueniens.

℞. radic. ireos, eupatorij, pimpinel. & acori an. ʒ.iij. rad. mechoac. polypod. quer. recẽtis & medull. sem. carthami an. ℥.s. anisi, passul. glycyrrh. an. ʒ. ij. herbarum veronicæ, betonicæ, scabios. an. m. j. florum cordialium an. p. j. foliorum sennæ ʒ. ij. fiat decoctio. Colaturæ infunde agarici trochiscati ʒ.ij. Ex-

pressioni dissolue syrupi rosarum solutiui ℥.j.fiat potio Pro robustioribus adde diaphœn. ʒ.j.s.aut ʒ.ij.

Potio pro biliosis.

℞.Cichorij cũ toto,end.acetos.lactu. portul.veronic. an.m.j.passul.ʒ.ij.iuiubarũ,prunorum dulcium,an.pr.iiij.sem.melonum,cucuscutę,citri,portul.& anisi an.ʒ.j.s.florum cordial.an. p.j.santal.citrini ʒ.s.fiat decoctio colata pro dosi, in qua infunde rhabarbari electi ʒ.iij.myrobal. citrinorum ʒ.ij. cinnamomi ℈.j. Express. dissolue syr. de cichor. cum rhabarb. & ros.sol.an.℥.j. misce, fiat potio. Pro robustioribus adde elect. ros.Mes. vel elect.de citro sol.ʒ.ij.

Potio melancholicis conueniens.

℞.rad.eupatorij.Mes. siue gratiolæ & tormentillæ an.℥.s. polypod. asari, tamarindorum an.ʒ.iij.sem.anisi & passul. mund. an. ʒ.ij.herbarum veron. scabios. borrag. buglosſ. fumariæ, ceterach. polytrici an.m.s.cinnamomi ʒ.s.Epithymi, florum violarum & genistæ an.p. j. fiat decoctio. infunde foliorum sennæ ℥.s. Express. dissolue syr.persicorum & de fumar. compos. an.ʒ.vj. fiat potio. Pro robustioribus adde confect.hamech,vel diapolypod.ʒ.ij.

Quum autem non vnus tantùm, sed omnes humores redundant, & mixti,ac per vniuersum corpus diffusi sunt, quod plerumque accidere solet, sequens catharti cum erit adhi-

adhibendum, præsertim si aliqua veneni suspicio sit.

℞.rad.tormentil. angel. & gentianæ an. ℥. iij. acori, pimpinell. an.℥.ij. polypod. querc. medull. sem. carthami an. ℥.s. intybi latifol. cichorij, veronicæ, agrimoniæ, scolopend. lupul. fumar. an. m.s. glycyrr. & vuarum passul. an.℥.j.s. prunorum damasc. pr.iiij. sem. end. acetos. citri & portul. an.℥.j. sem. anisi.℥ j.s. florum cordial. genistæ & tamaricis omnium p.j. foliculorum sennæ ℥.iij fiat decoctio pro dosi, cui infunde rhabarb. ℥.ij. agarici ℈.iiij. spicæ nardi, zinzib. an.℈.j. Express. dissolue syrupi ros. sol.℥.j. misce, fiat potio quæ præbeatur & reiteretur, si opus sit.

Potio omnibus humoribus malignis expurg. conueniens.

Alia complura parari purgantia medicamenta poterunt, quæ periti Medici prudentiæ committenda erunt: quemadmodum & ipsorum repetitio etiã in morbi statu, si vires ferãt, & commodum videatur. Quod si æger ab horum medicamentorum vsu abhorreat, extractis simplicium purgantium, vt rhab. agar. senn. commodè vtetur. Ex quibus singulis, vel decenter mixtis, omnes etiam humores noxios expurgare poterit: quorum omnium idoneam præparationem & dosim in libr. de med. vegetab. spag. præparatione iam docuimus.

De tertia generali intentione curatiua, quæ per Chirurgiam completur, ac primùm de primo apparatu.

Cap. V.

DIximvs principiò duas in istis sclopetariis vulneribus curandis indicationes curatiuas proponendas esse: si in ipsis solam contusionem, ac non venenatam qualitatem, aut admistam aductionem consideremus: suppurationem videlicet, & nouæ carnis ingenerationem. Quod vt rectè atque ordine fiat, finémque nobis propositum assequamur, nonnullæ nobis erunt, quas subalternas dicunt, indicationes obseruandæ: quarum prima iubet glandem prehendi educíque, tum & minuta loricæ fragmenta: & aculeos, & mucrones infixos, itémque vestium particulas, officula aspera, & pungentia, grumos, & cætera extrinsecus incidentia, eáque sine dolore, si fieri possit, reuelli: & quæ forsan in cauum inciderunt, ea digitis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis, atque instar rostri aduncis extrahi: quorum ferramentorum licet videre varias formas depictas in libro Ambrosij Paræi Chirurgi peritissimi. Glans autem educitur, vel ab ea parte qua ingressa est, constituto sauciati corpore (quemadmo-

admodum Hippocr. præcipit) in eam figuram in qua tum erat quum vulnus accepit: aut certè ita proſtrato, collocatóque in lectulo, vt quàm proximè fieri poterit, ad eam figuram accedat. Educitur etiam glans interdum per eam partem in quam vi tormenti impulſa ferebatur: propterea quòd viam ſibi atque exitum in ea parte muniuit: qui tamen exitus, ſi opus ſit, amplificandus erit ſcalpello, vel nouacula, quò faciliùs glans ſequatur, & minor inflāmatio naſcatur: præſertim ſi ſpecillo reperiatur, & in carne infixa ſit, neque magnas venas, & loca neruoſa tranſierit. Itaque hîc noua inciſione opus erit, quæ cōmodiùs fiet, ſi parum admodum integræ carnis ex aduerſa parte ſuperſit, &, ſi digiti admoueantur, ſubeſſe glans ſentiatur, neque quidquam obſtet, quominus inciſio illa fiat. Hoc verò in vtraque parte Chirurgo ſemper curæ eſſe debet, vt ſcribit Celſus de telis extrahendis commemorans, ne fortè neruus, vena maior aut arteria lædatur. Quòd ſi periculum aliquod immineat, vel ita glans lateat vt reperiri non poſſit, ſatius erit eam tantiſper dimittere, donec natura ſua ſpōte ipſam extrudat. Quid enim expedit ingenti vulneri ingēs inſuper aliud vulnus addere, & ægrum tantis cruciatibus fruſtra fatigare, præſertim quū in multis infixa glans ita latuerit, vt vulnere

De re med. li. 7. cap. 5.

ad cicatricem perducto post annos multos abscessu aliquo facto sua sponte exierit? Porrò primum istud propositum perficitur etiam medicamentis extranea depellentibus (quorum magnus sanè est vsus) præsertim si venenata glande illatum fuisse vulnus suspicemur. Tum enim maturiùs aduentitia èuellēda sunt. Qua ratione etiam ne virus introferatur, & ad partes principes serpat, attrahentia ista valentiora confestim assumenda sunt, quemadmodum in contrariis accidentibus mitiora. De quibus in cap. de venenato vulnere alius nobis dabitur scribendi locus. Hoc primo proposito peracto, abstractis videlicet ex vulnere, quantum facultas feret, omnibus alienis atque extraneis, deinceps de topicis & prima medicamentorum applicatione nobis agendum est. Variam enim hac de re tum Medicorum sententiam, tum castrensium Chirurgorum consuetudinem esse constat. Alij namque ferrum candens, vel causticum, vel aliud quoddam exedens medicamentum, omni vulneri promiscuè admouent: alij olea feruentia oliuarum vel sambuci: nonnulli theriacam: alij terebinthinam laudant: alij oleum catellorum tepidum probant. At frequētissimè vulgus vtitur suis ellychniis, ac stupis, aceto, oui candido & adstringente medicamento imbutis, quibus totum &

& cauum vulneris infarciunt, & vicinas partes inuoluunt atque obligant: quem apparatum per integrum diem non mouendum esse censent, fluxionem sanguinis, vt aiunt, metuentes. Sed quàm perniciosa hæc sit vulgi consuetudo, periti omnes iudicabunt. Hæc enim medicamenta emplastica crassæ ac terrenæ sunt substantiæ & facultatis adstringentis, quæ subitò exsiccantur, partémque affectam nimiùm comprimendo, dolores permagnos ciént: vnde maiores oriuntur tum defluxiones, tum inflammationes, grauioráque symptomata, quòd poros aut meatus cutis obstipent, humorésque cogant, & crassiores efficiant. Quemadmodum seuum, resina, pix, cera, butyrum, omnísque fluxilis materia frigore indurescit, minúsque cedit tractantis fingentísque articulis: sic horum frigidorum medicaminum applicatione sine vllo discrimine, densantur humores, ægréque dissoluuntur, cutéque minùs spirabili reddita spiritus oppressi suffocantur, propter retentam malignam humorum exhalationem, vnde nonnullis gangræna innascitur, partísque totius interitus. Quòd si aliorum remediorum penuria, & vrgens necessitas, his vti remediis vulgaribus Chirurgos cogat, ad sanguinem immoderatè fluentem sistédum (quamuis id raрò his vulneribus accidat) tamen illa

eligi (quum datur facultas) vel permutari debent, vel saltem frequenter oxyrhodino subtepido sunt imbuenda. Neque verò prætermittendum est, multos hodie vti ad horum vulnerum curationem non solùm applicatione prima, sed ad perfectam vsque valetudinem, simplici aqua fontana tepida, cũ qua oleum & acetum alij commiscent. Quo remedio ellychnia & stupas imbuunt: idque cum tam fœlici successu præstant, vt nõ pauci magicis carminibus & incãtationibus hoc tribuant Quod frequenti tamen experimento probatum est, neque à ratione alienum videtur: quippe quum aqua etiam frigida vulnera simplicia iuuari, Celsus lib. 5. cap. 26. scribat, ac ipsam quocumque modo impositam, imò & calentem ipsis prodesse alibi affirmet: dolores enim lenit, inflammationes arcet, ac defluxiones sistit, quæ symptomata statim in principio prohibenda esse, omnes ingenuè fatentur. Deinde quum ex Hippoc. sententia contusis vulneribus, celerrima suppuratione medendum sit, hoc ipsum tepidæ aquæ fotum præstare, veterum Medicorum scriptis & experientia comprobatur. Quum igitur illa primos & grauiores vulnerum impetus aptissimè sustineant, ac repellant, nemini mirum videri debet, si tum demum natura (quæ in se efficientem caussam & Balsamum

lib. 8. ca. 10.

mum naturalem continet, quo & fracta ossa conglutinentur,& vnitatis diuisio consolidetur)& vulnera carne repleat,& cicatrice tandem ipsa obducat: modò ars naturæ ancilletur, eique ministret atque inseruiat: cauendo ne vulnus à caussis externis irritetur,& Balsami curatrix facultas impediatur, sed suo munere fungatur, vulnus ipsum exactè à sordibus (quæ sibi impedimento sunt) linamentis & omnibus modis expurgando. Porrò non possum non eorum institutum laudare, qui acetum & oleum commiscenda esse censent: quo remedio accepimus Vinssium illum, de quo suprà sermonem fecimus, ante Rupellam desperato vulnere affectum à nonnullis Italis, aliósque præterea complures curatos fuisse. Illud enim mixtum symptomatibus occurrit, dolori nempe, defluxioni,& inflammationi: ac præterea putredini resistit: nam illi summo studio ac labore obsistendum est (quum huius generis vulnera ei valdè obnoxia sint) ne gangræna aut sphacelus tandem subsequatur. Acetum enim corruptioni obsistere argumento est, quòd, si condititiis rebus infundatur, eas conseruet ne mucore aut limo obducantur. Sic oleum vino vel alterius generis liquori superinfusum prohibet, ne vel vapescat, vel corrumpatur: siquidem aërem arcet, omnésque halitus excludit, qui

putredinem inferre possent, eóque laudabilior mihi videtur ipsius vsus, quò foris & imbutum & intus assumptũ veneni acrimoniam retundit, quod cum istis vulneribus aliquando commixtum esse posse docuimus. Quò fit vt illorum comprobem sententiam, qui olea feruentia confestim vulneri admouent: salubriter enim adhibētur: partim quòd relaxando efficiant vt interna prauorum humorum fuligo dissoluatur: partim quòd impediant, ne externo aëris ac ventorum impulsu cauum vulneris feriatur. Hoc enim inter cætera obseruandum est, ne diutiùs aeri vulnus cōmittatur, sed qua fieri poterit diligētia occludatur. Aërē náq; putrefactionē rebus quas ambit humiditate sua inferre, experiũtur illi, qui cuiusque generis fructus in olla seriatim collocant: eámque accuratè operculo obductam ac luto sapientiæ, quod vocant, obligatam, vt nihil aëris subingredi possit, in putei profundum demergunt, atque ita quum illi fructus ab ambiente aëre, omníque aura maligna sint remotissimi, corrumpi nec tabescere possunt, sed recentissimi inueniuntur, acsi nuper fuissent inclusi. Quæ à me per transennam dicta fuisse omnes velim existiment, quò demonstrarem multos curari non incantationibus, vt vulgus putat, sed remediis, etsi nonnulli iis cum ratione non vtantur, ratio-

Aer hisce vuln. contrar.

ni

ni tamen consentaneis : non autem vt Empiricorum caussam tuendam suscipiam, qui nō verētur in hominum vitam ac corpora grassari, atque, vt habet prouerbium, in iactura vasis artem figulinam experiri: quum eos potiùs exterminandos censeam, quorum videlicet culpa ac temeritate efficiatur, vt ars medica summis alioqui laudibus extollenda, vnà cum professoribus despecta sit & negligatur. Sed ne ab instituto nostra recedat oratio, commodissimum mihi videtur, si in sclopetariis istis vulneribus statim per initia oleum visci pomorum compositum vel olea florũ verbasci vel hyperici vel ouorum, calētia admoueantur, quorum descriptionem inuenies in nostro Antidotario spagyrico, quæ præparata habere debent Chirurgi: mirum enim in modum & leniunt & emolliunt, & dolores sedant, & his vulneribus curandis competunt. Horum defectu olea sambuci (quod probatur à Iouberto peritissimo Medico) lini, ouorum, lumbricorum, liliorum, & chamæmeli & terebinthinæ assumenda erũt. Quòd si quis his omnibus oleis sit destitutus, butyro calenti aut terebinthina sit contentus: linamenta interim sequenti medicamento sunt inungenda.

Unguentum magistrale.

℞. sepi hircini, colophoniæ an. ℥.iij. medul-

læ crurum bouis & œſypi humidæ an. ℥.ij.s. butyri recentis ℥. ij. ſucci chelidoniæ & centaureæ an. ℥.j. oleorum viſci pomorum & ceræ an.q.ſ. vt fiat vnguentum. Huius cape ℥. iij. mercurij præcipitati, dulcificati & noſtro modo præparati, & croci veneris optimè præparati an. ʒ.iij. fiat mixtura, qua inungantur turundæ vel ſetones ſi ipſorum applicatio requiratur. Pulueres præparati eſſe debẽt, quos ditiores poterunt in capſis aſſeruare: quos etiam permiſcere erit optimum cum ſimplici butyro, ſi non eſſet præ manibus paratum vnguentum ſupraſcriptum, cum quo poterit fingi ſatis amplum emplaſtrum, quod circũcludat partes vulneris proximiores. Linamẽta autem ſunt imbuenda ſimplici oxyrhodino parato cum aceto roſ. oleo roſ. & viſci pomorum. Partibus autem longioribus tale vnguentum adhibendum erit.

Defenſiuum medicamentum.

℞. boli armenæ præparatæ, ſanguinis draconis & corall. rubr. an. ℥.s. croci martis. ʒ.ij. baccarum myrti. ʒ.j.s. olei roſ. omphacini ℥. iiij. aceti roſati ℥. ij. ceræ ℥. j. s. fiat linimentum.

Hoc interim ſtudioſè ſemper in hiſce vulneribus obligandis obſeruãdum eſt, ne faſcia ita remittatur vt laxa ſit & quod continet elabatur, neque tamen arctare adeò ipſam oportet, vt vehementiùs comprimendo dolorem

rem excitet, ac proinde fluxionem proritet, quandoque phlegmonem atque ad extremum gangrænam & cãcrum accerſat, quemadmod. interdum vſuuenire Celſ. tradit. Danda erit igitur opera, vt amborum vitato incõmodo, vtriuſque fruamur commodo. Linamenta interim prædicta oxyrhodino frequenter imbuenda ſunt, renouandúſque ab initio apparatus, duodecim horarum interuallo: niſi fortè ſanguinis fluxio metuatur, propter magnæ vel arteriæ vel venę inciſurã. Quòd ſi fluxus ſit immoderatior, celeriter illi atque ante omnia ſuccurrendum eſt, quod ſequentibus medicamentis appoſitis & aſſumptis commodè fiet. Neque tamen id præſtandum cenſeo, quin priùs aliqua ſanguinis copia per vulnus effluxerit.

lib. 5. cap. 26.

Vnguentum ſanguinem cohibens.

℞. croci martis ſubtiliſſimè reuerberati, croci veneris an. ℥.ij. excipiantur oleo viſci pomorum ſimplici, & fiat vnguentum. Hoc medicamentum adeò ſanguinis fluxionem ſiſtit, vt propè incredibile videatur, vulnus quinetiam in meliorem ſtatum diſponit: ſuperfluos enim humores digerit, partem corroborat & putredini magnopere obſiſtit.

Aliud.

℞. croci martis ℥.j. calcis teſtarum ouorum, & colchotaris an. ℥.ß. cineris ranarũ vſtarum

ʒ.ij. excipiantur oleo viſci pomorum.

Aliud paratu facile nec minus vtile.

℞. Colchotaris aceto præparati ℥. ij. calcis limacum ℥. s. butyri recentis ℥. iiij. miſce & fiat vnguentum, vel excipiantur oui albumine.

Commodiſſimum etiam fuerit in magnis hæmorrhagiis potionibus vti, quarum formulas ſubſcribemus.

Pro ditioribus.

℞. olei croci martis & eſſentiæ corallorum an. ℈. j. cum aqua ſpermatis ranarum vel roſarum fiat potio.

Alia pro gregariis, ſed approbata.

℞. croci martis noſtro modo præparati ℈. j. calcis teſtarum ouorum ʒ. j. ſyrupi roſarum ſiccarum & myrtillorũ an. ℥. j. cum aqua florum papaueris rubri, fiat potio aſſumenda tribus horis ante cibum: pro quo capiat hordeatum cum aqua roſarum & ſemine papaueris, præſertim hora ſomni.

Porrò nullum præſtantius medicamentum reperiri poteſt, tum ad ſiſtendum ſanguinem vndecumque prorumpentem, tum ad dolores omnes pacandos & defluxiones reprimendas, quàm Laudanum Opiaticum, ſi pilula illius grani piperis inſtar aſſumatur, cuius vſus in hiſce præſertim vulneribus nõ ſatis prædicari poteſt: vt alias innumerabiles ipſius

ipſius opportunitates omittam, de quibus in mea reſponſione ad tractationem Auberti Vindonis de ortu & cauſſis metallorum, copioſiùs diſſerui. Porrò his primò completis, tum demùm medicamenta, quæ quàm celerrimè ſuppurent, adhibenda erunt, ſuppurata diligenter repurganda exſiccandáque, vt iuſta naſcatur caro, neque mollior quàm oportet, neque durior, & quæ non excreſcat, vt denique confracti oſſis fragmenta, ſi qua ſint, à viuo oſſe maturè deducantur. Porrò celeriùs in hiſce ſclopetariis vulneribus ſuppurationem maturamus, ne incluſum virus, aut latens ſanies periculum maius moliatur, atque vt ſic ſuppuratis omnibus, febres, dolores & omnia ferè ſymptomata ex Hippocratis ſententia faciliùs conquieſcant. Igitur pro hac intentione in ſecundo apparatu vulgus vti ſolet ſuis digeſtiuis (vt appellant) oui vitello, roſato oleo & terebinthina paratis. Quæ, vt verè dicam, idcirco probare non poſſum, quòd citiſſimè putreſcant & fœtorem (quod indicium ſemper malum eſt) vulneri inducant. Alij hydrelæo modicè calido, butyro & ſimilibus ſuppurantibus vtuntur, quibuſcum tritici farinam perpurgatam furfure excoquunt, & puſillum croci admiſcent. Probant nonnulli tetrapharmacum ex pice, reſina, cera, & adipe paratum, cui primas tribuit

mouendo puri Corn. Celsus: ex quibus Macedonicum etiam addito thure conficitur, quo multi fœliciter vtuntur. Alij Basiliconem summopere probant, quòd suppuratiuum sit optimum, sempérque in officinis paratum inueniatur. Laudant alij vnguentum Dialth. & quod Resumptiuum vocant: nonnulli emplastrum Diach. simplex & de mucilaginibus, quibus oleum liliorum permiscent. Quibus omnibus medicamentis cæsas glande carnes ac contusas in pus celerrimè conuertunt, vt Hippocrati assentiantur. Scribit enim collisas carnes in saniem necessariò conuertendas esse, quò minùs etiam hac curandi ratione vulnus phlegmone fatigetur, minúsque vexetur: quæ fuit & eiusdem Hippocratis & veterum omnium Medicorum opinio. Quorum suppurantium vsum non possum & ipse non summopere probare: Nam quum insiti nostri caloris vim atque substantiam tueantur, atque etiam humores corruptos in benignius quippiam commutent, & putridum sanguinem in pus citissimè conuertant, hac ratione vulnus in meliorem statum restituunt. Hoc tamen vnicè obseruandum, ne ipsorum intempestiuo vsu vulnus corruptione afficiatur: quod vt prohibeatur, addenda erit ℥. j. præcipitati nostri pro quaque vncia suppurantis medicamenti (cuius præcipitati

cipitati pondus augeatur si fœteat vulnus) quò altius subire possit, viréſque suas sine periculo exercere medicamentum. Nam illo solo medio statim pus conficitur syncerum, párſque affecta à putrefactione & gangræna, cui illo præſertim tempore est valde obnoxia, conſeruatur : quod ego ſæpenumerò certa experientia comprobaui. Neque absurdum fore putaui, si in minùs peritorum gratiam quibus vtar remediorum formulis pro hac intentione, præſcribam. Inungantur ergo turundæ, vel ſetones, & quicquid in cauo vulneris apponetur, ſequenti vnguento.

Vnguentum paratu facile.

℞. vnguenti Basilici maioris deſcrip. Meſuę ℥.ij. butiri recentis ℥.j. pręcipitati nostro modo præparati ʒ.ij.ß. miſce pro ellychniis & turendis inungendis.

Vnguentum aliud.

℞. ceræ nouæ, resinæ, picis naualis, an. ℥. iiij. ſepi hircini & medullæ cruris vitul. an. ℥. ij. œſypi humidæ ℥.j. olei oliuarum, vel lini, vel viſci pomorum ℔. j. liquefactis omnibus & tranſcolatis, fiat vnguentum.

Additio.

Huius cape ℥.ij. præcipitati nostri ʒ.ij. miſce. Præſtátiſſimum est remedium, quo etiam emplaſtra (ſine præcipitato) ſunt illinenda,

& in vulneris ambitu apponenda: vel,

℞. terebinthinæ venetæ, & mellis albi an. ℔.s. vitellos ouorum, numero 12 omnibus optimè mixtis decoquantur ad ignem ad pulmenti consistentiam.

Hoc vnguento (quod Calcinatum magnum vocant Paracelsici) poteris commodè vti loco digestiui: putredini enim, sic præparatum, summopere obsistit, & hisce vulneribus suppurandis conuenit.

At quoniam proprium est Naturæ, nostríque caloris, non autem medicamentorum, maturare, omnibus modis calorem inducemus insito nobis simillimum, qui fouendus est, ac tuendus, & bombace, & lana succida, & linteolis partem affectam circumdantibus, vel aliquo cataplasmate, quibus omnibus grauia quæque vulnera etiam iuuari scribit Celsus: quæ imbuenda sunt vel hydrelæo, ex oleo rosarum, & aqua rosarum confecto, cui pusillum aceti permiscere poteris: aceto enim parcè vtendum, quòd tardiorem efficiat suppurationem: vel sequenti fomento mihi familiari vtitor.

lib. 5. cap. 26.

Fomentum emolliens, doloresque sedans.

℞. foliorum visci pomorum minutim concisorum cum fructibus m.iij. rad. althææ cum foliis, maluar. viol. an. m. ij. sem. lini, fœnigræci an.

ci an.℥.ij.florum chamæmeli, meliloti, an p. ij. decoquantur cum lacte.

Nunquam hoc medicamentum me fefellit: inflammationes enim arcet, dolores mirum in modum ſedat, partiſque ſubſtantiam fouendo, pus exquiſitum citiſſimè mouet. Ex præſcriptorum craſſamento piſtato & cribellato paratur cataplaſma, addendo farinar. lini & fœnigr. an.℥.ij. œſypi humidæ & medullæ cruris vituli an. ℥.j.s. vitellos ouorum numero iiij. croci gr.vj. oleorum viſci pomorum & roſarum an. quantum ſuff. apponatur vulneri, ita vt inuoluat partes viciniores: loca autem remotiora ad prohibendam humorũ defluxionem ſemper vnguento de bolo, vel ſequenti, illinenda ſunt.

Cataplaſma.

Defenſiuum optimum.

℞. pulueris roſarum rubr. & myrtillorum an.ʒ.j. boli Armenæ, terræ ſigillatæ an. ʒ. vj. ſuccorum plantaginis, ſolatri, an.℥.j. aceti roſati ℥.ij. olei roſ. omphac. & myrtill. an.℥.ij.s. ceræ ℥.ij. miſce pro defenſiuo.

Porrò illis remediis eouſque vtendum, bis in die apparatum permutando, vt iam diximus, donec pus aliquo modo laudatum apparere incipiat: tunc enim detergẽtibus vtendum erit, cum quibus etiã ſemper præcipitatus noſter permiſceri in maiori doſi poterit, quod & optimè è vulneribus pus eluat, & cor-

ruptioni medeatur.

Detergens optimum, paratu facile pro egarÿs.

℞. vnguẽti Aurei ℥.ij. terebinthinæ & mellis rof. an. ℥.s. farinæ fabarum ʒ.ij. boracis ʒ.j. pulueris præcipitati ʒ.iij. miſce.

Aliud probatum pro ditioribus.

℞. ſucci perſicariæ & ſymphyti, an. ℥.ij. oleorum terebinthinæ, thuris, myrrhæ, ſarcocollæ, ſpagyricè deſtillatorum, an. ʒ.iij. radic. ariſtolochiæ rotundæ ʒ.j.s. ceræ albæ ℥.j. olei hypericonis compoſ. q.ſ.

Additio.

℞. huius ℥.j. adde mercurij præcipitati ʒ.j. miſce pro inunctione ellychniorum.

Solum vnguentum de pæto multùm confert, cuius deſcriptionem in Antidotario noſtro inuenies.

Vſus ſuperioris cataplaſmatis, etiam eo tempore approbabitur, modò addideris ipſi farinam orobi, hordei, fabarum, & lentium. Sequens etiam cerotum prodeſt.

℞. maſſæ emplaſtri Diachalciteos ℥.vj. olei viſci pomorũ q.ſ. vt fiat ceroti inſtar, quod vulneri ſuperponatur.

Sed quoniam illa vulnera ferè adeò profunda ſunt, vt neque medicamenta, neque turundæ eò peruenire poſſint, iniectio ſequens per catheterem eſt adhibenda.

Pro

Pro gregarijs.

℞. vincæ peruincæ, pæti, persicariæ, betonicæ an. m. j. florum hyperici & verbasci an. pugil. j. radic. aristoloch. vtriusque an. ℥. s. thuris, myrrhæ, sarcocollæ, iridis florent. an. ʒ. ij. decoquantur cum vino albo, fiántque iniectiones, quoties vulnus tractabis: caue tamen vt nihil vel parum illius in cauo vulneris relinquatur: sufficit enim modò vulnus optimè abluatur.

Pro ditioribus.

℞. veronicæ, vincæ peruincæ, pyrolæ, betonicæ, agrimoniæ, & symphyti maioris an. m. j. rad. aristolochiæ rotund. & iridis an. ℥. j. decoquantur cum phlegmate vitrioli.

Additio.

Huius decocti colati cape ℔. s. dissolue oleorum myrrhæ, & masticħes, destillatorum vt suprà an. ʒ. iij. olei terebinthinæ ℥. s. misce, vtitor, vt dictum est.

Purgato igitur, vt decet, vulnere, carne ipsum impleri oportet, quem scopum facilè assequemur, si turundas in dies paulatim imminuamus. Hoc enim modo citra vllum medicamẽtum, sed solius Naturæ opera vulnus carne implebitur, & tandem breui cicatrice obducetur, modò pondus præcipitati in vnguentis augeamus: vel sequenti medicamento vtemur.

Puluis epuloticus.

℞. calcis testarum ouorum optimè calcinatarum ℥.s. boracis, & aluminis vsti an. ʒ.j. croci martis ℥. j. fiat puluis. hic optimus est ad cicatricem obducendam.

Porrò si vulnus enumeratis auxiliis ad suppurationem perduci non possit, videatúrque in gangrænam ac partis interitum degenerare: quod & fœtore eximio, fusco, liuido, & nigro affecti loci colore deprehendes, medicamenta quæ erunt idonea ad eiusmodi corruptionem & interitũ, erunt admouenda, quorum descriptionem suo cap. de gangræna præscriptam inuenies: occurrendúmque erit sȳptomatibus, siqua superueniant, vt dolori, phlegmoni, & reliquis, vt posteà dicetur. Restat enim iam, vt de venenato ac adusto sclopetico vulnere agamus.

De venenato & ambusto vulnere sclopetico.

Cap. VI.

CVRATIONEM eorùm vulnerum, in quibus sola cõtinui solutio cum contusione & vasorum dilaceratione consideratur, iam præscripsimus. Restat vt de veneno & ambustione (quæ complicata cum hisce vulneribus esse posse iam docuimus) agamus: pro

illo

illo enim ad tertiam indicationem confugiendum eſt: nimirum ad ſalutare aliquod alexipharmacum, quò id è vulnere euelli & euocari citiſſimè poſſit: atque vis ipſius obtũdi, ne ſenſim intrò ſubiens ac prorepens in principes tandem partes inſiliat, earúmque vires ac ſubſtãtiam dirimat: quod fiet partim topicis ſiue parti affectæ aut cordi applicatis, partim etiam per os aſſumptis medicamentis. Nam ſi caro vulneris ſit liuidior, quàm vulgarium plagarum eſſe ſolet, & veluti emortua, cum totius partis decoloratione, laterum punctionibus, atque extraordinariis inflammationibus & doloribus, cúmque torpore totius corporis, alienatione mentis & febribus ardentibus: & hæc præſertim ſine aliqua manifeſta cauſſa interueniant, venenum adeſſe iudicabunt omnibus modis: ideóque qua poterimus celeritate relictis omnibus aliis intentionibus tã graui affectui occurrendũ erit. Quemadmodũ enim ingruẽte magna tempeſtate, ac ſæuientibus vndique ventis, nauclerus etiam æſtu aduerſo, vẽtóque minùs ſecũdo, celerrimè ſaluti proſpicit, ac fidam turámq; ſtationem ac portũ remis velíſque conſequi conatur: ita Medicus ratione atq; vſu & experientia præditus, prima quaque opportunitate ſalutare remedium adhibere præſenti tanto incommodo debet,

ad ipsius ferociam subitò, si fieri potest, retundendam:idque antequàm virus radices agat, penitúsque infixum esse contingat, atque ipsum cor, tum partes principes, quò cófestim properat, occupet. In his enim matura sectio sæpe decipit, sera semper. Igitur si ex prædictis signis aliisque coniecturis complicatum esse vulnus cum veneno censeamus, ad antidota statim confugiemus: adhibito priùs integro iudicio, factóque prognostico, (vt rectè nos admonet Celsus) vel ægrú prorsus desperatum, vel saltem periclitari, aut rectè valiturum familiaribus & amicis indicátes, ne si victa malo ars fuerit, id nostræ ignorantiæ, aut fallaciæ, & artis dedecori tribuatur. Porrò præscripta priùs idonea victus ratione, quæ venenis obsistat, statim præuidendum est, an morbus venæ incisionem, an verò expurgationem exposcat: maturéque illa adhibenda sunt, & cum prudenti iudicio, siue vt primùm atque inter initia euacuatio præcedat, aut sudore, vomitu, alui profluuio, aut venæ incisione: vt humores maligni, antequá se per venas diffundant, arteriísque penitus inhærescant, expurgentur: atque vt laxatis meatibus, ac spiramētis, fuliginosi & maligni illi vapores, quibus cor opprimeretur, erumpant, forásque promanent. Quod præstádum est, præsertim si venenum priùs per corpus distri-

lib. 5. ca. 26.

diſtributum fuerit, & æger humoribus repletus videatur: tunc enim euacuationem etiam per miſſionem ſanguinis conuenire ſcribit Paulus lib.5.cap.2. Deinde ea adhibenda, quę cor tueantur, ac muniant. vt ſunt theriaca & mithridatium ex vino aut decocto rad. angelicæ, tormentillæ, gentianæ, biſtortæ, ſeminis citri, acetoſæ & herbarum meliſſæ, veronicæ, & pimpinellæ cum ſyrupo de limonibus, aut alio quodam diluto: idque vt naturæ conditio expoſcet, aut exercitato Medico expedire viſum fuerit, in quo mirè illum prudentem & oculatum eſſe par eſt, nec à ſcopo aberrare. Cæterùm optimum factu iudicaui, ſi remedij cuiuſdam paratu facilis formulam in gratiam poſteritatis præſcriberem, quod exhibitum omne depellit venenum, quod ſæpiſſimè probatum fuit: & quamuis familiare, pro inſigni tamen ſecreto habendum eſt.

Alexipharmacum præſtantiſſimum, & multis experimentis comprobatum.

℞. rad. aſclepiadis ℥.j. rad. valerianæ & tormentillæ an. ℥.s. rad. polypod. querc. ℥.ij. angelicæ ſatiuæ ℥. iiij. angel. ſylueſt. & rad. althææ an. ℥.ij. vrticarum ℥.j. rad. thymelææ ℥. j. s. rad. ſcabioſ. & valerian. minoris an. ℥.s. radices omnes euellantur intra 15. Auguſti, & 8. Septembris, quæ poſteà incidantur ac reponantur in ollam vitreatam ſigillatã, cum

ſuff.q. aceti. Atque ita 12.horas macerentur, pòſt coquantur ſpatio horæ vnius cum dimidia Effuſo tum aceto exſiccentur, donec in puluerem redigi queant. Contuſis omnibus adde acinos herbæ Paris numer.12.cum eiuſdem foliis 36.fiàtque puluis,cuius doſis eſt ℥. j. cum vino albo.

Alexipharmacum aliud,quod in promptu paratum eſt.

℞.mithridatij & theriacæ an. ℥. s. margar. præpar.& corall.rubr.an.℈.j. boli armenæ ℥. s. ſyrupi de limonibus ℥. j. aquarum bugloſ. & ſcabioſ. q.ſuff.ac fiat potio.Reiteretur bis aut ter,ſi opus videatur.

Aliud pro ditioribus.

℞. auri vitæ & eſſentiæ margaritarum an. gr.vj.eſſentiæ corallorum gr.8. terræ ſigillatæ electæ ℈. j. cum ℥. duabus aquæ theriacalis noſtræ:fiat potus ſtatim ſumendus. Hic mirificè cor ab omni veneno & contagione tuetur. Conferunt etiam epithemata regioni cordis applicata ex margaritis,ſantalis, corallis,caphura,& aquis cordialibus.

Cæterùm Galen. lib.13. Method.med.pro venenatis iſtis vulneribus curandis geminas aſſumendas eſſe cenſuit indicationes curatiuas: vnam, quæ virus ipſum foras attraheret, alterã quę ortũ inde dolorem alteraret.Primę indicationi occurrebatur excalefaciẽtibus & attra-

attrahentibus: vt cucurbitulis, frictionibus, & postremò vstionibus vel ferro vel medicamento factis. Vltimæ autem auxiliabatur per ea medicamenta, quæ qualitatem per cõtrariam qualitatem alterare possent, vt refrigerantibus, si eximius calor ægrum fatigaret: & calefacientibus, si frigus in ipso demorso loco ac in toto corpore ipse sentiret. Interim vulneri apponendum salem esse veteres Medici censebant, cæpam, rutam, sinapi, glandes, nuces, dictamnum, sulphur, & similia medicamenta, quæ magnam vim trahendi haberent: ligamentis quoque, scarificationibus etiam scalpello factis vtebātur, quò magis vitiati sanguinis copia è vulnere profluere posset: de quibus fusiùs Paulus, Aëtius, Actuarius, & Cornelius Celsus summi Medici & perpetua commendatione digni scribunt. Verumtamen quoniam ipsi neque horum sclopetariorum vulnerum, neque cuiusuis Antidoti peritiam habuerunt, neque eorum fortè venenorum, quibus glans plumbea infici potest: commodissimum fore iudicaui vtilissima remedia, non vulgaria tamen, hisce vulneribus venenatis applicanda in medium proferre, quorum vsum satis prædicare grata posteritas non poterit. Primò igitur apparatu (si ex prædictis signis sit tibi quædam complicati veneni cum vulne-

Paul. l. 6. c. 2. Aët. tetr. 4. ser. 1. c. 48. Cor. l. 6. c. 27.

re suspicio) extractis omnibus extraneis, si fieri potest, vulneris labra scalpello scarificanda censeo, atque cucurbitulas admouendas, ac sequenti vnguento ellychnia vulneri imponenda.

Vnguentum venenatis vulneribus conducens.

℞. vnguenti Macedonici ℥. ij. olei myrrhæ & terebinthinæ an. ʒ. ij. præcipitati nostri ʒ. j. s. butyri arsenici fixi & dulcificati, vt artis est ℥. s. olei antimonij ʒ. ij. ceræ tantillùm, & fiat vnguentum.

Hoc medicamento non aliud præstantius inueniri potest ad eluendum & detergendum quoduis è vulneribus venenum. Quare præparatum illud habere Chirurgi præ manibus debent, cuius facultatem quum experti fuerint in hisce vulneribus & omnibus malignis vlceribus, vt carcinomatis, gangrænis, & aliis desperatis vlceribus, eò magis ipsum cõmendabunt: namque sine vllo dolore operatur.

Aliud præstantißimum.

℞. olei mercur. corporalis ʒ. j. s. olei sulphuris terebinthinati ʒ. iij. arsenici dulcificati ʒ. ij. excipiantur butyro salem nõ experto, & fiat vnguentum. Apponatur vulneri, vt dictum, cum ellychniis & turundis: venenatis, gangrænæ, cancro, phagedænis, & cacoëthis vlceribus curandis confert. Superponatur in vulneris ambitu tale emplastrum.

Attra-

Attrahens medicamentum.

℞.ammoniaci, bdellij dissolutorum in aceto rosato an.℥.ij.galbani ℥.s. mumiæ, thuris, masticħes, an.ʒ.iij.caphuræ, ʒ.ij.coralli vtriusque & magnetis præparati, asphalthi, carabes an.℥.s.rad.aristolochiæ, serpentariæ & arundinis an. ʒ.ij.s. ceræ, picis naualis an.℥.iij. alabast. ʒ.iij. olei terebinthinæ & ouorum ana q.suff.vt fiat cerati instar. Hoc medicamẽtum rectè præparatum tum venenum elicit, tum glandem, ferri, ossium, lignorum, & vestium fragmenta ad se pertrahit.

Aliud attrahens optimum.

℞.gummi cort.med. tiliæ, extracti, vt docebitur, ℥.ij. magnetis præparati ℥.j. succini flaui præpar.℥.s.opoponacis repurg.cũ succo serpentariæ. ʒ. iij. terebinthinæ & ceræ, quod satis sit ad fingendum emplastrum.

Aliud specificum.

Lingua vulpis suo tempore euulsa, & vt decet præparata, & exsiccata, glandem etiam ab interioribus partibus sine dolore attrahit, si priùs in vino rubro decoction. aristoloch. & serpentar. madefiat, & parti affectæ apponatur.

Sequens etiam defensiuum toti membro affecto impositum multùm confert.

Defensiuum magistrale.

℞.florum verbasci, hyperici, & rosarũ an.

p.ij. foliorum rutæ & hyoſcyami an. m.j. caphuræ ℥. s. decoquantur cum aceto & fiat in formam cataplaſmatis. Doloré ſedat, ac prohibet ne phlegmone pars moleſtetur.

Hæc medicamenta bis in die permutari poterunt, quibus vtendum eſt, donec grauiora omnia ſymptomata deſinere appareant: tunc enim vulnus tractandum acſi contuſum foret: idque ad longum tempus prorogari poterit, quò viroſa materies ſemper effluat, nec intus contineatur. Vbi verò propoſitum tépus prætenerit, quo nullum imminet veneni periculum, vulnus ad agglutinationem, & cicatricem perducendum erit, vt iam ſuprà præſcripſimus. Quòd ſi vulnus, veneni mortifera qualitate, mortis ineuitabile periculum adferat, & lethale ſit, neque medicamentis vincatur, haud importunum fuerit, facto prognoſtico, partem ictam amputare, ſi commodè ſectionem ipſa non reſpuat. Hæc de venenato vulnere dicta ſufficiant. Porrò dicturus de ambuſtione, quæ cum ſclopetariis vulneribus crebrò complicata inueniuntur, non poſſum ſatis improbare illorum ſententiam, qui ſuadent ſic affectis frigida ac ſummè reprimentia ſtatim applicanda. Illa enim refenunt, non autem eliciunt aut extrahunt ignitum ardorem, eúmque magis partibus infigunt & morbum adaugent, ac præſertim

De Ambuſt.

tim

tim acetum,quo vulgus tamen frequenter vtitur: adſtrictoria enim ſua facultate aperta vaſa occludit, influxúmque ſanguinis cohibet,vt Aëtius ſcribit. Quin potiùs muria,aut ſalſilago, præſentanea vi ambuſtis vim igneã atque vrentem feruorem extrahunt, doloréſque intentiſſimos mitigant, atque puſtulas reprimunt,ſi tenui præſertim peplo ſalſilagine imbuto præuſtæ partes ſtatim foueantur. At Oribaſius & Paulus ambuſta moderatè detergenda eſſe cenſuerunt: proinde terram Chiam & Cimoliam & Creticam & leuem omnem aliam quamque aceto (non acri tamen)aut aqua mixtam commendarunt. Recentiores vnguentum de calce ſepties lota,& oleo roſarum admiſta, & aduſtioni applicata probant. Alij ad ebulum in vino coctum & cataplaſmatis forma præparatum confugiũt, &ad illa quæ impreſſum partibus ardorem foras calore prolectant. Hac enim ratione ignis ſi propiùs ipſi pars vſta admoueatur, proprij inſiti mali fit alexiterium.nam reſolutione reuocato empyreumate dolorem leuat. Nos autem ſequentibus remediis commodè ſæpiùs vſi ſumus.

Tetr.4. ſer.2. ca. 26.

Orybaſ. ſynopſ. lib.7. cap.6. Paul. lib.4. cap.11.

Vnguentum pro gregariјs empyreuma extinguens,& puſtulas prohibens.

℞.olei ſambuci & nucum an.℥.ij.olei ouorum ℥.s. ſepi ceruini & medullæ cruris tauri

an.℥.j.cæpas coctas ij.ceræ tantillum. Ex his fiat vnguentum, apponatur parti affectæ.

Ad idem valde efficax.

℞.olei lardi & olei butyri an.℥.s. ſucci foliorum & baccarum hederæ ℥.ij. ſucci corticis med.ſambuci ℥.j.olei ſambuci ℥.iiij.ſaliſpetræ ʒ. ij. decoquantur ſimul ad aquæ conſumptionem, & cum tantillo ceræ fiat linimentum, quod plurimùm aduſtionibus tollendis confert.

Sequens aqua etiam ad ambuſta pretioſiſſima eſt.

Aqua ad ambuſta.

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis an.℔.s. florum tapſi barbati & foliorum hederæ nigræ an.m.j.limacum, ranarum, aſtacorum, aut cancrorum fluuialium an.n.10.deſtillentur in alembico plumbeo ſatis magno igne. Ex hac aqua foue aduſtum locum quinquies aut ſexies in die.

Aqua ſpermatis ranarũ mixta cum phlegmate vitrioli multum etiam confert.

At nullum præſtantius medicamentum ad empyreuma pulueris tormẽtarij reſtinguendum ſequenti linimento. Inflammationes etiam omnes arces, & dolores compeſcit, quo ditiores vti poterunt.

Linimentum optimum.

℞. ſalis ſaturni ſaccharini ℥.j. olei vitellorum

rum ouorũ ℥.ij.butyri præparati ℥.iij.miſce. fiat linimentum, quo totus aduſtus locus inũgatur ter aut quater in die.

Partibus longinquioribus defenſiua talia apponantur ad prohibendam humorum defluxionem & inflammationem.

Nutritum magiſtrale.

℞.ſucci foliorum nymphęæ, ſemperuiui & hyoſcyami an.℥.ij.aquarum ſpermatis ranarum & florum tapſi barbati an.℥.j.lithargyri, vel, quod melius, ſalis eiuſdem ℥.ij. olei viſci pomorum & roſ.omphac. an.℥.ij.s. aceti roſ. ℥.j. ducantur diu in mortario plumbeo cum piſtillo etiam plumbeo & fiat inſtar nutriti, quo vtendum pro defenſiuo.

Hæc ſunt topica quæ ambuſtis iſtis vulneribus conueniunt. Porrò quoniam iſti affectus etiam plerumque morboſis corporibus, cacochymis, ac qui imbecilla ſunt valetudine, accidere ſolẽt, qui omnibus expoſiti ſunt iniuriis, omnibúſque obnoxij incommodis, vt doloribus aſperis atq; inflammationibus, vnde etiam febres conſequi poſſunt, ac tandem interitus (ſic enim ſutiles, quaſſatæque naues ac rimoſæ facilius tempeſtati ſuccumbunt) omnibus præcauendum erit, tum exquiſita adminiſtratione victus, tum humorum euacuatione per pharmacum conueniens, & ſanguinis miſſionem, ſi res ipſa id

postulet. Quæ omnia prudentis ac periti Medici iudicio committenda sunt, qui de futuro rei exitu prudẽter præsagire poterit, res magnas non aspernando, neque paruas exaggerando, ne plus ipse quàm par sit, præstitisse videatur: hoc semper secundùm Celsum curiosiùs circumspiciendo, ne quod per se exiguum est malum, maius Medici negligentia efficiatur.

lib. 5. cap. 26.

DE PARTICVLARI HORVM VVLNERVM curatione, variisque illorum symptomatis.

De vulneribus cum fractura ossium.

Cap. I.

HORVM vulnerum curatio eò difficilior vulgo videtur, si cum ossium fractura coniuncta sint. Et id quidem nõ immeritò, præsertim quum maiora ossa, vt puta crurum & brachiorum, ita confracta sunt, vt medulla emanet. quod quidem non nisi cum magna neruorum, venarum, & arteria-

rum

rum (quæ cuique membro vitam, ſenſum & motum ſuppeditant) diſruptione poteſt accidere: quibus ſublatis membrum corrumpi neceſſe eſt, ac plerumque omnino interire. Cui rei eò diligentiùs attendere debet Medicus, aut Chirurgus, quò magis vigebit accidentium magnitudo, vt nihil eorum prætermittat, quæ ad exactam curationem pertinẽt: quam optimis quibuſque remediis aggredi præſtat, quàm deſperatis omnibus, atroci & luctuoſo remedio membrum abſcindere: præſertim ab initio, dum pars nondum ſphacelo tentatur. Id à me non fruſtrà commoneri, docent nos naturæ miracula, quæ congruentibus adminiculis adiuta, ſolet edere: adeò vt etiam doctiſſimorum iudicia fallat. Qualia multa accidere ipſe hiſce oculis, in caſtris hoc poſtremo bello vidi: atque inter cæteros nobili cuidã viro, nomine Broſſæo, cui quum glande maiuſcula tormẽto emiſſa brachium omni ex parte ita confractum fuiſſet, vt parũ abeſſet, quin etiam caput quod omoplatæ inſeritur, abruptum eſſet: (quæ ſola fuit cauſſa, cur Chirurgi membrum non exciderint, quamuis id propter ſphaceli metum facere ſtatuiſſent) factum eſt tamen, vt æger, de cuius vita actum eſſe videbatur (adeò complicatum erat vulnus diuerſis ſymptomatis) ſanatus fuerit: ſeruato membro, quod etiam

nunc qualemcumque vſum ipſi præſtat. Hoc exemplo iunioribus Chirurgis animum addere volui, vt modis omnibus & idoneis remediis conentur partes affectas potiùs conſeruare, quàm curationis initium à membri exciſione tentare, quod, antequam de certa & explorata membri mortificatione conſtet, fieri non debet: idque cum debita prædictione, & teſtatione. Obiiciet aliquis vires initiò maiores eſſe, quibus adiutus æger ingentes dolores ferre poſſit: eáſque ſenſim morbi magnitudine minui: omninóque maturandum eſſe. Sed hoc eſt, ea quæ nondum acciderunt, & de quibus nondum conſtat, vtrum accidere debeant, nec ne, tanquam præſentia ſibi proponere. Adde, quòd laudabilioris ac perfectæ curationis ſpectatio priùs perpendenda eſt, quàm aliorum atrociorum vulnerum præcautio tentanda. Neque exiſtimandum eſt, naturæ vires adeò exiguas eſſe, quin ſi maturè ipſi opem feras, id fœliciter perficiat, quod impoſſibile videbatur: noſtrámque exſpectationem ac commune iudicium fallat: quemadmodum iam proximo exemplo demonſtrauimus. Vel ſaltem, ſi pars neceſſariò præcidenda videatur, hoc fiet commodiùs communi doctorum iudicio, quàm ſola quorundam imperitorum opinione: qui tamen audacter id exequi non verentur.

Hæc est caussa, cur quum de huiusmodi vulneribus cum fractura aut contritione ossium complicatis tractare instituerim, mihi visum sit ab illis initium sumere, quæ capiti accidunt, tanquam grauissimis, & periculosissimis: tum propter inclusi cerebri nobilitatem, tum etiam quòd eis fasciæ & ligamenta omnibus (vt dicunt) fracturis conuenientia accommodari non possint: quæ tamen tum ad repellendum, tum ad phlegmones sedandos, tum ad pus expurgandum, aut quicquid noxium partibus affectis inhæret, tollendum, inuenta credunt: sine quibus remediis os nullum sanitati restitui posse credidit Galenus, method. 6. cap. 6. Eo fit, vt fracto cranio interdum necesse sit partem aliquam ossibus denudare, quod vulgò Terebrare dicimus, vt detergere possimus, & saniei viam patefacere, qui alioqui meninges, ac tandem cerebrum mortiferè corrumperet. Vt autem ordine de his differamus, & facilior nostra fiat tractatio, subiecti loco proponemus nobis aliquem sclopetico vulnere in capite læsum. Nam prima omnium consideratio hæc erit, vtrum vulnus sensui pateat, an vero lateat, sola contusione sese prodens absque cutis apertione. quod quidem fieri potest, vt puta, si galea adeò firma sit, vt glans ex machina emissa

De capitis vulneribus cũ cranij fractura.

illam traiicere non possit, sed tantùm facta impressione contiguum cranium absque cutis apertione ita comprimatur, vt conteratur. Hoc perspecto, vulnus (vt decet) decussatim nouacula incidendum erit: sectioni verò cum stupis vel linteolis admouendum erit adstringens remedium ex sanguine draconis, mastiche, & bolo Armena, cum oui albumine mixtis: vt sequenti die vulneris labra magis pateant, ac faciliùs de ossis fractura iudicari queat. Hæc autem variis modis accidere solet: Interdum enim altera tantùm, interdum verò vtraque cranij tabula ictu excinditur: interdum etiam fissura apparens fit, quæ ῥωγμὴ Græcis dicitur: vel sensum latens, & angustissima, quæ pilosa Latinis, τριχισμὸς autem Græcis nuncupatur: quæ rursus aut vtramque aut (quod non adeò periculosum est) alterum tantùm cranij tabulam penetrant. Patente igitur fractura propriis signis, & quamprimum nobis constabit, vulnus siue quod ita inflictum sit, siue nouacula apertum, satis amplum & dilatatum esse, ad operationes necessarias: primùm omnium eximenda erunt omnia, quæ vehementer contusa, & atrita esse videbuntur: denique quicquid meninges comprimere potest. Quòd si magnum aliquod fragmentum (quod sæpe contingit) adfuerit, illud non

AEgin. lib. 6. ca. 90. quo loco, expressionem, depressionem, camerationem & in infantibus cõtusionẽ inter fracturarũ cap. differentias etiam enumerat.

non omnino & præcisè insequendum erit, vt docet Galen. 6.meth.cap.6. Satis enim erit, si tanta sit ossis apertio, vt pus per illam expurgari possit Hæc igitur nobis obseruanda sunt, vbi cranij excisio, vel fractura manifesta apparet. Quòd autem ad ea vulnera attinet, quibus simplex fissura adest, ea sanè peritissimum Chirurgum requirunt, vt dignosci possint: sæpe enim hac in re visum & tactum fallunt. Veteres hoc casu (vbi videlicet fissura pilosa, vel capillaris aderat) medicamento quodam nigro vtebantur, quod vestigia nigra in osse ad fissuræ formam relinquens, ibi fissuram esse demonstrabat. Atramentum quo scribimus huic vsui accommodari posset, cum mastiche mixtum: vel carbones cum melle rosato, aut(quod melius est) tartarum calcinatum ad nigredinem: quod etiam facilè per se resoluitur. Recẽtiores verò restringente medicamento ossi superposito de fissura illa iudicant: quo loco enim, & quo citiùs exsiccatur,(quod accidit à vapore calido per rimam penetrante) ibi fissura demonstratur: quo cognito, statim consuetis & accommodatis mediis & signis indagandum est, an vtramque, vel alteram tantùm ex tabellis seu bracteolis cranij, fissura penetret. Nãque fissa tantùm superiori tabella, satis erit, si quâ fissum erit, radulis (quas

ξυςῆρας Græci dicunt) vel aptis ad hoc organis eousque abradatur, dum ad ossis illæsam partem perueniatur, vt fiat os æquale: ac inde ad reliquam curationem pergendum erit adhibitis medicamentis contusionibus aptis, de quibus iam antè primo libro tractauimus. Porrò magna cautio adhibenda est, ne vulnera capitis vllo liquore madefiant, teste Hippocr. lib. de vuln. cap. Contrà verò exsiccantia & cephalica adhibeantur: vel sicca in puluerem tantùm redacta, aut cum melle rosſ. mixta. Sunt autē cephalica hæc: rad. vtriusque aristoloch. thus, myrrha, iris, panax, farina orobi, &c. huiusmodi. Mercurius etiam præcipitatus, cum melle rosſ. vtiliter adhibetur: & ossium ἐκφύλλωσιν maturat. Quòd si fortè illa fissura vsque ad interiora penetret, ante diem tertium terebrandum erit, aut alio modo apertio in osse molienda (vt ait Hippocr.) adeò ampla, vt impediatur inflammatio, & saniei via patefiat: ita vt omnino tolli & abstergi possit. Id autem circumspectè admodum, & organis aptissimis fieri debet, qualia nobis Ambros. Paræus in suo de cap. vulnerib. libro rectè depinxit. Porrò peracta quæ manibus fit in cranij fracturis operatione, diligenter attendendum erit, quando iam os vacillare incipiet, ac iam propemodum excisum erit, an ei membrana valde adhæreat (hoc enim casu

casu nequaquam omnino euellendum erit) ne vis membranæ inferatur: aut ab ambiente aëre lædatur: sed tamdiu spectandum erit, donec os sponte à toto separetur. Si verò os planè à membrana seiunctum sit (quod plerumque in huiusmodi vulneribus à sclopetis inflictis propter ictus impetum contingit, adsítque inflammatio, aliáque symptomata periculosa, quæ vulneribus illis familiarissima esse solent) molienda erit apertio, etiam antequam fiat corruptio, si maturè accersitus sit Chirurgus, quem peritissimum & solertissimum esse oportet, vt ad vnguem loca omnia norit, quibus terebrum applicari debeat: nequaquam enim attingendę sunt cranij suturę. Quòd si vulnus in eas inciderit, vtraque in parte terebrãdum erit, illis intactis: ídque eo loco, qui ad pus vtrimque expellendum cõmodior esse videbitur. Summopere etiam cauendum est, ne circa supercilia, aut inferiores cerebri partes apertio fiat, ne cerebrũ sua mole & grauitate, patefacta via, dilabatur: néve circa tempora, propter musculum, & vasa quæ ibi insunt: id quod Galenus lib. 6. cap. 6. method. disertè notauit, his verbis: Co- « gitaui præterea accidere posse, vt si à latere « magnum fieret in ossibus foramen, promine- « ret fortassis hac parte cerebrum. Est porrò & « in lateribus non vno in loco etiã neruorum, «

„ horúmque non leuis momenti quidam exor-
„ tus. His admonitus abſtinui ab eximendo oſ-
„ ſe, quod in latere capitis eſſet. Sed ad ſuperiores cerebri partes, vllũ vel minimum neruũ exire negat: quibus docemur in illis apertiones minore cum periculo fieri. Aperto auté, vt oportet, vulnere (vt diximus) Chirurgi detecta membrana ſantalũ, quod vocant, applicare ſolent. Eſt autem ſerici ſimplicis rubei fruſtulum detectæ membranæ magnitudine: quòd nonnulli oleo tantùm roſato imbutum calidum imponunt: alij verò mel roſatum addunt. Sunt qui tantùm melle roſato imbuant, veriti ne olei humiditate corrumpatur, & putrefiat membrana: inferciunt etiam turundas, & linamenta, vt tota vulneris cauitas impleatur. Alij ſuis digeſtiuis, vt appellant, de quibus ſuprà iam mentionem fecimus. Alij Maced. vel Baſilicone, alij ceroto aliquo ex emplaſtr. de Betonica ſoluto, & in formam vnguenti cum oleo roſato redacto vtuntur. Debet enim ex Hippocr. ſententia denudata membrana illico expurgari, & exſiccari: ne temporis diuturnitate intumeſcat, & putrefiat. Poſtquã verò phlegmonis tempus præterierit, ad ſarcotica & detergentia progrediuntur: & vulnus tandem cicatrice obducunt, quòd fit Cephalicis, & exſiccantibus medicamentis, vt ſuprà diximus.

Cæte-

Cæterùm non alienum erit, ſi medicamentorum quorundam capitis vulneribus cum cranij fractura vtilium deſcriptiones proponamus. Ac primùm ea quæ ſtatim ab initio & primo apparatu, detectæ meningi imponi debent, deſcribamus.

℞. mellis roſati ℥.ij. olei luteorum ouorum ℥.j. miſce, & ex eis ſantalum (ſic enim cõſueto vocabulo appellare lubet) intinge vel linamenta, & calida membranæ impone, vel ſi ἐυπόριςον medicamentum habere velis.

℞. mellis roſ. ℥.ij. olei roſ. ℥.j. terebinthinæ lotæ ℥.s. miſce & ſantalum imbue.

In tertio, aut quarto apparatu, nequaquam oleo roſ. vel ouorum vtendum erit, ſed melle roſato, & oleo hyperici ſimplici mixtis, partibus æqualibus. Vbi dies ſeptima, aut vndecima præterierit, ſequentia remedia meningi detectæ applicanda erunt.

℞. mellis roſati ℥.ij. terebinthinæ ʒ.j. aquæ vitæ guttas 10. miſce omnia ſimul, & calefac in lance, ac ſantalum intinge, & linamenta tenuiſſima, calidáque meningi impone. Semper autem propè adſit vas carbonibus accenſis plenum, ne frigidus aër ingrediens noceat.

Ad idem pro ditioribus.

℞. mellis roſ. ℥. ij. olei myrrhæ ex deſcript. noſtra ʒ. s. olei terebinthinæ per Bal-

neum destill. cum aqua vitæ ℥. j. misce & vtere, vt suprà: modò pars phlegmone non tẽtetur. Hoc medicamentum commodissimum est ad membranam ab omni putredine conseruandam, & cranij fracturis aptissimum.

Interim verò vtendum erit initiò vnguento magistrali, à nobis descripto, suprà pag. 63. quod circum ossa collocabis, eóque vulneris cauitatem replebis, & linamenta imbues: omniáque insuper eiusdem materię emplastro conteges. Calcinatum magnum Paracelsic. ad illud etiam est efficax. Interim pro abstersione vulneris, sequentibus vtendum.

Pro gregariis.

℞. myrrhæ, sarcocollæ, irid. florentiæ an. ℨ. ij. mumiæ ℨ. j. s. vtriusque aristoloch. an. ℨ. j. farinæ orobi ℨ. ij. s. mellis ros. & terebinthinæ lotæ aqua betonicæ an. q. s. ad vnguenti consistentiam: vel

Pro ditioribus.

℞. vnguenti de pæto nostræ descriptionis ℥. iij. olei myrrhæ ℨ. iij. olei succini per descẽsum destillati & purificati, vt docebitur ℨ. ij. puluer. rad. aristol. ℨ. j. misce & vtere vt suprà.

Tecta iam meninge, tunc maiore exsiccatione opus erit: ideóque ad ℥. j. præscriptorũ vnguentorum addenda erit vna aut altera drachma præcipitati nostri dulcificati: tum vt

vi ipsius ossis particulæ fractæ faciliùs decidant: tum vt hypersarcosis, siue excrescentia carnis prohibeatur: quo medicamento vsque ad finem perfectæ curationis, & cicatricis inductionem vtendum erit. Contegenda autem omnia erunt emplastro de betonica, aut de gratia Dei, vel Diadictamno à Galeno descripto, vel sequenti.

Emplastrum cephalicum optimum.

℞. succi peruincæ, chelidon. & consolidæ maioris an. ℥.j. mumiæ, myrrhæ, sarcocollæ, ireos an. ʒ.j. rad. aristol. rotundæ ℥.s. succini flaui in pul. tenuissimum redacti ʒ.ij. s. terebinth. & mel. an. ℥.iij. croci martis subtilis. ʒ. iij. ceræ q. suff. vt formetur emplastrum.

Ad inflammationem verò sedandam vtile erit primis diebus partes vulnus ambientes oleo rosato irrigare: applicanda etiam erunt puluiscula, & ligamenta, quoad eius fieri poterit accommodatissima. Frigidus aër, tanquã eiusmodi vulneribus nocentissimus omnibus modis vitandus erit.

Victus ratio sit tenuis: in qua vini vsus periculosissimus, vt & reliquorum omnium ciborum, halitus & fumos parientium. Nec sunt prætermittendæ euacuationes, cùm per sanguinis missionem, tum per inferiora, si opus videatur. Semper autem memoria tenenda erit Hippocr. sententia asserentis nullum, lib. de vul. cap.

ne minimum quidem, capitis vulnus ſpernendum, etiam ſi ſola cutis læſio adſit: propter varia & magna ſymptomata, quæ interuenire ſolent. Itaque ſumma cum prudentia prognoſtico vtendum erit, ad calumnias (quibus plerumque ij qui medicinam tractant obnoxij ſunt) vitandas.

Signa & iudicia.

Sunt igitur metuenda maximè vulnera cõmiſſurarum, magis etiam quæ parti anteriori capitis ac temporum, & ad latera, quàm quæ reliquis locis, vt puta, occipitio infliguntur: quod & Hippocrates teſtatur. Ac quò maior erit oſſis quaſſatio, eò vulnus magis periculoſum, vbi præſertim læſæ ſunt meninges: vulnera enim ab eiuſmodi machinis tanto cum impetu fiunt, vt non ſolùm id quod attingunt, conterant: ſed etiam partes vicinas, atque adeò remotiores cõuellant: hominémque attonitum ac propè exanimatum reddát: quod peſſimum eſt iudicium. Quæ omnia eò diligentiùs animaduertéda ſunt, quò meliùs remediis vtaris, certiúſq; de rei euentu amicos ægri commonefacias.

Hi quorũ vulnera lethalia ſunt, aut ſtatim moriuntur, aut non diu ſuperſtites ſunt: prout vulnus vel magnũ fuerit, vel in periculoſum locum inciderit. Interdũ qui minùs læſi ſunt (ſed mortiferè tamen) ſi febri corripiantur, ſeptimo die moriuntur, vel 11. vel 17.

Mor-

Mortis proximæ iudicia ſunt hæc: vulneris color liuidus, ſanies fœtida & exigua, os ſubnigrum, puſtulæ in lingua apparentes, oculorum denique rubor: ſed & alia quædam, quæ ex Hippocrat. ſcriptis lib. de vul. cap. colligere licebit. His accedit inſtante morte delirium, & conuulſio.

Signa mortis.

De faciei plagis cum oßis contritione.

Cap. II.

FRACTIS aliis capitis oſſibus, vt eo quod Baſilare dicitur, vel ambabus maxillis, nullo alio vtendum remedio, præterquam congruenti obligatione vulneris, & eorum applicatione, quæ contritis ac contuſis oſſibus adhiberi ſolent. Elicienda ergo erunt omnia extranea, etiam primo apparatu: vtpote glans, ſi inhæreat, atque adeò oſſium particulæ à toto prorſus ſeparatæ, & quæ facilè eximi poterunt: alioqui ſpectandum erit, donec natura ſua ſponte illa depellat, ea parte, qua glans ingreſſa eſt, vel quà exierit, quæ iuuanda erit à Chirurgo remediis conſentaneis à nobis iam lib. 1. deſcriptis. Quòd ſi fortè vulneris labra ad extraneorum extractionem, vtpote oſſium confractorum, non ſatis aperta ſint, amplificanda erunt ſpógiis pręparatis, ac

Faciei vulnera.

tum demum ferro, si res postulet. Cæterùm non alienum facturus videor, si aliquam deformitatis, quæ propter huiusmodi vulnera remanet, mentionem faciam: cuius magna est habenda ratio, præsertim eius quæ in facie relinquitur: hominem enim turpiorem reddit, maximéque omnium oculis patet, quum facies detecta esse soleat. Si igitur ita è propinquo vulnus inflictum sit, vt barba cutísque comburantur, recurrẽdum erit ad medicamenta quæ combustioni conuenire iam docuimus. Inter cætera vtilissimũ est sequens remedium, pustulas enim prohibet, ac pilos gignit, vt à magno quodam viro, qui se id expertum esse asserebat, didici.

Εὐπόριστον.

℞. succum ex porris, sub prunis coctis, expressum, quo partem ambustam, & pilis denudatam quotidie ter aut quater inunges.

Aliud ad idem probatum.

℞. succi porror. & cæparum sub prunis coctar. an. ℥. ij. aquæ seminis ranarum ℥. j. olei è visco pomorum & popul. ceræ albæ an. q. suff. ad linimentum conficiendum, quo bis quotidie partem vstam & depilatam inunges.

Si fortè pulueris tormentarij granula, vt sæpe accidit cuti inhæreant, acus maiusculæ cuspide primùm, quantùm fieri poterit, vel alio instrumento extrahẽda erunt, deinde superpo-

perponendum quod sequitur linimentum.

Pro gregariis.

Butyrum liquefactum in aquam ex ranarum semine extractam iniice, aut in aquam gammarorum more nostro paratã, id decies aut sæpiùs repetendo donec butyrum lactis instar albescat. Eius ita præparati ℥.iij. misce cum ℥.j.olei luteorum ouorum ex nostra descriptione: fiat linimentum, quo partem puluere maculatam inunges; est enim ad id singulare remedium, vt & ad ἐμπύρευμα partis ambustæ tollendum.

Aliud ad idem excellentiss. pro ditioribus.

℞. olei lithar.℥.s. aquæ ex gammaris extractæ ʒ.ij. balsami saturni ʒ. j. aquæ foliorum nymphææ ʒ. iij butyri præscripti q. suff. vt fiat linimenti instar.

Post ambustionem autem facies est lenienda sequentibus ter aut quater in die.

Vnguentum faciem ambustam leniens.

℞. vnguenti citrini ℥. ij. spermat. ceti ʒ.j. olei rosarum & liliorum an. ℥.s. misce.

Aliud præstantius.

℞. vnguẽti pomatę ℥.ij. mucilag. sem. psyllij cum aqua rosarum extracti ℥.j. caphurę ℈. j. olei amygdal. dulcium ℥.s. misce.

Porrò ad cicatrices elatas & rubentes sequenti medicamento vtendum erit.

℞. olei litharg. ʒ. ij. olei tartari & balsami

ſaturni an. ʒ. j. caphuræ ℈. j. ſpermatis ceti ʒ. j. olei ouorum ℥. ij. miſce, vtere quater quotidie.

Ditiores oleo talci ad omnes maculas delendas omnium præſtantiſſimo, vtentur.

Si fortè propter os exemptum vulneris labra corrugentur & occalleſcant, quod cicatricem fieri prohibet, recurrendum erit ad ea, quę paulò pòſt ſingulatim de iis dicturus ſum. Hæc igitur de capitis vulneribus cum fractura dicta ſufficiant.

De vulneribus quibus brachiorum aut tibiarum oſſa rupta ſunt.

Cap. III.

CÆTERVM huiuſmodi vulnera, quibus oſſa rumpuntur, imponuntur ſæpe brachiis, aut femoribus, aut tibiis: partim quia globuli tormentarij faciliùs oſſibus illis, vtpote grandioribus, occurrunt: partim quia membra illa plerumque armis nudata ſunt. Quum igitur aliquis huiuſmodi vulneribus affectus nobis oblatus erit, diligenter erit nobis digito, vel ſpecillo tentandum, atque explorandum, quomodo ruptum os fuerit: ac tum pręſertim, quum vulnus humero vel coxendici inflictum eſt, propterea quòd oſſium fractu-

ra in illis membris admodum periculosa esse solet: quippe, quæ propter extensionem, musculos, & neruosas partes offendat: ac proinde magnas inflammationes inferat, magnósq; dolores, & conuulsiones, aliáque grauissima symptomata: ex quibus plerumque interitus consequitur, nisi maturè remedium adhibeatur. Horum autem remediorum duo sunt genera: vnum miserabile, & luctuosum, sed tamen ad reliqui corporis salutem conseruandam necessarium: amputatio videlicet sauciati membri, quum ita læsum atq; affectum est, vt nulla medicinæ faciendæ spes supersit. Verùm huius extremi in extremo malo remedij diiudicatio nequaquã gregalibus quibusdam Chirurgis committenda est: qui sibi honestissimum illud nomen tribuunt, simul atque incidendi, amputandi, lacerandi, & (vt veriùs loquamur) dilaniandi rationem didicerunt. Neque aliud habent remedium præter serriculam, cauteria quædam, quibuscum confidentiam afferunt, quam animi præsentiam appellant: quam equidem perniciosissimam esse iudico, nisi cum prudentia, & iudicio coniuncta sit: præsertim qui permagna sæpe incommoda, nonnunquam etiam luctuosos interitus ex illa nimia confidentia & carnificina accidere viderim. Verùm vbi morbi magnitudo, & grauitas diligenter per-

ſpecta fuerit, exploratúmque parté affectam aliis nullis remediis in priſtinam valetudinem reſtitui poſſe: tum verò iure optimo adducentur ij, qui prudentia & moderato ingenio prę̨diti ſunt, & harum rerum vſum ac peritiam aſſequuti, ad vlteriùs progrediendum: ac tum præſertim, quũ inflammationes, aliáque ſymptomata nondum contigerunt: præcidédúmque membrum erit, ſi facultas ferat, vt reliqui corporis ſalus conſeruetur, poſteaquam Chirurgus ea denunciarit, ac proteſtatus fuerit, quæ prædici neceſſe eſt. Neque dubitandum eſt, vbi humerorũ aut coxendi cum oſſa rupta erunt (quod magna cum muſculorũ dilaceratione accidit, itémque neruorum, aliarúmque partium, vnde repentinæ cõuulſiones, inflammationes, gangrænæ, vniuerſiq; adeò interitus cõſequi poſſunt) quin diligentia tanta in præcidendo requiratur, quantum periculum apparet. Nam ſi è veterum Medicorum numero reperti ſunt, qui rupturæ horum oſſium manum vllo modo admoueri vetabant, alij iubebant ſaucium membrum penitus exſcindi, etiam quum oſſa paululùm extrinſecus eminebant: ecquid, quæſo, nunc dicerent, quum viderent horribiles rupturas, quæ poſt furiale ac diabolicum iſtud bõbardarum inſtitutum accidere conſueuerunt? quod inſtitutum multorum artibus conſceleratis

Hippoc. lib. de fract. Celſus lib. 8. cap. 10.

ratis ac nefariis ita in dies augetur, vt iam propè neque ab armis, & tegmentis corporis, neque ab vllo medicinæ genere cōparari remedium poſſit. Quantùm autem ad illud luctuoſum remedium attinet, nimirū abſciſſionem membri, commodiùs erit, de eo, ſub cap. de Gangręna & ſphacelo diſſerere. Nā in præſentia veniēdum eſt ad alterum remediū vtilius ac ſalutarius, quod per manualem (vt loquuntur) operationem exquiritur: quódq; modis omnibus tentandum eſt: quemadmodum iam indè ab huius capitis initio demonſtrauimus. Ad hanc rem Chirurgi plerumque duplicem ſibi intentionem (vt appellāt) proponunt, quarum vna rupturæ rationem habet, & magna oſſium fragmenta iubet ſuam in ſedem, locúmque reſtitui, quantùm facultas ferre poteſt: tum vbi reſtituta ſunt, iubet vniuerſam compaginem faſciis obligari, & comprimi, quæ neceſſariis medicamentis tinctæ, ac madefactæ ſint, vt incommoda, quæ accidere poſſent, prohibeantur. ad extremum etiam ferulas adhiberi, quas nōnulli etiam in primo apparatu comprobant, quo firmior compactura reddatur, quam omni ex parte nōn diſſoluunt: ſed vel laxant, vel conſtringunt, prout res poſtulat, ídque vſque ad diem quadrageſimum: niſi fortè aliud flagitent pruritus, inflammatio, dolor, aliáque

incommoda:quibus tamen mederi conantur, adhibita commodissima ratione victus, aut sanguinis missione,aut purgatione,aut medicaminibus topicis,quæ idonea videntur.

Altera intentio rationem habet vulneris, vetátque illud contegi, & inuolui fasciis ad fracturam ossium accommodatis: propterea quòd frequentem curationis renouationem postulat, vt excrementa & aduentitiæ quædam sordes(quas natura reiicit)exitum reperiant: ob eámque ipsam caussam confestim nonnulli setonem (vt appellant) adhibent: si per vulnus traiici commodè possit,quem medicaminibus idoneis inungunt:alij vsu turundarum contenti sunt, & vulneris labra paululùm dilatant, si res postulet, ac præsertim inferiora, quò faciliùs omnia superuacanea & sordida dilabantur:atque ita partes affectæ tractabiliores, & ad curandum habiliores reddantur. Quas turundas in dies ac sensim eò breuiores faciunt, quò magis vulnus curatur, nouáque caro adnascitur: eámque ad rem idoneis vtuntur medicamentis aduersùs ictus sclopetarios,fracturis ossium complicatos:de quibus in priore tractatu disseruimus. Atque ad extremam complendam intentionem hoc potissimùm spectant, vt præcipiât, tantisper dum callus conficitur,bonis & succulentis vti cibis, sed præcipuè congluti-

nan-

nantibus:idque tum maximè,quum ea vulneris ratio & conditio eſt, vt ad oſſium conſolidationem propendere videatur.Hanc viam & rationem plerique Chirurgi hodie tenendam cenſent, in huiuſmodi vulneribus, quibus oſſa fracta ſunt. Quod illorum conſilium non magnopere probare non poſſem (præſertim quum præſtantiſſimos viros in eadem ſententia conſentientes habeant, qui hanc eandem viam & rationem vſurpant) niſi res & experientia ipſa me perſpicuè docuiſſent, ac planè ſub oculos ſubieciſſent innumera incommoda,quę ex ferulis & arctioribus illis vinculis accidunt. Frequenter enim ſymptomata inducunt, dolores, inflammationes, & gangrænas, quibus hæc vulnerum genera plerumq; obnoxia ſunt. Quinetiam exhalationes prohibent eorum humorum,qui in iis abundant,& plerumque naturalem calorem ſuffocāt: atque adeò grauium ſymptomatum notitiā impediūt, prohibéntque ne tam facilè ipſis remedium adhibeatur, quàm res ipſa flagitat: niſi fortè admodum ſerò, quum neceſſitas cogit vincula illa orbicularia, & obliqua diſſoluere: hoc eſt,tū fortaſſe,quum illa incōmoda adeò inueterata erunt, vt non tam cōmodè per remedia coërceri poſſint, quàm facilè fuiſſet, ſi maturè, ac tēpori proſpectum illis fuiſſet. Quare vul-

gares & vſitatæ ligaturæ ſimplicibus fractu-
ris conuenientes, in plagis quæ oſſium fra-
cturam habent, meo iudicio, adhiberi ſine
periculo non poſſunt: ac præſertim iis, quæ
ſclopetariis ictibus infliguntur: quamuis fra-
cturis illis complicatę ſint, vt ex ſuperioribus
argumentis exiſtimari poteſt: quam ad rem
attentum eſſe Chirurgum oportet, nequid te-
merè & imprudenter admittat, cuius eum
nimiùm ſerò poſteà pœniteat. Cæterùm o-
ptimum fore iudico, ſi ſtatim ab initio oſſa in
ſuam ſedem, locúmque ac naturalem for-
mam, & eam quæ ſauciatum minùs crucia-
bit, reſtituantur: etiam antequam inflammà-
tio affectum membrum inuaſerit: atque v-
tendum eſſe cenſeo veris & idoneis remediis,
quæ vtrique affectioni conducant, hoc eſt,
plagæ & fracturæ. Et quoniam idem illud vi-
di obſeruari à peritiſſimis & nobiliſſimis
Medicis, quos cùm aliis locis, tum etiam a-
pud Germanos notos habui, non prætermit-
tendam putaui eam artem, quam in vulneri-
bus cum fractura oſſium curandis tenere ac
ſequi conſueuerunt: præſertim quum illam
ſclopetariis vulneribus iccirco aptiſſimam
eſſe iudicem, quòd ligaturas illas arctiores
& vſitatas, non aliam ob cauſſam improbem,
niſi ob dolores, inflammationes, gangrænas,
quæ propter illas conſequuntur, quibúſque
vulnera

vulnera ſclopetica præter cætera omnia, obnoxia eſſe iam diximus. Poſtquam igitur vulnerati loci oſſa in ſuam naturalem ſedem reſtituta erunt, & membrum ſuo loco idoneè collocatum, curatáque plaga, vt res poſtulabit, extendendum erit Cerotum, quod ſequitur, ſuper linteo priùs oxyrhodino madefacto: ac tum adhibendum erit vulneri propterea quòd fracturis omnibus opportuniſſimum eſt.

℞. reſinæ, ceræ an. ℔. j. puluer. cort. tiliæ ℥. iij. ſucci geranij ℥. iiij. coquantur ad ceroti conſiſtentiam & apponatur.

Aliud quo ipſe ſemper vtor.

Catagmaticum Quercetani.

℞. gummi rad. conſol. maior. & viſci pomorum & popul. an. ℥. iiij. ſucci geranij ℥. vj. lapid. ſabuloſ. Rhenenſ. vel argill. rub. aut boli Armenæ ℥. iij. puluer. cort. tiliæ ℥. ij. vitellos ouorum 20. terebinthinę ℔. s. olei lumbricorum ℥. ij. coquantur omnia bene permixta, vſque ad ceroti conſiſtentiam: aptiſſimum eſt remedium ad vulnera fracturis cõplicata, atque ad arcendos dolores, inflammationes, aliáque ſymptomata. Commouẽdum autem erit xxiiij. horarum interuallo ad primos apparatus, ac paucorum dierum ſpatio mirabiles effectus in fracturæ conſolidatione perſpicies. Interea applicanda erunt in ipſo vulnere, & ipſius ambitu remedia ido-

nea,& defensiua,de quibus superiùs commemorauimus. Porrò danda erit opera, vt pars affecta idoneè locetur, & inuoluatur lamina plumbi,instar tibiæ aut brachij inflexa, vt opus videbitur:aut corio elixo,cui corrigiæ alligabuntur, quibus ossa quæ priùs coagmentata fuerint,firmiùs contineantur: quæ certè, quamminimùm fieri poterit, labefactari,aut sua sede commoueri oportebit, tum, quum saucius curabitur, & vincula illa dissoluētur. Interea vtendum erit potionibus vulnerariis ad hanc rem aptissimis: quarum opera vidi fracturas sanari, posteaquam ossa suam in sedem restituta fuerant. Idque potissimum in Germania obseruari vidi: ac memini me Reystadij non procul à Rheno didicisse, loci eius incolas vti lapide quodam,qui in illa vicinia nascitur,& ab effectis Beinbruch appellatur. Vnam enim illius drachmam in vino rubro exhibent, in quo priùs vinca peruinca madefacta fuerit per noctem,ídq; manè, per dies quatuor aut quinque: atque hac ratione dolores eximunt,grauiáque symptomata,fracturásque intra quatuor aut quinque dies sanāt,magna cum omnium admiratione: cuius rei oculatus ipse sum testis, eiúsque rei Mattiolus in cōmentariis suis mentionē facit.Eodēq; lapide vti præterea solēt in formā cataplasmatis redacto,cū geranio cōtuso, & oleo oliuarum

Lib.5.ca. 109.

oliuarum vel rosato tã fœlici successu, vt sine vllo dolore, ac inflãmatione, partis ossa coagmẽtentur: quod incredibile videri posset, nisi præter me innumerabiles alij oculati & idonei testes exstarẽt. Quamobrẽ coniecturã facio, genus illud medicamẽti ad hæc sclopetaria vulnera fracturis ossium cõplicata esse accõmodatissimũ. Magna enim iã operis pars effecta est, quũ ossa cõfracta tã facilè, & tam breui tẽpore sanantur, sine vllo symptomate: præsertim quũ id non prohibeat nos vulnus, tanquã contusum, & queẽadmodum decet, tractare: quinetiã viam nobis compẽdiariam ad breuem curationem patefacit, & ad sauciatũ subleuandum accommodatissimam. Sed quoniam non vbique lapidis illius copia est (cuius tamen recondita apud se fragmenta pharmacopolas habere deceret) vtendũ erit ea potione vulneraria, quã in Antidotario docebimus ad plagas cũ fracturis sanãdas esse aptissimam: cuius formulam in cap. de Potionibus vulnerariis descriptam inuenies: Interea Catagmatico meo vtẽdum erit renouato, si opus sit, quod ad idem remedium est aptissimum: cui adiungi poterunt (quum nullus erit ab inflãmatione timor) gummi aut succus Aristolochiæ, serpentariæ, borax, crocus martis ad callum obdurandum & partẽ confirmandam. Quòd si quæ paruulæ essent ossis particulæ,

quas reiici opus esset, tum hac iniectione vtendum erit:

℞.succi aristoloch.serpentariæ,iridis,vincæ peruincæ an ℥.iij.vini albi ℥.vj.aquæ vitæ ℥.iij.myrrhæ,sarcocol. mastiches,iridis,guaiac. an.℥.j.aloës hep. mumiæ an. ℥. s. caryophyll. ʒ.j. circulentur in Bal.iiij.dierum spatio,aut decoquantur ad tertiæ partis consumptionem, pòst colentur & asseruentur, vt iis quum res & tempus postulabit, vti liceat cũ syringe, alióve instrumento, vt commodiùs esse videbitur.Hęc iniectio prętérquàm quòd ad ossium salutem præstantissima est, plagam optimè perpurgat, eámque carne sensim replet, aptissimáque est ad perfectam curationem adiuuandam.

Quòd si fortè os corrumpatur,& in cariem degeneret (quemadmodum frequenter vsuuenit propter aërem qui per vulnus sese insinuat, & fracturis perniciosissimus esse solet) sequenti remedio vtendum erit: quamuis illud quod superiùs præscripsimus sit maximè consentaneum.

℞.olei myrrhæ destillati per descensum & purificati cũ vini spiritu ℥.s.olei caryophyll. ʒ ij. olei sulphuris cum colchotare destillati ʒ.j.s. misce omnia,& quum vti voles,os corruptum bis térve contrectato cum xylo in hoc medicamentum intincto, quod ad extremum

mum ſpecilli alligaueris: ac tum os à carie ſanabitur, ſimúlque quod corruptum eſt, breui dilabetur.

Aliud.

℞. olei tartari deſtillati per retortam, olei guaiaci an. ℥.s. olei ſulphuris, & vitrioli an. ʒ.j. miſce, & vtere vt ſuprà.

Aut,

℞. balſami mercurij ℥.s. olei Antimonij ʒ. iij. ſalis ſaturni ʒ. ij. miſce omnia ſimul.

Nullum hoc medicamento præſtantius, aut exquiſitius exoptari poteſt, magíſque ad hanc intentionem noſtram accommodatum: nam etiam vlcera maligna & deplorata ſanat. Interea emplaſtrum illud vulneri, & eius oris ac labris impones, quod eſt ad oſſa corrupta extrahenda commodiſſimum, atque ad integram vulneris conſolidationem aptiſſimum.

Cæterùm ſi fortè oſſis aliquod fragmentum exiturum arbitraris, & vulneris orificium pluſquàm ſatis opus eſt, anguſtetur, atque arctius nimiò fiat, non erit difficile illud dilatare, adhibitis turundis ex gentiana & ſpongia præparata confectis, ad vitandos dolores, atque inflammationes, ſi fortè vi fragmentum illud euellendũ eſſet. Ad hanc rem manuali operationi parcendum non erit: velut inciſioni, raſuræ oſſis cum ferramẽtis idoneis: ſimul etiam cum cauterio actuali, quod

ſummum & extremum eſſe remedium ſolet.

De ſclopetariјs vulneribus, quæ per alias corporis partes ſine fractura penetrant.

Cap. IIII.

VERVMTAMEN ſi per pectus, aut latera, aut inferiorem ventrem ictus permanet, conſiderandum erit an plaga in cauum ingrediatur, &, ſi ingrediatur, an principalem aliquam partem offendat, vt idonea de vulnere iudicatio fieri poſſit, prout in cap. de ſignis & iudiciis docuimus. Nam ſi corpus non tranſfodiat, non aliud curationis aut tractationis genus poſtulat, quàm id quod generatim & vniuersè ſuperiùs expoſuimus. Sin ſecus euenerit, quædam erunt magis propriè, ac ſpeciatim obſeruanda. Nam ſi in pectus plaga infixa ſit, neque glans totum corpus perfoderit, danda erit opera, vt euellatur: ſimul & alia omnia extranea & aduentitia eximenda ſunt: ac ſummoperè conſiderandum erit, ecquid ſanguinis in capacitatem thoracis influxerit. Quòd ſi acciderit, diligenter educendus erit; collocandúmque atque inclinandum ægri corpus in eam partem, quæ commoda videbitur: aliáque generis omnis idonea erunt adhibenda remedia, quæ vſui

ad

ad illud consilium esse poterunt: dilatandúmque vulneris orificium, ac tantisper cum hiatu relinquendum, dum res postulabit, quo faciliorem exitum habeat. Hac enim ratione quamplurimis incommodis occurretur, quæ nasci ex sanguinis illius retentione possent: quibus huius generis vulnera maximè obnoxia sunt. Et his casibus potiones vulnerariæ maximo vsui esse solent: sanguinem enim concretum dissoluunt, atque adeò ne coaguletur, impediunt. Eas autem exhibebis ægro, etiam primo quoque die, tum manè, tum etiam vesperi: quemadmodum cognosci licebit ex vltimo cap. Antidotarij de potionibus vulnerariis. Reliquam curationem perficies iisdem artibus ac remediis, quæ in sclopetariis aliis vulneribus adhibentur. Vnum illud separatim ac singulariter obseruabis, vt medicamenta (quæ ad cauum vulneris ferri non poterunt, ad vim & efficientiam suam expromendam, nisi in formam liquidam redacta sint) varientur, eorúmque forma mutetur: fiántque idoneæ iniectiones, prout rei necessitas postulare videbitur. Quas ex iis medicamentis conficies, quæ in priore tractatu nostro præscripsimus. Iniectiones illæ fieri debent per catheterem, quem omnibus aliis instrumentis aptiorem esse comperi, quoniam ad se denuò retra-

hit quod prius expulerat, quemadmodũ horum remediorum ratio flagitat. Turũdas posteà filo alligabis, eásque in plagæ concauum immittes, ea longitudine, quæ conuenire videbitur, ad orificium vulneris patens, atque apertum perpetuò retinendum: vt quum interior pars purgata & mundata fuerit, carne sensim adnascente repleatur, priusquam hiatus coalescat, ne alioqui putredini exitus intercludatur. Porrò dum æger curabitur, vitandus est aër frigidus: vtpote his malis incommodissimus. Si vtraque ex parte hiatus fit, turunda erit vtrimque imponenda: eóque diutiùs apertum orificium illud retinebis, per quod putredo & sanies faciliorem exitũ habere possit. Quòd si aliquo callo fortè obducatur (vt accidere solet) adhibendum erit remedium, quod posterius magis idoneo loco explicabitur. Quantùm ad victus rationem attinet, ea seruanda erit, quæ in alterius generis plagis præscribi solet: frigida nimirum, sicca, & tenuis. Ab acribus sanè & astringentibus cibis temperandum erit: idque præsertim ab initio, quoniam tussim commouent, & angustæ respirationi caussam præbent, quæ frequenter miseros ægrotos in hoc vulnerum genere discruciat. Ex cõtrario pectorica magnoperè conducunt: veluti ficus, vuæ, hordeũ mundatum, & cætera generis eiusdem. Sanguinis

guinis missio magno quoque vsui esse solet: itémque vacuatio per clysteres,& alia remedia,si corpora sint cacochyma.

Eadem hæc etiam in ventris inferioris plagis erunt obseruanda:quarum curatio non est absimilis aliarum, quas in cæteris sclopetariis vulneribus præscripsimus. quanquam his potiones vulnerariæ maiori sunt vsui, propterea quòd in his partibus ad quas profluũt, commodiùs vim & efficientiam suam expromunt. Miscendæ autem hæ potiones erunt, prout intentiones postulabunt,eóq; plus corroborantium adhibẽdum erit,si qua pars nutritionis ostensa fuerit (veluti iecur,aut lien) quam etiam fomentis extrinsecùs adhibitis tueri oportebit. Interdum etiam curantur hæ plagę admotis idoneis clysteribus,quũ partes inferiores attingunt. Quòd si per corpus permanent, & dorsi spinam attingant, vtendum erit iis medicamẽtis,quæ aduersus capitis vulnera pręscripsimus. Idémque iudicium statuendum erit,si fortè medulla è spina dilabatur,quod de reliquis statuitur.

De vulneribus inferioris ventris.

Porrò quoniã sępenumerò accidit,vt ictus à superiore parte in inferiorem ferantur,& in membrum aliquod penitus immittantur,neque tamen glans exeat (qua de caussa exitum habere putredo & sanies non potest) considerandũ erit, an sine periculo possit in inferiore

parte exitus aperiri. Quod faciliùs effici poterit, si digitis glans sentiri possit, quam eadem ratione multò commodius educere poterit quemadmodũ iam antè à nobis dictum est, quum de extraneis & aduentitiis rebus extrahendis agebamus. Quòd si hoc fieri non possit, tum vtendum erit compressionibus, & ligaturis arctioribus, vt hac ratione putredo faciliùs effluat, quum versus superiorem partem comprimendo impelletur. Iniectiones ad has sinuosas plagas sunt accommodatissimæ: quoniam alia medicamenta vsque ad illarum intimam partem ferri non possunt: dandáque opera erit vt quamminimum illarum iniectionum intus relinquatur, atque quod residebit eadem syringe qua iniecisti, retrahas. In hoc vulnerum genere turundæ ex spõgiis præparatis aptissimæ sunt: quoniam putredinem eliciunt, eáque imbuuntur, vulnúsque exsiccant. Et quoniam persæpe os vulneris obdurescit (quæ res perfectam consolidationem impedit) sequentibus remediis vtendum erit. Sunt enim & ad hæc incommoda, & ad omne fistularum genus aptissima: neque ferramentorũ vsu opus erit: quod extremum remedium vulgares Chirurgi adhibere consueuerunt.

Ad Callum & Fistulas curandas.

℞. olei mellis destillati ignis expressione ℥.ij.

℥.ij.olei Saturni & Mercurij ſublimati an.ʒ.j. olei caryophyllorum & petrolei an.ʒ.j.s. excipiantur terebinthina &apponantur cum ellychniis aut turundis parti affectæ.

Aliud optimum.

℞. Antimonij ℥.iij. mercurij ſublimati ℥. j. s. mellis ℥.vj. mixtis omnibus vt artis eſt, deſtillentur per retortam vitream mediocri igne, exibit oleũ ad calloſa & maligna omnia vlcera, fiſtulas, cancrum, & gangrænam curandam præſtantiſſimum.

De Symptomatum quæ hiſce vulneribus occurrunt correctione.

Cap. V.

SÆVIORIBVS ſymptomatis, quod vires nimioperè conuellant, aut etiam proſternant, in primis diligentérque ſuccurrendũ, morbi etiam propria cura prætermiſſa, omnes Medici ingenuè fatentur. Atque ea quidem ſymptomatis curatio eſt, non quâ ſymptoma, ſed quâ aut virium labefactarum, aut grauioris cuiuſdã affectus cauſſa exſiſtit. Dolor enim excrucians, intemperies, phlegmone, febris, conuulſio, paralyſis, gangræna, ſphacelus, quoniam grauia, nimiúmque infenſa & periculoſa ſunt ſymptomata, quæ

ista præsertim vulnera comitantur, lenienda ac tollenda protinus sunt, quòd & vires debilitent, & morbos periculosiores ingenerent, atque tunc ipsa methodus immutanda est, ne violentia symptomatum illorum laborans iuguletur, aut saltem ne ipsorum sæuitia crudeliùs ipse torqueatur. Atque primùm eo auspicanda erit curatio, à quo ægro periculum impendet, in eámque primùm medentis consilium dirigi debet. Nunquam enim ad integram curationem perduci poterunt illa vulnera: nisi eiusmodi symptomata priùs arceantur. Itaque operæpretium duxi idonea methodo & ordine singula pertractare, & singulis sua quæ conueniunt remedia paucis præscribere.

De dolore.

Dolorem lenimus anodynis vel paregoricis medicamentis, quæ temperata existunt, corporíque nostro consimilia, vel ordine primo calida tenuísq; substantiæ, ídque fomentis & linimentis.

Fomenta parantur ex decocto radicum althææ, capitis veruecini, maluarum: ex floribus verbasci, chamæmeli, meliloti: sem. lini, fœnigræci cum lacte.

Linimenta autem fiunt ex mucilaginibus seminum psyllij, fœnigræci & althææ: ex butyro, axungiis gall. & taxi: ex œsipo & oleo

visci

visci pomorum.

Narcotica etiam dolores leniunt, quòd inducto stupore partis sensum obtundant, tepidiorémque reddant, vt doloris vrgens causa minimè percipiatur. His vtimur quum dolor acerbior vires dissoluit, syncopésque metum affert, & ex nimia inflammatione suboritur.

℞. radicum hyoscyami & nymphææ an. ℔.s. digerantur ad solem in aceto rosaceo & oleo nenupharino per aliquot dies: deinde exprimantur, & ex colatura locus dolens tepidè foueatur.

Inungatur posteà sequenti linimento.

℞. succi foliorum hyoscyami & semperuiui an. ℥.ij. olei visci pomorum, & nenupharis an. ℥.j.s. butyri recentis ℥.ij. ceræ nouæ ℥.j. misce, fiat linimentum.

Hoc studiosè Medico semper obseruandum, vt doloribus præcauendis sedulam operam adhibeat: semper enim aliquid mali portendunt. Et hæc de dolore sufficiant. superiùs enim iam multa remedia ad hanc intentionem præscripsimus.

De intemperie.

Si intemperies calida affectũ locum obsederit, quod ex dolore & vesicatione facilè deprehendes, affectum locum infrigidabis vnguẽto nutrito vel caphurato albo cum popu-

leone.Sequens multùm proderit.

℞.ſucci plantaginis,ſolatri,ſemperuiui an. ℥.j.boli armenæ ℥.s.lithargyri loti aqua plãtaginis, & tuthiæ præparatæ an. ℥.j. olei roſ. omphac. & nenupharis an.℥.ij. aceti roſacei & ceræ tantillum, vt fiat vnguentum.

Porrò ſi intẽperies frigida adſit (quã mollities oſtendit) corrigitur vini fomento cum quo anethum, ſemen lini & flores chamæmeli decoxeris. Ex quibus etiam parari poteſt aliquod cataplaſma. De hæmorrhagia nullam iccirco mentionem facimus, quòd de illa iam ſuperiùs ſatis ſupérque tractauerimus.

De Febre.

Ne febris ſuperueniat,ſtatim de principio occurrendum erit: ipſámque cohibere oportet victus ratione tenui & frigida, venæ ſectione, & medicamentis humores peccantes purgantibus. Quòd ſi etiam vigente morbo (quod ſæpiùs euenire vidi) febris vulneratos corripiat, humores erunt conuenienti aliquo apozemate concoquendi, & denuò purgandi.Cui rei ſummam curam & diligẽtiam impendere debet Medicus, omnibúſque modis iuuandus æger, ne morbi acerbitate interitus ſubſequatur.

De conuulſione.

Conſtat inter medicos conuulſionem tribus fieri modis: ſcilicet inanitione, quod accidit

dit superfluis ac copiosis euacuationibus, & immoderatis hęmorrhagiis, quā periculosam testatur Hippocrat. Aphor. 3. lib. 5. tum repletione siue plenitudine, quod contingit propter tumores præter naturam qui in vulneribus de repente euanescunt: & propter immoderatum frigus, quod neruos in vnum cogit, cohibet atque implet: quod Hippocrates etiam Aphor. 17. lib. 5. expressit; tum cerebro per consensum affecto ratione doloris, quum vel neruus punctus est, vel quum acres, mordaces, & venenati humores naturam permutant ac corrumpunt: vnde dolores Hippocr. etiam auctore excitantur, ex quibus propter sensus vehementiam conuulsio exoritur.

Conuulsioni autem ex inanitione sic medendum erit: primò instituatur victus ratio humectans, nutriatúrque æger sorbitionibus ex lacte amygdalino, hordeato, aut iure aliquo competenti. Paretur balneum in quo humectantia quædam & lenientia decocta sint, vt sunt capita & extremitates vervecū: item rad. althææ, maluarum, violarum & visci pomorum folia, quod (nisi hoc vulnus impedit) æger ingrediatur, vel saltē pars affecta foueatur. Deinde liniatur oleo visci pomorum & violarum, vel aliquo vnguento ex prædictis parato. Et quoniam hic affectus, si cōfirmatus sit, & cum neruorum siccitate, incurabilis Ga-

Conuulsio ex inanitione.

len.habetur lib. Meth.med. ſeptimo,ad præſtantiora remedia confugiendum eſt, nempe ad tincturam auri & balſami naturalis: nam ſi qua ſuperſit ſalutis ſpes,in illis duobus iam commemoratis conſiſtit.

Conuulſio ex plenitudine.

Quòd ſi conuulſio ex plenitudine fiat, curabitur victu tenui, primis ſaltem diebus exſiccante & calefaciente: vitanda tamen vini potio,quòd fluxiones proritet, & neruis noceat. Vini autem loco exhibendum hydromel maluaticum,aut aqua cinnamomi. Tum demum euacuatione partim à toto corpore, mittendo ſanguinem & commodè purgando:partim ab ea parte quæ conuellitur,quod fiet vnguentis Agrippæ, Aregonis & Marciati: oleis caſtorei, vulpis, lauri, & ſimilibus: quibus abundè repurgato corpore ceruix & vniuerſa ſpina, itémque affectus locus inungi poterit. Sed ſequentia mihi vtiliora videntur.

℞.axungiæ cerui,taxi,vrſi an. ℥.j. olei laurini ℥. j. s. olei vulpini,caſtor.terebin. iunip. lumbric. an. ℥.s.vnguent. Agrip. & Dialth. an. ℥. ij. terebinth. in aqua liliorum lotæ ℥.j. euphorbij ℈.j.cum modico ceræ fiat vnguentum:vel

℞. reſinæ, picis naualis an.℥.j. colophoniæ & ceræ nouæ an.℥. ij.olibani, maſtiches, ceruſæ an. ℥. s. ſalis nitri, ſang. draconis, terebinth.

binth.olei rof.falis ammoniaci, olei vitell.ouorum an.ʒ.ij. caphuræ.ʒ.j. matris perlarum ℥.j.carabes ʒ.j.s.magnetis ℥.s. vitrioli albi ʒ. ij. fiat emplastrum secundùm artem.

℞. balsami gummi elemi & hederæ an.℥. ij.oleorum ceræ,terebinthinæ,& iuniperi destillatorum modo chymico an. ℥. s. olei caryophyllorum & benioini an.℈. ij. misce, & fiat in formam linimenti, quo inungatur spina dorsi & pars affecta:vel

℞.balsami visci pomorum , hederæ & hypericonis an. ℥.ij. olei saluiæ & terebinthinæ an. ℥.j.olei iuniperi ℥. s.olei tartari fœtentis ʒ. iij. axungiæ taxi ℥. iij. misce:vtatur vt iam dictum est.

Interim vtatur sequentibus assumptis.

℞.aquarum lilij conuallij & iuniperi an.℥. j.olei succini ℈.s.fiat mixtura:vel

℞.aquæ cinnamomi & florum tiliæ an.℥.j. olei iuniperi per ebullitionem aquæ extracti guttas iiij. olei succini ℈. s. spiritus vitrioli guttas ij.fiat mixtura.

Porrò si conuulsio per sympathiam ratione doloris excitetur , dolor statim prædictis remediis in cap. de dolore erit leniendus. Quòd si ex virus acrimonia,&venenato morsu(quod istis vulneribus plerumque accidere solet) conuulsio efficiatur, ad ea quæ iam de venenatis vulneribus præscripsimus , occur-

Conuulsio per sympathiam.

rendum eſt. At ſi ex nerui punctura, aut inciſione morbus contingat, quod etiam vt plurimùm euenire vidi, non ratione ictus ſclopetici iam impreſſi (qui potiùs neruos ipſos contundit, quàm pungat, vel incidat) ſed Chirurgorum inſcitia, qui glandem vel extrahere vel aliqua inciſione vti nituntur, plerumque neruos vulnere tranſuerſo offendunt, vnde conuulſio exoritur: præſertim ſi illos attingunt qui ad muſculos perueniunt. Tunc enim, vt tam graui affectui occurratur, eligenda erunt illa medicamenta, quæ ſubſtantia tenui ad imum vſque nerui læſi penetrare poſſint, vt nos admonet Gal. in libro Artis med. quæque digerant, ac dolores mitigent. At è contrario quæ cruda & frigida ſunt, quæque obſtruunt & perſpirationem prohibent, vitanda ſunt. Idémque Galenus vetat vſum aquæ calidæ, tanquã neruis vulneratis aduerſiſſimæ, quòd illorum ſubſtãtia ex refrigerata concretáque humidiore materia cõſtet. Quæ quum eiuſmodi ſint, per ea quæ ſimul calefaciunt & humectant, reſoluitur ac putreſcit: qua ratione ipſis aduerſatur, quãuis alioqui reliquas phlegmonas valde mitiget: cuius rei quoſdam monitos eſſe velim, qui promiſcuè curandis hiſce vulneribus illo remedio hodie vtuntur. Quin potiùs oleum iaſminum ac præſertim ſabinum vetus vtiliſſimũ eſſe neruorum

uorum puncturis, scripsit Gal. lib. 6. Meth. med. Idem quoq; & terebinthinam & resinā approbauit, itémque sulphur viuum (quod omnino tenuiū partium esset) valde conductum illis vulneribus eodem libro sperauit: sed eò magis olea & terebinthinæ, & resinæ, & ceræ, & sulphuris & sabinæ (chymico modo extracta) proficiūt, quò illa tenuioris multò substantiæ destillatione redduntur: atque sic valentius exsiccare possunt, quod in puncturæ nerui curatione obseruandū esse scribit Galenus lib. 6. Meth. med. his verbis: Nerui vulnerati curatio medicamenta postulat, quę & tepidum calorem excitent, & valenter (sine molestia tamen) desiccare possint. Tum quæ ex substantiæ suæ natura, & trahēdi vim habeant, & tenuiū partium sint. Interim hoc vnum est obseruandū, robustis nempe corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora esse adhibenda. Hac igitur ratione sequens remedium commodè administratur.

℞. olei sulphuris terebinthinati, olei sabinæ & terebinthinæ an. ℥. ij. olei vitellorum ouorum ℥. s. misce, & applicetur calidè parti affectæ.

Aliud.

℞. olei butyri, resinæ an. ℥. ij. olei euphorbij destillati chymicè & olei baccarum iuniperi an. ℥. s. olei terebinthinæ ℥. j. s. olei vitel-

lorum ouorum ℥.j.misce.

At si morbus præscriptorum medicamentorum applicatione non vincatur, totus neruus erit præcidendus: prætereà enim nullus metus instat ex Gal. sententia, nisi quòd mutila particula manebit.

Lib. 6. meth. med.c.3.

De paralysi.

Paralysi siue neruorum resolutioni, quæ ex istis vulneribus plerumque etiam accidit, occurrendum & idonea victus ratione,& medicamentis tum assumptis,tum etiam admotis:vt fomentis,cataplasm.linimentis,vnguētis & similibus.Alij probát oleum iasminum, saluiæ,castorei,de lateribus, vulpinum & similia. Conferet autem plurimum,si sequentibus remediis chymicis æger vtatur.

℞.aquarum lilij conuallij & florum lauendulæ an.℥.iiij. fac cum his decoquatur sacch. ℔.s.ad perfectam coctionem:extra ignem adde olei succini flaui per descensum destillati & rectificati ℈.j. s. olei cinnamomi & essentiæ saluiæ an. ℈. s. fiant rotulæ, quibus æger sæpiùs vtatur.

Probatur autem pro topicis oleū sequens.

Oleum ad paralysin & contra-ctùras præcipuum.

℞. olei hypericonis ℔.j.terebinthinæ ℔.s. olei laurini ℥. iiij. olei spicæ ℥.j.s. granorum iuniperi ℔. s. castorei ℥. j. euphorbij ℥.ij.caryophyllorum, macis & nucis moscatæ,cinnamomi an.℥.j.s. florum lauendulæ,saluiæ & lilij

lilij conuallij an. m. ij. mastiches, myrrhæ, thuris an.℥.ij.mumię ℥.j.s.pingued.taxi ℥.iij. digerantur omnia per mensem in fimo, deinde distillentur in alembico æneo secundùm artem. Hoc oleo inungantur membra paralytica & contracta: est enim medicamentum efficacissimum.

De Syncope.

Syncope tanquam grauissimo & mortis finitimo affectui, cui præsertim isti vulnerati obnoxij sunt, aut ex immodica sanguinis profusione, aut ex vehementi cruciatu & dolore, subitò occurrendum: atque spiritus & vires concisæ refouendæ sunt, modico alimento dato interuallis, vt expressionibus, gelatina, distillatis, vino & aromaticis. Pulueres cordiales approbabantur vetustioribus ex margar. splend. ras. eboris, ex foliis auri & fragmentis pretiosorũ lapidum, qui exhibebantur cum vino aut syrupo conseruationis citri. Nos autem commodiùs vel tinctura auri & corallorum, vel essentiis illorum omnium lapidum vtendum esse censemus: quod ratione iam demõstrauimus in nostro lib. de Med. mineral. spagyr. prępar. in quo illorum etiam omnium præparationem docuimus.

De Gangræna & Sphacelo.

Varia symptomata ac vitia hisce vulneribus succedere scripsimus, quorum tamẽ non

aliud gangræna peius, aut magis deplorandum: quòd ſit corruptionis incipientis indicium quæ oritur ſecundùm Paulum, vel quia inflammatio non diſcutitur, neque in pus tranſmutatur: vel ſecundùm alios, quum humorum copia vt in magnis inflammationibus & ingenti obſtructione ex emplaſticorũ vſu, vt ſuprà annotauimus, quæ perſpirationem prohibet, atque venenata & maligna aliqua qualitate inſitus partis calor extinguitur & præfocatur: cuius etiam indicium magnum eſt ſanies.

lib. 4. c. 19.

Cui niſi quis præſentiſſimas adferat ſuppetias, metuendum eſt ne pars corruptione extincta & emortüa vicinas partes inuadat: & in mortificationem, quam ſphacelum aut ſyderationem dicunt, degeneret. Quæ percipitur quũ pars liuet aut nigreſſit: tumida, mollis, & cadauerofa apparet, idque ſine vllo arteriarum pulſu, nec dolore, nec ſenſu vllo: vt etiam ſine ſenſu doloris altè ſcalpellum adigi poſſit. Hanc ſyderatam & emortuam partem celerrimè amputare & reſecare radicitus aut proximè ſanam partem oportet: gangrænam autẽ rupta omni mora curare. Quod fiet corruptum ſanguinem copiosè ſcalpello ex affecta parte euacuando, & ea medicamenta, quæ putridis deſtinata ſunt, imponendo: vt ſcribit idem Paulus. Vulgus Chirurgorum

Signa ſphaceli.

rum post scarificationes, aut sectiones locum affectum aqua salsa, aut salso aceto abluit. Alij vnguento Ægyptiaco, quod Pharmacopolæ paratum habent, vtuntur. Quòd si iis remediis mali asperitas non remittatur, ad efficaciora, vt ad caustica & quæ crustam inducunt, vtpote ad trochiscos Andronis & arsenicum recurrunt: vel si necessitas id exigit, ferro corruptum à sano separant. Porro sequentia medicamenta gangrænis multùm conferunt. Primùm ex parte affecta sanguis corruptus educatur, & sequenti lotione abluatur.

℞. fuliginis ℥.iiij. mellis ℥. ij. aceti optimi ℔.j. decoquantur ad medias: vel

℞. succi raphani & chelidoniæ an. ℥.ij. olei mellis ℥.s. phlegmatis aluminis acidi ℥.iiij. salispetræ ʒ.ij. salis fuliginis ʒ.j.s. misce pro lotione: vel

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis an. ℥.iiij. aceti ℥.ij. puluer. rad. aristolochiæ ℥.j.s. salis tartari ℥.j. myrrhæ ℥.j.s. caphuræ ℥.s. bulliant omnia simul ad medias pro lauamento, quod reiteretur sæpiùs.

Aliud.

℞. tartari calcinati ad albedinem ℥. ij. cineris corticum ouorum & rad. aristoloch. vel sarmentorum an. ℥.j.s. salis nitri, caphuræ an. ℥. s. phlegmatis vitrioli & aluminis an. ℔. j.

bulliant ad medias & fiat capitellum, quo vtendum vt suprà, scarificata priùs affecta parte cui apponatur sequens ceratum.

℞. ceræ & picis naualis an. ℥. iij. liquoris myrrhæ ℥. ij. colophoniæ ℥. j. s. olei frumenti & ouorum an. ℥. s. fiat ceratum secundùm artem: vel

℞. mellis ℥. ij. croci martis croci veneris an. ℥. s. puluer. myrrhæ & aristoloch rotundæ an. ʒ. ij. caphuræ ʒ. j. s. phlegmatis vitrioli acidi an. ℥. iiij. decoquantur ad consistentiã vnguenti. adde mercur. præcipitati ℥. s. hoc inungantur ellychnia & turundæ: vel

℞. butyri arsenici fixi ℥. ij. mercur. præcipitati ℥. s. olei myrrhæ ʒ. iij. Excipiantur melle priùs loto cum succo chelidoniæ. Isto medicamento nullum efficacius aut valentius inueniri potest ad gangrænæ curationem, modò priùs totum venenum, atque aurã malignam, atram & fœtidam ex arsenico ademeris: quod fiet ipsius fixatione, vt docebitur in nostro Antidotario spagyrico. Nõ enim alioqui possum illorum comprobare sententiam, qui Arsenicum non præparatum ad gangrænæ curationem adhibendum censent, quum sit septicum & putrefaciens medicamentum, quódq; qualitate sua maligna & venenata, carnis quã attigerit substantiam corrumpat, & in putredinẽ cadauerosam deducat, quæ multò etiam dete-

deterior eſt, quàm ex gangræna. Quocirca ipſius vſus valde periculoſus (hæc pace multorum dixerim) niſi priùs, vt iam dictum eſt, rectè præparetur. Interim optimum erit, ſi ſuperponatur aliquod cataplaſma paratum ex farinis lupinorum, orobi, lentium & fabarum, quæ decoqui poterunt cum oxymelite, aut priore capitello. Quòd ſi hæc omnia medicamenta nihil prodeſſe, ſed iam in ſphacelum, ex prædictis ſignis, gangrænam degenerare percipias: mẽbrum ſic emortuum, ſi fieri poſſit, ita ocyſſimè abſcindendum eſt, vt nihil putridi prorſus relinquatur: quod nonnulli filo ex alumine plumæ confecto, & imbuto in oleo mercur. ſublimati (quod alij aquã inferorum nominant) ſine dolore præſtant. Alij autem ſerra, & tum demum ferro adurente & candenti vtuntur: ita enim ex Galeni conſilio, celeriter ſanguinis profluuium compeſcunt, putredinem arcent & partem affectam roborant. Ceſſante autem putredine & hæmorrhagia, medicamentis vtuntur cruſtam detrahentibus, vt macedonico, butyro & ſimilibus: atque tum demùm curatio reliquis vlceribus communis adhibenda eſt. Non interim prætermittenda eſt idonea victus ratio, tenuis & refrigerans, neque miſſio ſanguinis reuulſiua, aut medicamenta ſanguinem depurantia, ſi opus eſſe videatur: atque

illa, quæ cor (vitæ principium) tuentur à putrida & fœtida illa aura maligna, à parte affecta ſublata, ægroto exhibenda ſunt.

ANTIDOTARIVM SPAGYRICVM, SIVE, DE MEDICAMENTORVM

præparatione & compoſitione aduerſus ictus ſclopetarios.

VETVS & verum illud Comici verbum eſt: Homine imperito nihil quicquam iniuſtius: qui, niſi quod ipſe facit, nihil rectum putat: quod cùm in aliis artibus quamplurimis, tùm præſertim in ea, quam ſpagyricam appellamus, intueri licet. Videmus enim paſſim homines, neſcio quos, ſtulta & barbara quadam arrogantia præditos, qui remedia ex metallifodinis extracta ſtomachosè inſectantur: quæ tamen conſtat apud veteres Medicæ artis principes magno in pretio atque vſu fuiſſe: quemadmodum à nobis demonſtratum eſt in eo libro,

bro, quem de Medicamentorum ſpagyrica præparatione edidimus. Et quænam, rogo, huius ſiue iracundię, ſiue inſaniæ cauſſa eſt? quoniam (vt ipſimet fatentur) eorum præparationem ignorant. O fœlices artes, ſi de iis ſoli artifices iudicarent: vt Fabius olim dixiſſe fertur. Infœlices ergo, de quibus imperiti & inſcij tam temerè iudicium ferre non verentur: qui ne vnde quidem, aut cur Spagyrica hæc ars appelletur, vnquam intellexerunt: quam eruditi viri ex Græcis duobus verbis ſic nominarunt ἀπὸ τοῦ σπᾶν & ἀγείρειν: quòd per eã eliciatur, ac tum cogatur comprimatúrque ſubtilis quædam & ſpiritualis natura, in qua vis & effectus medicamenti præcipuè conſiſtit. Cuius rei ſumma & planè incomparabilis vtilitas, cùm in aliis multis morbis, tùm præcipuè in ſclopetariis vulneribus curandis cognoſci poteſt: quemadmodum, Deo volente, ſpero multò feliciùs poſthac compertum & exploratum iri, ex medicamentorum tùm vegetabilium, tùm animalium, & mineralium præparatione, aliiſque eſſentiis è Mercurio, Sulphure, Vitriolo, Arſenico, Marte, Venere, Saturno, & Lithargyro elicitis: itémque ex Antimonio, aliiſque id genus mineralibus, quàm è pingui & craſſo ſimplicium metallicorum corpore: cuius multum abeſt, vt vis tanta ſit (tametſi veteres eo ad vulnerum &

vlcerum curationem vſos eſſe, ſcripta illorum teſtentur) quanta ſpirituum, qui quaſi illorum animæ dici poſſunt. Verumtamen (dicet fortaſſe horũ obtrectatorum aliquis) cur non contenti ſumus iis medicamentis & remediis, quæ docta Antiquitas nobis per manus tradidit? quæ veteres illi artis noſtræ antiſtites, Hippocrates, Galenus & alij monimẽtis ſuis prodiderũt? cur nouas vias & prorſus inauditas quærimus, præſertim Pharmacopœis incognitas? Atqui, reſpondebit noſtrûm aliquis, vel vnicum illud Mercurij precipitati remedium (vt alia omittam) quo nuper admodũ vti in ſanandis ſclopetariis vulneribus, malignîſque aliis vlceribus cœperunt, huic illorum quæſtioni ſatisfacere, imò verò illorum imperitiam intolerabili arrogantia coniunctam coarguere poteſt. Quòd ſi auctoritas quæritur, tanti ſanè apud eruditos viros puto fore Geſnerum, Guinterium, Andernacum, Seuerinum (vt alios quàplurimos prætereaṁ) quanti obtrectatores iſtos: præſertim quum illorum ſummorum virorum eruditio, doctiſſimis ipſorum ſcriptis & monumentis ita teſtata ſit, vt iſti maledici magno ſibi honori tribuere debeant, ſi ſe illorum diſcipulos fateantur. Alia perfacile mihi foret argumenta proferre quamplurima, niſi tãtam iſtorum maleuolorum ineptiam animaduerterem,

terem, vt certè me pudeat: præſertim quum quorumdam libellos nouiſſimè diuulgatos intueor, in quibus extra propoſitum inſtitutæ tractationis, tá aliena infarciuntur, vt (quemadmodum vetus fert prouerbium) in léte vnguentum poſitum videatur. Quaſi verò ad inſtitutam de podagrę curatione tractationem, neſcio quæ inuectiuæ digreſſiones de rerum principiis, origine metallorum, & lapide philoſophico (qui ab ipſis moroſophicus nuncupatur) aliqua ex parte pertineant, & in re aliqua congruere videantur. Iterum igitur, iterúmque exclamare cogor: Fœlices artes, ſi de iis ſoli artifices iudicarent! Quàm diſſimile fuit multorum veterum conſilium! qui, ſi quid ipſi ignorabant, quod ab aliis ſciri etiam in longinquis regionibus audiſſent, nulli labori in illis inuiſendis parcebant. Plato diſcendi ea quę ignorabat cupiditate incenſus, in Ægyptum profectus eſt: poſt Tarentum ad Archytam: in reliquam Italiam, vt cæteros Philoſ. Pythagoreos audiret. Apollonius Tyaneus peragrauit Perſarum regionem, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna perluſtrauit. Poſteà delatus ad Brachmanas, Iarcham in ſella aurea de abditis rerum cauſſis, & arcanis naturæ myſteriis diſputantem audiuit. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldęos, Me-

dos, Assyrios, Arabas, Palæstinos, reuersus ad Alexandriam, profectus est in Æthiopiam, vt Gymnosophistas audiret, eorúmque arcanas & reconditas artes cōdisceret. Hæc sanè imitanda virtus, non horum ignauorum desidia: qui quum à focis patriis vix vnquam pedem mouerint, tamen hanc artem spagyricam improbant: neque maiorem vllum in peruestiganda veritate laborem suscipiendum putāt: quum tamen Ars illa miranda & recondita Naturæ arcana luculenter nobis patefaciat. Neque, meo iudicio, immeritò ab iis contemnuntur, qui multis suis periculis & peregrinationibus arcana illa Naturæ perscrutati sunt. Sed quænam, obsecro, illa stultitia est, interdicere nobis, ne aliis medicamentis vtamur, quàm quæ antiquis cognita fuere? Quasi verò Rhabarbarum, quo nullum hodie vsitatius medicamentum est, antiquis notum fuerit. Præterea quid est, quod nobis sulphureos & metallicos, venenatos (vt appellant) fœtores obiiciant, quorum olfactu, & aura spirante (hæc enim cōtumeliosa illorum verba sunt) exanimantur propemodum ij, qui horum Cyclopum antra subierunt. An verò calumniatoribus & sycophātis istis ignotum est, veteres quosque Medicos ex rebus fœtidissimis medicamenta quamplurima confecisse? veluti ex aurium sordibus, sudoribus cor-

corporum, menstruis muliebribus (horrendũ dictu) ex stercore humano, & diuersorum aliorum animalium, sputo, vrina, muscis, muribus, cinere ex capite bubonis, vngulis caprarum & asinorũ, vermibus ex arbore putrida, multorũ impetiginibus, quemadmodũ ex scriptis Galeni, Aëtij, Æginetæ, Dioscorid. Marcell. Plin. Serap. colligere licebit: vt ipsa quoque metallica prætercam, quibus ipsos vsos fuisse satis constat. Equidem quum apud me imperitorum istorum fastum considero, qui hanc metallicæ medicinæ partem (quam ipsi suo more contumeliosè Chymericam nominant) fastidiunt, atque propterea neque suis, neque aliorum quamplurimis morbis mederi possunt, venit mihi in mẽtem historiæ, ipsis fortassis notæ, de Heraclito Ephesio, qui quum Hydropisi affectus Medicorum artes aspernaretur, oblitum se bubulo fimo soli siccandum præbens, obdormiuit, atque ita à canibus laniatus est. Verùm hæc de nugatoribus & maledicis istis plus satis. Iam autem quodnam sit meum consilium, & quis in hoc tractatu scopus, exponendum est: nimirum vt apertè præscribam deinceps non ea quæ iã peruulgata, & (vt vulgò fertur) lippis ac tonsoribus nota sunt, ne illos imitari videar, qui farragines & rhapsodias scriptitant: sed viam atque methodum medicaméta

Gal. sim. 10. c. 1. 8. 9. 10. 12. 13. Aët. Tetr. 1. serm. 2. cap. 110. Ægin. lib. 7. Dioscor. lib. 2. ca. 90. Marcell. cap. 4. & 26. Plin. lib. 28. cap. 4. & 15. Sera sim. ca. 453. & 466.

arte ſpagyrica præparandi, quæ ad ſclopetarios ictus pertinent, quam pleriſque Medicis ac Chirurgis ignotam ſcio. Hócque ſyncerè teſtari poſſum, me duabus de cauſſis ad hoc adductum fuiſſe: nimirum ſtudio prouocandi doctiores, vt ſi habent meliora, proferãt: tum vt generi humano, ac præſertim patriæ meæ inſeruirẽ: cui (proh dolor) nimiùm nimiúmque his funeſtiſſimis & luctuoſiſſimis temporibus iſto medicamentorum genere opus eſt, quum tamdiu ciuilibus ac domeſticis bellis cruentetur. Verùm vt eorum occurram calumniis, qui clamitant, iſta remediorum genera non tantùm difficili & longa præparatione indigere, verumetiam tanti pretii eſſe, vt non facilè quiuis iis vti poſſit: de principio proponenda vulgaria & εὐπόριστα remedia putaui: pòſt ad ea deueniendum, quæ longè pluris facio: vt certè longè aliis præſtantiora ſunt, quemadmodum ex illorum præparatione cognoſcere licebit: quanquam etiam tenuiorum & gregariorum militum rationem habere inſtitui, ſeparatímque alia quæ ditioribus conferent, adſcribere.

MOnendi ergo Chirurgi erunt, vt, quum in caſtra proficiſcentur, hæc præparata ſecum afferant, quæ apud Pharmacopœos pleroſque reperiuntur.

Suppurantia.

Vnguen-

Vnguentum Baſilicum vtrumque.

Vnguentum Macedonicum.

Tetrapharmacum Galeni.

Vnguentum Reſumptiuum.

Emplaſtrum de mucilaginibus, quod diſſolui poterit cum oleo oliuarum, ſi opus ſit.

Diachylon ſimplex & compoſitum.

Detergentia.

Vnguentum Diapompholygos Nicolai.

Vnguentum viride Andromachi.

Emplaſtrum diuinum ſolutum cum oleo roſato.

Vnguentum Apoſtolicum Auicennæ.

Vnguentum Ægyptiacum eiuſdem.

Sarcotica.

Vnguentum Aureum.

Vnguentum Ceraſeos Meſuæ vtrumque.

Emplaſtra de gratia Dei & de Ianua.

Cicatricem inducentia.

Vnguentum de Minio.

Deſiccatiuum rubrum.

Emplaſtrum de Ceruſa.

Venenum attrahentia & res extraneas.

Vnguentum fuſcum Nicolai.

Ad ambuſta.

Vnguenta magiſtralia Medicorum Florentinorum à VVeckero deſcripta.

Vnguentum de calce viua.

Repellentia & astringentia.

Vnguentum de bolo commune.

Vnguentum Rosatum Mesuæ.

Ἐπίθεμα. VEL ad prædictas intentiones componi poterunt medicamenta, quæ non alia egent præparatione, quàm vulgari.

Ἐκπυντικὰ, *siue suppurantia.*

℞. butyri recentis & olei oliuarum an. ℥. ij. farinæ tritici suo furfure expurgatæ ℥.s. aquæ communis ℥.iiij. decoquantur: vel

℞. foliorum tussilag. & maluarum an. m. ij. coquantur sub cineribus, & cum butyro permisceantur: vel

℞. succi radicum liliorum, coctarum priùs sub cineribus ℥. iiij. axung. gall. vel anseris, vel porci ℥. ij. cum oleo lini, vel oliuarum, vitello oui, & tantillo ceræ fiat vnguentum.

Detergentia.

℞. mellis ℥. iij. farinæ fabarum & hordei an. ʒ. ij. decoquantur cum vino ad consistentiam vnguenti: vel

℞. foliorum plantag. & apij an. m. j. rosarũ rubrarum p. ij. vini rubri ℥. viij. decoquantur ad medias: colaturæ dissolue sacchari rubri ℥. ij. terebinth. ℥. j. farinæ lupinorum & orobi an. ʒ. j. aloës, myrrhæ an. ʒ. s. decoquantur rursus, & addendo ceræ quantitatem suff. reducantur in formam vnguenti: vel

℞. succi plantag. & agrimoniæ an. ℥. ij. mel-

lis

lis rosati ℥. iiij. rad. iridis & farinæ fabarum an.℥.s. permisce sub finem terebinthinæ ℥.j. fiat vnguentum.

Sarcotica.

℞.mannæ, thuris an.ʒ.ij. farinæ fœnigræci & orobi an. ʒ. j. excipiantur melle & oui luteo:vel

℞. sarcocollæ in lacte solutæ ʒ. iij. mastiches, olibani an.ʒ.j. picis liquidæ & terebinthinæ an.℥.j.misce pro vnguento.

Επουλωτικά.

℞.cretæ albæ ℥.ij. cineris corij adusti ʒ.iij. excipiantur oleo rosato:vel

℞.calcis viuæ, toties in aqua lotæ, dum omni destituatur acrimonia ℥. ij. terræ Armenæ ℥.j.excipiantur myrtillorum oleo.

Ex plumbo vsto, stibio vsto, cadmia, pompholyge, parari poterunt etiam medicamenta ad id accommodatissima.

Ad venenata vulnera.

℞. succi anagal.idis purpureæ & cyclaminis an.℥.j.sulphuris viui, mixti cum saliua hominis ʒ.s.misce:vel

℞. lithargyri ℥.ij. galbani ℥. s. picis Græcæ & terebinthinæ an. ℥. ij. olei quantum suff.vel

℞. olei ℥. iiij. sagapeni, mumiæ & succini an.ʒ.iij.thuris, mastiches an.ʒ.j.terræ sigillatę optimę &corall.rubr.an.ʒ.j.picis ℥.ij.cerę

quod ſatis ſit ad fingendum vnguentum:vel

℞. cepas duas,folior.vincæ peruincæ, ſcabioſæ,ricini an.m.j. decoquantur ſub cineribus.adde theriacæ ℥.s. & cum terebinth. fiat vnguentum.

Ad ambuſta.

℞. ſucci cepæ ſub cineribus coctæ ℥.ij. olei nucum ℥.j.miſce:vel

℞.foliorum hederæ nigræ cum aqua plantag.contuſorum m.ij.olei ℔.j. coquátur cum ℥.iiij.vini albi ad illius conſumptionem : adde ſub finem ceræ quantum ſufficit, vt fiat linimentum.

℞.laridi ad flammam liquati,& ſuccis betæ & rutæ excepti ℥.ij.cremoris lactis ℥.j.mucilag.ſem. cydoniorum & tragacanthæ an.℥.s.miſce.

Repellentia,& ſanguinem cohibentia.

℞. ſucci foliorum caprifolij & foliorum quercus an.℥.j. roſarum rubr.ʒ.j.boli Armenæ & ſang. draconis an. ʒ. ij. olei roſati ℥. iij. ceræ quantum ſufficit:vel

℞. pulpæ pomorum decoctorum in lacte ℥.iij.mucilag.ſem.pſyllij & cydoniorum an. ℥.s. ſucci burſæ paſtoris & polygoni an. ℥. j. acaciæ & ſanguinis draconis an.ʒ.iij. terræ ſigillatæ ℥.s. olei myrtillorum ℥.iiij.ceræ albæ q.ſuff.vt fiat vnguentum.

Porrò

PORrò quæ ſequuntur remedia pharmacopolis noſtris non ita admodum vſitata ſunt, neque Chirurgis nota: vulneribus tamẽ ſclopetariis, cæteriſque omnibus commodiſſima, quorum idoneam præparationem ars Spagyrica partim demonſtrat.

Suppurantia.

℞. rad. althææ & liliorum an. ℥. iiij. betæ cum rad. m. j. butyri recentis ℔. s. lumbricorũ vino præparatorum ℥. iij. vitellos ouorum 12. medullæ vituli & terebinth. an. ℥. v. olei oliuarum depurati à fæcibus ℔. j. contuſis quæ contundi debent, ac ritè omnibus mixtis digerantur in fimo calido per mẽſem: pòſt prelo exprimantur, ac igne cinerum coquantur ad vnguenti conſiſtentiam: vel

℞. ſucci herbarum tuſſilag. & oxalidis an. ℥. iij. caricas pingues 20. thuris ℥. ij. reſinæ laric. ℥. j. s. axung. anſer. gall. an. ℥. ij. butyri recentis ℔. s. olei viſci pomorum compoſ. ℔. j. mixtis omnibus decoquantur in duplici vaſe, luto ſapientiæ obducto, per ſex horas igne mediocri: calidè percolentur, & rurſus ſolis radiis exponantur vel coquantur ad idoneam conſiſtentiam. Hæc celeriter pus mouent, atque anodyna ſunt medicamenta, vulneribúſque ſclopetariis accommodatiſſima.

Detergentia.

℞. ſucci centaurij & chelidonij an. ℥. iiij.

mellis ℥.iij. florum verbaſci p.ij.thuris, myrrhæ, maſtiches an.℥.s. olei terebinthinæ ℥.vj. vini albi generoſiſſimi ℔.j. putrefiant in fimo calido, & coquantur vt ſuprà ad vini & ſuccorum conſumptionem, igne cinerum, donec reducantur in formam vnguenti. adde pro ℥.j.huius vnguenti ʒ.j.pręcipitati mercur.dulc. ſi maiore deterſione opus ſit: vel

℞. viſci herbarum ſaniculæ, pyrolæ, ariſtoloch. & vincæ peruincæ an. ℥. ij. terebinthinæ lotæ ℥. iiij. croci veneris ℥. s. balſami tartari ʒ.ij. ſulphuris antimonij ʒ.j. s. imponantur igni cinerum, dum vnguenti cõſiſtentiam acquirant.

Sarcotica.

℞. mucilag. ſem. fœnigræci ℥.ij. viſci herbarum cynogloſſi, perſicariæ, conſolidæ maioris an.℥.j.s. olei thuris, & myrrhæ an.ʒ.iij. olei hyperic. ſimp.℥.ij.tereb. lotę vino albo ℥.ij. ſtent ad ſolem, vel ad calorem cinerum, donec incraſſeſcant.

Vnguentum de Pæto.

℞. ſucci pæti ℔.j.terebinthinæ ℥.v.olei hyperici compoſ.℥.viij.vini albi generoſſ. ℔.s. digerantur per viij. dies, pòſt decoquantur ad vini conſumptionem: tum demum adde colophoniæ, ceræ an.℥.iij. mumiæ, carabes, an.ʒ.ij. liquefiant rurſus ad ignem, & fiat vnguentum, vt artis eſt: vel

℞. viſci

℞. visci herbarum pæti & consol. maior an. ℥. iiij. olei terebinth. ℔. j. florum hyperici & verbasci an. m. ij. pomorum vlmi ℥. iij. acinorum popul. arb. ℥. iiij. spiritus vini ℔. j. s. digerantur in fimo equino, vel relinquantur in cal. hypocaust. in vase vitreo optimè clauso per mensem integrum, deinde exprimantur & colétur: adde thuris, mastiches, myrrhæ an. ℥. ij. sang. draconis ℥. s. mumiæ ʒ. vj. terebint. ℔. s. benioini ℥. j. circulentur simul in pelicano octo dierum spatio, deinde moderato calore destilletur vini spiritus, & remanebit in fundo pretiosus balsamus.

Aliud nostræ descriptionis.

Ἐπουλωτικά, siue cicatricem inducentia.

℞. aluminis vsti ℥. j. cretæ vitrioli ʒ. iij. croci Martis, croci Veneris an. ʒ. ij misce, fiat puluis, quo vti poteris per se, vel excipiatur melle: vel

℞. boli Armenæ nostro modo præparatæ ʒ. ij. calcis corticum ouorum ℥. s. succi prunorum immaturorum ℥. iij. decoquantur igne lento ad perfectam consistentiam.

Ad Venena.

℞. olei carabes & terebinth. an. ℥. j. olei iuniperi ʒ. ij. seminis vrticæ & rad. gentianę an. ʒ. ij. olei sulphuris vitriolati ʒ. j. s. coral. rubr. ʒ. j. misce: vel

℞. succi pentaphyll. scabiosæ & rutæ an.

℥.ij.olei ſulphuris rubei ℥.j.olei myrrhæ ʒ.ij. colophoniæ & gummi hederæ an.ʒ.vj. miſce pro vnguento.

Ad Ambuſta.

℞. lardi liquefacti & aqua ſolani excepti ℥.ij.olei Saturni ℥.s. miſce:vel

℞. viſci rad.hyoſcyami & florum papaueris rubr.an.℥.j.ſaliſpetræ ʒ.j.mucylag. ſeminis cydoniorum ʒ. iij. cum oleo caphuræ fiat linimentum.

Repellentia & ſanguinem cohibentia.

℞.boli Armenę ſpagyrico modo præparatæ ℥.ij.croci Martis,croci Veneris an. ℥.j. Excipiantur oleo roſato:vel

℞. colcotharis dulcificati , cineris ranarum aduſtarum an.℥.s. Excipiantur oui albumine.

Quamplurima alia parantur remedia ad eaſdem ſuperiores intentiones , quorum iam formulas propriis quibuſque locis deſcripſimus,quę iudicio periti Chirurgi committo, vt his prudenter , atque vt morbi & affectarum partium ratio poſtulabit, vtatur. Reſtat vt de potionibus vulnerariis loquamur, antequam medicamẽtorum pręparationem doceamus.

De

De potionibus vulnerarijs.

POTIONES istæ vulnerariæ quamuis humores per inferiora non depellant, valent tamen ad vulnera expurganda: quandoquidem superfluos humores & sanguinem ab omnibus sordibus expurgant, ac mira qua pollent facultate & confracta ossa consolidant, & læsis ex vulnere neruis medentur, ac Naturæ opem ferendo tandem vulnera illa carne replent, & cicatrice, nullo adhibito alio remedio, obducunt. Quum autem ex illarum potionum vsu mirandos ac propè incredibiles effectus præsertim in Germania viderim etiã ad desperatorum vlcerum curationem, commodissimum fore non prætermittendam illarum mentionem existimaui: idque eò magis quia vsum illarum scio antiquitus probatum fuisse, nunc autem Medicorum negligentia propè obsoleuisse. Quinetiam compertum habeo illas non solùm medicamentorum, sed & alimentorum loco assumi: atque symptomatis, omnibúsque incommodis quibus vulnera obnoxia sunt, occurrere. Simplicia autem ex quibus parantur, sunt hæc,

Cyclaminus.
Consolida maior.
Consolida media, quam Sophiam nonnulli vocant.
Sabina.

Verbena.	*Aristolochia.*
Serpentaria.	*Veronica.*
Persicaria.	*Agrimonia.*
Artemisia.	*Pyrola.*
Lilium conuallium.	*Sperma ceti.*
Zedoaria.	*Cancri fluuiatiles.*
Galanga.	*Nux vomica.*
Vinca peruinca.	*Astaci.*
Centaurium.	*Mumia.*
Ophioglosson.	*Macis.*
Betonica.	*Bolus Armena.*

Horum ſimplicium vim omnẽ multò meliùs quàm vt vulgus ſolet, elicies, ſi vel in dolium albo muſto plenum ea iniicias, vt per duos menſes digerantur: vel ſi diſſectas minutatim virides herbas, aut illarum expreſſum ſuccum in pelicanum cæcúmve alembicum imponas, vt in baln. m. per tres aut quatuor dies circulentur. Vltimus enim hic modus illis conuenit, quibus vſus vini interdictus eſt, præſertim ſi vulnus in capite acceperint. Deſtillatæ etiam ex ipſis aquæ proderunt, ſi vel per ſe quotidie manè & veſperi (doſi & modo cõuenienti) aſſumantur: vel ſi vnà cum iis vinum album (ſi fortè vulneratis id conceditur) diluatur. Sequuntur autem vulnerariarum potionum formulæ.

Vulnerariæ potiones primis

℞. conſolidæ vtriuſque, veronicæ, cyclamini an.m.j. aſtachos expurgatos, nu.iiij. vini albi

albi menſuras ij. circulentur in balneo per triduum. Colaturæ exhibe cochlear vnum manè: vel

ſeptem diebus exhibendæ.

℞. oculorum cancri puluerat. ℥. s. mumiæ ʒ.ij. boli Armenæ ʒ.j.s. herbarum agrimoniæ, ophiogloſſi, veronicæ, & cyclamini an. m.j. ſpermatis ceti ʒ. j. temperentur in vino albo per noctem in baln. m. Capiat huius cochlearia duo manè & veſperi, ſi opus ſit. Inflammationes plurimùm arcent, atque ambuſtis cõueniunt.

℞. macis, oculorum cancri, zedoariæ an. ʒ. iij. mumiæ, galangæ minoris an. ʒ.ij. nucis vomicæ ʒ.j.s. Craſſiuſculè contuſa imponantur in vas vitreum, affundendo vini albi menſ.j. s. macerentur lentiſſimo calore per biduum. Doſis eſt cochlear vnum manè, & veſperi tantundem. Huius potionis vis tanta eſt, vt laudari vix ſatis poſſit.

Potiones dãdæ reliquis morbi temporibus.

℞. florum vincæ peruincæ, & lilij conuallij an. pugil.j. galangæ, zedoariæ an. ʒ.ij. mumiæ & boli Armenæ veræ an. ʒ.j. ſpermatis ceti ʒ. s. vini albi menſuras ij. digerantur ac circulentur in bal. m. per quatuor dies. Doſis eſt cochlear vnum manè & veſperi.

Potio venenatis vulneribus ſclopetariis conueniens.

℞. ariſtolochiæ, cyclamini, ſerpentariæ & conſolidæ vtriuſque, geranij an. m.j. ſabinæ m. ſ. macis, zedoariæ & oculorum cancri an. ℥. s. mumiæ & galangæ minoris an. ʒ.j.s. Con-

Potio vulneraria in fracto oſſe ab ictu ſclopetario.

quassatæ ac minutatim concisæ herbæ, & reliqua in puluerem crassiusculum redacta coquantur in duplici vase horis quatuor cum mensura j. vini: vtatur manè & vesperi. Solum hoc remedium multò commodius est, quàm tot ferulæ quibus nonnulli excrucientur.

Potio vulneraria Cephalica. ℞. florum lilij conuallij & betonicæ an. p. j. galágæ, macis an. ʒ. iij. persicar. chelidon. vincæ peruincæ, veronicæ & centaur. an. m. s. Macerentur vt suprà, & ad vsum reseruentur.

Potio pector. vulneraria. ℞. succi verbenæ, betonicæ, veronicæ an. ℥. ij. aquæ cinnam. ℔. j. macerentur.

Potio inferioris ventris vulneribus conducens. ℞. boli Armenæ ℥. s. consolidæ vtriusque an. m. j. galang. ʒ. ij. temperentur cum vino vt suprà & ad vsus seruentur.

Variæ ex suprascriptis simplicibus poterunt parari potionum descriptiones, quas periti Medici iudicio relinquendas censui: hoc vnum tamen adiũgam, ipsarum vsum quamplurimas tum ad vulnera sclopetaria, tum ad phagedænam, cancrum, & omnia maligna ac desperata vlcera opportunitates habere. Ex quibus omnibus multò etiam maiorem vtilitatem Medicus percipiet, si potiones præparandas curet cum vulnerariorum simplicium essentia spagyricè extracta, quod iam alibi docuimus.

Elen-

Elenchus medicamentorum Spagyricorum.

QVONIAM autem deinceps restat, vt eorũ simplicium, quæ ad vulnerum sclopetariorum curationem pertinent, præparationẽ Spagyricá describamus, eadem vtemur methodo, qua iá superiùs vsi sumus, quò tractatio hæc nostra planior sit.

Suppurantia sunt igitur & Anodyna,
- Oleum ouorum.
- Oleum butyri.
- Oleum resinæ.
- Ol. visci pomorum compos.
- Oleum hyperici simpl.
- Olea omnium axung.

Detergentia,
- Oleum myrrhæ.
- Oleum mastiches.
- Oleum terebinthinæ.
- Oleum mellis.
- Viscus centaurij.
- Viscus vincæ peruincæ.
- Viscus aristolochiæ.
- Sal fæcum aceti.
- Balsamus martis.
- Crocus Veneris.
- Mercur. præcipitatus vulgaris.
- Mercur. præcip. dulcific.
- Oleum guaiaci.
- Balsamus veneris.

Balſamus Saturni.
Balſamus tartari.

Sarcotica.
- Balſamus hyperici.
- Oleum thuris.
- Oleum ſarcocollæ.
- Ol. mannæ.
- Viſcus conſolidæ vtriuſque.
- Viſcus cynogloſſi.

Epulotica.
- Calx teſtarum ouorum.
- Calx teſtarum limacum.
- Bolus armena præparata.
- Alumen aduſtum & pręparatum.
- Crocus martis.
- Creta vitrioli flaua.
- Ol. ſalis tartari. } quæ etiam cicatrices decorant.
- Ol. talci. }

Repellentia & ſanguinẽ cohibentia.
- Oleum viſci pomorum ſimplex.
- Oleum Martis.
- Crocus Martis.
- Crocus Veneris.
- Colcothar ſimplex.
- Colcothar dulcificatum.
- Bolus Armena præparata.
- Calx teſtarum ouorum.
- Calx teſtarum limacum.

Butyrum arſenici fixum.
Præcipitatus dulcificatus.

Bal-

Ad venena.
- Balſamus tartari.
- Oleum Mercur. corporale.
- Oleum antimonij.
- Oleum ſulphuris vitriolatum.

Ad ambuſta.
- Oleum ouorum.
- Oleum lardi.
- Oleum butyri.
- Aqua gammarorum.
- Aqua ſpermatis ranarum.
- Aqua florum papauer. rubri.
- Viſcus rad. hyoſcyami.
- Oleum Saturni, eiúſque ſal.
- Oleum Lithargyri.

Attrahentia.
- Viſcus ariſtolochiæ.
- Viſcus corticis med. tiliæ.
- Succinum præparatum.
- Magnes præparatus.

Oſſibus corruptis,
- Oleum myrrhæ.
- Ol. caryophyllorum.
- Oleum tartari fœtens.
- Oleum vitrioli.
- Ol. ſulphuris ſimplex.
- Oleum ſulph. vitriolatum.
- Oleum antimonij.
- Sulphur rubicundũ Antim.
- Oleum ſalis.
- Oleum Mercur. ſublimati.

Sunt rurſus illorũ ſimpliciũ ſingula, quæ ſingulis partibus vulneratis, cõducũt: vt

- Neruis vulneratis,
  - Oleum ceræ.
  - Oleum iuniperi.
  - Oleum euphorbij.
  - Oleum ouorum.
  - Oleum terebinthinæ.
  - Oleum ſulphuris terebinth.
- Carni putridæ ac corruptæ,
  - Sal fuliginis.
  - Sal vrinæ.
  - Sal tartari.
  - Sal mellis.
  - Oleum frumenti.
  - Oleum mellis.
  - Oleum ſulph. acidum.
  - Phlegma vitrioli acidum.
  - Phlegma aluminis acidum.
  - Balſamus Martis.
  - Balſamus Veneris.
  - Balſamus Mercurij.
  - Balſamus tartari.

At quoniam nobilium partium ſemper habenda ratio eſt, in quarum actione vita conſiſtit, ſunt etiam nonnulla quæ exhibita ipſas tueri poſſunt.

- Cerebrum,
  - Oleum ſuccini.
  - Oleum ſaluiæ.
  - Oleum caryophyllorum.
  - Spiritus vitrioli.

Robu-

Roborãt enim { Cor, { Aurum vitæ. / Tinctura auri. / Essentia margaritarum.
Hepar, { Tinctura Balſ.natural. / Tinctura corallorum. / Oleum Martis.

MEDICAMENTORVM *proximè enumeratorum Spagyrica præparatio.*

FÆx vini crudúmve Tartarum in puluerem redactum imponatur in retortam vitream aut terreá cum ſuo recipiente : ſubiiciatur ignis per gradus, qualis ad aquá fortem conficiendam adhibetur. Producet magnam copiam ſpirituum alborum, qui & in aquam & in oleum craſſum ac fœtens conuertuntur. Separetur oleum illud per infundibulum, atque ad vſum referuetur. *Oleum Tartari fœtens.*

POrrò tartari ſalem extrahes ex fæcibus (quas caput mortuum appellant) in retorta relictis, eáſque in aqua calida diſſolues: diſſolutum totum poſteà bis térve filtrabis. Tum eundem coagula ad ignem per euaporationem aquę. Ita remanebit ſal in fundo vaſis, qué ſi rurſus diſſoluas & coagules, ſic expurgabis, vt cryſtallinus euadat. *Sal Tartari.*

Oleum Tartari.

Hunc cryſtallinum ſalem ſi vitro imponas, & in cella vinaria alióve humido loco colloces, intra perpaucos dies in oleum reſoluetur limpidum & ad faciei maculas & vlcera detergenda præſtantiſſimum.

Balſamus Tartari.

℞. Tartari crudi ℔. ij. ſalis petræ, ſalis fuliginis, & fæcum aceti an. ℥. iiij. calcis viuæ ℥. vj. Omnia minutiſſimè contuſa iniiciantur in vas non vitreatum, ac ritè obturatum. Calcinentur xij. horarum ſpatio: calcinata ſoluantur in calida, ac per filtrum deſtillentur, pòſt coagulentur, & deinceps calcinentur; ter denique calcinationes, ſolutiones, & coagulationes fiant. Tum iniiciantur omnia in alembicum, ſimúlque acetum deſtillatum infundatur, vt digitos quatuor ſupernatet. Deſtilletur acetum in Balneo mar. ac liquor dulcis emanabit. Tum infunde iterum acetum vt deſtilletur, ídque tamdiu dum non ampliùs ſit dulce, ſed acidum fiat, & quale priùs infudiſti, per alembicum efferatur. Tum omnia valido igne deſtillato per retortam: & prodibit oleum feruidiſſimum, cuius vix ſatis prædicari vtilitas poſſit.

Hoc eodem modo, ſi voles, totum ſalem tartari per alembicum pelles: ex quo præſtátiſſimum & ſalúberrimum oleum efficies.

Oleum aceti.

DEſtillato aceto per alembicum reſident fæces ipſius in fundo vaſis: quæ priùs

igne violentiſſimo exſiccatæ, ſi pellantur per retortam, exibit oleum rubicundiſſimum & acerrimum. Quòd ſi rurſus caput mortuum diſſoluas in calida, filtres, & coagules, ſubſidebit ſal aceti ad phagedęnica omnia accommodatiſſimus.

Sal aceti.

FVligo in tenuem pollinem redacta, diſſoluatur in aceto deſtillato, in Balneo: ſeparato toto menſtruo, quod in fundo ſubſidebit, denuò diſſolues, deinde coagulabis: idque tamdiu donec in ſalem cádidiſſimum abeat: qui in humido ſoluetur in oleum ad gangrænam, & quæuis maligna vlcera curanda opportuniſſimum.

Sal fuliginis.

BOlus Armena in puluerem tenuiſſimum redacta, diſſoluatur in phlegmate acido Aluminis: tum ſeparetur phlegma per Bal. & aliud ſuperaffundatur. Id ter facito. Tum Bolus in oleum perpingue conuertitur: quod igne lentiſſimo exſiccetur, & in puluerem reducatur ad cohibendum ſanguinem vndecumque prorumpentem aptiſſimum.

Boli Armenæ præp.

R. Caryophyllorum pulueratorum ℔.j. aquæ ſimpl. vel quod melius eſt aquæ vitæ ℔.vj. Infundantur in vas vitreum ad digerendum in bal. vel fimo per quatuor dies: pòſt appoſito roſtrato alembico cum ſuo refrigerio deſtillentur ex artis præſcripto: oleũ autem ab aqua ſeparetur per infundibulum,

Olea aromatũ, lacrymarũ, lignorũ & gummi.

& ad vſus ſeruetur. Eadem methodo elicies olea Saluiæ, Iuniperi, Succini, Terebinthinæ, Myrrhæ, Thuris, Sarcocollæ, Maſtiches, Euphorbij. Aliam & præſtantiorem olea eliciendi, ex iam enumeratis, inuenies methodum in lib. quem de medicament. Spagyr. præparatione conſcripſimus.

Oleũ frumenti. FRumentum in retortam impoſitum cum Spiritu vini digeratur per octo dies: tum demum igne violento pellatur. Quod deſtillatum eſt, capiti mortuo reddatur, denuò digeratur ac deſtilletur. Id ſi ter iteraueris, prodibit oleum præſtantiſſimum ad gangrænam & carcinomata.

Balſamus Hypericonis ſimplex. R. florum Hyperici minutatim conciſorum ℔.ij. olei terebinth. ℔.j. vitellos ouorum xx. aquæ vitæ ℔. s. mixtis omnibus putrefiant in fimo calenti per menſem integrum: pòſt exprimantur & ponantur ad ſolem per duos menſes.

Balſamus viſci pomorũ. Balſamus viſci pomorum eadem methodo fiet: vel cum oleo oliuarum priùs depurato in Balneo.

Balſamus Hyperici cõpoſitus. R. florum hyperici ℔. j. viſci rad. ſymph. maior. ℥. iiij. florum chamæmeli, verbaſci an. pug. ij. olei ouorum & terebinthinæ an. ℔. s. aquæ vitæ ℔. j. thuris, myrrhæ, maſtiches, mumiæ an. ℥. ij. ſacchari rubri ℥. vj. putrefiãt ſimul in vaſe accuratè occluſo in fimo

per

per mensem: deinde exprimantur & circulentur in Bal. per triduum: tum dentum lentissimo calore decoquantur ab Balsami consistentiam.

Balsamus visci pomorum compositus.

R foliorum visci pomorũ minutatim cõcisorum ℔. ij. iniice in matratium vitreum, addendo acinorum populi arboris ℔. s. olei axungiæ taxi, & butyri an. ℥. iiij. terebinthinæ ℥. vj. olei lumbricorum ℔. ij. s. vini albi generosi ℔. ij. digerantur omnia rectè occlusa in fimo calidissimo per duos menses: post prelo exprimantur, tum circulentur, & ad ignem lentissimum decoquantur ad liquorum consumptionem. Ad dolores sedandos nullum præstantius inueniri medicamentum potest.

Ex herbis, viscus vt extrahatur.

SVccum foliorum & rad. herbarum purificabis, donec clarescat: ipsi affunde tantumdem aquæ vitæ, & digerãtur in Bal. in vase vitreo per quindecim dies: deinde separata aqua per destillationem remanet in fundo herbarum viscus.

Alia methodus.

Vel, folia & rad. herbarum mergantur in aqua communi filtrata, aut, quod melius est, in vino albo, per octo dies: deinde per triduum lento igne subiecto bulliant: pòst exprimantur & decoquantur igne lento, donec spissitudinem mellis acquirant, quam viscum nominamus. Hac methodo ex con-

ſolida vtraque, cynogloſſo centaurea, vinca-peruinca, ariſtolochia, rad. hyoſcyami, & cort. med. tiliæ viſcum elicies ad præſcripta vtiliſſimum.

Ex floribus papauer. rubr. vel ipſorũ ſucco, aquam per alembicum elicies ad refrigerandum aptiſſimam.

Sal vrinæ.

SAl vrinæ humanæ ſummam ad detergendum vim habet. Conficitur autem ſic: primùm vrina filtranda eſt, tum coagulanda, pòſt cum aceto deſtill. diſſoluenda atque iterum coagulanda. Nam ter aut quater hæc iteranda ſunt.

Oleum ceræ.

LIquefiat ad ignem cera, & decoquatur cum vino ad conſumptionẽ ipſius: idque tamdiu donec nullos crepitus ampliùs edat, Huius ſic præparatæ ceræ cape ℔.j. aluminis calcinati ℔.s. fol. ſaluiæ m.j. Iniiciantur omnia in alembicum cupreum, cui receptaculum ſit ſubiectum, & deſtillentur igne mediocri. Prodibit primò craſſiuſculum oleum, quod rurſus deſtillandum eſt vt anteà, idque ter iterandum: atque ita fit oleum ceræ præſtantiſſimum ad omnes neruorum affectus. Eodem modo ex reſina, & pice oleum conficitur.

Aqua & oleum mellis.

EX melle in vitreum alembicum impoſito aquam eximiam primùm elicies per Bal. Pòſt capiti mortuo, aut fæcibus relictis are-

arenam vel ſilices calcinatos addes, ne regurgitet materia, quàm per retortã vitream pelles, ſubiiciendo ignem per gradus : ita deſtillabit oleum pellucidum & flaueſcens ſimul cum oleo craſſo & impuro. Omnia digerantur per quatuor aut quinque dies: pòſt rurſus deſtillentur per alembicum intra arenam, manabítque oleum purum & rubicundum aquæ ſuæ ſupernatans. Hæc aqua acidiſſima eſt propè ad inſtar aceti deſtillati: & plurimùm aduerſus gangrænam conducit. Oleum autem quod inſtar aquæ vitæ ardet, vires habet admirandas, præſertim ſi per dies aliquot circuletur cum vini ſpiritu. Separato enim illo poſteà, remanet oleum dulce & gratiſſimi ſaporis, vulneribus ſclopetariis & phagedænicis vlceribus plurimùm conducens.

Ex fæcibus quæ remanſerint, igne reuerberij piùs calcinatis , extrahitur ſal cum aqua propria, vel communi, ſoluendo, filtrando, & coagulando: ídque ter. Putridis omnibus vlceribus confert. Hunc ſalẽ cum oleo proprio & adurẽte ex artis præſcripto commiſcebis, atque inde maiorem, quàm dictu fas eſt, opportunitatem auferes.

Sal mellis.

℞. mellis à ſua cera non ſeparati ℔. ij. tartari in puluerem redacti ℔. j. putrefiant ſimul in fimo quindecim dierum ſpatio, & deſtillentur per retortam. Emanabit primò aqua

Aliud mellis oleum præſtantiſſimũ.

candida, tum flauescens. Hanc redde capiti mortuo & putrefiant rursus per quindecim dies. Pôst depelle iterum per retortam, ídque ter facito: ac tum oleum mellis præstantissimum consequêris.

Oleum butyri & laridi. BVtyrum priùs in vino albo liquefactum iniiciatur in alembicum, subiiciatúrque ignis mediocris. Destillabit oleum valde anodynum. Ex ℔.j. habebis vncias x. Sic facies oleum laridi & axungiarum omnium.

Oleũ ex luteis ouorum. LVtea ouorum centum priùs cocta iniice in cucurbitam: subiice ignẽ per gradus. Primò aqua exibit, pòst oleum flauescens aquæ supernatás, postremò oleum crassiusculum. Aqua maculis omnibus prodest: olea autem doloribus sedandis conferunt.

Cancrorũ aqua. CAncri aut Gammari bulliant cum aqua semperuiui maioris in vase duplici accuratè occluso per diem integrum: pòst destillentur igne subiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo: tum demum reseruetur. Inflammationibus, ambustis, & carcinomati multùm confert.

Aqua spermatis ranarum. SPerma aut semen ranarũ colligitur mense Martio. Destillatur autem per alembicum vitreum. Elicitur aqua vredini & inflammationi opportunissima.

Calx testarum ouorũ & limacũ. TEstæ ouorum aut limacum reuerberétur igne acerrimo per triduum, donec reducantur

cantur in calcem candidissimam. Si dum calcinantur, aspergantur aceto, calx leuior reddetur, & ad vires suas exercendas aptior.

Mercurius præcipitatus vulgi.

MErcurius priùs lotus ac præparatus ex Geberi præscripto, soluatur cum duplo pondere aquæ chrysulcæ communis, deinde quater destilletur, ac super fæces totius effundatur: atque ita reducitur in puluerem rubicundissimũ, ex quo reuerberato ad ignẽ, eliciuntur aquæ fortis spiritus, qui alioqui summos dolores commouent. Satius erit si abluatur phlegmate aluminis, & aceto destillato & ouorum aqua. Acrimonia enim hoc pacto eximitur.

Præcipuè Mercurius fixus & dulcificatus, ad ista vulnera curanda vtilissimus.

Sed præstabit iteratis sublimationibus Mercuriũ priùs pręparare, ipsúmque rediuiuum & à terra feculenta & humiditate superflua depuratum fixare cum aqua, quàm in libro à nobis de præparatione spagyrica euulgato iá descripsimus. Quòd si omnes descriptionem illam propter artis vocabula subobscura non intelligunt, non erit incommodum Mercurium ipsum cum aqua stygia vulgari ter ipsi affusa & abstracta quodammodo fixare, ac in puluerem rubicundum reducere: idque igne satis violento, vt acrimonia & venenum menstrui totum eliciatur. Quod melius multo fiet, si sequens aqua ipsi commisceatur, & destillatione repetita separetur.

℞.aceti destillati ℔.ij.s.phlegmatis aluminis ℔.j.s. calcis testarum ouorum ℥. vj. Destillentur omnia ad siccitatem. Huius aquæ cape ℔. iij. præcipitati Mercur. vt suprà ℔.j. Omnia optimè ex artis præscripto mixta, destillentur per alembicum, ter aquam fæcibus reddendo. Postremo loco depellantur ad siccitatem:ac tum remanebit in fundo puluis, quem super marmore priùs contusum iniicies in alembicum,rursus affundendo aquam præscriptam, quam ter à fæcibus destillabis, vt suprà. Postremò Mercurius præcipitatus circuletur cum vini alcoole per viginti quatuor horas. Destillato vini spiritu ad materiæ siccitatem, denuo nouum affunde,circula, & destilla, ídque quater aut quinquies: ac tum perfectam Mercurij præparationem assequêre: cuius vires in variis depellendis morbis, præsertim in morbo venereo, satis prædicari non possunt, siue per os assumatur, siue locis vulneratis applicetur.

Oleum Mercurij corporale.

Fac amagalma cum Mercurij crudi ℥. iiij. & Iouis optimi ℥.j. Istud ipsum super laminâ Martis extendito, & in humido collocato. Totum in oleum dissoluetur. Fit etiam cum solo Mercurio & lamina Iouis.

Oleum Mercurij sublimati.

Mercurius cum chalcantho & sale, vt moris est, ter sublimatus, misceatur ad extremũ cum æquali portione salis ammoniaci, & rursus

rursus sublimentur simul ter aut quater. Totum illud sublimatum in oleum resoluitur, ex quo spiritus salis ammoniaci eximendus est, omnia circulando cum vini essentia: ipsáque tamdiu destillando, donec oleum feruorem & acrimoniam amittat, & ammoniacus separetur.

Reducitur etiam per se in oleum lentissimo calore Athanotis, longóque temporis interuallo.

Sublimetur Mercurius toties cum simplici calce ouorum optimè præparata, donec omninò sit extinctus. Huic mixturæ affunde acetum destillatum alcolisatum, vt supernatet quatuor digitos. Destilletur liquor à fæcibus quater aut quinquies, donec Mercurius in puluerem rubicundissimum euadat: quē cum vini alcoole circulabis in pelicano per octo dies. Separato vini alcoole per alembicum, remanebit in fundo balsamus Mercurij pretiosissimus & dulcissimus. Desperata omnia vlcera, atque etiam carunculam in vesica sanat, & vulneribus istis sclopetariis summopere conducit. Porrò alias Mercurij præparationes, & vtendi rationem ex libro nuper à nobis edito cognosces.

Balsamus Mercurij.

LImaturæ Martis lotæ pluriès cum muria, superfundes acetum acerrimum, vt supernatet quatuor digitos: ponantur super

Balsamus Martis.

cineres calidos octo dierum ſpatio, quotidie mouendo materiam, & ſeparando acetum, quod colorabitur, & iterum nouum affundendo, ídque tamdiu, donec acetum non amplius coloretur. Quo ad ignem euaporato, puluerem qui ſubſidebit, ſumito: eúmq; cum æquali portione ammoniaci ſublimato. Eundem ſublimatum toties ſuper fæcibus repones, iterúmque ſublimabis, donec rubini appareat color. Posteà totum in aquam feruentem injice, vt ſal diſſoluatur: tum apponendo ſtatim frigidam, ſubſidebit in fundo Martis Balſamus, calcis ſolis inſtar. Aqua autem ſeparetur ac denuo recens affundatur, vt dulcis balſamus efficiatur.

Oleum Martis.

Ex ipſo cum vini ſpiritu alcoliſato circulationibus conficies oleum rubicundum ad omnes hæmorrhagias interiores, & viſcera nutritionis corroboranda præſtantiſſimum, ſi guttula conſeruæ roſarum aut ſymphyti permiſceatur, aut cum vino exhibeatur.

Crocus Martis.

Limaturam Martis priùs optimè lotá calcinabis cum floribus ſulphuris, vel ipſam diſſolues cum aqua ſtygia. Deinde ſuperfunde acetum acerrimum: & in calore relinquantur per aliquot dies: tum demum reuerberentur igne aperto, vt ars præcipit, per integrum diem: colligendo ſemper flores qui ſupereminebunt, donec totum conuertatur in puluerem

rem rubicundiſſimum & leuiſſimum.

HAc methodo conficies balſamũ, oleum, & crocum Veneris: ex qua reflexa cru-ſtuli azymi inſtar, cum phlegmate vitrioli acido, omnia circulando artificiosè, elicies vitriolum cæruleum, ac pellucidum, cuius vires alio loco deſcripſimus.

Balſamus, oleũ, crocus & vitriolũ Veneris.

EX Saturno calcinato ſal elicitur dulceſcens in Bal. cum aceto deſtillato: toties ipſum in fæces affundẽdo, dum nihil ampliùs attrahat: euaporato menſtruo remanet in fundo ſal, qui ſolutionibus & coagulationibus iteratis fit cryſtallinus. Deinde facilè in oleum reſoluitur in loco humido collocatum. Porrò ſi hunc cryſtallinum ſalem circules in pelicano cum vini alcoole per quindecim dies: poſteà menſtruum per deſtillationem eximas, nouúmq; affundas, & circules, addáſque idoneum pondus ſalis tartari cryſtallini, conficies Balſamum ſaccharo dulciorem, & qui aduerſus maligna vlcera, & oculorum affectus maiorem in modum conducit.

Sal Saturni.

Oleum Saturni.

Balſamus Saturni.

DEcoquatur antimonium pulueriſatum cum capitello præparato ex tartaro calcinato, aut cineribus clauellatis, & calce viua per horæ vnius ſpatium. Tum finito illud infrigidari affundendo tantillum aceti, & rubor quidam apparebit ſupernatans, quem

Sulphur antimonij.

colliges: pòst rurſus ebulliant per horam vnam aut alteram: iterúmque refrigerentur, ac denuo quod ſupernatabit collige, id toties iterando donec rubor nullus ampliùs appareat. Eſt enim ſulphur antimonij, quod exſiccatum igne lētiſſimo ad vſus bonos ſeruabis.

Oleum antimonij. Antimonium ſaccharo & alumine miſceatur, imponantúrq; omnia in retortam vitreã. Subiicies ignem per quatuor aut quinque horas lentiſſimum, quem poſteà augebis. Manabit oleum ſanguinis inſtar rubicũdum.

Fit etiam cum Mercurio ſublimato: ſed cautio adhibenda erit, ne quis in gradu ignis error admittatur.

Oleum ſulphuris. SVlphur præparatum decoquatur cum oleo lini, lētiſſimo igne ſubiecto: & fiet cõcreti ſanguinis inſtar. Refrigerata materia iniiciatur in retortam, & ſubiiciẽdo ignem deſtillabit oleum ſulphuris rubicundiſſimum.

Fit etiam ſi ſulphuri furfur commiſceatur & deſtilletur.

Oleũ ſulphuris vitriolatum. Cape ſulphuris viui p.j. cum quo miſceas, lento igne, liquefacti vitrioli puri, tantumdem, vt vnum fiat corpus. Hoc depellatur per deſcenſum: & oleum rubicundum in receptaculum deſcendit.

Oleũ ſulphuris terebint. Si florum ſulphuris ℔.j. admiſceatur duabus aut tribus olei terebinthinę, in calore ſicco, ſoluentur flores in oleũ rubicundiſſimum

tum

tum ritè & artificiosè ſeparato menſtruo,ſulphuris rubinus circuletur cum vini alcoole per octo dies: & habebis oleum ſulphuris, quod naturalis balſami vires obtinebit.

Acidum autem ſulphuris oleum fit ipſo accenſo,& ſuperpoſita campana, aut vitro ſatis capaci, ad retinendos vapores,qui in oleum illud acidum conuertuntur.

Oleũ ſulphuris acidum.

VItriolum contuſum imponatur in cucurbitam,& ſubiiciendo ignem ſecundi gradus,exibit aqua acida,quæ phlegma vitrioli dicitur.

Phlegma vitrioli.

℞. Fæces ſiue caput mortuum,quod reſidet in fundo vaſis, quod colcothar dicitur: ipſo contuſo, ſi ſalices permiſcueris igne violentiſſimo,oleum rubicundum emanabit.

Oleũ vitrioli.

Fiet etiam cum ſimplici colcothare, pulſo igne violentiſſimo trium dierum ſpatio: ac prodibit oleũ feruentiſſimũ, quod dulcificatur circulatione cum vini ſpiritu tartariſato.

Aliud.

Colcothar autem ſi ſoluatur in calida, & rubor per ipſam diffuſus ſeparetur, pòſt exhaletur,remanebit colcothar ſubdulce.Quod remanet abſtracta omni rubedine, creta vitrioli dicitur.

Colcothar dulcific. & creta vitrioli.

Quòd ſi vitriolũ pellatur per nonũ alébicum,affundendo ſemper liquorẽ capiti mortuo: tãdémque omnia circulando octo dierũ ſpatio,fiet ſpiritus vitrioli ad multa perutilis.

Spiritus vitrioli.

Phlegma aluminis.

ALuminis phlegma perinde fit, vt illud vitrioli.

Aluminis præparatio.

Præparatur autem alumen, si quinquies phlegma illud capiti suo mortuo aut fæcibus ex quibus elicitum fuit, affundatur & destilletur: vltimóque ad siccitatem omnem pellatur.

Oleũ salis.

FAc muriam ex sale, in quã iniice calculos ignitos, vt ipsa imbibantur: eos autem sic imbutos indas retortæ, & dando ignem per gradus prodit oleum salis feruentissimum.

Butyrum arsenici fixum.

MAgnam in butyro arsenici fixo diximus esse vim ad venenata & maligna vlcera curanda: fit autem hoc modo:

Crystallinum Arsenicum priùs sublimatum cum solo colcothare (quod venenum ipsius retinet) commisce cum æquali pondere salis Tartari, & salis-petræ, omnia intra duos vrceolos imposita fixentur, subiiciendo ignem xiiij. horarum spatio, primò lentissimum, tùm summi gradus. Inuenies materiam fixam albissimam, & perlarum referens colorem, quam in aqua calida solues, vt inde alkali extrahere possis. Puluerem qui subsederit, imbibe oleo Tartari, vel, quod melius est, Talci, & exsicca ad ignem: ídque ter facias. Rursus materiam in calida dissolue, vt salem eximas, & remanebit puluis candidissimus & fixus, qui in loco humido resoluetur in oleum

oleum pingue,butyri instar anodynum.

EX Talco ritè & artificiosè calcinato elicitur anima cum aceto destillato: hæc ipsa resoluitur in oleum pretiosum, humido in loco collocatum.

Oleum Talci.

R. succi Aristol. rotundæ & sabinæ an.℥.iiij. serpentariæ ℥.ij. spiritus vini ℔.j. circulentur prius xxiiij horarum spatio, tum destillentur. Huius aquæ cape ℔.j. magnetis electi in puluerem redacti ℥.iiij. Circulentur simul, & aqua à fæcibus destilletur: idque ter reiterabis. Atque hoc pacto magnetis præparationem assequêre.

Magnetis præparatio.

AT quoniam, vt diximus, nobiliores partes sunt roborandæ, & cor(vitæ principium) semper tueri oportet: sequentibus præparationibus vtendum erit.

Cardiaca.

℞. Theriacæ Alexandrinæ ℥. ij. s. myrrhæ electæ ℥.j.s. croci ʒ.ij. spiritus vini ℥.vj. Misceantur omnia, ac per cineres in alembico vitreo, subiecto igne lentissimo destillentur: destillata circulentur in Bal. per octo dies, & rursus destillentur. Hæc aqua summam contra pestem & omnia venenata vim habet, & cor maiorem in modum roborat.

Aquæ theriacalis cõpositio.

TIncturam auri, corallorum, & balsami naturalis, itémque margaritarum essentiam exposuimus in libello quē de præparat.

conſcripſimus:earum etiam vires,& ſummos in medicandis morbis vſus explicauimus. Supereſt tantùm vt de auro vitæ loquamur, quod in ſanandis morbis ſummum & extremum eſſe remedium non ignorabunt ij, qui ſingularē auri præſtantiam etiam ad lepram curandam eſſe perſpexerint.

Aurum vitæ.

Aurum vitæ fit multis modis. Calcinatum enim more ſpagyrico, leuiſſimum, ſpongioſum, & quod reduci non poteſt, redditur: à quo cum aceto deſtillato elicitur ſemen, ídque in Balneo: cuius vires circulationibus cum vini ſpiritu ita augentur, vt ad innumerabiles morbos ſanandos propè incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præſtantius.

Aurum in tenues bracteolas redactum calcinetur toties cum ſale præparato (calcinatione philoſophica) donec impalpabile reddatur. Salem ex alcoole Solis ſeparato ſolutionibus: tum ipſum rurſus calcinato ſale candidiſſimo & ſaccharino: huic mixturæ affunde ſpiritus vini alcoliſati cum proprio ſale, vt ex artis præceptis traditur, tantùm vt quatuor digitos ſupernatet: fac deinde vt accendatur, & exardeſcat vini alcool: hócque ſæpius reiterabis. Deinde nouum affunde vini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur quatuor dierum ſpatio: tum demum ſepa-

ſeparetur deſtillatione competenti menſtruum: nouúmque rurſus affundendo, totiéſque circulando & deſtillando vt factum eſt priùs, donec Auri tota ſubſtantia per alembicum efferatur. Separato menſtruo, yt decet, remanebit in fundo Aurum vitæ arcanorũ omnium ſummum & præſtantiſſimum.

FINIS.

SONNET A MONSIEVR DV Chesne, Baron & Seigneur de Morencé & Lyserable.

Je serois trop ingrat à la posterité,
A ceux de nostre temps, à ta memoire saincte,
A Dieu qui t'a doué d'vne vertu non feincte,
Si mes vers ne chantoyent le los qu'as merité.
Nourrisson des neuf sœurs, tu as precipité
Le superbe ignorant, & donné telle atteincte
A son chef orgueilleux, qu'il a senti la poincte
De tes sacrés escrits dignes d'eternité.
Encor' tu n'es cōtent d'auoir fait ce grād bien,
Par ton liure premier à tant de gens de bien,
Leur monstrant de fuir ce qui plus les affole:
Veu que par cest escrit qui ne pourra perir,
Tu leur donnes moyen d'eux-mesmes se guerir,
Des coups que l'ō reçoit d'harquebuze ou pistole.

F. Marchant P. Valet de chambre du Roy.

IN EXIMII D. MEDICI D. IOsephi Quercetani Sclopetarium.

In prauas, spretâ, quum labes, numinis irâ,
Se mortale genus laxis immersit habenis,
Armipotens, scelerū vindex, iustißimus vnus,
Igniuomas rutilo nubes fabricatus olympo,

Torsit

Torsit in indomitas ardentia flumina terras.
At magis exarsit sceleris vesana libido,
Inuisum cœlo & terris, è faucibus Orci,
Verticis obrasi mōstrum dum excitur, opacis:
Orbis dira lues, nostríque infamia sacli.
Hoc noua namque nouo cuduntur fulmina fabro,
Et stygia erumpunt stygio documenta magistro,
Qualia, Auernalis pandens mysteria templi,
Torua Hecate dederat, monstroso inclusa cucullo:
Lurida quū pariter, permixto sulphura nitro,
Tisiphone adiunxit, flammásque operásque ministras.
Flamifera hinc tetro torquentur fulmine glandes,
Glādiferaq; fremunt horrēdo murmure flāma,
Ut rebeent campi, montésque, & magnus olympus.
Mox rapidum latas infert se virus in oras,
Quod quatit (heu furiale malū) tot fortia bello
Corpora, tot tetro raptim vlcere pascitur artus:
Crescēte vt culpâ, crescat quoque numinis ira.
Verùm qui vindex, nomen munúsque parentis
Idem habet, atque hominum casus moderatur acerbos:
Mutua nam postquā iurasse in funera Celtas,
Acriùs & rigidos funesta vtrimque parare
Arma videt, ferrúmq; atrox, glādésq; micātes
Igne venenato, per mutua viscera tortas,

Attamen humana, facilísq; bonúsque, misertus
Sortis, opem preßis tandem mortalibus affert,
Aptáq; depromit reseratis pharmaca thecis,
Non audita aut visa priùs: quæ tradidit vni
Quercetane tibi, vt morbósque luésq; leuares,
Quas ferro flammísque parens fœcunda malorum
Orbe parit toto duri sæuitia Martis.
Sic, tibi glandifera à quercu, certo omine nomen
Nascenti vt ceßit, diris quoque glādibus istis,
Sulphureo tinxit quas Tartarus ipse veneno,
Sydere felici ceßit tibi munus vt obstes,
Atque alias hinc mille lues, paßim vlcere sæuo
Grassantes, tu mille modis, tu mille medelis,
Alter ἀλεξίκακος tollas, altérve Machaon.

Cl. Tex. M.

IN IOSEPHI QVERCETANI Baronis Morencæi, & præstantissimi Medici Sclopetariam ἀλεξιφαρμακείαν.

Si tot terra malis, quibus abstinuere priores,
Fertilis est hodie, quæ mens humana, malorum
Fabrica, sulphureis nuper corrasit ab antris:
Quid mirum, pariter priscis si multa negata
Commoda, fertilior terræ nunc suggerit aluus,
Ceu bona iuncta malis, & morbis sæpe medelas
Prouida cura Dei scaturigine ducit eâdem?
Ergo, qui tenebris visus hos eruat atris

Si

Si quem largitur Deus, hunc laudemus, amemus,
Et quæ haud vsque capit-liuor, non illico carpat.

I. TEXTOR. M. V. D.

SONNET SVR LE TRAICTE' des Arquebusades du Seigneur de Morencé & de Lyserable, Medecin, & Philosophe excellent.

Mars ialoux dés long temps pour la forte vaillance
Des gẽdarmes François, qui estoyẽt la terreur
Des autres nations, plein d'amere rancueur,
Delibera en fin d'en prendre la vengeance:
La discorde il bucha, qui par sa diligence
Les rendit mi-partis: & lors tãt fut leur cœur
Saisi de son venim, que sãs voir leur malheur,
Ils se sõt par quinze ans poursuyuis à outrãce:
Si que d'vn plõb meurtrier mille & mille soldats
Sont morts dessus le champ, recerchans les hasars,
Et autant, n'ayans eu l'appareil conuenable.
Et ainsi peu à peu las! la France eut esté
A la fin sans enfans, si Dieu n'eust suscité
DV CHESNE, *qui se rend en son liure admirable.*

PIERRE ENOC.

Virtus Phœnici similis.

IOSEPHO QVERCETANO MEdico excellenti, & optimè de patria merito merentique.

Ob conseruatos insigni hoc munere cineis,
Quercetane tibi quernia corona datur.

FR. HOTOMANVS I. C. POSVI.

AD LECTOREM, QVOD quernea corona à clariss. Iurisc. Fr. Hotom. optimo iure auctori sit posita.

Fortes fulmineis perituros glandibus istis,
Præsenti auxilio vis releuare viros?
Tot tibi quas Chiron, tot quas Epidaurius herbas
Monstrant, ne tanto quære labore procul,
Nec Pergameni insignes Coive medelas:
Arboris vnius sat tibi fructus erit.
Fertilis hoc fructu est, pretiosas, glandibus illis,
Quercus quæ glandes obijcit ipsa suas:
Quæ tot frugiferas inter fert nobilis arbor,
Et domino & patriæ munera tanta suæ.
Quo nunc, Naturæ & patriæ cui iura coronam
Decernunt quernam, Zoile iure negas?

CL. Tex. M.

INDEX

INDEX RERVM INSIGNIORVM QVÆ IN hoc libro continentur.

* *
*

A

D

E

F

G

Oleum

Sul-

FINIS.

P